

Areella näringar

Sociala värden

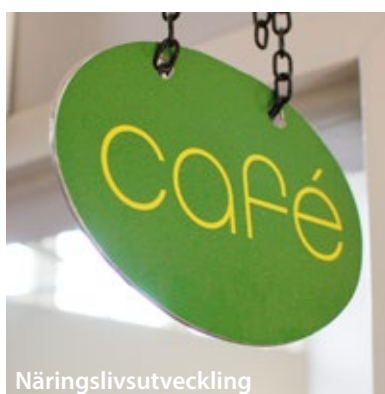
Naturvärden

Bebyggelseutveckling

Vatten och avlopp

Näringslivsutveckling

FÖP Östergarnslandet och Katthammarsvik

Fördjupad översiktsplan 2025

Antagen av regionfullmäktige 2017-06-19 §96. Laga kraft 2017-07-21

Region Gotland, Regionstyrelseförvaltningen juni 2017

Text, kartproduktion och redigering: Samhällsbyggnadsförvaltningen, Region Gotland.

Foto: Stina Wester, Jenny Sandberg, Frida Brunner, Gunnar Gustafsson, Anders Wester, Cecilia Heldtander Färnlöf, Lisa Östman, Jörgen Renström, Ahnie Gottberg, Pernilla Lönnborg, Stina von Heine, Annie Lovén, Niclas Fredriksson, Louise Billqvist, Anna Paulsen, Tobias Flygar.

Tryckeri: Exakta

Layout och produktion: Kusinerna Kommunikation

Illustrationer: Annie Lovén och Anna Paulsen

Den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 är en viktig pusselbit för att nå en framtid där fler människor väljer att bo och leva på landsbygden. Planen pekar bland annat ut områden för nya bostäder och verksamheter och vill stimulera det lokala näringslivet, vilket ger förutsättningar till att en god service kan upprätthållas. Den fördjupade översiktsplanen visar på möjligheter för hur Östergarnslandet och Katthammarsvik kan utvecklas och dess värden förstärkas. Syftet med den fördjupade översiktsplanen är att finna och beskriva den lämpligaste vägen mot en långsiktigt hållbar utveckling där de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna kan förenas på ett så optimalt sätt som möjligt.

FÖP

Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025

Genom det breda engagemang och den företagaranda som visat sig under samråd och utställning finns goda möjligheter att planen kan bidra till en positiv utveckling av Östergarnslandet och Katthammarsvik.

Vi hoppas att den fördjupade översiktsplanen väcker nya tankar om hur vi tillsammans kan skapa förutsättningar för en fortsatt levande landsbygd på Östergarnslandet.

Meit Fohlin
Regionstyrelsens ordförande

Peter Lindvall
Regiondirektör

Innehållsförteckning

1 Introduktion	6
Sammanfattning av planförslaget	7
Inledning	9
Hållbar utveckling för Östergarnslandet	11
2 Planförslag	14
Övergripande riktlinjer	16
Riktlinjer för bebyggelse och bygglov	20
Bebyggelseområde 1-15	28
Områden för turismändamål 16-17	48
Kärnområde för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning	50
Kompletteringsområden	52
Övrig mark	53
Riktlinjer för parkering	53
FÖP Katthammarsvik 2025	55
3 Riksintressen, Miljökvalitetsnormer samt Hälsa och säkerhet	68
Riksintressen som berör Östergarnslandet	69
Miljökvalitetsnormer	84
Hälsa och säkerhet	86
4 Planeringsunderlag	92
Bebyggelseutveckling	92
Näringslivsutveckling	97
Areella näringar	98
Turismens utveckling	100
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)	103
Infrastruktur	110
Kulturvärden	112
Naturvärden	117
Ekosystemtjänster	119
Miljökvalitetsmål	120
5 Konsekvensbeskrivningar	122
Konsekvensbeskrivning – Socialt perspektiv	122
Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)	123
6 Referenser och bilagor	136
Länsstyrelsens utlåtande	136
Styrande visions- och måldokument	143

1 Introduktion

Region Gotland har i det regionala utvecklingsprogrammet, Vision Gotland 2025, antagit en vision och övergripande mål för utvecklingen fram till år 2025. I programmet nämns regionens översiktsplan som ett bland flera viktiga konkretiseringsprogram för att nå dessa mål. Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025 – antogs av kommunfullmäktige den 14 juni 2010. I planen sägs att fördjupade översiktsplaner skall tas fram för de större serviceorterna samt för Storsudret, Fårö och Östergarnslandet.

Ett av regionens viktigaste mål är att öka den bofasta befolkningen. Ett övergripande mål är också att skapa förutsättningar för en framtida levande landsbygd och därmed förbättra möjligheterna för utvecklingen mot en inomregional balans. Viktiga led i detta är tillkomsten av nya arbetstillfällen, byggandet av attraktiva bostäder och boendemiljöer, meningsfull fritid, god kommunal service, bra kommunikationer och alla andra faktorer som kan inrymmas inom begreppet en god livsmiljö.

Den fysiska planeringen ska stödja en långsiktig ekonomisk, ekologisk och social hållbar utveckling. Effektivitet och hushållning ställer krav på samhällsplaneringen. Det har betydelse hur vi bor, var vi bor och var vi arbetar.

I många nationella och internationella utredningar och rapporter pekas den fysiska planeringen ut som en viktig arena för utvecklandet av ett hållbart samhälle. Det beror på att de strukturer som den fysiska planeringen utgör är långsiktiga och ligger till grund för bland annat transportsystem, boende och kommunikationer, och därmed också beteendemönster. Dessa strategier gäller i hög grad även för den fördjupade översiktsplan för Östergarnslandet. En viktig förutsättning är att all form av exploatering sker i samklang med bevarandet av Östergarnslandets unika natur- och kulturvärden.

Den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 syftar dels till att fördjupa, precisera och applicera intentionerna i översiktsplanen, med fokus på Östergarnslandets särskilda behov, möjligheter och begränsningar, dels till att vara vägledande i balansgången mellan utveckling och bevarande i detaljplanering och bygglovprövning de kommande 15 åren.

Planhandlingen har tagits fram av samhällsbyggnadsförvaltningen i samarbete med regionstyrelseförvaltningen. Arbetet har skett i nära dialog med representanter från berörda förvaltningar och andra intressenter i syfte att skapa ett så brett engagemang och kunskapsutnyttjande som möjligt.

Sammanfattning av planförslaget

Detta förslag till fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 innehåller två planförslag där FÖP Katthammarsvik presenteras separat i handlingen.

Planförslagen utgår från intentionerna i översiktsplanen Bygg Gotland om en långsiktig hållbar utveckling där goda livsmiljöer skall skapas för alla grupper av människor samtidigt som Östergarnslandets unika natur- och kulturvärden inte hotas. Ambitionen är att Östergarnslandet ska bibehålla dagens känsla av öppenhet, orördhet och småskalighet och samtidigt vara en plats där många vill bo permanent eller vistas i allt längre perioder.

FÖP ÖSTERGARNSLANDET

Den fördjupade översiktsplanen är indelad i sex kapitel där planförslagen för en framtida mark- och vattenanvändning på Östergarnslandet och för Katthammarsvik presenteras i kapitel 2. Här föreslås utöver områden för nya bostäder även områden för turismutveckling. De följande kapitlen innehåller en redogörelse för riksintressen, miljö kvalitetsnormer samt hälso- och säkerhetsaspekter och det planeringsunderlag som ligger till grund för förslagen. Konsekvensbedömningar av förslagen redovisas därefter.

Bebyggelseområden

I planförslaget för Östergarnslandet pekas femton områden ut där sammanhållna bebyggelse bör kunna etableras genom prövning i detaljplan. Dessa områden benämns Bebyggelseområden och är schematiskt utlagda på plankartan vilket innebär att exakta gränser för möjlig exploatering och exploateringsgrad klarläggs i kommande detaljplanläggning efter platsens förutsättningar. Varje område har ett antal riktlinjer för tillkommande bebyggelse.

Kompletteringsområden

Planförslaget pekar också ut områden där en komplettering av enstaka bebyggelse bör vara möjlig utifrån de föreslagna riktlinjerna för bebyggelse och bygglov som redovisas i kapitel 2. Dessa områden benämns Kompletteringsområden i planförslaget.

Kärnområde för upplevelse, skydd och pågående markanvändning

Östergarnslandet är liksom Fårö och Storsudret ett område på Gotland där särskilt höga krav på hänsyn till natur- och kulturvärden samt friluftsliv ställs. Större delen av planområdet pekas därför ut som Kärnområde för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning. Inom detta område ryms även de areella näringarnas markbehov i form av åker och betesmark. Sammantaget har detta kärnområde i lagstiftningen ett starkt skydd på grund av sina höga natur-, kultur- och upplevelsevärden.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge

Ett område för landsbygdsutveckling i strandnära läge föreslås i Herrvik. Där ges möjlighet till utveckling av både fiskerinäring och besöksnäring. I Katthammarsvik föreslås ett landsbygdsutvecklingsområde i strandnära läge där möjlighet för verksamhetsutveckling inom i första hand besöksnäringen kan utredas till stöd för inflyttning och sysselsättning.

Teknisk infrastruktur

En annan viktig förutsättning för att Östergarnslandet ska kunna utvecklas är en väl fungerande teknisk infrastruktur där goda kommunikationer, väl fungerade vatten- och avloppsanläggningar och tillgång till bredband utgör exempel på nödvändiga satsningar. Vatten- och avloppsfrågan (VA) är den kanske viktigaste förutsättningen för all ny bebyggelse och därför har en separat VA-utredning tagits fram där förslag till lösningar redovisas för de föreslagna bebyggelseområdena. Efter samrådet har förutsättningarna för VA-försörjningen inom delar av planområdet markant förändrats. Bland annat har regionens bräckvattenverk i Herrvik tagits i drift och två större privata VA-aktörer bygger samfälliga VA-ledningar inom delar av planområdet. VA-utredningen inte är reviderad efter samrådet utan utgör ett planeringsunderlag för bedömningen av i första hand enskilda vatten- och avloppslösningar. Hela VA-utredningen finns som Bilaga 1 till planförslaget. Planen föreslår också ett antal pendlar/samåkningsparkeringsplatser för att underlätta resande med kollektivtrafiken samt riktlinjer för uppförande av ställplats för husbilar.

Riktlinjer för bebyggelse och bygglov

Riktlinjer för bebyggelse och bygglov visar på vilket sätt det är lämpligt att bygga och vilka material som är gångbara i olika landskapstyper. Bebyggelseriktlinjer avser att vägleda var ny bebyggelse kan placeras och bygglovsriktlinjer behandlar hur bebyggelsen bör utformas. Syftet med riktlinjerna är att bistå fastighetsägare, byggherrar och myndigheter med hjälpmedel för att verka för en fortsatt stark och särpräglad landskapsbild på Östergarnslandet. En strävan efter att bevara upplevelsen och värdet av Östergarnslandets landskapsbild har, tillsammans med behovet att möjliggöra för mer bebyggelse, varit utgångspunkten för utformningen av riktlinjerna.

Grundläggande är att en mer samlad bebyggelsestruktur eftersträvas, att värdena i landskapsbilden bevaras liksom att bebyggelse på jordbruksmark bör undvikas. Bedömningen är att trots att planen föreslår ett brett spektra av ny bebyggelse, har avvägning mellan exploatering och bevarande gjorts med respekt för Östergarnslandets natur- och kulturvärden och att det tillgodoser 4 kap 4 § i miljöbalken.

Fördjupad översiktsplan för Katthammarsvik

Katthammarsvik som serviceort ges utrymme att utvecklas med områden för bostäder, verksamheter och service. För Katthammarsvik finns sedan tidigare en byggnadsplan som till stora delar har integrerats i den föreslagna fördjupade översiktsplanen för orten. Stor vikt har lagts vid det sociala perspektivet i planförslaget och en sociotopkartering har genomförts som beskriver hur de boende använder och upplever grönska och allmänna platser. I intervjuer med

boende har även behovet av en gång- och cykelväg som knyter ihop samhällets målpunkter konstaterats. Sociotopkartering av Katthammarsvik har fungerat som ett viktigt planeringsunderlag och har reviderats efter samrådet då fler erfarenheter och synpunkter har tillkommit. Sociotopkarteringen redovisas i sin helhet på regionens hemsida.

Planen föreslår fem områden för utveckling av bebyggelse och verksamheter, ett kompletteringsområde samt ett LIS-område i Katthammarsvik. Sammantaget skulle ett genomförande av föreslagen bebyggelseutveckling kunna innebära en fördubbling av antalet boende i Katthammarsvik.

HUR SKA PLANEN LÄSAS?

Planhandlingen är indelad i sex kapitel:

1. Introduktion
2. Planförslag
3. Riksentressen, Miljökvalitetsnormer samt Hälsa och säkerhet
4. Planeringsunderlag
5. Konsekvensbeskrivningar
6. Referenser och bilagor

Kapitel 1 Introduktion

Kapitlet inleds med en sammanfattning av planförslaget. Därefter beskrivs vad en FÖP är, hur den ska användas och hur den förhåller sig till översiktsplanen. Vidare beskrivs begreppet hållbar samhällsutveckling utifrån Östergarnslandets förutsättningar.

Kapitel 2 Planförslag

I kapitlet redovisas de sammanvägda förslagen för mark- och vattenanvändningen för Östergarnslandet i form av plankartor och beskrivningar.

Kapitlet inleds med övergripande riktlinjer gällande naturvärden, vatten och avlopp, plushöjd vid nylokalisering av bebyggelse samt för bebyggelse på jordbruksmark på Östergarnslandet. Därefter presenteras förslag på riktlinjer för bebyggelse och bygglov. Sedan redogörs för utpekade bebyggelseområden, platser för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS), platser för turismändamål, kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd för pågående markanvändning, kompletteringsområden och ett resonemang kring komplettering inom 4 kap 4 § MB. Här presenteras även riktlinjer för det som betecknas som övrig mark på plankartan. Därefter presenteras förslag till riktlinjer för parkering. Förslag till fördjupad översiktsplan för Katthammarsviks tätortsutveckling följer därpå.

Kapitel 3 Riksentressen, Miljökvalitetsnormer samt Hälsa och säkerhet

I kapitlet redovisas förekommande områden av riksintresse enligt 3 och 4 kap miljöbalken (MB) och hur dessa tillgodoses i planförslaget. Kapitel 3 innehåller redovisning och bedömning av berörda miljökvalitetsnormer. Här redovisas även olika aspekter av hälsa och säkerhet samt klimatförändringar och klimatanpassning.

Kapitel 4 Planeringsunderlag

Här presenteras de planeringsunderlag som ligger till grund för den föreslagna mark- och vattenanvändningen på Östergarnslandet och i Katthammarsvik (med undantag av riksentressen och aspekter av hälsa och säkerhet samt klimatförändringar som presenteras i kapitel 3). I kapitlet redovisas också metoden för utpekandet av Landsbygdsutvecklingsområden i strandnära lägen, s.k. LIS-områden.

Kapitel 5 Konsekvensbeskrivningar

Konsekvenser av planförslaget utifrån ett socialt perspektiv presenteras i detta kapitel samt en miljökonsekvensbeskrivning (MKB).

Kapitel 6 Referenser och bilagor

I detta kapitel redovisas Länsstyrelsens samlade utlåtande över planen samt styrande visions- och måldokument. Följande bilagor hör till planhandlingen:

Bilaga 1 VA-utredning för Östergarnslandet inför fördjupad översiktsplan

Bilaga 2 Sociotopkartering över Katthammarsvik (endast digital)

Bilaga 3 Utvärdering av FÖP Östergarnslandet -95 och 4 kap 4§ MB (endast digital)

Bilaga 4 Samrådsredogörelse FÖP Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025

Till planförslaget hör två plankartor; en övergripande för Östergarnslandet och en fördjupning över Katthammarsvik. Dessa återfinns i fickan på omslagets insida.

¹⁾ Då beslut om framtagande av fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet och Katthammarsvik togs i samband med antagandet av ÖP Bygg Gotland 2010-2025 (KF §79/2010), följer samrådsförfarandet PBL 1987:10 i enlighet med övergångsbestämmelser i PBL 2010:900.

Inledning

HUR FÖRHÅLLER SIG FÖRDJUPNINGEN TILL ÖVERSIKTSPLANEN BYGG GOTLAND?

År 1985 antogs av kommunfullmäktige en områdesplan för Östergarnslandet. Efter anpassning till den nya plan- och bygglagen från 1987 omformades den till en fördjupad översiktsplan till kommunens dåvarande översiktsplan, Vision Gotland 2010. 1995-02-13 antog kommunfullmäktige Fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet.

Sedan dess har en ny översiktsplan för Region Gotland antagits "Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025" (KF 2010-0614 § 79) där det anges att en ny fördjupad översiktsplan ska tas fram för Östergarnslandet. Bygg Gotland aktualitetsförklarades i juni 2014 (RF 2014-06-16 § 97). De flesta frågeställningar som hanteras i översiktsplanen behandlas även i denna fördjupade översiktsplan för Östergarnslandet.

Viktiga delar av den fördjupade översiktsplanen är regionens hantering av vatten- och avloppsfrågor, både kommunalt och enskilt, hantering av turistmetableringar och utvecklingsmöjligheter i Katthammarsvik, gestaltungsriktlinjer för bebyggelse och en övergripande exploateringsstrategi på Östergarnslandets villkor.

Bygg Gotland 2010-2025 anger för Östergarnslandet och Katthammarsvik:

I kustzonen ingår bl. a. Östergarnslandet med en önskvärd utveckling av såväl bostads- och fritidsbebyggelse som turism. Infrastrukturen för vatten och avlopp är dock svår att lösa. För att stärka områdets utveckling ska gällande fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet uppdateras. I samband med detta arbete ska infrastrukturen avseende vatten- och avloppsfrågor särskilt utredas. Katthammarsvik har en viktig roll som serviceort för Östergarnslandet.

Vindbruk

Inom planområdet finns i ÖP Bygg Gotland 2010-2025 tre kategorier av utpekade vindbruksområden, område typ 2, område typ 3 samt område typ 7. För område typ 2, område utanför riksintresse för vindbruk, gäller att i första hand mindre grupper av vindkraftverk bör byggas utan att skada andra riksintressen. För område typ 7, gäller utredningsområde för vindbruk där det i dagsläget finns motstående försvarsintressen. Område typ 7 ska ändå ses som potentiella framtida utbyggnadsområden för vindbruk och annan exploatering inom detta område som kan äventyra denna potential ska hanteras restriktivt. Områdena för vindbruk redovisas på plankartan. För område typ 3 gäller att det är på dessa platser som enstaka och par av vindkraftverk bör komma till. Vindbruksområdena inom planområdet återfinns på plankartan för FÖP Östergarnslandet.

För övriga ställningstagande gällande vindbruk samt utpekade vindbruksområden till havs hänvisas till ÖP Bygg Gotland 2010-2025.

Av översiktsplanen framgår att bl.a. Östergarn i sin helhet tillhör en kategori av särskilt omnämnda områden på land som inte anses lämpliga för vindbruk. Denna bedömning görs med hänsyn till områdenas höga natur- och kulturvärden samt höga värden för friluftslivet och turismen samt utifrån beaktandet av det gotländska helhetsvärdet som beskrivs i 4 kap miljöbalken. Denna skrivning omfattar dock inte bygglovsfria vindkraftverk, d.v.s. vindkraftverk som har en rotordiameter som understiger 3 meter och en totalhöjd som understiger 20 meter.

Efter antagandet av översiktsplanen har frågan väckts om s.k. "gårdswerk" eller "mindre enstaka verk", som de också benämns i översiktsplanen, ändå kan tillåtas inom de särskilt omnämnda områden på land som inte anses lämpliga för vindbruk. Bedömningen är att översiktsplanen varken gör något specifikt undantag för att medge eller tydligt avvisar möjligheten att medge att gårdswerk eller mindre enstaka verk uppförs inom dessa områden. Den samlade bedömningen är dock att gårdswerk eller mindre enstaka verk är en del av vindbruket och därför i första hand bör omfattas av det generella ställningstagandet som gäller inom dessa områden, och inte bör anses lämpliga att uppföra på Östergarnslandet.

VAD ÄR EN FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN?

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen (PBL) ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen ska ge vägledning och stöd i beslut om den framtida användningen av kommunens mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. En översiktsplan ska också redovisa hur riksintressena tillgodoses samt hur gällande miljö kvalitetsnormer beaktas. En fördjupad översiktsplan (FÖP) syftar till att fördjupa kunskaperna om och ge vägledning till hur samhället bör utvecklas inom en geografisk del av kommunen (så som en kommundel, tätort eller delar av en tätort).

En fördjupad översiktsplan är liksom översiktplanen inte juridiskt bindande, men styrande för regionens och andra myndigheters fortsatta planering. En översiktsplan visar inte en bild av framtiden vid en viss tidshorisont. Planen ska snarare ses som regionens aktuella uppfattning om hur den fysiska planeringen kan bidra till och främja en framtida önskvärd utveckling. För Gotland innebär det att regionfullmäktige antar planen.

Planprocessen

Planprocessen regleras av plan- och bygglagen och delas in i fem delar:

1. Program

2. Samråd

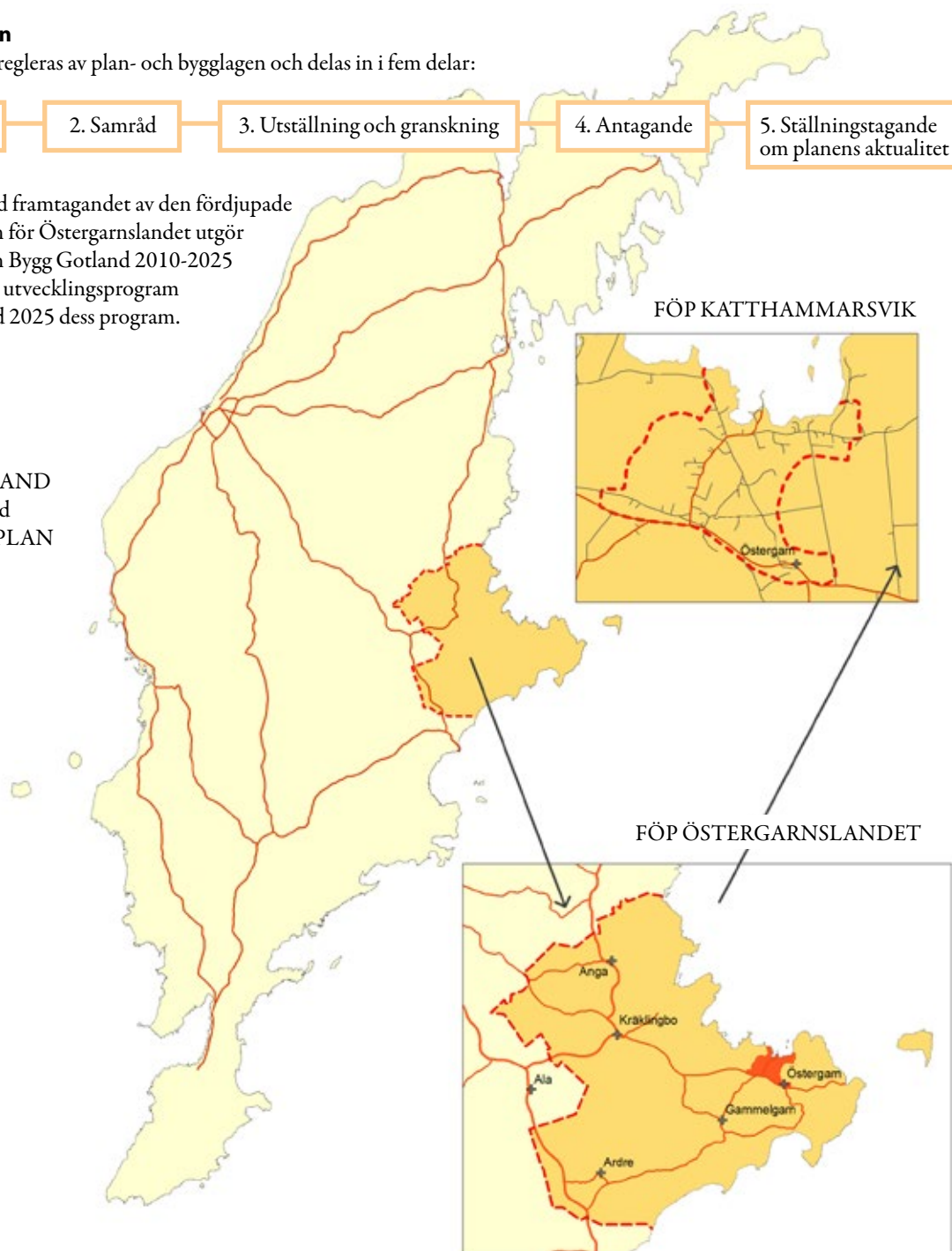
3. Utställning och granskning

4. Antagande

5. Ställningstagande
om planens aktualitet

För arbetet med framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet utgör översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025 samt regionens utvecklingsprogram Vision Gotland 2025 dess program.

BYGG GOTLAND
Region Gotland
ÖVERSIKTSPLAN
2010-2025

Karta planavgränsning

PLANAVGRÄNSNING

Planområdet är beläget längst österut på Gotland och utgörs av socknarna Anga, Kräklingbo, Gammelgarn, Östergarn samt del av Ardre. Området uppgår till nästan 180 km² inklusive Östergarnsholm. Den geografiska avgränsningen är den samma som den fördjupade översiktsplanen från 1995, samt den avgränsning som görs i översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025. Ljugarn ingår alltså inte i planområdet, ett ställningstagande som gjordes redan under 1970-talet.

Östergarnslandet karaktäriseras av den säregna naturen, fiskelägena, de populära sandstränderna och inte minst Torsburgen och Grogarnsberget.

Begreppet Östergarnslandet

Redan vid mitten av 1600-talet ingick Ala, Anga, Ardre, Gammelgarn, Kräklingbo och Östergarn socknar i Kräklinget som i stort sett överensstämmer med dagens avgränsning av Östergarnslandet.

Region Gotland har under modern tid i sin planering gjort olika indelning av området. I den fysiska riksplaneringen från 1977 avsåg Östergarnslandet Östergarn, Gammelgarn och delar av Ardre, Kräklingbo och Anga socknar. I områdesplan för Östergarnslandet från 1985 blir sockengränserna för Östergarn, Gammelgarn, Ardre (ej Ljugarn), Kräklingbo och Anga rådande för indelningen. Även den fördjupade översiktsplanen som antogs 1995 har den geografiska indelningen av Östergarnslandet.

Hållbar utveckling för Östergarnslandet

Redan i Vision 2010 antogs inriktningen för Gotland som ekokommun. På 1990-talet antog kommunfullmäktige på Gotland målet att bli ett hållbart samhälle inom loppet av en generation, till år 2025. Det målet ligger fast.

Hållbar utveckling är ”en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att kompromissa med kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov” I FN:s 17 globala hållbarhetsmål kombineras arbetet för att inga folkgrupper ska leva i extrem fattigdom, bromsa klimatförändringarna och bekämpa ojämlika och ojusta levnadsvillkor.

Hållbar utveckling baseras på konsumtion och produktion som inte bryter ner naturens resurser, skyddar miljön, stödjer allas lika möjligheter till en god hälsa och undanröjer fattigdom.

Utvecklingen på Östergarnslandet ska omfatta sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter som tillsammans bidrar till den långsiktigt hållbara samhällsutveckling som utgör det övergripande målet i Vision Gotland 2025. Den sociala dimensionen handlar i vid bemärkelse om samspelet mellan människor och innefattar jämställdhet, integration, delaktighet, trygghet, tillgänglighet, samhörighet, meningsfullhet, försörjning och folkhälsa mm. Den ekologiska dimensionen handlar om samhället i ett långsiktigt hållbart samspel mellan människan och hennes livsmiljö. Den tar också upp vikten av att skydda och bevara utrymme för biologisk mångfald och ekosystem. Den ekonomiska dimensionen behandlar hur människan hanterar de resurser och processer i natur och samhälle som ger ekonomisk tillväxt; en hållbar ekonomi måste bygga på att varken sociala eller

ekologiska resurser överutnyttjas. För Gotlands del innebär hållbar tillväxt också en ambition att värna den inomregionala balansen, eftersom en levande landsbygd är en viktig utvecklingsfaktor. Gotlands läge, som ö i ett internationellt hav, och historia pekar även på möjligheter vad gäller internationalisering för ökad handel och turism. Utbyggnad av förnyelsebar el, biogas och annan teknikutveckling öppnar för fler miljödrivna företag.

Attraktiv livsmiljö

Att öka attraktiviteten i den fysiska miljön är en tillväxtfaktor. Östergarnslandet erbjuder en god livsmiljö som inkluderar kulturliv, kultur- och naturmiljö och till viss del samhällsservice. Naturliga samlingsplatser för gemenskap är viktigt för de som bor här året runt. Östergarn har utvecklat nätverk där goda möjligheter för delaktighet och inflytande har skapats för att gemensamt stärka ortens utveckling och tillväxt. Detta gynnar både permanentboende och besöksnäringen. Att kunna påverka levnadsförhållanden på orten och att kunna utveckla och förbättra livsmiljön stärker självkänslan och är viktiga förutsättningar för ett gott liv och en bra boendemiljö.

Östergarnslandets roll för den regionala tillväxten måste uppmärksammas, särskilt eftersom människors livsmiljövärderingar är avgörande för en stor del av landsbygden, och mindre orter har utmärkta boendemiljöer. Dock finns problem med utflyttning, bristande servicenivå och brister i infrastrukturen. Tillgång till offentlig service, sociala mötesplatser och kommersiellt utbud är viktigt för att en ort ska kunna bli attraktiv och är av avgörande betydelse för den framtida utvecklingen. Det är angeläget att stödja lokalt verksamma företag med t ex förankring i den lokala miljön för att stärka ett boendebaserat näringsliv. Utbyggnaden av

IT-strukturen i regionen (bredband) ökar möjligheterna att arbeta på distans eller att etablera företag utanför tätorterna och det i sin tur gör det möjligt att människor kan välja sitt boende utifrån livsmiljökriterier.

Turismen är en betydande näringsgren för FÖP-området men man bör också ta i beaktande att en ökad tillströmning av besökare också medför ökad biltrafik och buller, behov av parkeringsplatser, toaletter och toaletter som är särskilt anpassade (inklusive toaletter som är särskilt anpassade) liksom sophämtning osv.

Möjligheten att bygga i anslutning till hav eller natursköna miljöer höjer attraktiviteten för boende året runt. Idag blir det allt vanligare att ha fler bostäder och därför kan man skönja att fler människor som väljer att bygga i glesbygd också väljer att bli delårsboende. De som når pensionsåldern är allt friskare och lever längre och många fortsätter att arbeta längre idag. Att ha flexibilitet och valmöjligheter i boendet eller till flera boenden med deras olika möjligheter är tilltalande för denna grupp. Många vill kombinera stadslivet med möjligheten att röra sig och bo i fritidshuset på landet. Detta kan komma att medföra att viss kommunal service behöver upprätthållas så att tillgänglighet till service och trygghet säkras för de människor som bor här. Exempel kan vara hemtjänst, vatten- och avloppssystem, sophämtning etc. Dock kan kollektivtrafiken ha svårt att upprätthålla dagliga turer under vinterhalvåret och då är bilen fortsatt det vanligaste transportmedlet. Det ligger också nära till hands att de familjer som har barn i skolåldern ändå väljer att bo i tätort för att få en närmare och tryggare skolväg för barnen. Även för de familjer som inte har tillgång till bil blir vardagen enklare med en infrastruktur som håller året runt.

Jämlika villkor för boende

En av översiktsplanens övergripande strategier för att uppnå en långsiktigt hållbar bebyggelseutveckling på den gotländska landsbygden är den om en mer samlad bebyggelse. Det innebär att nyexploatering i första hand ska ske i anslutning till redan befintlig bebyggelse. Denna kompletteringsmodell ska gälla för hela Gotland, såväl tätortsnära kompletteringar som ny bebyggelse på landsbygden. Ur ett socialt perspektiv kan man se att både tryggheten och tillgängligheten ökar med ett samlat boende. Framför allt gäller detta för glesbygdens

växande andel äldre. Allt fler äldre finns i glesbygd medan de unga bor i Visby. Grovt sett blir den gotländska landsbygden, liksom i landet i övrigt nationens eget ålderdomshem, få arbetar här men många behöver stöd. Det kan å andra sidan skapa arbetstillfällen. Finns det bostäder med blandade upplåtelseformer ökar valmöjligheter samt förutsättningar för fler att kunna bo här året runt. I en samlad bebyggelsestruktur ökar också möjligheterna för äldre att bo kvar i sitt eget boende. Det blir ett mer hållbart boende för alla men främst för de som har särskilda behov, då flera kan ha uppsikt över varandra, avstånden till service kortare, säker vatten- och avloppsförsörjning samt vägnät och snöröjning som underlättar framkomligheten för vård och omsorgsinsatser och annan trygghetsservice. Det är viktigt att regionen så långt det är möjligt ställer krav på tillgängliga och trygga bostäder för äldre eller personer med funktionsnedsättning. Det som underlättar vardagslivet för dessa målgrupper gör det bekvämt för alla. Ur en jämlikhetsaspekt underlättas integrering av människor, oavsett ålder, funktionsförmåga, livssituation eller härkomst.

Serviceorten stödjer grannsocknarna

Service i Katthammarsvik är viktig för utvecklingen av hela Östergarnlandet men Katthammarsvik är också beroende av socknarna runt omkring då kultur, natur, rekreation och viktiga turiststråk finns i hela planområdet. När det gäller förskola och skola som är en av de viktigaste aspekterna för att en familj ska välja att etablera sig året runt på orten så finns skolan i grannsocknen Kräklingbo. Det krävs bra förbindelser för kollektivtrafik och skolskjuts samt säkra och trygga gång- och cykelvägar till de grannsocknar som stöds av Katthammarsvik som serviceort. En trygg och säker utbyggd gång- och cykelväg är inte bara till nytta för de som bor här hela året - eller delar av året utan dessa ska ses som komplement till att transportera sig med bil till badplatser, turistboenden, restauranger och vandringsleder etc.

2 Planförslag

För Östergarnslandet och övriga Gotland gäller sedan 2010 Översiktsplanen Bygg Gotland 2010 – 2025. Ett antal övergripande generella riktlinjer avseende bebyggelsens utveckling på Gotland i sin helhet har antagits i den planen. Avsikten med detta förslag till fördjupad översiktsplan är att precisera riktlinjerna för en avgränsad del av regionen – Östergarnslandet.

Ett av översiktplanens viktigaste ställningstaganden för en hållbar samhällsutveckling är det om en mer sammanhållen bebyggelse. En samlad bebyggelse ger bättre förutsättningar för ett nära och resurssnålt samhälle i riktning mot Vision Gotland 2025. Den målsättningen ska gälla även för Östergarnslandet. En viktig utgångspunkt i planförslaget är att skapa goda förutsättningar för den inomregionala balansen på Gotland, där i detta fall Katthammarsvik som serviceort har stor betydelse. Tyngdpunkten för inflyttning föreslås därför i serviceorten och att förstärka i första hand redan bebyggda områden. Katthammarsviks utvecklingsmöjligheter redovisas tillsammans med en fördjupad plankarta i ett eget kapitel. Planförslaget ger vägledning om var regionen har en positiv utgångspunkt vid prövning av bygglov och var planläggning med detaljplan bör ske.

Kapitlet inleds med *Övergripande riktlinjer* som gäller inom planområdet med bäring på ställningstaganden i ÖP Bygg Gotland 2010-2025. Här finns riktlinjer för hantering av naturvärden, jordbruksmark, vatten och avlopp samt klimatanpassning.

Därefter presenteras *Riktlinjer för bebyggelse och bygglov* som visar på var och hur det är lämpligt att bygga och vilka material som är gångbara beroende på i vilken landskapsmiljö bebyggelsen är tänkt att uppföras och vilket ändamål den har. Dessa riktlinjer ska fungera som stöd och vägledning för nya bostäder inom planområdet där målsättningen är att bibehålla och stärka Östergarnslandets attraktionskraft utan att undergräva områdets unika värden och samtidigt möjliggöra för en utveckling.

Planförslaget innehåller ett antal nya bebyggelseområden där regionen föreslår utveckling genom i första hand detaljplanläggning. För varje område har det gjorts en översiktlig beskrivning och bedömning av hur en lämplig bebyggelseutveckling bör se ut och genomföras. Detta beskrivs i avsnittet *Bebyggelseområde 1-15*. Här beskrivs även föreslaget LIS-område i Herrvik.

Turismnäringen är en av de näringsgrenar som har störst utvecklingspotential på Östergarnslandet. Planförslaget pekar ut två områden där regionen anser att turismverksamhet bör ha företräde framför annan markanvändning i avsnittet *Områden för turismändamål 16-17*.

Planen redovisar även ett område där prövningar av bygglov kommer att bedömas utifrån särskilda riktlinjer. Det handlar om de områden som i lagstiftningen har ett starkt skydd mot tillkommande bebyggelse på grund av sina höga natur-, kultur- och upplevelsevärden. Inom dessa områden rymms även jordbrukets markbehov i form av åker, bete och ängar. Detta beskrivs under rubriken *Kärnområde för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning*.

Regionen föreslår även områden där komplettering av befintlig bebyggelse är särskilt lämplig. De områdena har beteckningen *Kompletteringsområden*. Här presenteras också ett resonemang kring komplettering inom 4 kap 4 § MB.

I detta kapitel finns även avsnitt som behandlar de områden som innefattar ett glest bebyggt område avsett för bevarande av pågående markanvändning med enstaka möjligheter till komplettering av befintlig bebyggelse. Dessa områden har beteckningen *Övrig mark*.

Därefter hanteras bland annat frågor rörande ställplatser för husbilar och pendlings- och samåkningsparkering i avsnittet *Riktlinjer för parkering*.

Kapitlet avslutas med FÖP Katthammarsvik innehållande föreslagen bebyggelseutveckling och LIS-område. Inför framtagandet av samrådsförslaget genomfördes en sociotopkartering där bl. a. boende, föreningar och företagare intervjuades om hur de upplever och rör sig i Katthammarsvik. Sociotopkartering av Katthammarsvik har fungerat som ett viktigt planeringsunderlag och har reviderats efter samrådet då fler erfarenheter och synpunkter har tillkommit. Sociotopkarteringen redovisas i sin helhet på regionens hemsida.

Områdenas avgränsning på plankartan

De föreslagna bebyggelse- och kompletteringsområdena är schematiskt utlagda på plankartan. Avgränsningen är gjord efter kända parametrar som exempelvis värdefulla natur- och kulturvärden och/eller jordbruksmark. På denna översiktliga nivå som en fördjupad översiktsplan utgår ifrån så görs inte en exakt avgränsning av ett bevarandevärt värde. Den exakta avgränsningen görs i kommande detaljplanläggning och/eller bygglovprövning som följdaktligen gör en mer noggrann inventering av de olika värdena som kan rymmas inom eller i angränsning till utpekade bebyggelse- och kompletteringsområden. Fördjupade studier i detaljplane-/bygglovfasen kan komma fram till en delvis annan avgränsning än den som redovisas på plankartan. Områdena kan därmed både bli större eller mindre beroende på den unika platsens förutsättningar. Exakta gränser för möjlig exploatering klarläggs i detaljplaneskedet och/eller bygglovprövning. I lokaliseringsbedömningen under detaljplaneprocessen och/eller bygglovprövningen sker avvägning mellan uppställda riktlinjer.

Inom redovisade bebyggelse- och kompletteringsområden ska den framtida bebyggelseutvecklingen ske i samklang med de övergripande riktlinjerna, samt bebyggelse- och bygglovriktlinjerna som redovisas i detta kapitel.

Plankarta FÖP Östergarnslandet

På plankartan har Östergarnslandet delats in i, förutom förslag till FÖP för Katthammarsvik, områden med olika förutsättningar för utveckling av ny bebyggelse. En längre beskrivning av varje typområde sker under respektive rubrik:

Bebyggelseområde 1 – 15 (lila områden på plankartan)

Områden som bedöms ha kvaliteter för utveckling av boende och tåla en mer omfattande exploatering genom i första hand detaljpanelläggning. Områdena är schematiskt utlagda på plankartan. Exakta gränser för möjlig exploatering klarläggs och beslutas i detaljplaneskedet efter platsens förutsättningar.

Plats/område för särskilt utpekade turismändamål 16 – 17 (rosa områden på plankartan)

Områden där regionen föreslår att turismverksamhet bör ha företräde framför privata boenden och annan markanvändning och detaljpaneläggas.

LIS-område (orangea områden på plankartan)

Landsbygdsutvecklingsområde i strandnära läge (LIS). Avgränsat område inom strandskydd där regionen bedömer att exploatering kan bidra till landsbygdsutveckling utan negativ påverkan på djur- och växtliv samt allmänhetens tillgänglighet till stranden.

Kärnområde för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning (gula området på plankartan)

Område med höga och känsliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden där särskilda krav på lokalisering och utformning ställs med utgångspunkt av bebyggelse- och bygglovriktlinjer.

Kompletteringsområde (gråa områden på plankartan)

Områden som anses lämpliga för prövning av kompletterande bebyggelse. Tillkommande bebyggelse hanteras genom bygglovprövning med utgångspunkt av bebyggelse- och bygglovriktlinjer. Exakta gränser för möjlig exploatering klarläggs och beslutas i bygglovprocessen efter platsens förutsättningar.

Övrig mark (vita områden på kartan)

Innefattar ett glest bebyggt område avsett för bevarande av pågående markanvändning med enstaka möjligheter till komplettering av befintlig bebyggelse. För området gäller de föreslagna bebyggelse- och bygglovriktlinjerna vid bygglovprövning.

Pendlings/samåkningsparkering (blå rutor på plankartan)

Planförslaget föreslår ett antal pendlings- och samåkningsparkeringar i anslutning till busshållplatser.

Utökad parkering

Planförslaget föreslår att parkeringen vid Sandviken bör utökas.

Planområde för FÖP Katthammarsvik (se separat plankarta)

Här beskrivs utvecklingsmöjligheter för Katthammarsvik i en fördjupad översiktsplan för serviceorten. Ny bostadsbebyggelse, rekreationsområde samt LIS-område m.m. föreslås. FÖP Katthammarsvik har en separat plankarta.

På plankartan finns även:

Område med beräknad 2 meter + höjd över havet (mossgrön med prickar)

Här redovisas mark i kustzonen som är 0 till 2 meter över havet.

Områden för vindbruk (gröna och ljust orangea områden på kartan)

Innefattar vindbruksområde typ 2 samt utredningsområden för vindbruk med motstående försvarsintressen enligt Bygg Gotland.

Enstaka vindkraftverk (gröna prickar på kartan)

Markerar platser lämpliga att pröva för enstaka verk enligt Bygg Gotland.

Övergripande riktlinjer

Övergripande riktlinjer gäller vid exploatering inom planområdet med bäring på ställningstaganden i ÖP Bygg Gotland 2010-2025. Vid lokaliseringsprövning av ny bebyggelse, både bostäder och verksamheter, bör jordbrukets och turismnäringens intressen särskilt beaktas.

RIKTLINJER FÖR KOMPLETTERING ELLER ÄNDRAD MARKANVÄNDNING I OMRÅDEN MED HÖGA NATURVÄRDEN

Östergarnslandet har ett natur- och kulturlandskap som i många stycken är unik för landet. De kustnära delarna präglas av öppna landskap med små körvägar och fårstigar, lättillgängligt för besökare till cykel eller fots. På många ställen upplevs landskapet som orört utan andra kulturinslag än bete och genuin jordbruksdrift. Det finns orörda stränder och spännande bergbranter samt vackra stenstränder att uppskatta för friluftslivet.

Kusten på Gotland och särskilt Östergarnslandet, tillsammans med Sudret och Fårö är utpekade som riksintresse och därmed ytterst skyddsvärda att bevara för kommande generationer. Dessa höga värden för friluftslivet sammanfaller även på Östergarnslandet med mycket höga naturvärden och kulturella värden.

Viktiga områden är bland annat det betade strandlandskapet i Anga-Kräklingbo, Gammelgarns-Östergarns platåberg med omgivande kulturlandskap, de övriga inlandsklintarna, kusten mellan Herrvik och Sysne samt Sjaustrestranden.

Av särskilt intresse är de speciella naturtyper som finns i det mycket gamla jordbrukslandskapet med sina naturbetesmarker. Här har vi den fantastiska småbrutna mosaiken av markslag och naturtyper som få andra landskap i Sverige kan mäta sig med. Där finns ofta en mosaik av alvarmarker med tunt jorddjup, (grusalvar, våtar, hållmarker och buskalvar), myrar, små glesa skogsområden (tallsavann) och träsk.

Ett antal naturtyper är särskilt viktiga att värna på Östergarnslandet för att långsiktigt bevara biologisk mångfald. Den framtagna digitala naturvärdeskartan visar dessa värden på ett enkelt vis.

Naturvärdeskartan bör användas som ett underlag vid bedömning av platsens lämplighet för nytillkommen bebyggelse eller ändrad markanvändning på Östergarnslandet.

Nedanstående naturtyper är extra värdefulla. Bygglov och förhandsbesked bedöms därför restriktivt i dessa områden. En exploatering kan dock ändå vara möjlig om den som söker förhandsbesked eller bygglov bifogar underlag som visar att exploateringen inte kommer att skada värdena, exempelvis en naturvärdesinventering av den aktuella platsen. Byggnadsnämnden tar beslut på säkra underlag. Saknas underlag för att byggnadsnämnden ska kunna pröva ärendet korrekt kan ansökan därför bli avvisad eller avslagen. Kontakta gärna Regionekologen för rådgivning i ditt ärende.

Ängen och betesmarker – En restriktivitet bör verka för att inga av de kvarvarande ängsmarkerna bebyggs. Om betesmark bebyggs ska det ske med varsamhet och respekt för dess värden.

Västlig taiga – Gammal skog, en restriktivitet bör verka för att större orörda sammanhängande områden med naturtypen inte fragmenteras av spridd bebyggelse.

Strandängar – Placering av nya byggnader invid dessa marker riskerar att påverka fågellivet negativt och bör därför undvikas.

Flygsandområden – En restriktivitet bör verka för att inga ytterligare orörda sammanhängande flygsandområden fragmenteras av spridd bebyggelse.

Våtmarker – Region Gotland har beslutat att arealen våtmarker på Gotland inte bör minska genom beslut om ändrad markanvändning.

Vattendrag – Nytillkommande bebyggelse får inte medföra en försämring av vattendragens kvalitet.

Biotopskyddsområden, områden med naturvårdsavtal och nyckelbiotoper är utpekade skogliga värden som inte bör bebyggas.

Alvarmark – Exploatering som riskerar att fragmentera större sammanhängande alvarområden skall bedömas restriktivt. Alvar med blottlagt kalkberg, synliga spricksystem samt områden med decimetertunna jordtäcken skall inte exploateras alls, liksom betade alvar.

Natura2000-områden – Vid exploateringar eller andra åtgärder, som kan påverka naturtyper eller arter inom ett Natura2000-område, bör det kunna visas att dessa inte tar skada, detta gäller även för planerade åtgärder som ligger i närheten av ett Natura2000 område.

I kapitel 4 *Planeringsunderlag* beskrivs Östergarnslandets högst värderade naturvärden mer utförligt.

Hotade växt- och djurarter

Landets kommuner har ansvar för flera frågor som berör skyddade växt- och djurarter. Hotade och fridlysta arter kan inte skyddas juridiskt genom en fördjupad översiktsplan. Regionen skall undvika att peka ut tänkbar bebyggelse på känsliga platser och i biotopområden med många kända förekomster av hotade arter. Det kan dock finnas enstaka individer av rödlistade arter även inom utpekade områden. De utpekade ytorna innebär inte att hela de inringade områdena fullt ut skall tas i anspråk. Skyddet av de hotade arterna sker i detaljplaneprocessen genom att områden inventeras mer detaljerat. Platser med hotade individer av olika arter och skyddsvärda träd kan då mätas in och skyddas i detaljplanens bestämmelser.

I detaljplaner och annan exploatering i naturmark måste hänsyn tas till vad som gäller för de arter som anges fridlysta i artskyddsförordningen.

Den internationella handeln med sällsynta arter är ett av skälen till att samtliga orkidéarter är fridlysta över hela landet. Orkidéerna betingar ett högt värde på den illegala marknaden utomlands och det har förekommit att hela bestånd har grävts upp och därmed förstörts. Samtliga orkidéarter är fridlysta.

RIKTLINJER FÖR BEBYGGELSE PÅ JORDBRUKSMARK PÅ ÖSTERGARNSLANDET

Åkermark på Gotland är av varierande karaktär och därmed bördighet. All jordbruksmark är ett kulturlandskap som är nödvändig för öns jordbruksföretag samt de många mindre småbruk som överlever på en blandning av jordbruk och landskapsvård, yrkesarbete och andra binärningar. Den jordbruksmark som finns på Östergarnslandet är viktig för att gårdarna ska kunna bibehålla sitt näringsfång. En tillbakagång av jordbruksarealen leder till minskad förmåga att hålla betesdjur, vilket leder till igenväxning av de värdefulla naturbetesmarkerna och alvarmarkerna. Det hotar också öppenheten som utgör grunden för de höga landskapsbildsvärdena på Östergarnslandet.

På Östergarnslandet är det även av vikt att bibehålla de spridningsarealer som finns som ett led i en mer kretsloppsanpassad avloppshantering. Där ser man bland annat slutna tankar som en möjlighet att, på sikt, få tillbaks huvud delen av fosfor och kväve från avloppsvatten till åkermarken genom användandet av lokala återföringslösningar, t. ex genom användandet av Fårömodellen, det vill säga en långtidslagring av avloppsfraktioner som hygienisering inför spridande på åkermark.

Bebyggelse på god åkermark i enlighet med ÖP Bygg Gotland bör undvikas. Bebyggelse på annan jordbruksmark ska ske med varsamhet och utformas så att landskapets karaktär inte går förlorad.

Vid lokaliseringssprövning av ny bebyggelse, både bostäder och verksamheter, ska jordbrukets, vindkraftens och turismnäringens intressen särskilt beaktas.

FORN LÄMNINGAR

Ny bebyggelse bör ha respektavstånd till fornlämningar. Om det finns fornlämningar i anslutning till exploateringsområde ska tillstånd för markingrepp enligt kulturmiljölagen sökas hos Länsstyrelsen. Enligt kulturmiljölagen hör även till varje fornlämning ett så stort område som behövs för att bevara den, ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdets utbredning prövas vid varje enskilt fall av Länsstyrelsen.

RIKTLINJER FÖR VATTEN OCH AVLOPP (VA)

Inför framtagandet av samrådsförslaget togs ett förslag till lösning av vatten- och avloppsfrågan fram för de föreslagna bebyggelseområdena, och redovisades i en separat vatten- och avloppsutredning (Bilaga 1). Under framtagandet av planförslaget har förutsättningarna för VA-försörjningen inom delar av planområdet markant förändrats. VA-utredningen inte är reviderad utan utgör ett planeringsunderlag för bedömningen av i första hand enskilda vatten- och avloppslösningar. Utgångspunkten att såväl vatten- som avloppsförsörjningen i första hand skall lösas genom anslutning till det kommunala VA-nätet. I andra hand skall VA lösas enskilt och då främst med gemensamma oftast samfälliga enskilda anläggningar men även med egna enskilda lösningar. Avsaltning av havsvatten kan vara en lösning i de fall dricksvattenförsörjningen inte kan lösas på annat sätt.

Hållbar vatten- och avloppsförsörjning

All ny bebyggelse förutsätter att det finns långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning och att natur- och kulturvärdena i området tål en ökad belastning.

Redovisning av vattenkapacitet, vattenkvalitet och avloppsförutsättningar krävs vid ansökan om förhandsbesked eller bygglov.

Kommunalt VA

I Katthammarsvik finns ett kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. För att trygga en framtida dricksvattenförsörjning för verksamhetsområdet har ett bräckvattenverk byggts i Herrvik som togs i drift i juli 2016. En distributionsledning går mellan vattenverket i Herrvik och verksamhetsområdet i Katthammarsvik.

Det finns ett kommunalt avloppsreningsverk i Katthammarsvik. Avloppsreningsverkets kapacitet har en nuvarande kapacitet på 700 pe men ska fram till år 2019 byggas ut till 1000 pe. Ett stort problem är idag att ovidkommande vatten upptar en del av kapaciteten.

Det finns i nuläget inga planer på att utöka verksamhetsområdet. De fastigheter som vill ansluta till gemensamt vatten och avlopp utanför det kommunala verksamhetsområdet hänvisas i första hand till privata VA-aktörers ledningsnät.

Samfälligt VA

Samfälliga VA-lösningar bedöms positivt för utvecklingen av VA-situationen på Östergarnslandet och innebär att den bebyggelseutveckling som planeras lättare kan förverkligas. I de delar av Östergarnslandet där det finns dokumenterad vattenbrist kan samfälligt vatten innebära goda utvecklingsmöjligheter för framtida bebyggelse och verksamhet. I dagsläget finns två privata VA-aktörer med samfälligt ledningsnät som sträcker sig genom större delen av Östergarn socken samt delar av Gammelgarn. Region Gotland distribuerar dricksvatten fram till anslutningspunkter för de två ledningsnäten, medan VA-aktörerna driver egna avloppsreningsverk.

Förslag på redovisningskrav vid förhandsförfrågan och bygglov gällande VA när aktören är privat:

- avloppsreningsverket ska vara satt i drift och,
- skriftligt avtal med VA-aktören skall finnas som säkrar till vatten- och avloppstjänsten för den planerade bostaden.

Dagvatten

Dagvatten utgörs av vatten från regn och smält snö som tillfälligt rinner av markytan. Hanteringen av dagvatten har tidigare huvudsakligen handlat om att leda bort vattnet för att skydda bebyggelse. Problemen med den hanteringen kan innebära överbelastning av ledningssystem, förorening av recipient och sjunkande grundvattennivåer. En regional dagvattenstrategi förväntas antas år 2017.

Följande riktlinjer gäller för Östergarnslandet och Katthammarsvik:

- För att förhindra översvämningar till följd av överbelastade ledningsnät bör ett riktmärke vara att avrinning ej ökar efter exploateringen utan företrädesvis minskar.
- Vid exploatering bör klargöras hur dagvattenhanteringen ska lösas. Lokalt omhändertagande av dagvatten ska eftersträvas.

Möjlig VA-försörjning för respektive bebyggelseområde

Vad som är tillämplbart för en specifikt föreslagen plats får utvärderas i samband med handläggning och lokaliseringsprövning utifrån gällande lagstiftning.

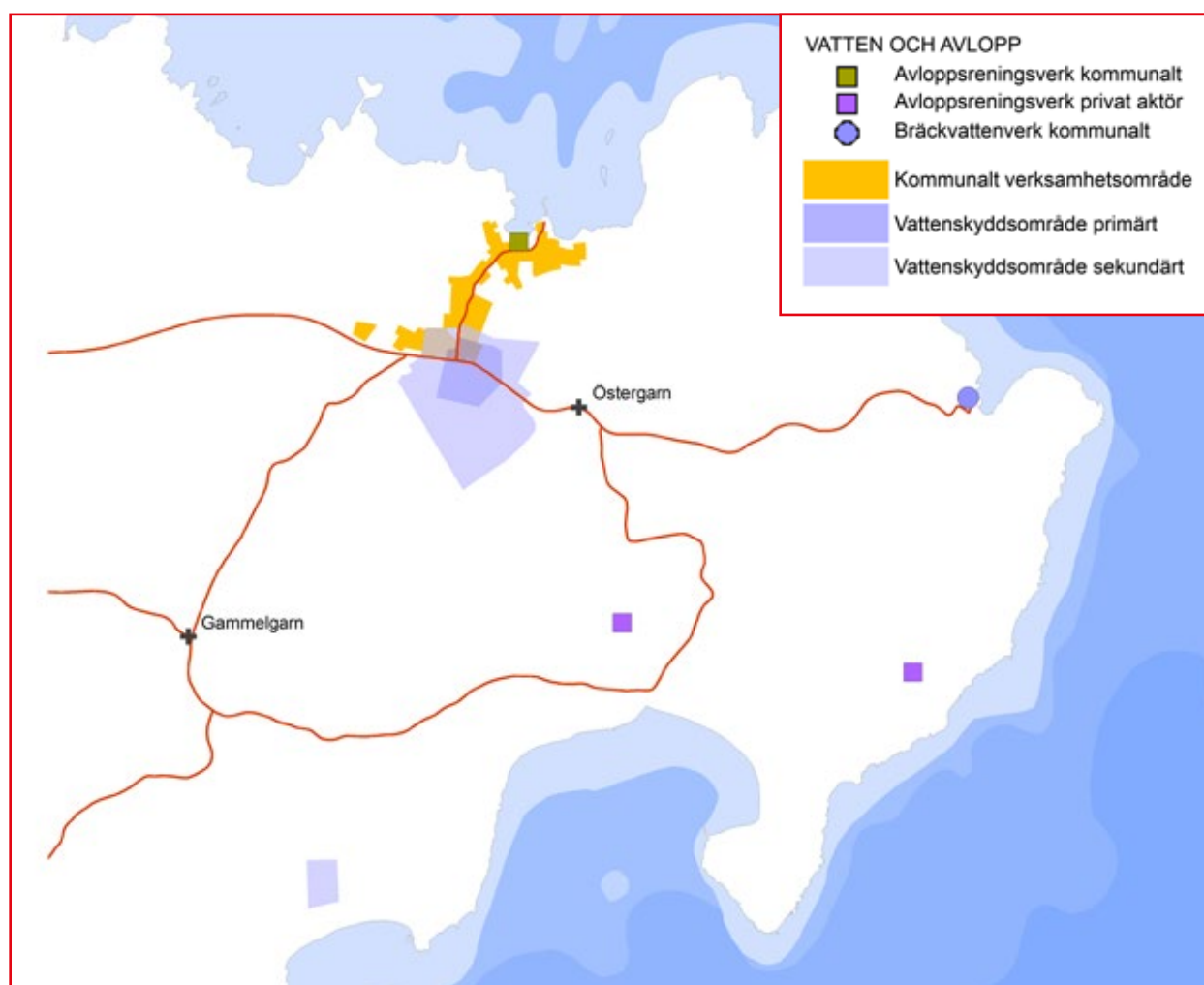
De föreslagna VA-lösningarna för respektive bebyggelseområde utgör inte ett slutgiltigt förslag på lösningar för de enskilda bebyggelseområdena utan ska ses som principlösningar utifrån den strategi som redovisats i VA-utredningen, där det övergripande målet är att förhindra spridning av föroreningar till yt- och grundvatten mot bakgrund av Gotlands generellt dåliga naturliga förutsättningar till lokala VA-lösningar.

Forskning visar att BDT-vattnet (bad- disk och tvättvatten) utgör ett ur smittskyddssynpunkt relativt harmlöst vatten i jämförelse med ett blandvatten med WC-vatten inblandat. Därför är en viktig del i vattenskyddet att separera ledningarna och samla upp WC-spillvatten i slutna system och enbart släppa ut BDT-vatten tillbaka till marken via en infiltration. På så sätt behålls större delen av vatten på plats, vilket minskar risk för vattenbrist under torrperioder, samtidigt som man får bort de största smittriskerna. Extremt småspolande armatur

(ex vacuumtoa) förordas som minimerar hämtningsfrekvens och den låga vattenhalten underlättar möjligheten av kretslopp för WC-fraktionen. På detta sätt minskas belastningen från de enskilda VA-lösningarna och man styr mot uthållighet vilket i förlängningen skapar bättre förutsättningar för exploatering och utveckling.

Totalt sett är systemet med separat bad- disk och tvättvatteninfiltration är en relativt billig lösning då infiltrationen under normala driftsförhållanden inte behöver grävas om.

I områdets brunnar är det vanligt med saltvattenuppträngning och vattenbrist. Ett problem som hänger samman med saltinträngning är förhöjda borhalter. Undviker man saltinträngning så löser man två problem. Vid anläggande av vattenbrunn är det därför viktigt att beakta alternativa upptagstekniker som minskar punktbelastningen. Därmed minskar risken för bland annat saltvattenuppträngning men även att brunnen inte pumpas torr. Till exempel kan man borra flera grundare brunnar eller att man fördelar upptaget jämnt över tid med hjälp av en vattenreservoar eller en kombination av båda teknikerna. Vid anläggandet av gemensam vattentäkt är utgångspunkten att det krävs tillstånd för vattenverksamhet från Länsstyrelsen. Sådan prövning föregås av vattenutredning.

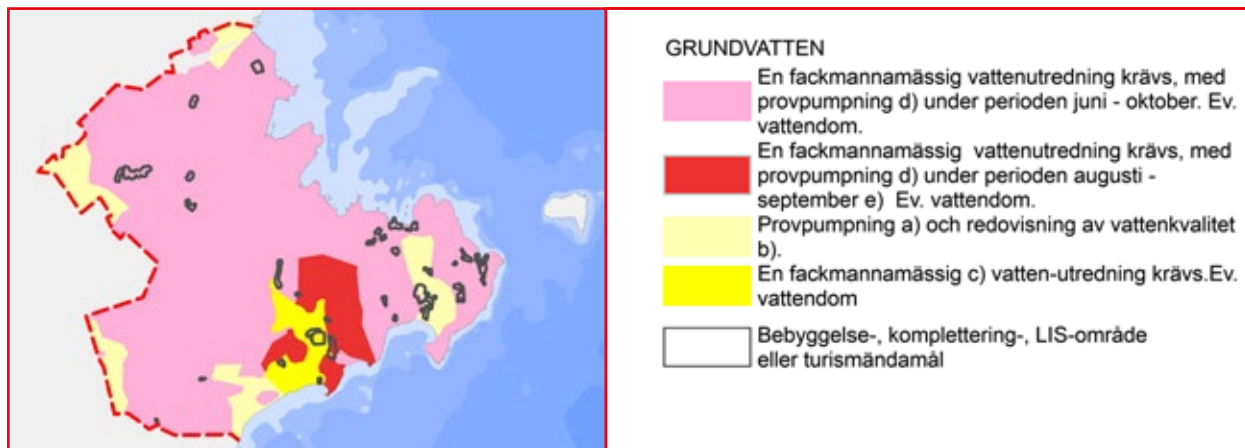
VA-försörjning och vattenskyddsområden

RIKTLINJER FÖR PLUSHÖJDER VID NYLOKALISERING AV BEBYGGELSE

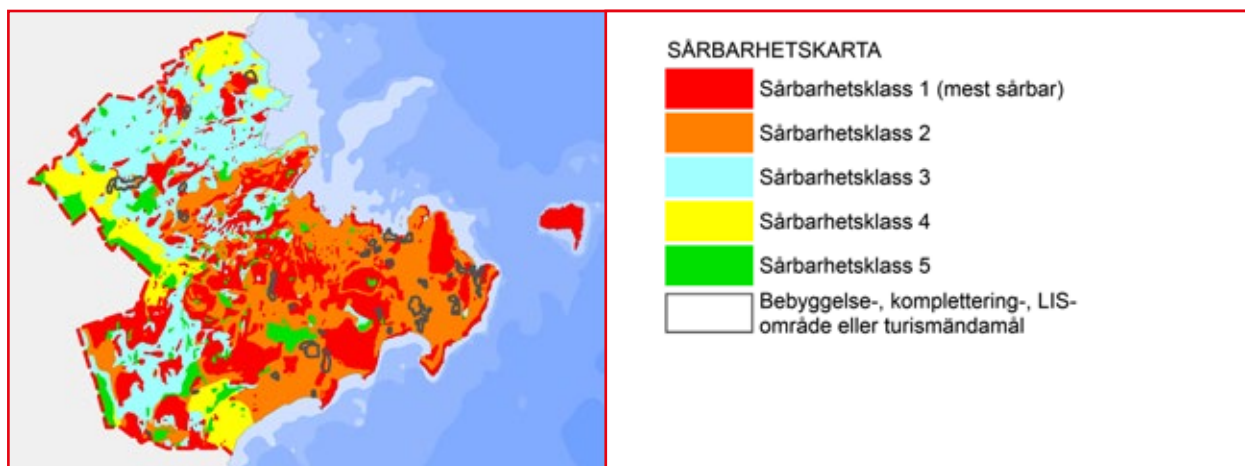
- Lägsta plushöjd för befintlig marknivå vid ny etablering av bostäder utmed kusten ska vara +2.0 meter (RH₂₀₀₀), i avvaktan på statliga direktiv.
- Lokalt kan högre plushöjder krävas beroende på dämningshöjder m.m. i det aktuella området.

- Lägre plushöjder kan godkännas för mindre "känsliga" byggnader och anläggningar såsom camping, sjöbodar och ekonomibyggnader.
- I riskområden ska höjdmätning av befintliga nivåer på tomtplatsen utgöra underlag i bygglovansökan.

För karta över markområden lägre än plus 2 meter över havet se plankartan.

Vattenutredningskrav för enskilda brunnar

Klassning av markens sårbarhet vid anläggning av avlopp

Sårbarhetsklass 1 (röd) innebär berggrund i dagen eller överlagrad av ett tunt jordtäckte med en tjocklek som understiger än en meter.

Sårbarhetsklass 2 (orange) innebär berggrund överlagrad av ett jordtäckte tjockare än en meter med stor genomsläpplighet, exempelvis sand och/eller grus.

Sårbarhetsklass 3 (blå) innebär berggrund överlagrad av ett jordtäckte tjockare än en meter med liten genomsläpplighet, exempelvis morän, moränlera eller lera.

Sårbarhetsklass 4 (gul) innebär berggrund överlagrad av ett jordtäckte tjockare än en meter med liten genomsläpplighet exempelvis morän, moränlera eller lera som i sin tur överlagras av jordtäckte med stor genomsläpplighet, exempelvis sand och/eller grus.

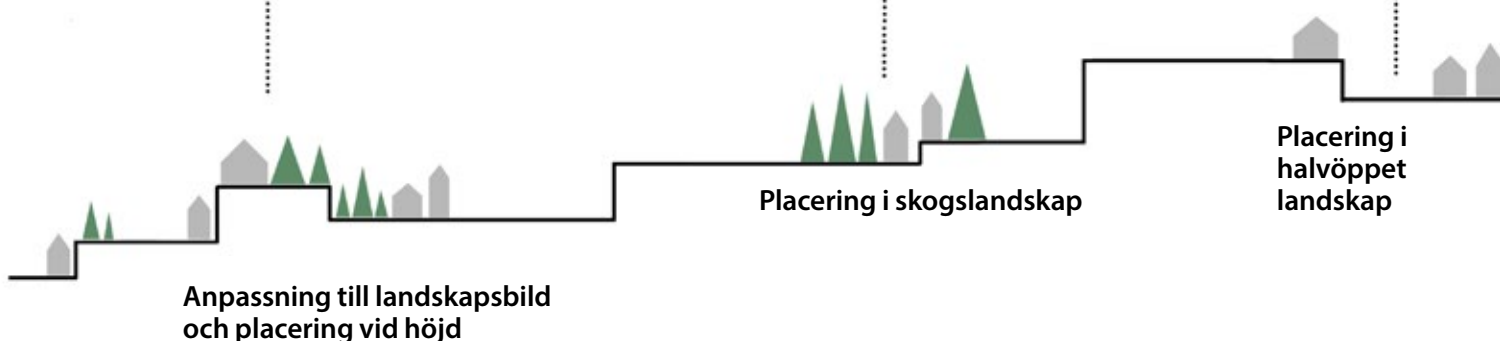
Sårbarhetsklass 5 (grön) innebär berggrund överlagrad av ett jordtäckte tjockare än en meter med liten genomsläpplighet, exempelvis morän, moränlera eller lera, som i sin tur överlagras av bleke och/eller organiska jordarter som torv och gytta.

Riktlinjer för bebyggelse och bygglov

En bygglovprövning handlar om att göra en bedömning utifrån många olika prövningsgrunder. Det kan gälla byggnadens lokalisering, placering och utformning utifrån platsens förutsättningar, och hur den förhåller sig till landskapets karaktär, natur och kulturhistoriska värden, rådande bebyggelsemönster och arkitektoniska värden.

Bebyggelseriktlinjer avser att vägleda var ny bebyggelse kan placeras och bygglovsriktlinjer behandlar hur bebyggelsen bör utformas. Gränsen mellan dessa riktlinjer kan vara flytande, då exempelvis en utredning om utformning kan vara nödvändig för att kunna avgöra om det går att bygga på en viss plats. Syftet

med riktlinjerna är att bistå fastighetsägare, byggherrar och myndigheter med hjälpmedel för att verka för en fortsatt stark och särpräglad landskapsbild på Östergårnslandet. En strävan efter att bevara upplevelsen och värdet av Östergårnslandets landskapsbild har, tillsammans med behovet att möjliggöra för mer bebyggelse, varit utgångspunkten för utformningen av riktlinjerna.

För att bevara och stärka landskapsbilden vid uppförande av ny bebyggelse krävs både ett helhetsperspektiv över befintlig bebyggelse likväl som noggrann utformning av nya byggnader. Ny bebyggelse skall vara platsspecifik och medvetet utformad så att kultur- och naturvärden bibehålls eller stärks, då de utgör grunden till Östergarnslandets identitet, värde och attraktivitet. Inspiration för utformningen kan med fördel hämtas i landskapets karaktär, den omgivande naturen och befintlig bebyggelse.

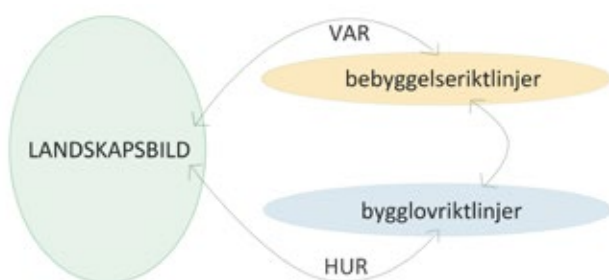
I ansökan om förhandsbesked för nyetablering, bygglov och vid planansökan skall lokaliseringsprövningen göras i enlighet med bebyggelseriktlinjerna. Planbestämmelser eller eventuella villkor vid förhandsbesked skall utformas med stöd i bygglovriktlinjerna.

Riktlinjerna skall även tillämpas i de utpekade bebyggelse-, kompletterings- och kärnområdena samt övrig mark. För varje bebyggelseområde finns en särskild beskrivning och om något särskilt bör beaktas i respektive område så lyfts det fram i beskrivningen.

LANDSKAPSBILDENS BETYDELSE

Landskapsbild är ett begrepp som beskriver den sammanlagda upplevelsen och karaktären av ett landskap. Landskapet kan karaktäriseras av bebyggelse, olika naturtyper och landskapsrum. Hur vi använder och rör oss präglar också hur ett landskap upplevs. Förtydligande av *Landskapsbild* se sid 93. Eftersom landskapsbilden speglar landskapets skiftande kulturhistoriska lager fram till idag, är förändringar av landskapsbilden inte nödvändigtvis något negativt som bör förhindras. Tvärtom är förändring en självklar och naturlig process. Utgångspunkten bör istället vara att i bästa mening både bevara *och utveckla* de centrala värdena i landskapsbilden. Den förändring som innebär skada är den förändring som raderar viktiga värden i landskapsbilden, och detta bör undvikas.

Riktlinjernas relation till landskapsbilden

Landskapsbilden på Östergarnslandet

Östergarnslandets landskapsbild präglas av ett varierat landskap. Natur- och kulturlandskapet, gårdsmiljöer och små samhällen har stor betydelse som livsmiljö och plats för rekreation och turism, liksom för förståelsen av områdets historia. Östergarnslandets landskapsbild består av åkermark, betesmark, alvarmark och olika typer av skog. Klippformationer som Grogarnsberget, sand- och stenstränder samt fiskelägen är andra typiska återkommande inslag. Dessa omfattas av det som på plankartan anges som Kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning, det vill säga större sammanhängande marker med särskilt stort natur- och kulturvärde där också upplevelsen av Östergarnslandet är särskilt påtaglig. Stora delar av detta kärnområde omfattas av riksintressen enligt 3:e och 4:e kapitlet i miljöbalken, som skyddar flera av dessa miljöer.

Bebyggelsen består av mindre grupper i landskapet, kring sockenkyrkorna, i Herrvik samt i Katthammarsvik. Således finns det mycket orörd mark och öppna vyer mellan bebyggelsen som kontrasterar mot mer slutna landskapsrum som skog. De öppna landskapsrummen är centrala för upplevelsen och värdet av landskapsbilden. Genom att medvetet förhålla sig till denna variation i landskapet styrs placering och utformning så att upplevelsen och värdet kan bibehållas.

Landskapsmosaik

BEBYGGELSERIKTLINJER – RIKTLINJER FÖR PLACERING AV BEBYGGELSE I LANDSKAPET

Bebyggelseriktlinjerna är vägledande för *var* ny bebyggelse kan placeras. De bör tillämpas vid lokaliseringssprövning för bygglov, förhandsbesked och planläggning.

Storlek och placering av nya fastigheter bör väljas så att ny bebyggelse integreras väl i landskapet. Landskapsbildens värden bör bevaras och placering samt storlek på tomtplatsen på en fastighet skall anpassas efter landskapets och platsens karaktär.

Vid bygglovprövning av enstaka ny bebyggelse på Östergarnslandet bör, där den fördjupade översiktsplanen inte anger annat, bibehållandet av orörda sammanhållna markområden eftersträvas.

Ny bebyggelse bör placeras så att upplevelsevärden och viktiga utblickar som hänger samman med landskapets läsbarhet från huvudvägarna inte försämras.

Olika landskapselement som hör till kulturmiljön har även ett strikt skydd som värdefulla biotoper. Det gäller alléer, våtmarker, odlingsrösen, stentunar och åkerholmar. Ansökan om dispens görs hos länsstyrelsen vid eventuella förändringar.

Skogslandskap

Hus i skog, små glest placerade tomter eller större tomter med djupt placerade hus, skogen mellan husen

I skogslandskapet bör placering av ny bebyggelse utgå från den befintliga vegetationen och en strävan mot att bevara skogens karaktär.

Upplevelsen som eftersträvas är hus på naturtomter i skoglig miljö. Därför kan mycket små och glest placerade fastigheter vara lämpliga då de tillåter att skogen bevaras mellan fastigheterna. Alternativt kan skogens karaktär också säkras genom planläggning, då man kan undanta fastigheterna från bygglovsbefriade åtgärder. Planbestämmelser kan också styra så att bebyggelsen placeras djupt in på fastigheten och att skogen skyddas på övriga delar av fastigheten. Dessa områden bör då lämpligen undantas från bygglovsbefriade åtgärder.

Tomtplats i skog

I det halvöppna kultur- och naturlandskapet

Landskapet som lokaliseringsfaktor, höjdanpassning, volym-uppdelning, volymstudie krävs, krav på utformning

Här kan bebyggelse förstärka de särpräglade drag som utmärker landskapet. Punkter eller platser i landskapet där placeringen av byggnader är som gynnsammast bör identifieras. Exempelvis på toppen av ett krön eller en kulle, i kanten av ett bryn, nedanför en klint eller i sluttningen av en höjdrygg.

Bebyggelse bör inte placeras i landskapet av tillsynes en tillfällighet utan i en tydlig relation till omgivningen. Landskapet bör fungera som en naturlig lokaliseringsfaktor för ny bebyggelse. Vid förhandsbesked skall villkor ställas på utformning.

Vid placering i landskapet bör en enkel volym- eller landskapsstudie redovisas som visar på vilket sätt placeringen fångar upp eller förstärker särskilda landskapselement.

Antalet nylokaliseringar utgår helt utifrån landskapets förutsättningar att bära dessa. Exempelvis behöver byggnader i brynövergångar förhålla sig till både skogslandskapet och det mer öppna landskapet. Platsen skapar motiv för en möjlig placering. Ytan på tillkommande fastighet behöver också anpassas i storlek utifrån dess placering.

*Anpassning till landskapsbild och placering vid höjd.
Skälsö Arkitekter. Foto: Lina Eidenberg Adamo*

Ny bebyggelse i öppna kulturlandskapet. Arkitekt: LLP Arkitektkontor, Mattias Palme

Det öppna kultur- och jordbrukslandskapet

Varierade volymer, samlad bebyggelse, bör planläggas, stor professionalism, krav på utformning

Nyetabletering i kärnområden, som de öppna kultur- och jordbrukslandskapen, bör göras med varsamhet och respekt för dess värden. Den här landskapstypen karaktäriseras av enstaka eller mindre ansamlingar bebyggelse, ofta i form av gårdar med varierade volymer. Mellan dessa gårdar finns ofta större öppna områden med beten och åkermark. Glesa trädgångar och spridda bestånd av träd och buskar kan ge motiv och fungera som stöd för inplacering av helt ny bebyggelse med mål att bevara öppenheten.

Vid etablering av ny bebyggelse i dessa landskap bör bebyggelse hållas väl samlad och placeras på liknande sätt i landskapet. Nya grupperingar bör inte utgöras av fler än ett fåtal fastigheter med en huvudbyggnad med tillhörande uthus på varje fastighet, utformade som olika stora volymer. Detta gäller även vid komplettering av ny bebyggelse vid enstaka hus.

Nya grupperingar av fastigheter bör föregås av planläggning i denna landskapstyp. I undantagsfall kan nyetabletering tillåtas vid bygglovansökan, förutsatt att ansökan genomförs med hög arkitektonisk precision. Intentionerna gällande utformning bör då redovisas redan i ansökan om förhandsbesked. Då positivt förhandsbesked ges bör villkor ställas på utformningen och hanteringen av den närliggande omgivningen.

VÄGAR

Nya parallella vägar eller helt raka vägar som inte tar stöd i terrängen bör undvikas

Nya vägdragningar fram till ny bebyggelse bör följa landskapets förutsättningar. Dessa kan annars bli störande, trots diskret inplacering av ny bebyggelse.

För det rörliga friluftslivet och för gång- och cykeltrafik kan kompletterande gång- eller cykelbanor tillåtas utmed befintliga vägar samt i form av stråk eller stigar som löper genom naturområden. Detta med syfte att knyta ihop platser som är intressanta för friluftsliv så som badplaster och turistmål.

Ny bebyggelse bör inte lokaliseras i anslutning till vägar om det innebär krav på särskilda anordningar för skydd mot buller.

Stor varsamhet krävs vid förändringar av vägstrukturen. Detta behöver göras i dialog med Trafikverket.

Ny vägdragning i naturen kräver samråd med länsstyrelsen enligt 12 kap 6 § miljöbalken.

RIKTLINJER VID AVSTYCKNING I ANGRÄNSNING TILL MARKAVVATTNINGSFÖRETAG

Vid avstyckning till tomtmark i anslutning till befintligt markavvattningsföretag bör tillräcklig hänsyn tas så att eventuella åtgärder inom markavvattningsföretaget inte försvåras. Det kan exempelvis gälla framkomlighet för maskiner och möjligheten att längs diken tillfälligt placera jordmassor efter dikesrensning.

BYGGLOVRIKTLINJER – HUR BEBYGGELSE BÖR UTFORMAS

Bygglövsriktlinjerna skall verka som underlag för fastighetsägare, byggherrar och myndigheter vid bygglovansökan. Riktlinjerna skall också utgöra ett stöd och grund för villkor i förhandsbesked samt för utformandet av planbestämmelser. De är uppdelade i *generella riktlinjer* samt *platsspecifika riktlinjer*. De generella riktlinjerna gäller övergripande för hela Östergårnslandet.

Generella riktlinjer för utformning av nya byggnader

Småskalig bebyggelse bör eftersträvas och olika funktioner kan med fördel placeras i olika volymer.

Genom en funktionsuppdelad bebyggelse bryter man ner skalan och anspelar samtidigt på den traditionella gårdsstrukturen som ofta hade flera byggnader i varierande storlekar. Volymerna kan både vara ihopkopplade eller utformas mer fristående.

Byggnaderna bör utformas så att de är platsspecifika och passar in med omgivande landskap och bebyggelse.

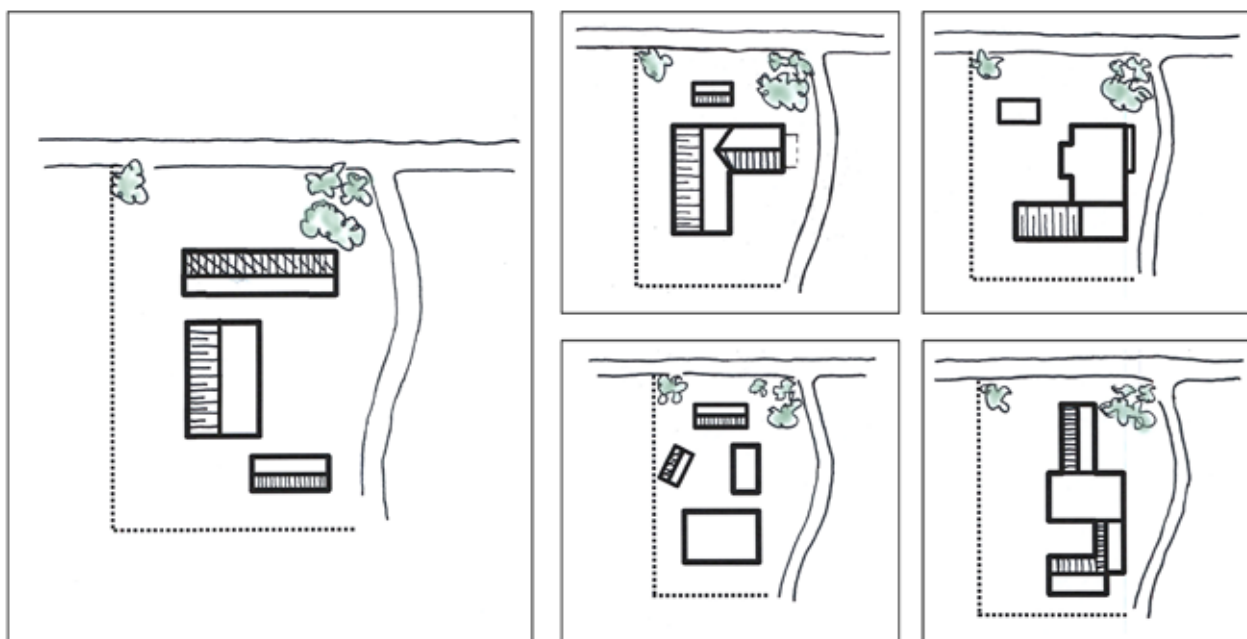
Val av material bör med fördel utgå från vad som finns i den omgivande naturen eller på den befintliga bebyggelsen på plats. Materialen bör vara autentiska, imiterande material är olämpliga.

En balans i proportioner bör eftersträvas där inspiration för höjd och riktningar bör hämtas från omgivningen. Alltför dominerande byggnader bör undvikas, likaså stora och överdrivet höga byggnader som kontrasterar och bryter landskapsbilden.

Det rörliga friluftslivet ska alltid beaktas även vid utformningen av bebyggelse. Exempelvis bör stora glaspartier på bostadshus placeras så att de inte genererar förbipasserande.

Även färgskalan kan inspireras av det omkringliggande landskapets kulörer och/eller omgivande bebyggelse. Olika kulörer och nyanser av en platsspecifik färgskala eller en omvänd färgsättning på exempelvis fasad och fönstersnickrier ses som goda variationsmöjligheter.

Starka kontrasterande färger och kraftiga färgavvikelser från omgivande bebyggelse eller landskap är olämpligt då det precis som extremt höga byggnader bryter landskapets helhetsverkan.

Volym- och funktionsuppdelning

Bebyggelse i skogslandskap AQ Arkitekter

PLATSSPECIFIKA RIKTLINJER FÖR UTFORMNING AV NYA BYGGNADER

Skogslandskap

Landskapet karaktäriseras av slutna dungar, öppna gläntor och omväxlande skuggiga och mer ljusa platser.

Skogen mellan bebyggelsen bör bevaras och kopplas ihop med stigar eller en mindre skogsväg. Ny bebyggelse i skogslandskap kan ha en varierad utformning, allt från en enkel fritidsstuga med traditionellt sadeltak och träpanel till en mer nutida arkitektur. Färgskalan kan vara bred, men skall utgå från skogslandskapets egna kulörer. Autentiska material som trä och sten bör väljas.

Det halvöppna kultur- och naturlandskapet

Gestaltning av byggnadsvolymer görs utifrån landskapets skala. En uppdelning av volymer samt höjdanpassning av byggnader mot den omgivande miljön är goda tillvägagångssätt. Är landskapet halvöppet och präglat av lågvegetation, bör en låg byggnad förespråkas och färgsättning vara respektfull mot de kulörer som finns i landskapet.

Avses bebyggelsen placeras i gränsövergång mellan olika landskapstyper så är detta en utgångspunkt för gestaltningen. Även här är det lämpligt med en volymstudie eller perspektiv för att redovisa hur bebyggelse integreras i landskapet. Bygglovarkitekt bör medverka vid handläggning.

Placering i det halvöppna kultur- och naturlandskapet. m.arkitektur Foto: Emma Jönsson Dysell

Det öppna kultur- och jordbrukslandskapet

De riktlinjer för placeringen i landskapet, som beskrivs under det öppna kultur- och jordbrukslandskapet under *Bebyggelseriktlinjer – riktlinjer för placering av bebyggelse* i landskapet, är styrande.

Vid nyetablering eller kompletteringar till enstaka byggnader bör mindre grupper av bebyggelse av varierande volymer eftersträvas. Detta ställer höga krav på utformningen. Byggnaderna får gärna utformas i en samtida arkitektur med hög precision men bör tydligt relatera till omgivande bebyggelse och landskap vad gäller volym, färg- och materialval.

Hänsyn bör tas till utblickar och riktningar i landskapet. I ansökan bör utformning av detaljer samt hur den föreslagna byggnaden integreras i landskapet som volym redovisas. Detta kan lämpligen göras genom en enkel volym- eller landskapsstudie alternativt en enkel visualisering. Färgskalan bör väljas efter omgivningen och kontraststarka färgsättningar anses som direkt olämpliga.

I anslutning till befintlig bebyggelse

Ny bebyggelse bör på ett respektfullt sätt anpassas till den traditionella/lokala bebyggelsestrukturen vad gäller proportioner, skala och volym samt placering och gruppering.

Material- och färgsättning bör väljas så att det samspelar med bebyggelsen. Då det bedöms lämpligt bör en volymstudie och perspektiv som visar hur den föreslagna byggnaden anpassas enligt kraven ovan, bifogas ansökan. Ny bebyggelse bör inte omfatta imiterande material (exempelvis bör tegelpräglad takplåt undvikas) utan autentiska material skall användas.

Ett nytt tillägg i en känslig kulturmiljö kräver hög professionalitet och bör utformas av en arkitekt som har god kännedom om platsens unika förutsättningar. Volymstudier och kompletterande visualiseringar ses som värdefullt vid ansökan om förhandsbesked och bygglov.

Enstaka byggnader i landskapet

Vid nybyggnation vid enstaka byggnader skall utformningen utgå från en syntes av riktlinjerna som gäller för den specifika landskapstypen och de riktlinjer som gäller för placering vid befintlig bebyggelse. Är byggnaden utpekad som särskilt värdefull ur ett kulturhistoriskt perspektiv skall en större vikt läggas på anpassning efter denna. På www.gotland.se/KMPGotland finns regionens kulturmiljöprogram med tillhörande kulturvärdeskarta samt riktlinjer för hur programmet ska användas.

ATTEFALLSHUS

I och med riksdagens beslut kan man bygglovsfritt bygga bland annat ett komplementbostadshus om 25 kvadratmeter, ett s.k. Attefallshus. Det krävs dock anmälan samt startbesked från byggnadsnämnden innan byggstart. Bygglovsbefrielsen gäller inte för hela Gotland. Mer information kring bygglovsbefrielse och undantagsområden finns på Region Gotlands hemsida (www.gotland.se).

Bebyggelseområde 1-15

Den huvudsakliga bebyggelseutvecklingen inom planområdet föreslås under planperioden att ske inom de områden som är särskilt utpekade för tillkommande bebyggelse. Med - Bebyggelseområde – avses i planen de områden som bedöms ha kvaliteter för utveckling av boende där eventuella motstående intressen bedöms tåla en exploatering i en mer omfattande skala än i form av enstaka kompletteringsbebyggelse. Den generella bedömningen är att planeringen av bebyggelseutvecklingen inom dessa områden ska ske genom detaljplanläggning. Varje delområdes specifika karaktär och kvaliteter ligger till grund för utformningen av kommande detaljplaner samt de övergripande riktlinjerna och riktlinjerna för bebyggelse och bygglov (se s.20–27).

En VA-utredning har tagits fram för Östergarnslandet som i korta drag redovisas under respektive områdesbeskrivning. Ytterligare beskrivning av hanteringen av vatten och avlopp finns under rubriken Riktlinjer för vatten och avlopp. Det finns många faktorer att ta hänsyn till vid val av VA-lösning och många av dessa kommer att klargöras först vid detaljplanering som hanterar exempelvis exploaterings storlek, typ av boende, tomtstorlek, uttagskapacitet för grundvatten och lokalisering av VA-anläggningar. Den VA-utredning som genomförts finns som bilaga till planförslaget (Bilaga 1).

Områdena är schematiskt utlagda på plankartan. Exakta gränser för möjlig exploatering klarläggs i detaljplaneskedet efter platsens förutsättningar.

Nedan följer en kort beskrivning av utpekade bebyggelseområden.

1. KRÄKLINGBO GURPE

Området är beläget söder om väg 631 i Kräklingsbos västra del och karaktäriseras idag av en samling bebyggelse kring äldre gårdsstruktur. Redan på karta från 1700-talet över Östergarnslandet finns Gurpe gård utpekad vilket indikerar på att platsen har varit bebyggd och hävdad långt tidigare än så. Bebyggelsen har varit lokaliserad till vägen och i anslutning till produktionsmarken som fortfarande idag överensstämmer väl med hur den brukades under 1700-talet. Dagens bebyggelse består av mindre sten- och trähus, både permanent- och fritidshus.

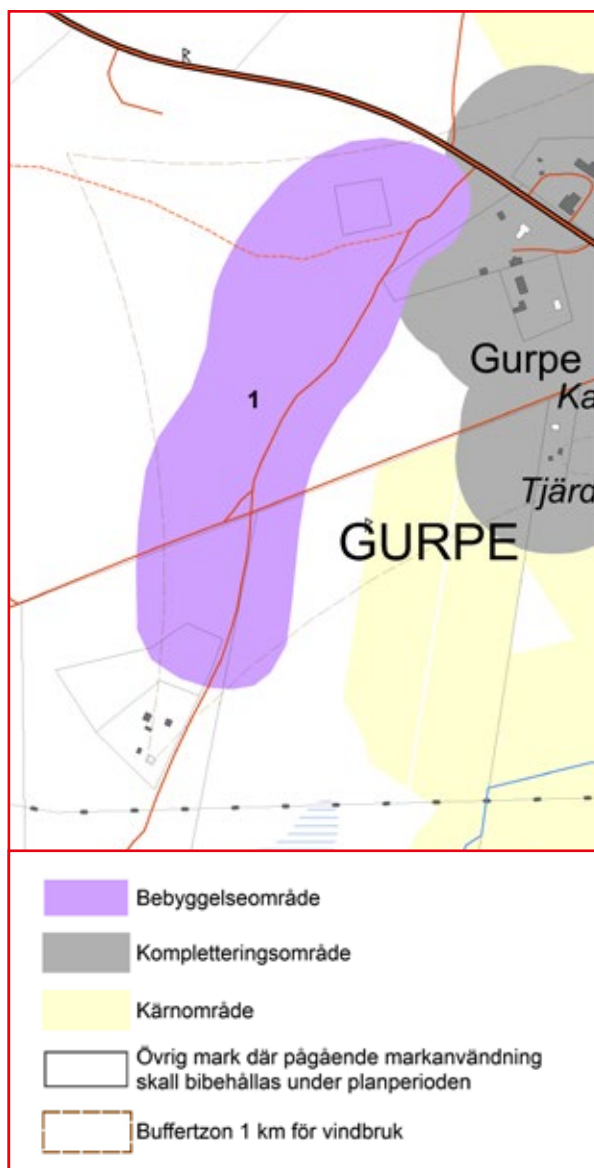
Det föreslagna området är placerat i en fin uppvuxen skog i nord-sydlig riktning i förhållande till vägen, vilket stämmer väl överens med hur markanvändningen i övrigt ser ut i området. En komplettering av nya bostäder intill befintlig bebyggelse kan stötta Kräklingsbos skolas upptagningsområde. Området trafikeras av kollektivtrafik och skolskjuts.

Vatten och avlopp

Jordartskartan indikerar sandavlagring närmast vägen vilket antyder förutsättningar för avlopp. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet kommer att ställas när planuppdrag ges. Enskilda gemensamma VA-lösningar förordas vid exploatering.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

En utveckling av bebyggelse i området bör föregås av detaljplanläggning. Området bör planeras på ett sådant sätt att den skogliga karaktären bibehålls samt förhålla sig gestaltningssmässigt till den befintliga bebyggelsen. Friliggande villor med trä eller stenfasad utefter befintlig vägstruktur. Vid detaljplanläggning kan krav på naturvärdesinventering komma att krävas. Området har enligt Länsstyrelsens lågpunktskartering delvis större sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar. Detta bör tas hänsyn till vid exploatering.

Förslag till bebyggelseområde 1

2. KRÄKLINGBO PRÄSTGÅRDEN

Området ligger i direkt anslutning till befintligt bostadsområde vid Kräklingbo kyrka. I närheten ligger Kräklingbo skola (F-6) samt förskola. Genom att föreslå bebyggelse i denna del förstärks känslan av entré till de centrala delarna av socknen Kräklingbo. Här ligger den gamla sockenkärnan med kyrka, skola och förskola samt ett antal verksamheter. Området trafikeras av kollektivtrafik. Bebyggelseområdet förtätar och stöttar den samlade bebyggelsen i Kräklingbo. Ett 60-tal bostäder kan rymmas inom området.

Vatten och avlopp

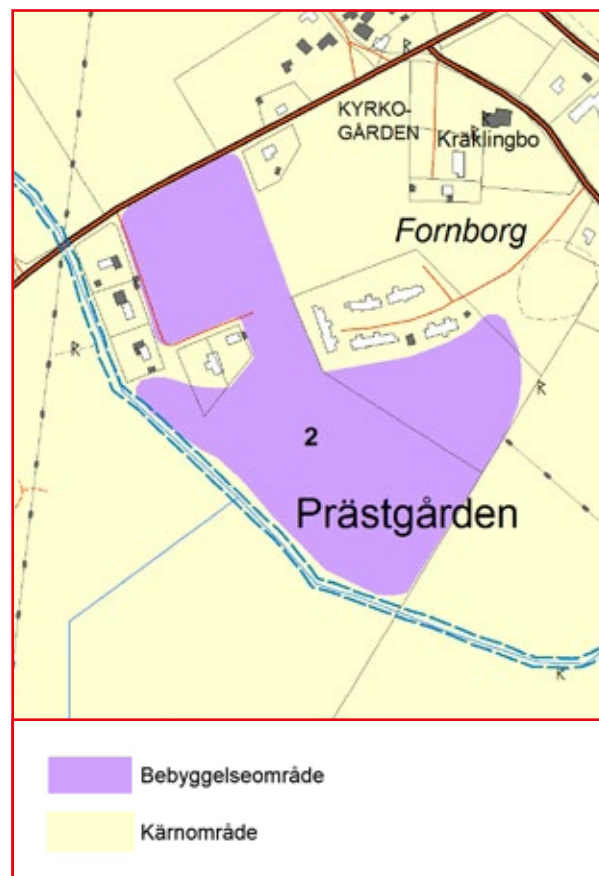
Enskilda gemensamma VA-lösningar förordas vid exploatering. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet kommer att ställas när planuppdrag ges. Idag finns en avloppsanläggning som försörjer bostadsrättsföreningen vilket eventuellt skulle vara möjligt att skala upp. I annat fall förordas individuell VA-försörjning med dricksvattenuttag från enskilda brunnar och avloppshantering med uppsamling av klosettavatten (toalett med spolvolym mindre än 1 liter) i sluten tank och lokal BDT-rening.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Exploatering bör ske genom detaljpaneläggning. Vid exploatering bör gröna ytor för lek avsättas. Angöring bör planeras både från skolan och från Alavägen. Exploatering kan genomföras genom två separata detaljplaner då exploateringsgrad och karaktär kan skilja sig åt, men krav ställs på att de två delarna förhåller sig till varandra och att en förbindelselänk mellan områdena genomförs i form av gång- och cykelväg, dock ej för biltrafik.

En etablering på marken närmast Alavägen skulle kunna ge ett ytterligare tillskott av bostäder genom detaljpaneläggning. Inom denna del av området är förståelsen för landskapsrummet viktigt samt att bevara siktlinjer mot kyrkan och att lämna den äldre ängsmarken på höjden obebyggd för att inte generera riksintresset. Bebyggelsen bör planeras i ett slag med stöd av ett gestaltungsprogram/skiss med inriktning mot variation av bebyggelse med en rural byliknande radhuskaraktär, max 1-1½ plan.

I den inre större delen av området uppskattas omkring 50 bostäder vara möjligt. Även här bör ett gestaltungsprogram vara vägledande i detaljplaneprocessen liksom de bebyggelseriktlinjer och bygglovriktlinjer som FÖP:en ger uttryck för. Villor och/eller radhus i 1-1½ plan. Karaktären av bebyggelse i natur bör bibehållas. Anpassning kan krävas gällande utformning och vyer för att inte generera riksintresset Kräklingbo kyrka. Utblick över kyrkan bidrar till en vacker bostadsmiljö. Vid exploatering kan hänsyn tas till befintliga åkerkanter där det kan finnas en del rödlistade åkergräs värda att bevara. Området har enligt Länsstyrelsens lägpunktskartering delvis större sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar. Detta bör tas hänsyn till vid exploatering.

Förslag till bebyggelseområde 2

3. GAMMELGARN GANNARVE-ÄNGE

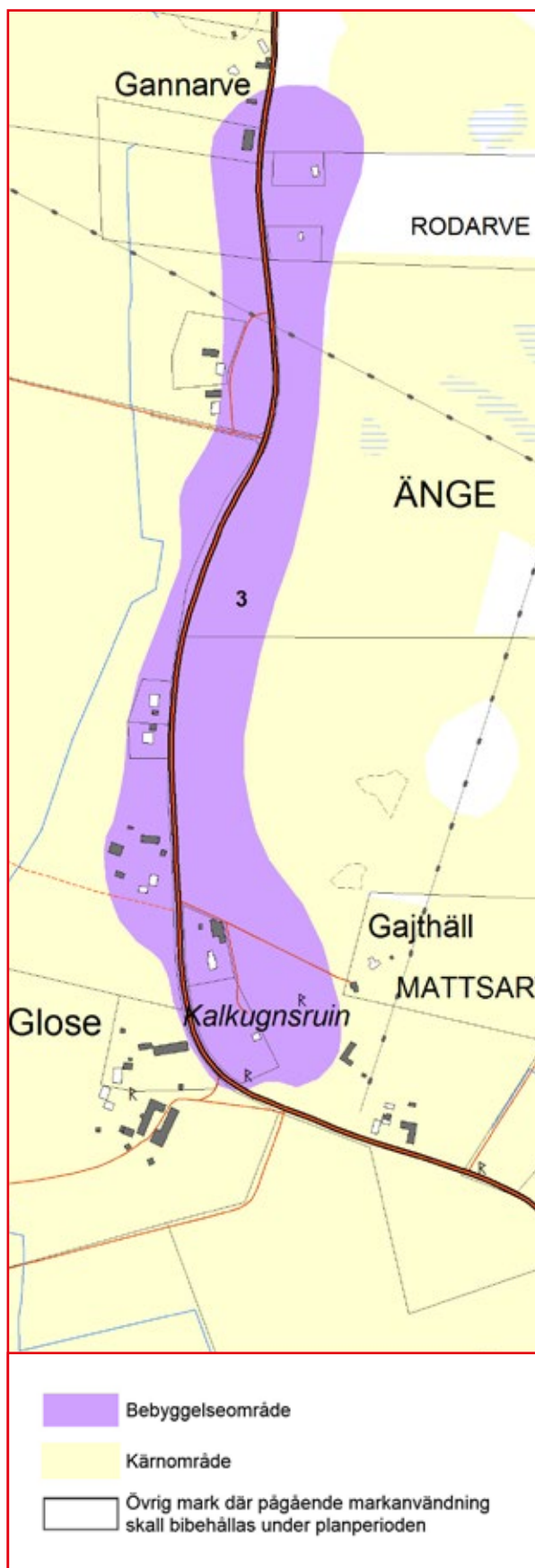
Området är placerat längs med väg 558 som förbinder Gammelgarn kyrka med länsväg 631 mot Kräklingbo-Katthammarsvik. Inom området finns det framförallt permanenta bostäder, både mindre jordbruk med djurhållning och villor, samt ett antal fritidshus. Under senare år har både nya fritidshus och permanentus uppförts. All mark på östra sidan om vägen är idag stängslad vacker skogsbetesmark med inslag av våtar längre in från vägen. På västra sidan ansluter området till åker- och betesmark och till Torsburgen. Inom området finns förutom jordbruksverksamhet även försäljning av cyklar och gräsklippare. Området trafikeras idag av kollektivtrafik och skolskjuts till Kräklingbo skola.

Vatten och avlopp

Individuell VA-försörjning med dricksvattenuttag från enskilda brunnar och avloppshantering med uppsamling av klosettvattnen (toalett med spolvolym mindre än 1 liter) i slutna tank och lokal BDT-rening förordas. Tunna jordtäckan för infiltration, dock indikerar jordartskartan på bättre förutsättningar väster om vägen. Provgropar i området indikerar grusig sand. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet kommer att ställas när planuppdrag ges. Avlopp bör lösas gemensamt.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

En utbyggnad av ytterligare hus genom detaljplaneläggning är möjligt på framförallt östra sidan av vägen i höjd med befintliga tomter. Detta innebär att större delen av marken fortsatt kan fungera som betesmark. På västra sidan om vägen kan med försiktighet ytterligare ett mindre antal tomter kunna tillskapas med utblickar över den öppna marken. Här bör dock hänsynsavstånd till pågående djurhållning beaktas. Det är viktigt att inte dränera våtarna i området. I beteshagen växer rikligt med orkidéer.

Förslag till bebyggelseområde 3

4. DAVIDE NORRA

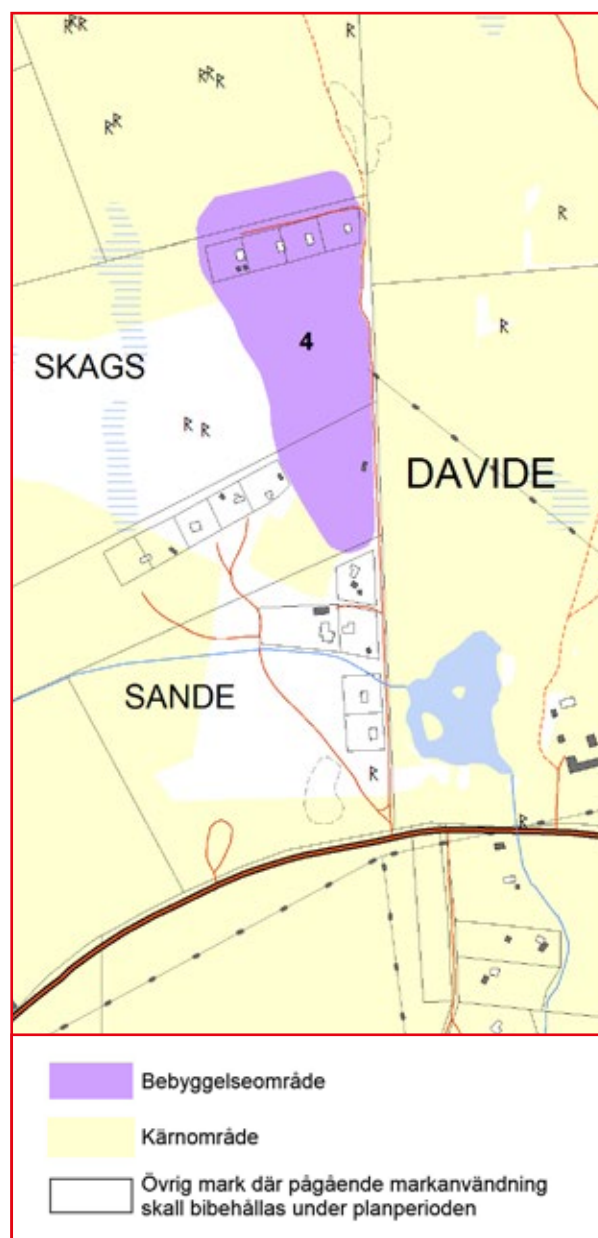
Området ligger i anslutning till befintliga sommarstugor i en attraktiv del av Gammelgarn med närhet till badstränder och naturreservatet Östergarnsberget. Området består av mestadels skogsmark och ligger i anslutning till betesmark.

Vatten och avlopp

Planläggning enbart möjlig om vatten och avlopp går att lösa via gemensamhetsanläggning. Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Förslag till riktlinjer

Exploatering ska föregås av detaljplanläggning. Vid lokalisering av ny bebyggelse bör byggnader placeras i anslutning till vägen och i skogen. Öppna ytor och utblickar bör sparas. Vid exploatering ska ny bebyggelse ta stöd i befintlig bebyggelsestruktur och anpassas till landskapet. 1½ plan, hus i skog och naturtomter förespråkas. I närheten av området finns en mast till vilket hänsyn måste tas vid exploatering. För att med säkerhet bedöma skyddsvärdet av delar av skogen och skogliga element såsom värdefulla träd samt för att kunna placera tillkommande bebyggelse med hänsyn till naturen bör en naturvärdesinventering ingå i detaljplaneprocessen.

Förslag till bebyggelseområde 4

5. ÖSTERGARN SANDVIKEN

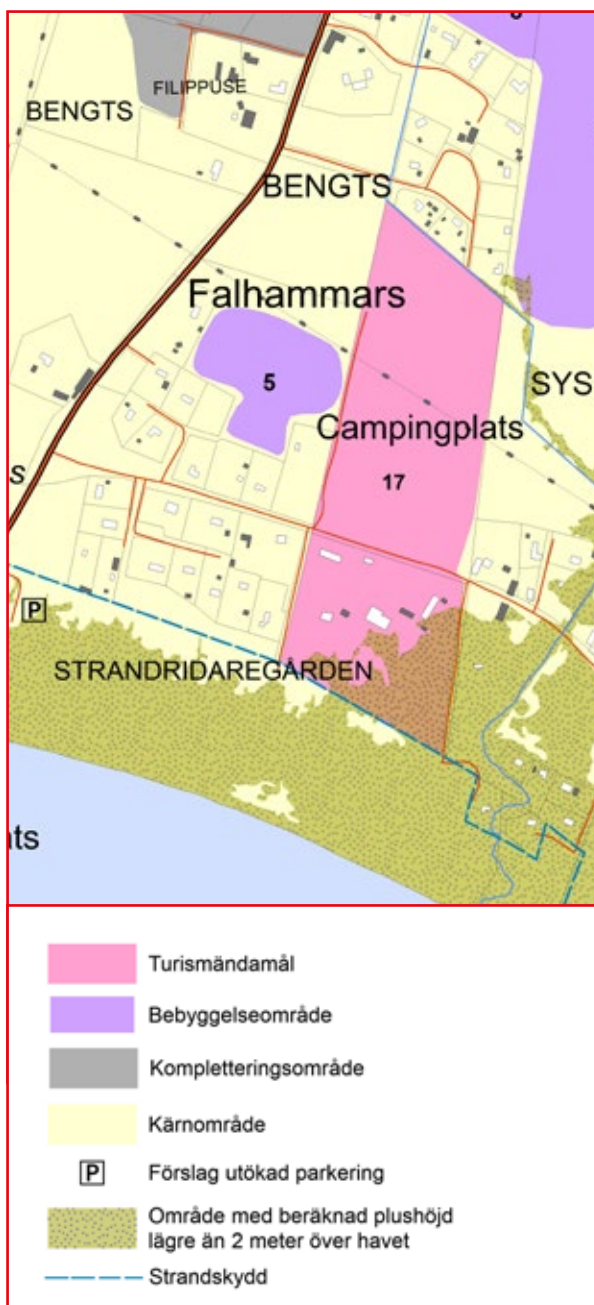
Området är lokaliserat till det attraktiva Sandvikenområdet på Östergarn. Inom gångavstånd finns naturreservatet Sandviken med välbesökt badplats. Kollektivtrafik trafikerar området sommartid, men året runt av skolskjuts till Kräklingbo skola. Serviceorten Katthammarsvik ligger inom 5 km. Bebyggelseområdet ligger i ett område med högt bebyggelsetryck på Östergarnslandet.

Vatten och avlopp

A1-område. För vatten krävs provpumpninga) och redovisning av vattenkvalitet b) vid planläggning. Jordartskartan indikerar berggrund överlagrad av ett jordtäckte tjockare än en meter med stor genomsläpplighet, exempelvis sand och/eller grus. Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. En samfäll lösning förordas för bebyggelseområdet. Se riktlinjer på s.17.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

En exploatering bör föregås av detaljplanläggning. Området angränsar till och ligger delvis inom en befintlig detaljplan och angränsar till campingområde. I detaljplaneprocessen bör närmare utredas i vilken omfattning exploatering kan vara möjlig samt utreda lämpliga områden att avsätta för grönstråk och naturmark. För området förespråkas bostadsändamål med fristående hus med högst en våning. Riktlinjerna för bebyggelse och bygglov bör vara vägledande i utformningen av detaljplanen. För att säkerställa att en exploatering inte skall innebära påtaglig skada på riksintresse för naturvärden bör en oberoende florainventering göras av ytan under blomnings-säsong innan bygglov ges.

Förslag till bebyggelseområde 5

6. GAMMELGARN TJOCKHAGEN

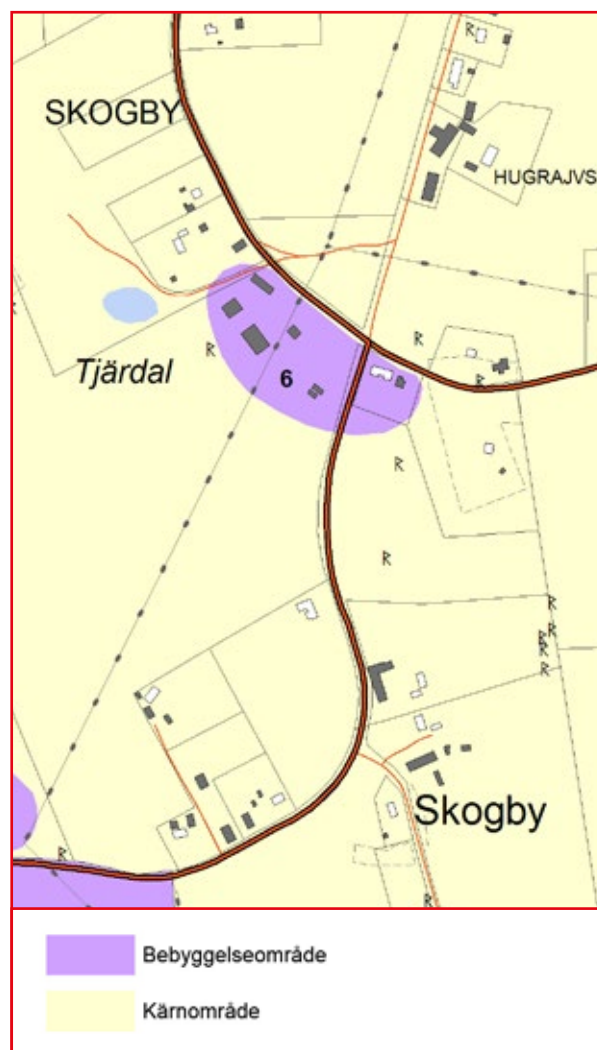
Området är lokaliserat i fyrvägs korsningen (väg 556 och 559) som delar vägar mot Sjauster/Ljugarn, Sandviken och Gammelgarn/Katthammarsvik. Idag betas området under delar av året och det finns ett antal magasin och maskinhallar på platsen. Området har sköna utblickar över jordbrukslandskapet och på grund av en längre tids bete och mager jord har karaktäristiska tallar bildats vilka bör sparas i hög utsträckning vid ev. exploatering. Intill området ligger den gamla affären, en fin träbyggnad som under sommartid huserar ett litet galleri. Sommartid trafikerar området med kollektivtrafik. Närhet till stränderna Sjauster, Grynge och Sandviken. Ca 5 km till serviceorten Katthammarsvik. Riktlinjerna för avstånd till djurhållning ska beaktas vid exploatering. Se s. 86.

Vatten och avlopp

A3-område med krav på gemensam avloppslösning (ex gemensam infiltration) vid nybyggnation alternativt samlokalisering med befintliga infiltrationer. Jordartskarta indikerar sandavlagring. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet och eventuellt med 3-veckorsprovpumpning juni-oktober kommer att ställas om planuppdrag ges.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

De lågvuxna tallarna bör fortsatt vara dominerande inom området, bebyggelsen bör bestå av enplanshus med gavel mot vägen så att släpp med utblickar mot landskapet blir kvar. Marken sluttar mot sydöst och vilket gör att de befintliga maskinhallarna inte känns dominerande. Ändrad användning av någon av dem med verksamhet för publikt ändamål är en möjlig utveckling. Exploatering bör föregås av detaljplaneläggning. Riktlinjerna för avstånd till djurhållning ska beaktas vid exploatering.

Förslag till bebyggelseområde 6

7. ANGA BAJU

Området är lokaliserat till skogsområde i närheten av populära Baju fiskeläge där det under en längre tid har etablerats ett 30-tal fritidshus. Delar av området pekades också ut i FÖP Östergarnslandet från 1995 som ett område för i huvudsak komplettering av fritidshus. De markområden som idag ligger lägre än + 2 m över havet föreslås inte längre lämpliga för ny bebyggelse.

Vatten och avlopp

Vid planläggning krävs en fackmannamässig vattenutredning med provpumpning under perioden juni-oktober. Delar av området har tunt jordtäck.

Krav på individuell VA-försörjning med dricksvattenuttag från enskilda brunnar och avloppshantering med uppsamling av klosettvattnen (toalett med spolvolym mindre än 1 liter) i slutna tank och lokal BDT-rening förordas. Risk för salt grundvatten kan finnas inom området.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Komplettering av befintlig bebyggelse genom i första hand detaljplanläggning.

Inom det föreslagna området finns ett komplext fornlämningsystem. Arkeologisk undersökning krävs liksom en naturvärdesinventering för att säkerställa att placering av tillkommande bebyggelse tar hänsyn till de natur- och kulturvärden som kan finnas i skogen.

Förslag till bebyggelseområde 7

8. ÖSTERGARN FALHAMMARS

Området är lokaliserat till det attraktiva Sandvikenområdet på Östergarn. Inom Sandvikenområdet råder idag ett högt bebyggelsetryck men markförutsättningarna med framförallt stora delar mycket låga områden lägre än + 2 meter över havet ger inte stora möjligheter att komplettera med ny bebyggelse. Detta föreslagna område ger goda möjligheter att binda ihop befintlig bebyggelse ner mot havet och erbjuda nya tomter i denna attraktiva del av Östergarnslandet. Cykel- och gångavstånd till en av Östergarnslandet mest besökta badplatser med campingplats och pågående utveckling av befintlig stugbyanläggning. Serviceorten Katthammarsvik ligger inom 5 km. Området trafikeras idag sommartid av kollektivtrafiken, men året runt av skolskjuts till Kräklingbo skola.

Det pågår en storskalig utveckling av ett privat vatten- och avloppsnät vilket även skulle omfatta detta område.

Vatten och avlopp

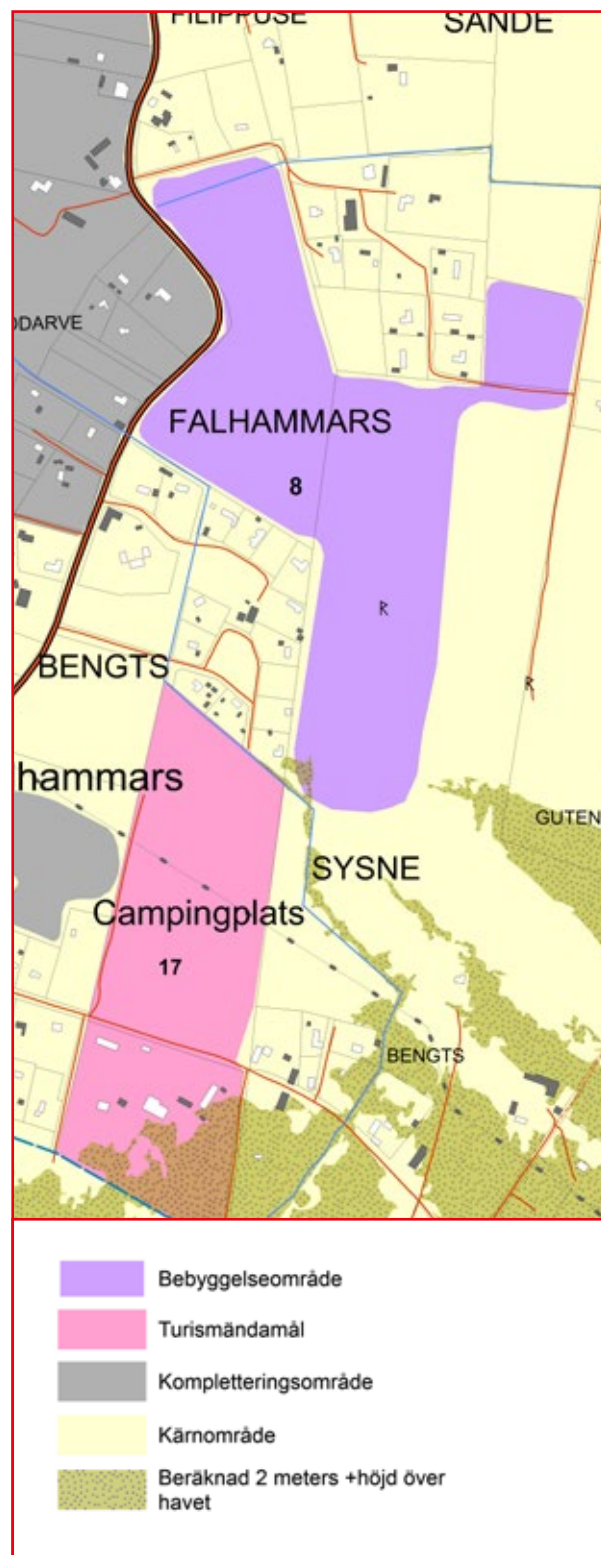
A3-område med krav på gemensam avloppslösning (ex gemensam infiltration) vid nybyggnation alternativt samlokalisering med befintliga infiltrationer. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet och eventuellt med 3-veckorsprovpumpning juni-oktober kommer att ställas när planuppdrag ges.

Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

En exploatering av villabebyggelse genom detaljplanläggning är möjlig. Den skogliga karaktären bör bibehållas liksom en grönstruktur som fortsatt binder samman bebyggelseområdet med det större skogsområdet då delar av området idag utgör ett rekreationsområde för närboende. Planering bör därför också säkerställa stråk och struktur som möjliggör rörelse genom området ner mot Sandviken. Bebyggelsens utformning och storlek bör följa befintligt bebyggelsemönster.

Inga kända högre naturvärden finns inom området och vid besök på platsen konstaterades att skogen inte utgörs av äldre kontinuitetsskog. Äldre träd samt övergångszoner så som bryn och småvatten bör sparas då de kan vara av stort värde för djur- och växtlivet. Bebyggelsen skall föregås av en detaljplanläggning och i samband denna bör vid behov en enklare naturvärdesinventering genomföras.

Förslag till bebyggelseområde 8

9. DAVIDE SÖDRA

Området är beläget i ett skogsparti mellan två bebyggda områden. Här finns goda möjligheter att genom detaljplanläggning exploatera. Möjlighet till boende med havsglimt, gångavstånd till sandstrand samt till Sandviken. Området trafikeras sommartid av kollektivtrafik.

Vatten och avlopp

Planläggning enbart möjligt om vatten och avlopp går att lösa via gemensamhetsanläggning. Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

I direkt anslutning finns ett område med detaljplan och ny bebyggelse bör följa samma principer gällande volym, placering samt utförande som denna detaljplan. Naturtomter, träfasader i dova färger i harmoni med naturen. Exploatering genom detaljplanläggning. Fornlämning finns inom området vilket bör tas hänsyn till i planprocessen. Äldre träd bör sparas i detaljplaneprocessen.

Förslag till bebyggelseområde 9

10. GAMMELGARN SVARTDAL NORRA

Attraktivt område med byggtäck idag. Fin skogsmark med befintlig bebyggelse längs med väg 556. Förslaget ger tillskott av tomter med möjlighet till fina utblickar över Stormyr, jordbrukslandskapet och Gammelgarn kyrka, och samtidigt närhet till fina badstränder och kulturupplevelser på Östergarnslandet. Delar av området har troligen använts som husbehovstäck vilket gör det en aning kuperat. Partier av området utgörs av ungskog. Området trafikeras inte av kollektivtrafik idag.

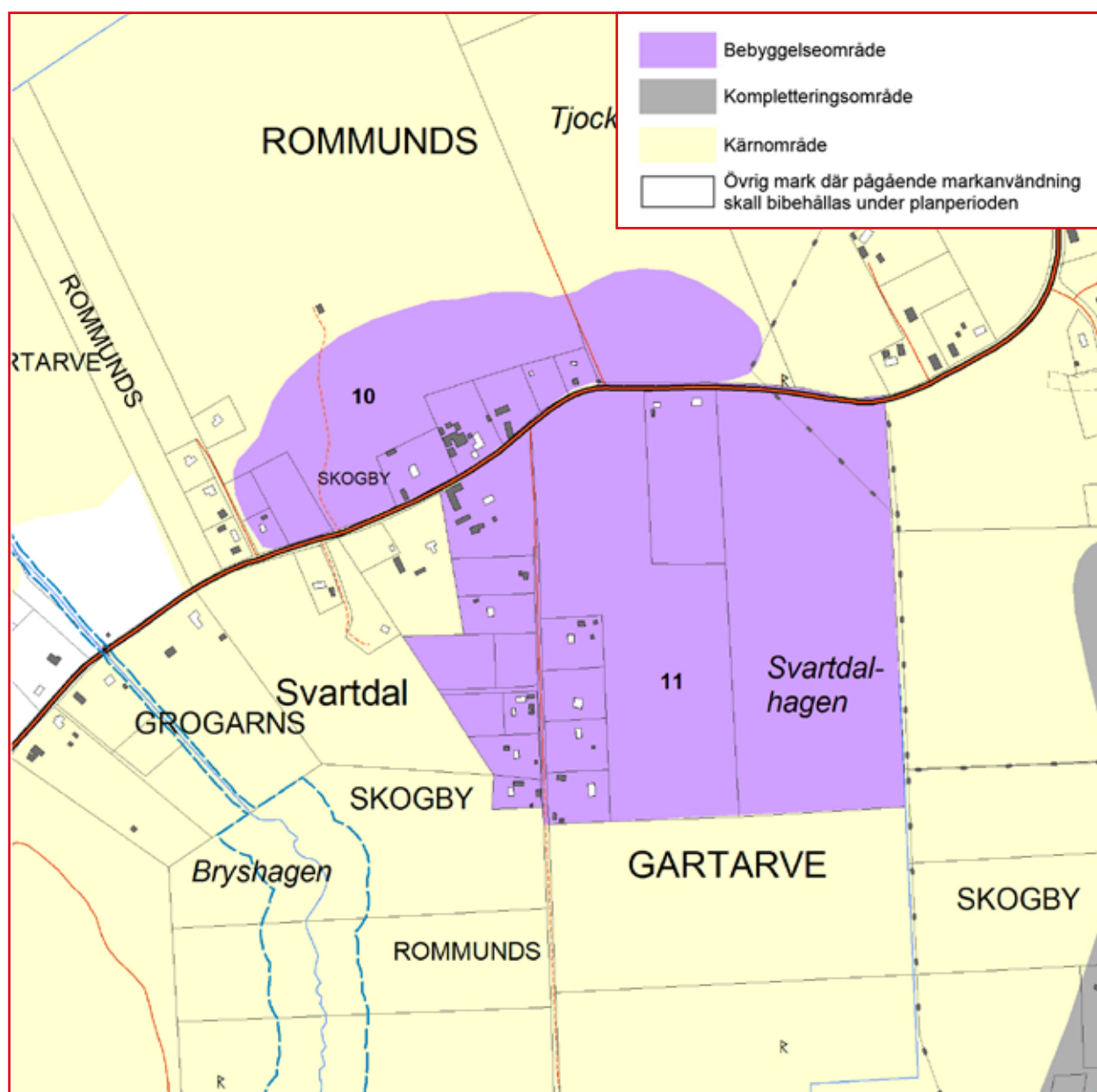
Vatten och avlopp

Jordartskarta indikerar sandavlagring. Avlopp bör samlokaliseras. Individuell VA-försörjning med dricksvattenuttag från bergbore brunnar och avloppshantering med

uppsamling av klosettavatten (toalett med spolvolym mindre än 1 liter) i slutna tank och lokal BDT-rening förordas. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet kommer att ställas om planuppdrag ges.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Exploatering bör föregås av detaljplanläggning. Ny bebyggelse ska ske med hänsyn till befintligt bebyggelsemönster. Både sten- och träfasader är lämpligt. De senaste tillskotten inom Svartdal är väl avvägda både gällande volym, utformning, och lokalisering. Eventuell tillkommande exploatering bör utgå från dessa. En detaljplanläggning bör föregås av en enklare naturvärdesinventering. Enligt Länsstyrelsens lågpunktskartering finns delvis sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar. Detta bör uppmärksammas vid en eventuell exploatering.

Förslag till bebyggelseområde 10 och 11

11. GAMMELGARN SVARTDAL HAGEN

Större delen av området utgörs av skog omgivet av bebyggelse och åkermark och gränsar i norr mot landsvägen. Närhet till fina badstränder och kulturupplevelser på Östergarnslandet. Den västra delen av området är i dagsläget delvis bebyggt. Bebyggelseområdet bedöms ligga inom ett bebyggelseinfluenserat område. Den föreslagna bebyggelsen utgör en komplettering av befintlig bostadsbebyggelse och en blandning av helårs- och fritidsboende är lämplig. För det aktuella bebyggelseområdet finns ett planprogram (Godkänt av byggnadsnämnden 2007-12-05 BN§215) som har utgjort underlag till beskrivning och riktlinjer för tillkommande bebyggelse inom området. När FÖP Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 är antagen föreslås den fördjupade översiktsplanen ersätta detta planprogram.

Vatten- och avlopp

Vid exploatering måste vatten och avloppsfrågan lösas och gemensamt. De tekniska anläggningarna bör inrättas som gemensamhetsanläggningar och förvaltas av en samfällighetsförening.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Exploatering bör föregås av detaljplanläggning och bör i första hand omfatta hela området. Om detaljplanläggning sker i fler etapper bör stor hänsyn tas till en eventuell framtida detaljplanläggning av övriga fastigheter och inte hindra en sådan utveckling. Fastigheterna Gartarve 4:1 och 1:9 bör exploateras med maximalt 6-7 nya fastigheter vardera och Gartarve 1:18 med maximalt 3 nya fastigheter. Det innebär att området i framtiden skulle kunna bebyggas med ca 15-17 nya bostadsenheter plus de 5 befintliga enheterna på den östra sidan av infartsvägen.

På den västra sidan om infartsvägen finns i dagsläget 4 avstyckade, men obebyggda fastigheter. Området ska planeras för friliggande småhus. Tillåten byggnadsarea inklusive komplement byggnader, ska i storlek anpassas till befintlig bebyggelse inom programområdet. Huvudbyggnader i 1-1 1/2 våningar bör med hänsyn till den rådande bebyggelsens karaktär vara lämplig.

För att bibehålla landskapets karaktär ska skogsridåer säkerställas mot det öppna jordbrukslandskapet. Den nya och den omkringliggande befintliga bebyggelsen i området skall upplevelsemässigt så långt möjligt integreras och efter genomförande uppfattas som en helhet.

Områdets anslutning till allmän väg ska ske vid befintlig utfart till väg 556. En siktröjning måste genomföras mot öster längs vägen så att en fri sikt på 130 m uppnås vid utfarten. En detaljplan/detaljplaner ska utformas med hänsyn till i området förekommande luftledning.

HERRVIK (LIS OCH OMRÅDE 12, 13, 14)

Herrvik är beläget längst ut på Östergarnslandet och är en av Gotlands större kvarvarande fiskehamnar. Ovanför den moderna djuphamnskajen ligger ett äldre fiskeläge och strax söder om hamnen återfinns byn med en blandad bebyggelse, även den med en tydlig anknytning till fisket. En och annan större gård återfinns i den sydöstra delen av området och markerna övergår här till större delen i lätt igenväxande jordbruks- och alvarmark och så småningom även i tallskog.

Hamnen ligger i norra delen av ett dalstråk och omges av höjdområden som når 15 – 20 meter över havet. Den västra höjdsträckningen är en fortsättning av Grogarnsberget, medan den östra är ett höjdområde som från Kuppen i norr sträcker sig en kilometer söderut innan den sänker sig och tonar bort. Det område som inte är redovisat som riksintresse för naturvärden är i princip den delvis sanken dalen. Denna avvattas mot Herrvik av ett mindre vattendrag. Den västra slutningen och höjden upptas av ett Natura2000-område samt naturreservatet Hässle backe. Det är betat och öppet och ovanför i det öppna landskapet finns gårdar och hus vida synliga.

Den östra kanten av dalen har tre gårdsmiljöer intill en klintkant med rasmassor. Branten och området närmast uppe på klinten är trädbevuxet med i huvudsak tall. Äldre gamla knotiga tallar från tiden med bete har fått sällskap av nytillkommen tall med visst inslag av andra träd. Gårdsmiljöerna har ett fint stöd i denna vegetation. På och ovanför denna klint finns en höjdsträckning som nu inte betas. Även om det inte är ett öppet landskap är det ännu relativt öppen alvarmark, med enbuskar m.m. Höjdområdet har dock inte, varken tidigare eller nu, haft de höga naturvärden som större delen av det omgivande riksintresseområdet har, både öster om och väster om dalen (se Bengt Pettersson inventering Översiktsplan för Gotlandskusten 1966 och länsstyrelsens översiktliga naturinventering Botanik från 1984).

Här föreslås både bebyggelseområden samt kompletteringsområden.

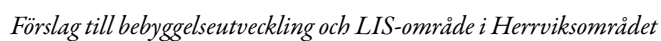
Planförslaget för Herrviksområdet tar stöd framförallt i de övergripande strukturerna bebyggelse, väg och vegetation. Bebyggelsen föreslås att utökas, dock endast i en sådan omfattning att de höga natur-, kultur- och friluftslivsvärden inte äventyras. Enstaka ny bebyggelses placering och utformning måste studeras särskilt så att de underordnar sig den befintliga miljön och på så vis att de kulturhistoriska värdena kan bevaras och utvecklas. Planförslaget möjliggör för ett 40-tal nya fastigheter liksom område för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) med goda möjligheter för näringslivsutveckling i Herrviksområdet. Det finns ett planprogram för Herrviksområdet. När FÖP Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 är antagen föreslås den fördjupade översiktsplanen ersätta detta planprogram.

För enstaka ny bebyggelse inom föreslagna kompletteringsområden gäller de övergripande riktlinjerna samt riktlinjer för bebyggelse och bygglov på s. 20–27. Dessa riktlinjer är även vägledande vid planläggning inom bebyggelseområde 12, 13 och 14 utöver de specifika riktlinjer som föreslås inom respektive bebyggelseområde.

Vatten och avlopp

Förutsättningarna för att ordna enskilda vatten- och avloppslösningar inom Herrviksområdet är på många platser starkt begränsade. Området utgör inte kommunalt verksamhetsområde. En privat VA-aktör bygger och förvaltar ett gemensamt vatten- och avloppssystem i Herrviksområdet. Genom anslutningspunkt till regionens vattenledning förses området med dricksvatten. De föreslagna bebyggelse- och kompletteringsområdena har möjlighet att anslutas till detta VA-system. Se riktlinjer på s. 17.

LIS-OMRÅDE HERRVIK

Herrviks hamn har goda möjligheter till utveckling med det fantastiska läget på Gotlands östra sida, de vackra vyerna och de pågående verksamheterna i hamnen. Herrvik är ett attraktivt område för besökare att stanna till i och strosa runt i. Här finns från alla håll utsikter över hav och intressanta strandpartier. Herrvik har goda förutsättningar att utvecklas som besöksplats för såväl enskilda besökare som för bussresenärer exempelvis från kryssningsverksamheten. Herrvik är en av få levande fiskehamnar på Gotland. Här finns landningsplats för fisk, fiskförädling och servicepunkt för fiskebåtar. Detta utgör en viktig del av platsens attraktivitet.

I Herrvik finns två museer i väster – Motormuseet och Albatrossmuseet. I öster finns restaurang, café och möjligheter att skapa arbetsplatser, såväl slutna som kommersiellt inriktade.

Möjligheten att peka ut området som landsbygdsutvecklingsområde i strandnära läge ger ökade förutsättningar att utveckla verksamheter både inom exempelvis fiskerinäringen och besöksnäringen. Den workshop kring LIS-områden som genomfördes i november 2014 gav uttryck för en rad olika inriktningar för utveckling inom hamnområdet. En utveckling av Hamnkrogen med konferens- och övernattningsmöjligheter, byggande av kallbadhus, café, förtäring av fiskebodar liksom anläggning för fiskberedning/fiskförädling, maritimt centrum och museum, är några av de förslag som kom fram.

En utveckling i denna riktning skulle förstärka Herrvik både som fiskehamn men också som besöksmål. Detta tillsammans med den bebyggelseutveckling som möjliggörs i planförslaget skulle det kunna ge positiva sysselsättningseffekter inom flera branscher och ett ökat underlag till Katthammarsviks service. Det skulle också kunna bidra till en förlängd turistsäsong.

Av detaljplaneprocessen ska framgå hur föreslagen utveckling långsiktigt bidrar till positiva sysselsättningseffekter och/eller utökat underlag för befintlig service på landsbygden, exempelvis beskrivning av arbetstillfällen, turistnäring, underlag för lokal service, konkurrens eller

samverkan med närliggande bebyggelsestrukturer eller näringsverksamheter, samt bostadsbehov eller liknande som kan vara aktuellt för landsbygdsutveckling. Här kan med fördel även lyftas hur fisket främjas och tas tillvara genom en utveckling av Herrviks hamn. Sjöfartsverkets synpunkter ska beaktas vid fortsatt planläggning och bygglovsprövning. Inom området kan det inte uteslutas att förekomst av föroreningar i mark och/eller sediment kan föreligga. Det finns både rödlistade och fridlysta växter, samt värdefull natur inom LIS-området vilka kräver hänsyn vid planeringen av tillkommande bebyggelse, naturvärdesinventeringar görs både väster och öster om själva hamnområdet. Detta bör närmare utredas i detaljplaneprocessen. De olika typerna av utveckling som skissas för det aktuella LIS-området behöver inte hänga ihop eller vara delar av samma koncept. Möjligheter till flera oberoende och småskaliga initiativ att utvecklas inom LIS-området ska finnas.

Hela det föreslagna LIS-området har inte samma förutsättningar för utveckling och har därför delats in i delområden med olika inriktningar. För hela området gäller generellt följande riktlinje:

För ny bebyggelse inom område med strandskydd föreslås att ett upphävande av strandskyddet begränsas sig till omfatta endast den föreslagna byggrätten, detta för att varken hindra eller avhålla allmänheten från att beträda området där den annars skulle ha fått röra sig fritt.

Det föreslagna LIS-området är ca 10 ha stort.

Grönstråk- och gång och cykelvägar

Landskapsbildsvärdena kan förstärkas genom ett nytt grönstråk norr om vägen mot hamnen och LIS-området. Genom att anlägga en gång- och cykelväg förbi fiskehamnen skapas goda möjligheter till promenader och strövtåg som binder samman de två olika delarna och kompletteras med anslutning till gång- och cykelstråk som för vidare ut i naturen. Det skulle även minska behov av flera stora parkeringsytor i området då besökare till fots eller cykel tryggare kan röra sig inom och igenom området. Detta bör närmare utredas i en detaljplaneprocess.

Idéskiss för LIS-område i Herrvik. Illustratör Anna Paulsen.

Riksintresse för yrkesfisket

Havsområdena öster om Gotland är de mest attraktiva områdena ur fiskesynpunkt, vilket kan förklaras med att havsområdena där är grundare och därmed har mer produktiva vatten än havsområden väster om Gotland. Havsområdena öster om Gotland samt Herrviks hamn utgör därför riksintresse för yrkesfisket. Såväl den EU-gemensamma fiskeripolitiken (GFP), den nationella fiskeripolitiken och miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård pekar ut det småskaliga kustnära fisket som betydelsefullt för att nå ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande. För att målen ska nås och näringen kunna utvecklas hållbart krävs ökad medvetenhet och hänsynstagande till det småskaliga fiskets villkor. Det småskaliga nätfisket sker med korta fiskeresor från hemmahamnen och med små fartyg (5-15 m). Östergarnslandet är centrum för det småskaliga fisket på Gotland. Vid detaljplaneläggning och utveckling av föreslagna LIS-område ska riksintresset för yrkesfisket skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens verksamhet. Riksintresset avser fiskeresursen, yrkesfisket och anläggningar för yrkesfiskets verksamhet.

Delområde väster

Området utgörs längst österut av en kraftigt förbuskad slänt på stenrikt underlag som planar ut mot gräsbevuxen strandlinje. Längst i norr övergår området i tidigare betad mark som idag delvis är igenvuxen. Ett tunt jordtäck medger endast en lågt hållen vegetation, där framförallt inslag av karaktärsfull oxel gör sig utmärkande. Delar av området har skräpmarkskaraktär. Strax söder om markområdet viker en asfalterad väg av mot hamnplan. Som bakgrund i väster framträder Hässle klint högre belägen än det aktuella delområdet. Här pågår större delen av fiskeriverksamheten och här finns även två museer idag samt regionens bräckvattenverk. För att nyttja havets resurser och bibehålla och utveckla Östergarnslandet, är det nödvändigt att fiskerinäringens behov av hamnfaciliteter och utvecklingsutrymme tillgodoses samtidigt som platsens potential som besöksmål stärks.

Här föreslås en komplettering av hamnverksamheten med inriktning på småföretagande. Företrädesvis med lägre byggnader som tar stöd i den likaledes lågt hållna vegetationen och med hänsyn till bakomliggande klint. Angöringen kan ske via nedfartsvägen till hamnen, som en förlängning av befintlig väg. Genom att skapa goda infrastruktur- förutsättningar för parkering och toaletter finns goda möjligheter att bygga ut kommersiell försäljning och caféverksamhet.

Området i de centrala delarna av hamnen består av plana ytor med gräs och asfalt i anslutning till hamnområdet med nedfartsväg som delar området i två delar. I västra delen ligger någon enstaka mindre förrådsbyggnad och området kantas av en trädridå som löper parallellt med vägdragning i väster. I den östra delen återfinns varvsverksamhet följt av en större

träddunge. En kort angoringsväg ned mot småbåtshamnen kantas av en smal, öppen och svagt sluttande yta med enstaka byggnad som vetter mot gångväg och innersta hamninlopp.

Här möjliggörs en för bygden möjlig expansion för utveckling av hamnverksamheten. Framförallt kan öppna ytor tas i anspråk för ny hamnverksamhet, men även vissa nya kan tillskapas genom att stora delar av träddungen gallras ut. En utgallring ger även visuell kontakt med hamnen och dess inlopp. Enstaka trädindivid sparas för att ge variation och struktur. Nya angoringsvägar utgår från befintlig väg. Möjligheter till parkering ges i anslutning till angoringsväg ned mot småbåtshamnen. Intill denna angoringsväg är även en småskalig komplettering av befintlig bebyggelse tänkbar, med en lågt hållen byggnad som även fortsättningsvis garanterar öppenhet och visuell kontakt med hamnen och dess inlopp. I området är en utbyggnad av småbåtshamnen med en förlängning av båtbyggnaden även möjlig.

Delområde öster

En del av området består av terrasserad mark med äldre fiskeläge och genomgående vägdragning som kompletterats med nyare bodar allteftersom. Andra delen av området utgörs av plan och hårdgjord mark som upptar yta alldeles intill kaj med stabiliserande stenblock. Det har idag karaktär av parkeringsyta, vändplan och uppställningsplats. Högre liggande kalkstensplatå med mindre torpbebyggelse är belägen i bakgrunden och alldeles intill ligger restaurangverksamhet. Utanför vågbrytare i norr övergår området i naturmark med flat berghäll alldeles invid strandlinje, där havet eroderat klinten med klippblocksras som följd. Insprängd bland klippblocken finns viss lägre vegetation och en f.d. militär bunker. På ovan liggande platå i öster löper en enklare vägdragning på ursprungsunderlag.

Inom fiskeläget och i dess anslutning föreslås möjlighet för enstaka komplettering av fiskebod med avsikt att fungera för ändamålsenligt bruk. Vid en komplettering är det viktigt att

hänsyn tas till de äldre fiskebodarna. Anpassningen bör gälla såväl byggnadens material, skala, utformning och färgsättning som placering. En fortsatt utredning ska redovisa lämpliga och godtagbara platser till förtätning. Byggnadsnämnden har antagit Riktlinjer för fiskelägen (BN 2013-11-12 §251).

I anslutning till restaurangen förelås möjlighet till komplettering av befintlig bebyggelse med magasinsliknande byggnader i sammanhållen volym för uthyrningsändamål. Restaurangverksamheten bör ges möjlighet att utnyttja det strandnära läget till att dels utöka den pågående verksamheten, dels utveckla verksamheter kopplade till mat, hav och rekreation som kan nära eller näras av restaurangverksamheten, exempelvis med övernattningsmöjligheter, kallbadhus, café etc. Inom det utpekade området på land bör byggnader och andra anläggningar som stöttar den beskrivna verksamheten få komma till stånd i tillräcklig utsträckning så att det har betydelse och gör skillnad för verksamhetens möjligheter att ur ekonomisk synpunkt expandera och växa och därmed skapa nya arbetstillfällen, men inte mer än att strandskyddets syfte fortfarande kan upprätthållas. Magasinsbyggnader bör anta en sådan höjd att utblickar från bakomliggande bebyggelse mot viken inte skymms.

Genom Herrviks läge och naturförhållanden finns goda möjligheter till utbyggnad av havsbaserad turism, såväl guidade fisketurer, dykturer och turer ut till Östergarnsholme. Norr om restaurangen avsätts ett område för kompletterande verksamheter som konferens, bastu med havsdopp, båtbygga och dylikt. Möjlighet att promenera ut på en pir är eftertraktat för många besökare.

Genom att skapa goda infrastrukturförutsättningar för parkering och toaletter finns goda möjligheter att bygga ut kommersiell försäljning och caféverksamhet.

Önskvärt är att det skapas angoring för 2-4 bussar både i väster och öster, med möjlighet till parkering i upp till två timmar.

Herrviks fiskeläge

12. HERRVIK BYN

Byområdet har med undantag av några enstaka byggnader i huvudsak tillkommit under 1900-talet. En blandad bebyggelse där anknytningen till fisket och knappheten i resurser ännu avspeglas tydligt i byggnationen. Bostadshusen ligger förhållandevis öppna i en dalsänka och är orienterade mot hamninloppet och vägen med en struktur som närmast påminner om en solfjäderform.

Tomterna närmast hamnen i norr är disponerade så att de till största delen utgör en enda stor samlad friyta, vilket innebär att det finns få egentliga inhägnader som markerar enskilda tomtgränser. Längre söderut i motsatt riktning hamnen tenderar husen däremot att gruppera sig i rät vinkel med raktgående vägdragning och även framstå som mer inhägnade. I den östra kanten av dalen ligger tre gårdsmiljöer, vilka har en tydlig relation till landskapet med en byggnadshöjd som står väl i proportion till bakomliggande tallvegetation. Området längst österut utgörs av en högre belägen plåtå öster om byn med en kuperad och lätt igenvuxen alvarmark. Ett smalt band med tallvegetation kantar denna plåtå i nord-sydlig riktning. Då markförutsättningarna är förhållandevis dåliga i delar av området med högt vattenstånd föreslås en vidare expansion av byn att ske även i denna riktning. Skogen här har vissa av de kvalitéer som är skyddsvärda, exempelvis rödlistade arter som gynnas av långskoglig kontinuitet, gamla träd, död ved, brandfält eller andra element som signalerar högre naturvärden. Området bedöms kunna tåla ytterligare bebyggelse, främst i de västra delarna utan att riksintresset för natur påtagligt skadas.

Vatten och avlopp

A3-område med krav på gemensam avloppslösning (ex gemensam infiltration) vid nybyggnation alternativt samlokalisering med befintliga infiltrationer. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet och eventuellt med 3-veckorsprovpumpning juni-oktober kommer att ställas när planuppdrag ges.

Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Ny bebyggelse bör föregås av detaljplanläggning. Här ska skyddsföreskrifter för kultur- och naturvärdena liksom tillgängligheten för det rörliga friluftslivet ingå i de delar som inte avsätts för bebyggelse. Ny bebyggelse ska i huvudsak inlemmas i skogsområden eller dungar och underordna sig denna karaktär så att landskapsbilden inte störs.

Förslaget innebär en möjlig vidare expansion för bebyggelse. En förutsättning för ny bebyggelse i den östra delen av bebyggelseområdet är emellertid att en vegetationsridå sparas på höjsträckningen mellan den idag befintliga bebyggelsen nere i dalsänkan och den tilltänkta bebyggelsen längre österut, just för att inte förändra eller störa landskapsbilden i Herrvik. Vid detaljplanläggning ska angöringsvägar och dess läge särskilt utredas för att inte utgöra allt för stor skada på naturvärdena. En naturvärdesinventering i planprocessen bör ligga till grund för utformningen av detaljplanen.

Herrvik byn

13. ÖSTERGARN BENGTS

Större delen av området utgörs av skog omgivet av småskaliga åker- och betesmarker. Cykelavstånd till Herrvik samt ca 5 km från Sandvikens badplats. Delar av området har blöta/sanka partier samt fornlämningar.

Vatten- och avlopp

Exploatering möjlig under förutsättning att vatten och avlopp kan lösas gemensamt. Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Bebyggelseområde 13

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Exploatering bör föregås av detaljplaneläggning. Ny bebyggelse kan åstadkommas med höga krav på lokalisering och gestaltning med utgångspunkt från föreslagna bebyggelse- och bygglovsriktlinjer för bebyggelse i skog. Det är av stor vikt att ny bebyggelse placeras så att landskapsbildsvärden och kvaliteter inte förminskas samt med indrag från befintlig väg till området så att upplevelsen av natur- och kulturlandskapet kvarstår samt med hänsyn till pågående bete och jordbruks-

verksamhet. Vid exploatering av området bör vikt läggas vid bibehållande av en sammanhängande passage genom området med äldre träd samt övergångszoner så som bryn och småvatten då de kan vara av stort värde för växt- och djurlivet. En naturvärdesinventering bör ligga till grund för utformningen av planen.

14. HERRVIK SKOGEN

Området består av tidigare skogsbetad mark som idag delvis är igenvuxen. Grova spärrgreniga tallar ger tydlig och enhetlig struktur åt området. En enklare körväg löper tvärs genom markområdet i väst-östlig riktning.

Vatten och avlopp

A3-område med krav på gemensam avloppslösning (ex gemensam infiltration) vid nybyggnation alternativt samlokalisering med befintliga infiltrationer. Vattenredovisningskrav gällande både kvalitet och kapacitet och eventuellt med 3-veckorsprovpumpning juni-oktober kommer att ställas när planuppdrag ges.

Bebyggelseområdet ingår i det område där fastigheter har möjlighet att ansluta sig till privat VA-aktör och samfällt VA-ledningsnät vilket innebär goda möjligheter att ansluta denna del till ett bärkraftigt vatten- och avloppssystem framöver. Se riktlinjer på s. 17.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Förslaget kan ses som en naturlig förlängning av Herrviks bebyggelse, bebyggelseområde 12 samt kompletteringsområdet i dalsänkan, och innebär ny bebyggelse i skog med befintlig tallvegetation som sammanhållande tema. Skogen bör bevaras mellan husen vilket kan ge en större frihet gällande husens utseende. Äldre och döda träd bör prioriteras för att få stå kvar även inom planområdet för att gynna biologisk mångfald. Nya angoringsvägar utgår från befintlig brukningsväg.

Bebyggelseområde 14

15. ARDRE PETSARVE

Det föreslagna området ligger i barrskog med pågående skogsbyte. Området kan genom planläggning vara föremål för exploatering. I vilken omfattning detta är möjligt får utredas i detaljplaneprocessen. Här kan ytterligare bostäder tillskapas med närhet till vackra kulturmiljöer, golfbana, Ljugarns samhälle samt badstränder. Området trafikeras i dagsläget inte av kollektivtrafik, den passerar ca 3 km från platsen.

Vatten och avlopp

För dricksvatten krävs en fackmannamässig vattenutredning med propumpning under perioden juni till oktober. Eventuell kan vattendom krävas. För avlopp indikerar kartor relativt goda markförutsättningar för infiltration. Marken består till dominerande del av sand i men i vissa delar av mer genomsläppligt material där extra säkerhetsavstånd till närliggande vattentäkter kan behövas.

Förslag till riktlinjer för ny bebyggelse

Det är av stor vikt att ny bebyggelse placeras i anslutning till befintlig infart samt att möjliggöra för fortsatt skogsbyte i området i så stor utsträckning som möjligt. Området ligger i anslutning till två bebyggda tomter i Ardre samt till ett bebyggt område på andra sidan vägen.

Hus i skog, 1½ plan, naturtomter förespråkas.

Den ur natursynpunkt värdefullare delen av skogen börjar en bit upp i skogen norrut och i nordvästra delen av det föreslagna bebyggelseområdet. Längs vägen finns ett större bestånd av den fridlysta Gotlandssippan dokumenterad. En planläggning bör föregås av en naturvärdesinventering.

Bebyggelseområde 15

Områden för turismändamål 16-17

Runt år 1900 började de första egentliga turisterna att söka sig till framför allt Katthammarsvik. Bad och den vackra naturen lockade och sommarhus byggdes och två pensionat öppnades så småningom i samhället. Det innebar ett ekonomiskt tillskott till orten som fick ökad stabilitet för handelsbodar och serviceinrättningar.

Besöksnäringen har de senaste hundra åren växt stadigt på Östergarnslandet och är en betydande näringsgren med utvecklingspotential. I Katthammarsvik finns fortsatt både pensionat och vandrarhem liksom restauranger/caféer och försäljning av fisk och hantverk. Större fritidshusområden har under de senaste 50 åren vuxit fram och exempelvis Herrviks krog i Östergarn och Krakas krog i Kräklingbo har spridit besöksnäringen även utanför Katthammarsvik. Sedan många år är även flera konsthantverkare verksamma på Östergarnslandet.

Katthammarsvik och Sandviken pekas i ÖP Bygg Gotland 2010-2025 ut som turistzoner/utredningsområden för turismändamål. I planförslaget pekas inte enstaka idag pågående verksamheter och dess utvecklingsmöjligheter ut med undantag från Östergarn Strands campingplats och Sjaustru där Regionen vill säkra markanvändningen för turismändamål. I FÖP Katthammarsvik samt i Herrvik pekas LIS-områden ut med utvecklingspotential för bl. a. turistiska verksamheter.

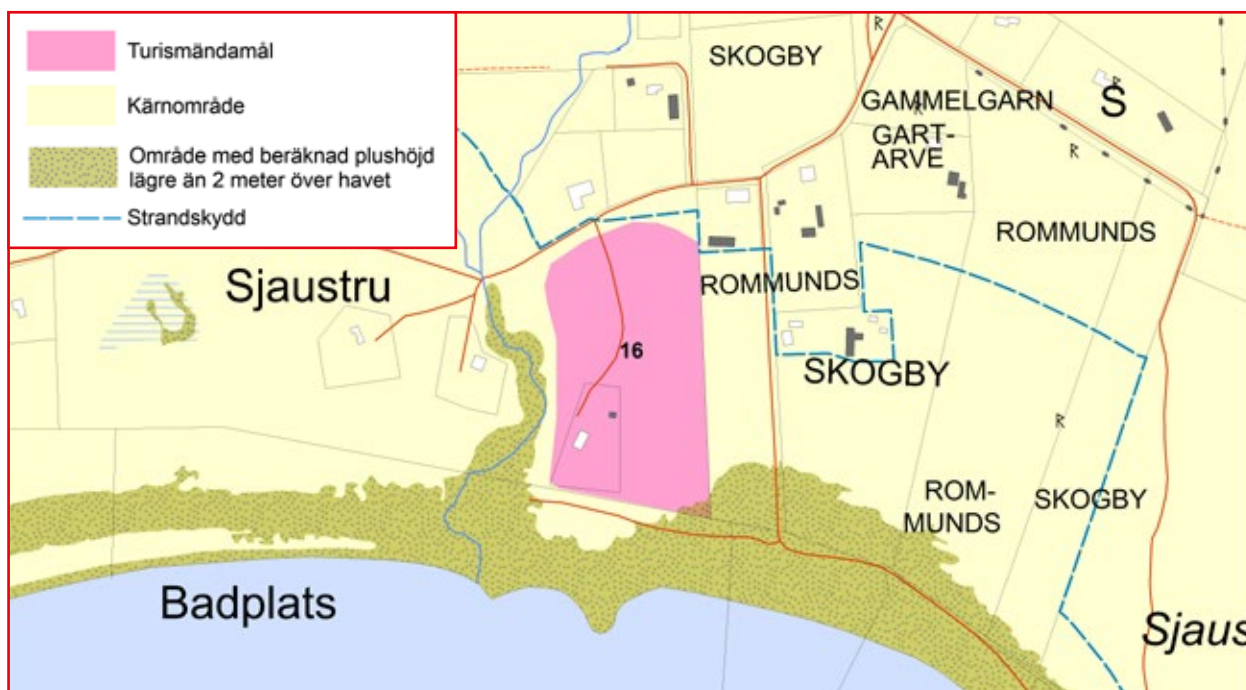
Den fördjupade översiktsplanen ser generellt positivt på en utveckling av redan befintliga anläggningar inom ramen för de riktlinjer som finns uppsatta för respektive område.

16. GAMMELGARN GARTARVE (SJAUSTRU)

I närheten av Sjaustru badplats och i anslutning till Danbo naturreservat och Gartarveån ligger detta strandnära markområde där det idag pågår campingverksamhet. Region Gotland äger fastigheten. För området finns det idag ingen detaljplan och regionen föreslår att turismverksamhet bör ha företräde framför annan markanvändning på platsen och planläggas för detta ändamål. Idagsläget tillhandahåller regionen toalett- och sophantering vid badplatsen.

Förslag till riktlinjer

Detaljplanens syfte bör vara att möjliggöra turismutveckling i samklang med naturförutsättningarna vilket innebär en relativt småskalig exploateringsgrad med tonvikt på rörlig camping, tält och husvagnar. En naturvärdesinventering bör ligga till grund för hur den framtida utvecklingen av den befintliga campingen kan utvecklas utan att det innebär påtaglig skada på riksintresset för naturvård. Hårdgjorda ytor, flera byggnader som t.ex. stugbyar i detta område innebär sannolikt påtaglig skada på de värden riksintresset är satt att skydda. Parkeringsfrågan är något som bör lösas i detaljplane-processen för att förbättra tillgängligheten till stranden. Om en eventuell planläggning av området sker kommer dispens från strandskyddet att krävas.

Förslag till område för turismändamål 16

17. ÖSTERGARN STRAND CAMPINGPLATS

På den norra sidan av vägen mellan Östergarn Falhammars/Sandviken och Sysne udd finns sedan många år tillbaka Östergarn Strands populära campingplats. Campingplatsen erbjuder husvagns- och husbilsuppställningsplatser i en naturskön genuin miljö i direkt närhet till en av Östergarnslandets mest attraktiva badstränder. Campingplatsen i områdets norra del är idag inte planlagd och tillhör en typ av campingplatser som den fysiska planeringen har anledning att värna. I områdets södra del pågår detaljplanläggning av det före detta sommarkollet med en utveckling av bl. a. uthyrningsstugor, tältplatser, rörlig camping och pool.

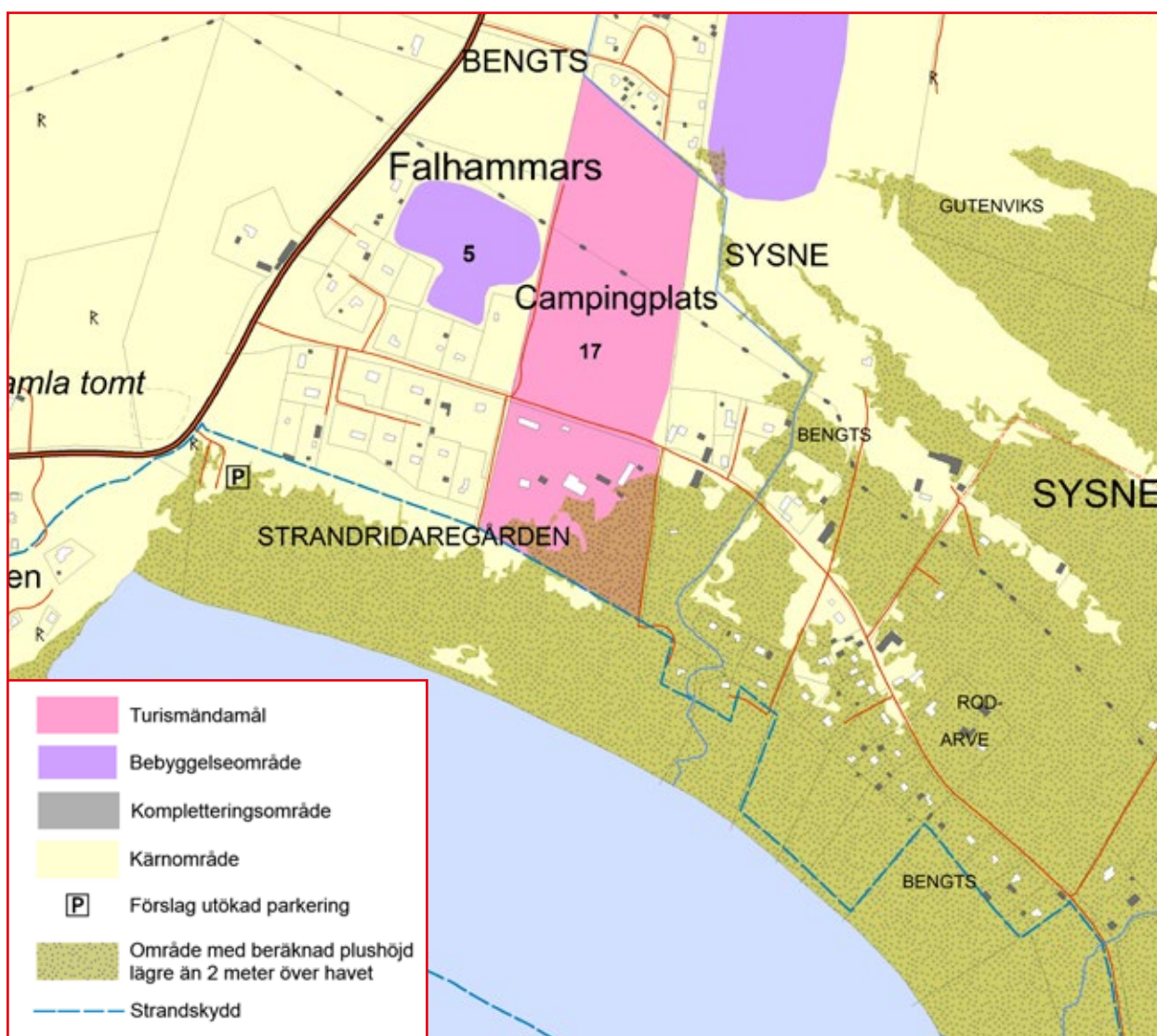
Förslag till riktlinjer

Regionen föreslår att turismverksamhet bör ha företräde framför privata boenden och annan markanvändning inom det utpekade området. En utveckling av campingplatsen i områdets norra del bör föregås av detaljplanläggning. Komplettering av servicebyggnader för campingens pågående verksamhet bör dock kunna prövas genom bygglov utan föregående detaljplan under förutsättning att vatten och avlopp kan ordnas.

Behovet av fler parkeringsplatser för besökande till Sandvikens badplats och naturreservat är stort. Därför föreslås att befintlig parkering vid nedfarten vid Skags utökas samt att möjligheten att ordna plats för s.k. foodtrucks ses över. Även en utbyggnad av toaletter i anslutning till parkeringen bör prövas. Planförslaget föreslår också att ytor inom befintlig parkering ska kunna nyttjas som pendlings/samåkningsparkering, och att en ny yta avsätts i närheten av turismanläggningarna i anslutning till kollektivtrafiken som passerar området.

Parkeringsplats i Sandviken

Förslag till område för turismändamål 17

Kärnområde för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning

Med – *Kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning* – avses i planen de områden med höga, sammansatta och känsliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden som i huvudsak kommit till genom ett långvarigt brukande av jorden. Inom detta område sker även den största delen av det pågående jordbruket och betet.

Ett nationellt perspektiv har Östergarnslandet tillsammans med Fårö och Sudret en särställning när det gäller landskapets läsbarhet. Kulturlandskapet och en stor andel välbevarade bebyggelsemiljöer, gårdsmiljöer och byggnader vittnar om människors livsförhållanden under både upp- och nedgångar på ett sätt som, i sin tydlighet saknar motsycke på fastlandet.

Socknarna Anga, Ardre, Gammelgarn, Kräklingbo och Östergarn har alla flera kulturhistoriskt intressanta gårdsmiljöer med ursprungliga bebyggelselägen från förhistorisk tid, småskaliga landskapsbilder och mycket finns kvar av det gamla kulturlandskapet när det gäller åker, äng och hagmark. Vägstrukturen är i de flesta fall identisk med den som beskrivs i skattdrägningskartan från 1700-talet. Bedömningen är att bevarandet av dessa värden och kvaliteter är viktiga delar i en strategi för ekologisk, social och ekonomisk utveckling på Östergarnslandet.

Inom de områden som i plankartan anges som Kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning, har regionen avgränsat större sammanhängande marker med särskilt stort natur- och kulturvärde där också upplevelsen av Östergarnslandet är särskilt påtaglig.

På www.gotland/KMPGotland finns regionens kulturmiljöprogram och kulturvärdeskarta med särskilt värdefulla kulturlandskap, bebyggelsemiljöer och byggnader utpekade. Se även kap. 4 Planeringsunderlag s. 112.

SÄRSKILDA RIKTLINJER FÖR KÄRNOMRÅDEN

För att tillgodose lagstiftningens krav på skydd av de beskrivna natur-, kulturmiljö- och landskapsbildsvärden och förutsättningar för dessa, måste prövningar av bygglov, utöver övergripande riktlinjer och riktlinjer för bebyggelse och bygglov (s.18–29), även bedömas efter särskilda bebyggelse-riktlinjer. För att säkerställa värdena i kärnområden kan krav på detaljplaneläggning ställas.

Komplettering i områden med värdefulla kulturlandskap

Bebyggelsemönstret, spåren av ett tusenårigt brukande av och utblickar över det öppna kulturlandskapet bör beskrivas och analyseras innan bygglov för nylokalisering kan prövas. De kulturhistoriska och upplevelsemässiga värdena kan i denna analys tydliggöras med syftet att undvika negativ påverkan på dessa värden.

Komplettering i värdefulla bebyggelsemiljöer

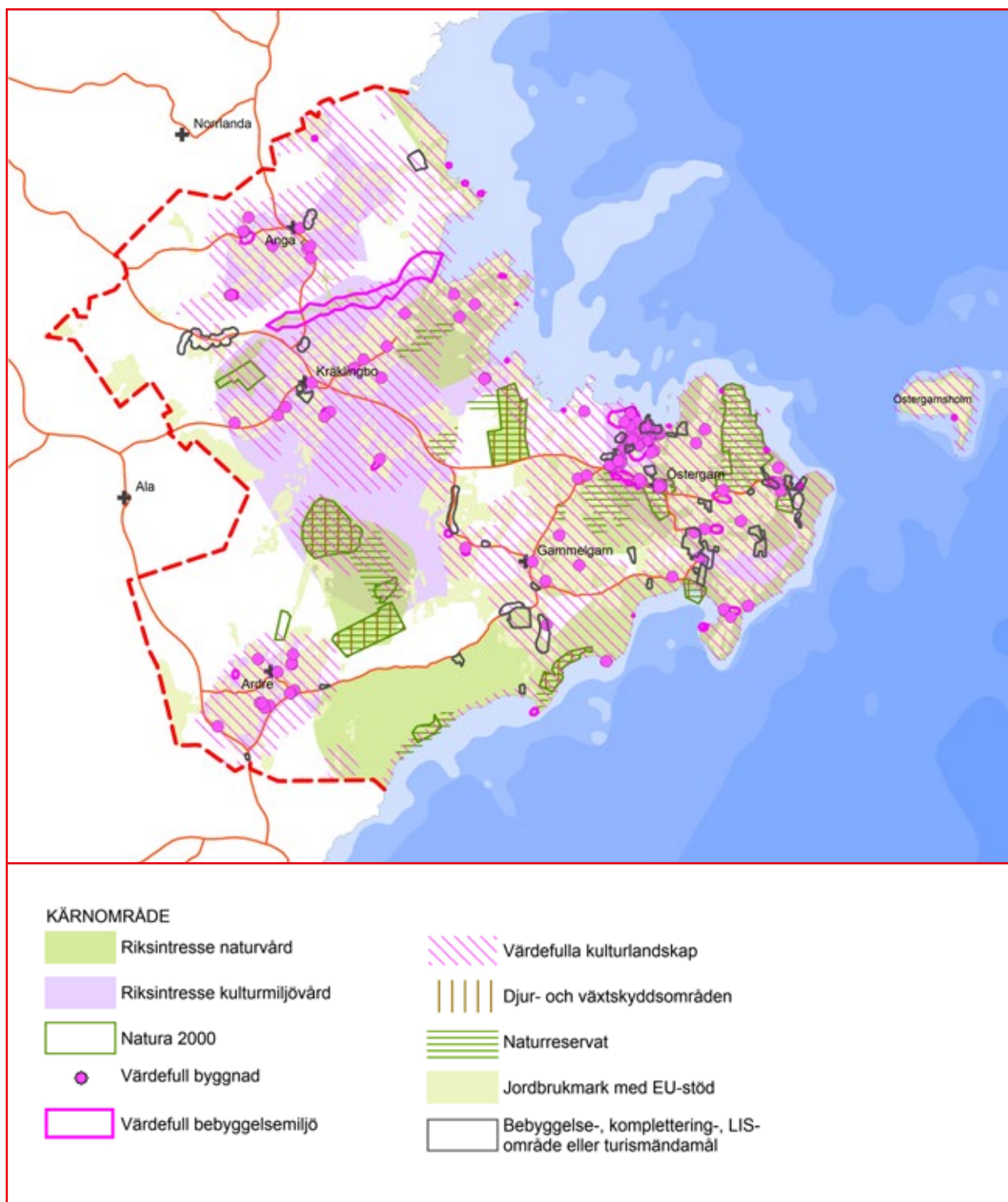
Komplettering i en värdefull bebyggelsemiljö kräver en anpassning till den befintliga bebyggelsen vad gäller placering, skala och utformning (takform, material etc).

Projekteringen kan komma behöva inledas med att byggherren beställer en antikvarisk förundersökning för att på ett tidigt stadium utreda kulturmiljöns specifika värden och förutsättningar.

Vid bygglovspliktiga ändringar av särskilt värdefull bebyggelse bör projekteringen bygga på en antikvarisk förundersökning.

Det är möjligt att ändra användning av befintliga ekonomibyggnader och uthus under förutsättning att byggnadens och omgivningens karaktär inte förvanskas. Det innebär att karaktäristiska byggnadsdetaljer som portar, fönster, utlastningsluckor och tröskvandring etc ska bevaras. Takkupor, altaner, balkonger och liknande ska undvikas. Projekteringen bör utgå från en antikvarisk förundersökning.

Kärnområdets samlade värden

Kompletteringsområden

Med – *kompletteringsområde* – avses i planen områden som ligger utanför de särskilt utpekade bebyggelseområdena och utanför de allra viktigaste upplevelse- och bevarandeområdena, men där det idag finns en inte alltid helt sammanhängande befintlig bebyggelse.

Tillkommande bebyggelse inom dessa områden bedöms kunna ske i en omfattning som inte kräver planering genom detaljplan, d.v.s. som kompletteringar till den befintliga bebyggelsen.

Inom dessa områden ska översiktsplanens och den fördjupade översiktsplanens övergripande riktlinjer samt riktlinjer för bebyggelse och bygglov (s.20–27) ligga till grund för bedömningen vid bygglovprövning.

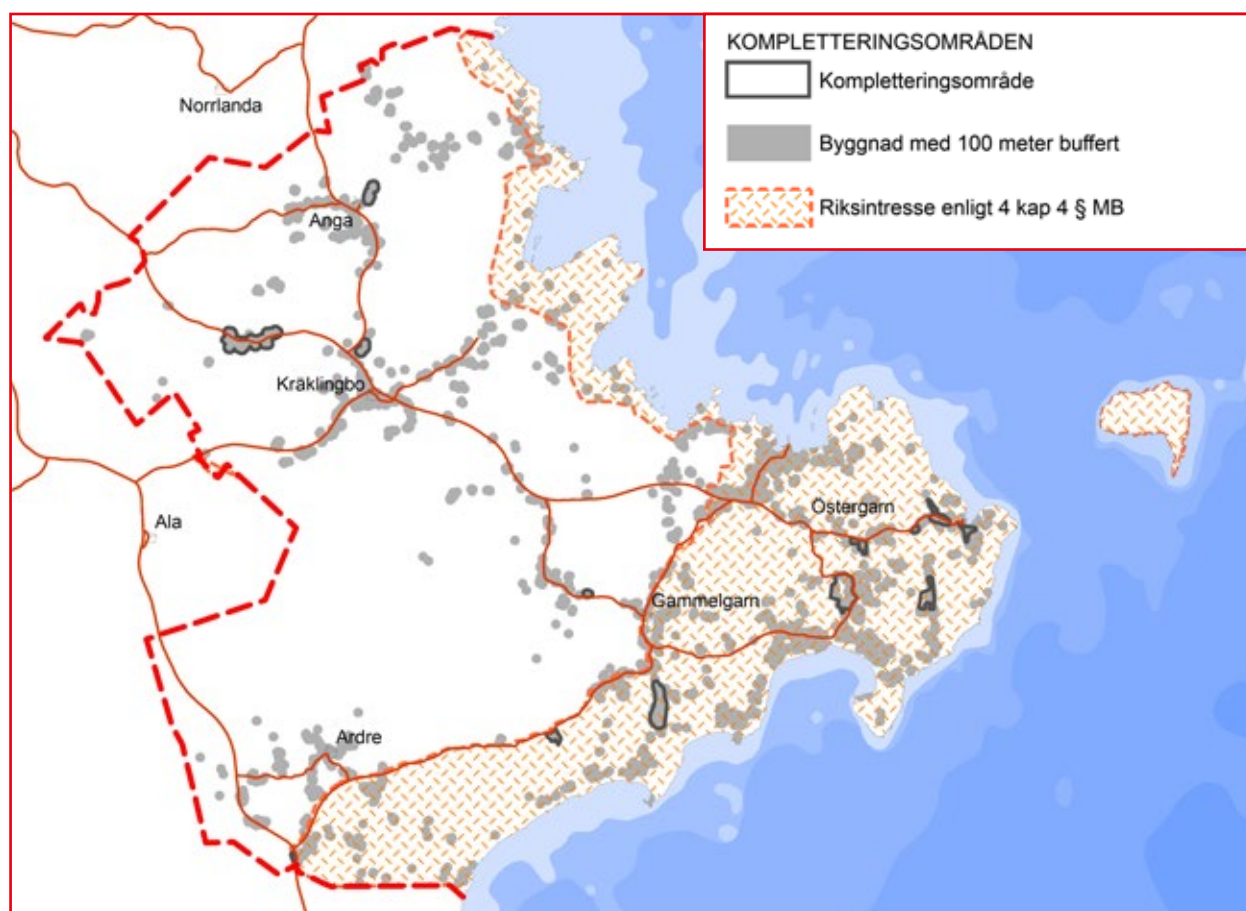
KOMPLETTERING INOM 4 KAP. 4 § MILJÖBALKEN

Inom den i särklass största delen av Östergarnslandet som också har de högsta natur- och kulturvärdena, kan enstaka bebyggelse i olika grad beroende på platsens och områdets känslighet tillåtas, i form av komplettering till befintlig bebyggelse utan föregående detaljplan. Bebyggelse som i normala fall utlöser krav på detaljplan bedöms inom dessa områden knappast vara framkomlig.

På delar av Östergarnslandet får enligt 4 kap 4 § miljöbalken fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Det ska även ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden

med avseende på turismens och friluftslivets intressen. Komplettering enligt miljöbalken syftar till att begränsa utbredningen av ny fritidsbebyggelse. Av lagens förarbeten framgår att med komplettering avses att fylla en lucka eller att avrunda en grupp av bostäder. Avsikten är inte att möjliggöra en successiv ökning av nya fritidshus i vilken omfattning och till vilken befintlig bebyggelse som helst. Komplettering till enstaka befintliga bostäder kan i allmänhet knappast anses utgöra en komplettering i lagens mening. Lagen kom till i en tid när skillnaden mellan fritidshus och hus för permanent boende var mer uppenbar än den är idag. Bilden av fritidshuset var en enkel byggnad med liten yta, enkelt utrustad, och inte nämnvärt värmeisolerad, utan avsedd för semesterboende under några sommarmånader. Övriga delar av året stod huset i allmänhet tomt; vattnet tappat och avstängt, elen avslagen och ingen vinteruppvärmning. Avsikten var aldrig att fritidshuset skulle användas som permanentbostad året runt.

Idag är bilden en annan. Våra ekonomiska resurser, semester-möjligheter och möjligheter att resa har ökat och fritidshusen har i takt med den utvecklingen blivit större, bättre utrustade, mer vinterbonade och möjliga att använda alla tider på året. Allt fler fritidshus övergår även till att användas som permanentbostäder. I dagsläget går det inte att på ett tillfredställande sätt avgöra om en bostad är en fritids- eller permanentbostad. Särskilt som det även kan variera över tid och ett flexiblere boende blivit allt vanligare. Det viktiga vid en lokaliseringsbedömning är platsens lämplighet för bebyggelse.

Karta över föreslagna kompletteringsområden, befintliga byggnader med 100 m buffert samt riksintresse enligt 4 kap 4 § miljöbalken

Övrig mark

Området utgörs till största del av våtmarksområden, skogsmark och alvarmark med mycket liten andel bebyggelse. Det är ett gles bebyggt område avsett för bevarande av pågående markanvändning med enstaka möjligheter till komplettering av befintlig bebyggelse. För området gäller de föreslagna bebyggelse- och bygglovriktlinjerna vid bygglovprövning.

Se plankarta för FÖP Östergarnslandet.

Riktlinjer för parkering

Östergarnslandet är ett populärt besöksmål för turister och fritidsboende. Fritidsbebyggelsen har utvecklats betydligt de senaste 50 åren, och intresset för att nyttja området för sommarboende har ökat. Detta medför att trafiken i området ökar kraftigt under sommartid. För att hantera den ökade trafiken och parkeringsbehovet krävs alternativa lösningar som främjar kollektivt resande, effektiviserar markanvändningen och skapar en ordnad trafiksituation.

PENDLINGS- OCH SAMÅKNINGSPARKERING

En pendlings- och samåkningsparkering, även känt som Park & Ride, används för att byta från ett individuellt färdmedel, exempelvis cykel eller bil, till ett kollektivt färdmedel. Att resa kollektivt kan innebära att man byter till buss, men kan också vara att man möts upp och tillsammans samåker i en bil. I takt med att biltrafiken ökar, så ökar också dess negativa påverkan på omgivningen såsom utsläpp av växthusgaser och miljöfarliga ämnen, buller, trängsel och olycksrisker. Genom att utveckla möjligheten för pendlings- och samåkningsparkering kan bilens och kollektivtrafikens fördelar kombineras vad gäller flexibilitet, kostnadseffektivitet och miljövänlighet. Att förbättra möjligheterna för samåkning och kollektivt resande är också positivt ur ett jämlikhetsperspektiv, då det främjar möjligheten att resa för de som inte har tillgång till bil.

På Östergarnslandet finns goda möjligheter till att utveckla pendlings- och samåkningsparkeringar. Dessa bör vara lokaliserade intill befintliga hållplatser för kollektivtrafik för att uppfylla sin funktion, och bestå av en tydlig och iordningställd plats avsedd för uppställning av fordon för personbilar som fortsätter sin resa kollektivt eller samåker. Vidare bör det även finnas möjlighet att säkert parkera sin cykel vid pendlings- och samåkningsparkeringen. Detta medför att cykeln i högre grad kan fungera som en länk i hela resan, till exempel mellan bostaden och bussen eller från infartsparkeringen till arbetsplatsen. Cyklister ska därför erbjudas bra och säkra cykelparkeringar nära viktiga målpunkter, med möjlighet att låsa fast cykeln i ramen. Det finns idag inga riktlinjer för behovet av cykelparkering vid olika målpunkter, så som det finns för bilparkering.

Föreslagna platser för pendlings- och samåkningsparkering är Katthammarsvik, Kräklingbo samt Herrvik. I nuläget finns befintlig parkering intill samtliga kollektivtrafikhållplatser i Katthammarsvik, Kräklingbo och Sandviken, dessa bör dock tydliggöras och eventuellt utvecklas för ökad kapacitet. I Herrvik bör en pendlings- och samåkningsparkering upprättas. I Katthammarsvik finns möjlighet för pendling med kollektivtrafik året om, och kan därmed utgöra upptagningsområde för trafikanter från övriga Östergarnslandet under höst- och vintersäsongen. Parkeringen i Herrvik kan dock användas av besökare och för samåkning även när sträckan inte trafikeras av kollektivtrafik.

Se plankartan för FÖP Östergarnslandet.

PARKERINGSMODELL FÖR EN ÖKAD KAPACITET OCH ORDNAD TRAFIKSITUATION

Regionen har tidigare tagit fram en parkeringsmodell för att skapa en bättre ordnad parkeringssituation som även effektiviserar markanvändning. Den bygger på överrenskommenheter mellan Regionen och markägare, där markägarna själva har möjlighet att erbjuda parkering på lämplig plats och att ta ut en avgift för denna.

Det föreligger inget hinder för markägare att söka lov för en parkering på den egna fastigheten och, om lov lämnas, att ta ut en avgift av den som önskar använda parkeringen. Markägaren eller den som markägaren kommer överens med att ansvara för driften av parkeringsplatsen har även rätt att ta ut en kontrollavgift av den som inte uppfyller betalningsvillkoren för att använda parkeringen. Alla regleringar kräver ett visst mått av övervakning. Regionen har möjlighet att utbilda parkeringsvakter enligt Rikspolisstyrelsens anvisningar och att utfärda intyg som ger en person möjlighet och ansvar att utfärda felparkeringsavgifter för felparkerade bilar inom ett geografiskt avgränsat område.

Denna modell har tidigare tillämpats på Fårö som har en liknande trafik- och parkeringssituation, och kan med fördel även användas inom Östergarnslandet. Regionen bör ta initiativet att bjuda in intresserade fastighetsägare i området för att undersöka intresset och diskutera formerna för den föreslagna parkeringsmodellen.

STÄLLPLATS FÖR HUSBILAR

Användningen av husbilar ökar i Sverige. Under år 2014 skedde en ökning med över 12 % av nyregistrerade husbilar gentemot föregående år. Ett ökat intresse för uppställningsplatser av husbilar finns även inom Östergarnslandet, samtidigt som detta skapar en konflikt med områdets naturvärden. Inom Länsstyrelsens regionala landskapsstrategi för Östergarnslandet från 2012 framkommer att Östergarnslandet har många känsliga alvarmarker och strandvallar och att varje år orsakar brott mot terrängkörningslagen skador i naturen som kommer att bestå i generationer framöver. Den ökade användningen av husbilar utgör en del av detta problem, varav det är av stor vikt att anordna särskilda ställplatser i området.

Ställplatser för husbilar kan anordnas på befintlig parkering, där man avdelar ett antal parkeringsplatser som ställplatser för husbilar. Det finns även möjlighet att upplåta ny parkering på lämplig enskild eller samfällad mark, och att man genom lokala trafikföreskrifter reglerar möjligheten till övernattning. Anordnandet av ställplatser för husbilar kräver tydlig och lättillgänglig information, för att hänvisa till lämpliga uppställningsplatser samt öka husbilsägarnas medvetenhet och aktsamhet. I övrigt hänvisas till kriterierna gällande utformning av enklare husbilsplatser som finns framtagna i den fördjupade översiktsplanen för Fårö.

Förslag till kriterier för utformning av enklare husbilsplatser i naturnära läge utanför campingområde:

Ställplatserna iordningsställs i direkt anslutning till befintlig väg för att minimera risken för onödigt slitage på omgivningen. Såväl allmän som enskild väg med brukningsvägar kan ingå.

Ställplatser anordnas i huvudsak på redan befintligt naturligt och plant underlag. Om behov finns av att förbättra

bärigheten på uppställningsytan kan en enklare grusad yta vara ett alternativ. Avvikande material i vardera hörn av ställplatsen kan på ett diskret sätt markera ytan för den tilltänkta ställplatsen. Är husbilsplatsen tillräckligt stor behövs ingen indelning, utan fri uppställning kan med fördel tillämpas, dock med hänsyn till maxantal uppställningsplatser.

Krav på förutsättningar är att marken ska ha en bärighet för fordon upp till minst 4,5 ton, vilket täcker in 80 procent av dagens husbilsbestånd. Körvägen inom uppställningsområdet bör ha en bredd på 4,5 till 5 meter. Fri höjd ska uppgå till minst fyra meter. Med husbilsplatser som är tio meter långa och fem till sex meter breda kan platsen ta emot de allra flesta av dagens husbilssekipage. Ett säkerhetsavstånd rekommenderas på fyra meter mellan fordonen.

För en bra inpassning i landskapet kan ställplatserna i huvudsak förläggas i anslutning till vegetation och/eller olika landskapselement. Det kan t ex vara i anknytning till fristående träd, busk- och trädgrupper eller olika trädrader men också ihop med uthus, gårdsgårdar av trä(tun), stentun/vast eller andra naturliga stenformationer. En direkt placering av ställplatser i det öppna landskapet ska emellertid undvikas.

Även den inbördes placeringen av husbilar är viktig för hur man upplever dessa i landskapet. Och för att undvika en allför dominant framtoning i landskapsbilden kan ställplatserna utformas med viss oregelbundet i förhållande till varandra. Detta kan innebära en inbördes förskjuten placering antingen av enskilda platser eller av uppbrutna enkelrader. En kombination av dessa båda är också möjlig. En dubbelrad där husbilarna är samlade och placerade mittemot varandra är mindre lämplig då en sådan utformning är betydligt mer framträdande och iögonfallande.

FÖP Katthammarsvik 2025

SAMMANFATTNING

Katthammarsvik har hundraåriga anor som bruksort för kalkstensindustrin, fisket och de senaste femtio åren även för turismen. Detta har satt en särskild prägel på bebyggelsen där gamla kalkstenspatronsgårdar samsas med mindre torp, trävillor och sommarstugor.

Detta förslag till fördjupad översiktsplan för Katthammarsvik vill möjliggöra för ny bebyggelse och näringslivsutveckling. Förslaget pekar ut områden för nyetablering av både villor och flerfamiljshus liksom områden för komplettering. Syftet är att genom ett möjliggörande av ny bebyggelse bidra till inflyttning och att bibehålla och utveckla befintlig service. Den fördjupade översiktsplanen föreslår även ett så kallat LIS-område (Landsbygdsutvecklingsområde i strandnära läge) inom Katthammarsvik för att möjliggöra näringslivsutveckling och stärka samhället som serviceort och öka dess attraktivitet både som boende-, arbets- och besöksort.

Plankartan pekar ut förslag till ändrad/ny markanvändning samt de markområden där den pågående markanvändningen och/eller gällande byggnadsplan är styrande.

De olika områdena benämns:

Bebyggelseområde (I-V) där exploatering ska ske genom detaljplanläggning.

Kompletteringsområde (VI) där exploatering kan ske genom bygglovsprövning eller detaljplanläggning och följa uppställda riktlinjer.

LIS- område pekar ut område i strandnära läge med möjlighet att tillskapa verksamhet som kan stärka landsbygdsutveckling.

Naturstråk utmed Kattviken, vilket kan kopplas vidare till befintliga rörelsestråk, föreslås.

Rekreatiomsområde i Ojselhagen

Förslaget möjliggör för uppskattningsvis ett 80-tal nya bostadsenheter i Katthammarsvik.

INLEDNING

I Region Gotlands regionala utvecklingsprogram Vision Gotland 2025 pekas Katthammarsvik ut som en viktig serviceort för Östergarnslandet. ”Målbilden för serviceorterna är att oavsett var man bor på Gotland – på landsbygden, i tätort eller i Visby, vid kusten eller i inlandet – ska det finnas tillgång till affärer, service, kultur och upplevelser inom rimligt avstånd. Stad och land samspelar och utvecklas utifrån sina egna styrkor och bidrar till att den inomregionala balansen bibehålls.” Översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025 anger riktlinjer för framtagandet av fördjupade översiktsplaner för de utpekade serviceorterna:

- Fördjupade översiktsplaner ska tas fram för att öka de utpekade serviceorternas attraktivitet både som boende- och arbetsorter. För att stärka landsbygdsutvecklingen i sin helhet ska utvecklingspotentialer i serviceorternas omland integreras i detta arbete.
- Sociotopkartor bör användas som planeringsunderlag under framtagandet av fördjupade översiktsplaner för de utpekade serviceorterna.
- I de fördjupade översiktsplanerna för de utpekade serviceorterna ska kartläggning av möjliga nya industriområden genomföras.

Vidare beskrivs att *”De fördjupade översiktsplanerna ska utifrån respektive Orts bebyggelsestruktur, karaktär och unika möjligheter analysera lämplig bebyggelseutveckling, möjlig vatten- och avloppsutbyggnad, klimatfrågorna och dess konsekvenser och föreslå lämpliga utbyggnadsområden och kompletteringsmöjligheter för nyetablering och utveckling av såväl industri, företag som bostäder. Även områden som inte är lämpliga för ny bebyggelse kan pekas ut.”*

Bygg Gotland anger även att ”Utredning kring gång- och cykelinfrastrukturen bör också genomföras” och ”grönstrukturinventeringar och hushållsundersökningar är viktiga planeringsföresattningar.”

Katthammarsvik hanteras i översiktsplanen inom *Delområde öster* där samhället har en viktig roll som serviceort inom Östergarnslandet. Här nämns även Romas betydelse för Östergarnslandets befolkning och dess tillgänglighet till service, kulturutbud, utbildning och sysselsättning. Katthammarsvik har även en viktig funktion som serviceort för tillfälliga besökare och fritidshusägare.

Inriktningen i *Bygg Gotland 2010-2025* är att nyetableringar ska underlättas och stimuleras i de utpekade orterna så att näringslivet, servicefunktioner och kollektivtrafiken kan utvecklas. Inom ramen för framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet hanteras därför även ett förslag till fördjupad översiktsplan för Katthammarsvik.

Historisk tillbakablick

Katthammarsviksområdet är fattigt på fornminnen av den enkla anledningen att det ännu under bronsålder till stora delar låg under vatten. Strandlinjen gick då bara några hundra meter från Östergarnsberget. De flesta av Katthammarsviksområdets större gårdar, Ganne, Gutenviks, Tomase, Vike, Hallvide och Katthamra, har troligtvis sitt ursprung i vikingatid. Att området var en betydelsefull del av Östergarn – eller Nygarn som socknen hette ännu under 1600-talet – kan läget för den medeltida kyrkan ge belägg för.

Vid mitten av 1600-talet uppmuntrade den svenska staten export av bränd kalk från Gotland. Eftersom detta krävde anläggningar i form av kalkugnar, lador och bryggor behövdes också ett större investeringskapital. Detta ledde till att det var de kapitalstarka köpmännen från Visby som tog hand om den nya exportnäringen. Katthammarsvik var på flera sätt en väl lämpad plats för en kalkugn. Råvaran fanns relativt nära och det fanns en duglig hamn, och mindre gårdar som kunde köpas för ett hyfsat pris. Katthammarsviks kalkugn anlades troligen under 1660-talet, och det byggdes kalklador för lagring och utlastningsbryggor. Ugnen var i drift till mitten på 1800-talet och hörde en tid till de större anläggningarna på Gotland. Ytterligare två ugnar anlades under 1800-talet vid kanten av Östergarnslandet.

Exporten av bränd kalk var en lönande verksamhet vilket också satte sina spår i bebyggelsen. Både Katthamra och Borgvik huserade en tid så kallade kalkpatroner som inte bara ägnade sig åt kalkbränning utan även annan affärsverksamhet. Bebyggelse i form av lagerlokaler, magasin och andra verksamhetsanknutna byggnader finns kvar i samhället. Berget

Katthamra gård

utgjorde på så sätt en viktig förutsättning för livsuppehålle i Katthammarsviksområdet och bidrog också den karaktär av bebyggelse som finns i samhället och dess ekonomiska historia. Den tidigare öppna marken runt samhället upprätthölls med bete men även av det stora behovet av ved/bränsle till kalkugnarna. Efterfrågan på bränd kalk dalade men marknaden för rå kalk blev stor, även internationellt. Det blev lönsamt att öppna nya kalkbrott och strax efter sekelskiftet 1900 startade "Gotländska Kalkstensaktiebolaget Katthammarsvik" brytning av kalksten i Östergarnsberget. Stenen fördes så småningom med en drygt två kilometer lång linbana från brottet ner till Katthammarsviks hamn. År 1921 upphörde kalkstensbrytningen.

Katthammarsviks bebyggelseutveckling

Den äldsta bebyggelsestrukturen är de sex stamgårdarna från 1600-talet; Ganne, Gutenviks, Tomase, Vike, Hallvide (idag Borgvik) och Katthamra. De ligger i huvudsak kvar på samma plats som för över 300 år sedan. Det var först under 1800-talets skiftesreformer som det äldre bebyggelsemönstret förändrades. Många gårdar flyttades ut till nya tomtplatser, en omfattande nyodling tog fart och befolkningen växte. Den stora förändringen för Katthammarsvik skedde under slutet av 1800-talet när inflyttningen till området ökade. Tack vare statens näringspolitiska åtgärder kunde hantverkare, handlare, sjömän, stenarbetare, tullare etc bosätta sig på orten. Inflyttarna arrenderade eller köpte mindre tomter och småhusbebyggelsen spred sig långsamt i anslutning till vägnätet. Det är just ansamlingen av småhus från tidperioden omkring 1860-1920 som ger Katthammarsvik sin karaktär vid sidan av de större mangårdsbyggnaderna vid Katthamra, Borgvik, Annas nöje och Länsmansgården.

Småhusbebyggelsen från denna tid består nästan uteslutande av mindre trähus i ett och ett halvt plan med tillhörande ekonomibyggnader i lummiga tomter. Varje hus har sin personliga prägel men bildar tillsammans en enhetlighet tack vare lokala byggnadstraditioner och byggnadsmaterial. Den senare delen av 1900-talet uppvisar en del nya drag i bebyggelsemönstret. I takt med ökad service på alla områden tillkom lokaler för bland annat bank, post, äldreboende, småindustri och turismaktiviteter. Ny bebyggelse har tillkommit i form av pensionärsbostäder, radhus och villor. Under de sista decennierna har när servicen försämrats då ex bank- och postkontor har lagts ned. En stor del av småhusbebyggelsen har också omvandlats till sommarstugor.

En bebyggelseinventering utifrån kulturhistoriska värden genomfördes under 1990-talet.

Gällande plan

För Katthammarsviks samhälle gäller en byggnadsplan från 1970.

På tre platser inom byggnadsplanen har nya detaljplaner tagits fram (1971, 1994, 2009) och ersatt den gamla. På kartan markeras också pågående planarbete (2016). Byggnadsplanen från 1970 är dock den plan som styr den största delen av markanvändningen i Katthammarsvik. Byggnadsplanen syftar till att stärka Katthammarsvik som serviceort för fast boende och sommarboende. Planen tillskapar byggrätter för bostäder med strävan att komplettera befintlig bebyggelse så att även viktiga grönområden kan bevaras. I byggnadsplanen finns även byggrätter för bland annat samlingslokaler, handel, hotell- och pensionatsändamål, hamnområde, motortrafikändamål och allmänt ändamål. I de senare tillkomna detaljplanerna finns byggrätt för centrum, bostäder, vård och kontor.

Byggnadsplanen lyfter fram vikten av att bevara de öppna markerna mellan samhället och kyrkan/Östergarnsberget där kyrktornet och Östergarnsberget, med dess lodräta klippvägg, bildar en markerad siluett i landskapet. Planen pekar även ut grönområden/parkmark (som ej får bebyggas) med syfte att bevara stranden och området kring Borgvik, badstranden och det flacka strandområdet öster om samhället samt för att Katthamra gårds läge i landskapet ska förbli fritt.

Dessa öppna marker skyddas även av ett förordnande enligt §113 byggnadslagen (numera 6 kap 5§ plan- och bygglagen). Syftet med bildandet av förordnandet var bland annat att den allmänna platsmarken skulle överlätas utan ersättning för avsett ändamål till samfällighetsförening för förvaltande av marken. Om ändringar ska göras i byggnadsplanen inom parkmarken måste Region Gotland ansöka hos Länsstyrelsen om att upphäva förordnandet på platsen. I samband med förändringar i PBL som trädde i kraft den 1 januari år 2015

tas bestämmelserna om förordnande bort, dvs. bestämmelser i 6 kap 3-10 §§ PBL upphör att gälla. Enligt övergångsbestämmelserna i PBL ska beslut om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme upphöra att gälla den dag då genomförandetiden för detaljplanen går ut, dock tidigast efter utgången av år 2018.

Stora delar av byggnadsplanen har byggts ut, men enstaka tomter för bostäder är fortfarande obebyggda.

Service

Vid tiden då den tidigare fördjupade översiktsplanen togs fram under 1980-talet fanns en hel del kommersiell service i Katthammarsvik: taxi, bank, blommor, färghandel, järnhandel, bilreparation och matvarubutik. Den allmänna servicen bestod, ungefär det samma som idag, av apoteksombud, bygdegård, museum och ålderdomshem. Dock fanns det även bank och affär i Kräklingbo. Matvaruaffären erbjuder idag service så som Svenska spel, Apotek, drivmedelsstation, post (frimärken och brev), utlämning från systembolaget, uttag av kontanter samt återvinningsstation. Ett nytt äldreboende med 30 platser invigdes 2014. Där erbjuds också en trygghetspunkt för boende på Östergarnslandet.

I den tidigare folkskolan (Östergarns skola) huserar idag flertalet företag däribland: tandläkare, advokat, yogastudio, hälsa och skönhet samt webbutveckling. I hjärtat av huset finns också ett välbesökt åretrunt-öppet café. I Katthammarsvik finns flera företag kopplade till turism så som restauranger, pensionat, rökeri och handelsbod.

Kollektivtrafiken trafikerade 1980 Katthammarsvik ungefär på samma sätt som idag. Kollektivtrafiken har 2016 en linje som trafikerar Östergarnslandet, linje 41. Under vår, höst och vinter går linjen sträckan Visby-Katthammarsvik. Under sommaren förlängs linjen fram till Sandviken i Östergarn.

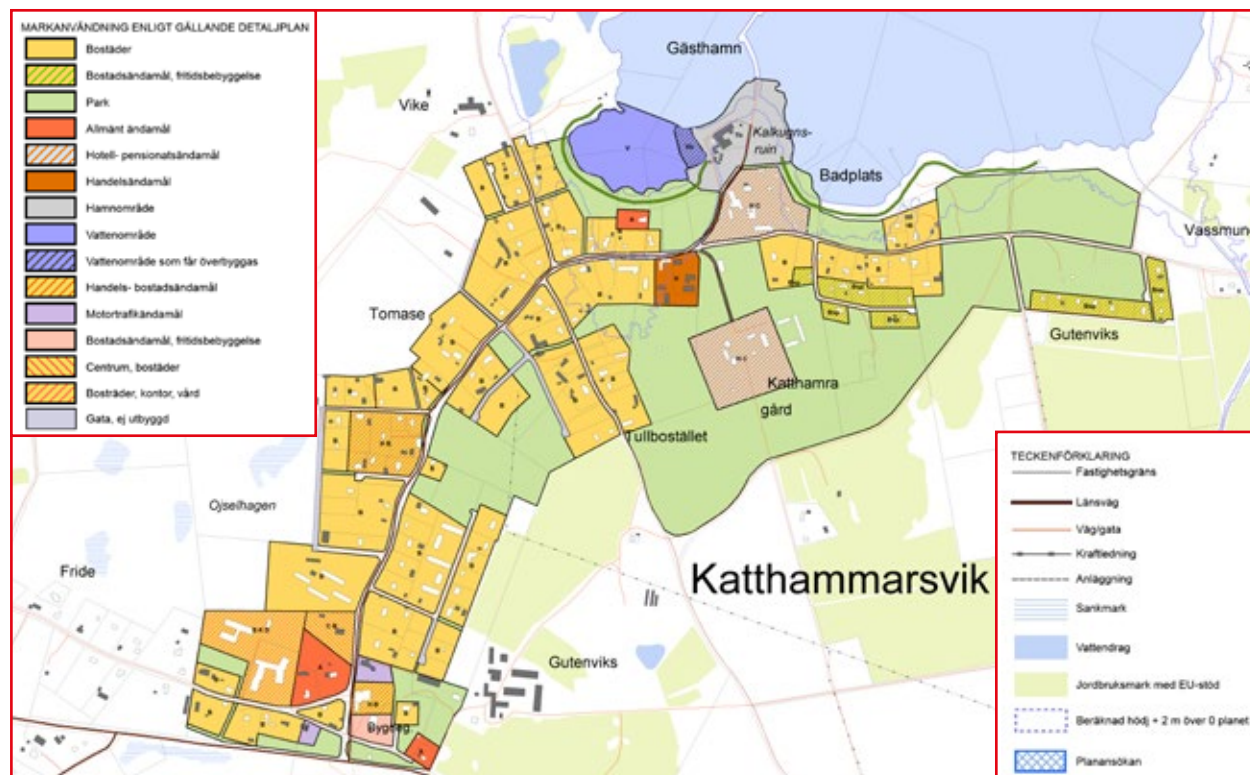

Illustration av gällande byggnadsplan från 1970

Under 1980-talet gick ca 40 barn i Kräklingbo skola och drygt 50 barn i Östergarn skola. Idag går det ca 50 barn i Kräklingbo skola. Ett ökat elevunderlag är en viktig fråga och regionen bör stötta till inflyttning av barnfamiljer till området. Ett sätt skulle vara att regionen tillåter uppförande av flerfamiljshus, i första hand i närheten av nuvarande skolan och i Katthammarsvik. Att serviceorten fungerar året runt är avhängigt elevunderlaget till skolan, varför en stöttning av service och näringsliv är grundläggande. Här spelar också långsiktiga lösningar för vatten och avlopp en viktig roll.

Närmsta annan service finns idag i Roma (ex bibliotek, apotek, bank, utbildning, trygghetpunkt) samt i Ljugarn (ex postutlämning).

Vatten och avlopp (VA)

Kommunalt vatten

Stora delar av Östergarnslandet kännetecknas idag av vattenbrist. Även den kommunala vattentäkten som försörjer Katthammarsvik har varit otillräcklig, och transport från Stånga av vatten för att klara behovet har skett varje sensommar och höst. År 2014 transporterades över 1000 m³ vatten till Katthammarsvik. För att kunna förse i första hand verksamhetsområdet i Katthammarsvik med tillräcklig mängd dricksvatten har nu ett bräckvattenverk med membranteknik som via en distributionsledning försörjer Katthammarsvik med dricksvatten byggts och satts i bruk. Herrviks bräckvattenverk invigdes i juli 2016.

Detta kommer att möjliggöra för fler fastigheter att ansluta sig till kommunalt vatten i Katthammarsvik, och det kommer även finnas möjlighet för fastigheter längs med ledningsdragningen att ansluta till kommunalt vatten genom gemensamhetsanläggningar. Regionen upphör att sköta det tidigare hämtstället och skänker anläggningen till samfälligheten i Katthammarsvik. Utanför Katthammarsviks verksamhetsområde ska anslutning längs ledningsdragningen ske i första hand genom lokala VA-projekt. Det är dock inte möjligt att längs denna sträcka ordna kommunalt avlopp.

Kommunalt avlopp

Det kommunala avloppsreningsverket i Katthammarsvik är i behov av restaurering varför investeringar sker för att förbättra verket och utöka dess kapacitet från dagens 700 personenheter till 1000 pe. Det åtgärdade avloppsreningsverket planeras vara i drift under 2019. Möjligheterna till att eventuellt ansluta ytterligare abonnenter framöver ska ses över. Det kommunala verksamhetsområdet för VA utökas inte, däremot finns det genom lokala VA-aktörer möjlighet att koppla på anslutningspunkt vid ett samfällt VA-nät.

Dagvatten

Dagvatten är det vatten som rinner på markytan, ofta smältvatten eller regnvatten från tak eller hårdgjorda markytor. Varje fastighetsägare ansvarar för att dagvattenhanteringen fungerar. I och med ett förändrat klimat med högre risk för exempelvis kraftiga skyfall, och en ökad bebyggelse med större hårdgjorda ytor, är detta en viktig fråga för samhällsbyggnaden i framtiden. Rinner inte dagvattnet undan på ett tillförlitligt sätt kan det orsaka stora problem så som översvämningar i hus och källare. I de föreslagna bebyggelseområdena föreslås i hög utsträckning att den skogliga karaktären bör bibehållas. Det innebär att avrinningen inte ökar i lika hög grad som vid annan exploatering. Även gröna tak kan vara en anpassning för att inte avrinningen ska öka.

I Katthammarsvik ligger många områden under + 2.0 meter över havet, och dessutom är flera områden mycket sankt. Genom planområdet rinner också en rad naturliga vattensystem. Dessa vattensystem och våtmarker är viktiga att värna och bör därför inte dikas ut ytterligare till förmån för exempelvis exploatering. Regionen ansvarar för ett antal befintliga diken, i övrigt är de fastighetsägarnas ansvar.

Tekniska nämnden har gett teknikförvaltningen i uppdrag att ta fram en särskild dagvattenstrategi. Detta projekt påbörjades i februari 2015 och förväntas antas under hösten 2017.

Vattenskyddsområde

Inom planområdet finns ett vattenskyddsområde.

För karta se s. 18 under Riktlinjer för vatten och avlopp.

Näringsliv och sysselsättning

I takt med samhällsutvecklingen under mitten av 1800-talet och framåt började en långsam inflyttning till Katthammarsvik av handlare, skräddare, smeder, skomakare, sjöfolk, tilltjänstemän och andra. Platsen började få en prägel av ett litet samhälle. Bebyggelse av småhuskaraktär spred sig i huvudsak längs de stora vägarna från korsningen vid Gutenviks till hamnen och vidare mot Vike och Vassmunds. Att orten klassades som lanthamn med möjlighet till import och export hade också stor betydelse, bl. a. att bryggor byggdes ut med medel från s k lanthamnsfonden och att Gotlandsbolagets båtar angjorde hamnen på sina lanthamnsturer.

Wallins café startades av Maggi Wallin 1935. Det blev snabbt en populär mötespunkt i Katthammarsvik och byggdes ut under 1950-talet till sitt nuvarande utseende. Idag består verksamheten av bl. a. pralin- och salttillverkning. Kiosken som har stått på samma plats i nästan 80 år är fortfarande intakt.

Turism

Runt år 1900 började de första egentliga turisterna att söka sig till Katthammarsvik. Bad och den vackra naturen lockade somliga att bygga egna sommarhus och andra att hyra in sig i de pensionat som öppnades – Annas nöje och Borgvik. Det innebar ett ekonomiskt tillskott till orten som fick ökad stabilitet för handelsbodar och serviceinrättningar.

Besöksnäringen har de senaste hundra åren växt stadigt och är nu en betydande näringsgren för Katthammarsvik. Samhället erbjuder fortsatt både pensionat och vandrarhem liksom restaurang och försäljning av fisk och hantverk. Badplatsen, naturmiljön och de vackra byggnaderna lockar också många besökare.

År 2010 startade på initiativ av Nygarn Utveckling AB ett Leaderprojekt för att stärka Östergarnslandet som besöksplats och för att skapa både nya arbetstillfällen och mötesplatser för närboende. Projektet Besöksplats Östergarn – strandbygdens kalklandskap utgick bl. a från de höga naturvärden och den unika miljö som finns på Östergarnslandet och som är en mycket stor reseanledning för besökare. Detta resulterade bland annat i att fem vandringsleder skapades, flera med utgångspunkt i och anslutning till Katthammarsvik. Vandringslederna har stor potential att bli viktiga målpunkter för besökare, på längre sikt planeras en paketeringen av vandringslederna som kommer att säljas i ett helhetskoncept i form av resor med mat, boende och guidade upplevelser. Även Östergarn gamla skolas förvandling till Skolhuset Östergarn som idag inrymmer en rad olika typer av verksamheter, liksom ett besökscentrum som tillhandahåller information om trakten i form av utflyktsförslag med kartor och relevanta fakta om bygdens sevärdheter av unika natur- och kulturskatter, men också nutida verksamhet inom lantbruk, fiske och turismföretagande, bidrar till Katthammarsviks utveckling. Skolhuset med det året runt öppna Trädgårdscaféet samt en rad besöksintensiva arbetsplatser gör att platsen är en viktig målpunkt och mötesplats både för besökare och boende i Katthammarsvik.

Turismen har utvecklats till att vara en av Östergarnslandets viktigaste näringar och det är av stor vikt att utvecklingen sker i positiv riktning i samklang med de natur- och kulturvärden som är en stor del av reseanledningen till området. Besöksnäringen bidrar till sysselsättning i många små företag exempelvis inom byggbranschen, uthyrning av sommarstugor, camping, restauranger och förädling av jordbruksprodukter, och bibehållandet av service i Katthammarsvik. Den korta säsongen innebär att få kan livnära sig enbart på turismen, men bidrar i kombination med andra näringar möjligheten till fortsatt åretruntboende på Östergarnslandet.

Hamnen

Region Gotland äger piren i Katthammarsviks samt närliggande markområde på land som idag används som parkeringsplats och busshållplats. Piren är byggd på träkistor och har varit i så pass dåligt skick att det inte har varit möjligt att beträda den. En upprustning och renovering av piren har genomförts. Det föreligger idag ingen risk att beträda piren. Tekniska nämnden har beslutat att efter upprustning lämna piren med tillhörande mark till försäljning.

Kulturvärden

Katthammarsviks samhälle är naturskönt beläget vid en vik av Östersjön. Ett relativt gott hamnläge i kombination med lättillgängliga fyndigheter av brytvärd kalksten skapade redan tidigt förutsättningar för ortens fram- och tillväxt. Bebyggelsemiljön i Katthammarsvik är av blandad karaktär. Här finns aktiva lantbruk med bondgårdar, små arbetar- och hantverkARBoställen, frikyrkokapell, affärer, högreståndsmiljöer, sommarhus och pensionat - sammantaget en mycket välbevarad kulturmiljö där den sociala och ekonomiska utvecklingen fortfarande är läsbar.

Förutom gårdarna i söder ligger bebyggelsen väl samlad längs de stora vägarna. Till detta kommer också Katthammars herrgårdslänkande manbyggnad, Borgviks samlade gårdsmiljö från kalkpatrontiden och det märkliga "Annas nöje". Vid hamnen finns resterna av Katthammarsviks kalkugn, fiskeläget och ett välbesökt rökeri med restaurang. Varje hus fick en individuell prägel, men ändå fanns där enhetlighet som åstadkoms tack vare lokala byggnadstraditioner och byggnadsmaterial. Under 1800-talets senare hälft började en långsam inflyttning till Katthammarsvik av handlare, skräddare, smeder, skomakare, sjöfolk, tulltjänstemän och andra. Platsen började få prägel av ett litet samhälle. Av betydelse för Katthammarsviks utveckling var också att orten klassades som lanthamn med möjlighet till export och import. Vid sekelskiftet 1900 började de första turisterna att söka sig till Katthammarsvik lockade av badmöjligheter och den vackra naturen. Några började bygga egna sommarhus, andra valde att i stället hyra in sig i de pensionat som öppnades - Annas nöje och Borgvik. Under den senare delen av 1900 talet har en del nybebyggelse tillkommit i form av ålderdomshem, radhus och villor.

Särskild värdefull bebyggelse/bebyggelsemiljö i Katthammarsvik:

Katthamra är en gård som för första gången dyker upp i 1700-talets kartmaterial. Manbyggnaden är i stort oförändrad från tillkomsttiden medan en del av uthusen tillkommit i slutet av 1800-talet.

Borgvik är en kalkpatrongård från samma tid som de ovan nämnda, till denna gård finns dock en stor mängd bebyggelse som skiljer sig från övriga gårdar genom dess koppling till kalknäringen.

Hantverkargårdar finns ett antal i dagens samhälle. De utgörs av små trähus, ibland även stenhus med torpkaraktär, ofta med snickarglädje och glasad veranda. Samtliga är uppförda under tiden omkring 1850 till en bit in på 1900-talet. Tomterna karaktäriseras av relativt stora trädgårdar med fruktträd och grönsaksland. Ofta finns små ekonomibyggnader kvar, relativt oförändrade och i gott skick. Liggande rödmålad panel, vita knutar och fönsterfoder med snickarglädje är typiskt. Taken är oftast av tegel. Sekelskiftesvillor i trä med ljus gula eller röda fasader är också de vanliga inne i Katthammarsviks samhälle. Byggnaderna utmärker sig genom sin storlek i förhållande till övrig träbebyggelse. Fasaden har liggande panel, snickerierna är av hög kvalitet. Taken är av röd eller grön falsad plåt. Snickarglädje förekommer ofta och då av mycket hög kvalitet. Trädgårdarna är väl tilltagna och omgärdas av vackra staket. Uthus och till en viss del också ekonomibyggnader förekommer.

SOCIOTOPKARTERING

Region Gotland har de senaste åren använt sig av sociotopkarteringar för att åskådliggöra det sociala perspektivet i den fysiska planeringen. Det är ett sätt att lyfta vardagslivsperspektivet och hur invånarna använder den offentliga utemiljön och vilka platser och stråk som är viktiga. I Katthammarsvik genomfördes intervjuer och workshops där 22 personer deltog under höst och vinter 2013.

För att hitta personer att intervjua identifierades olika nätverk i Östergarnslandet, med fokus på Katthammarsvik. I detta ingick ideella organisationer, föreningar, företag och privatpersoner. Ur detta nätverk valdes grupper ut som lämpade sig att intervjua. Föreningar med både äldre och yngre medlemmar valdes ut för att fånga upp åsikter från olika åldersgrupper liksom att fördelningen mellan antal intervjuade män och kvinnor säkerställdes.

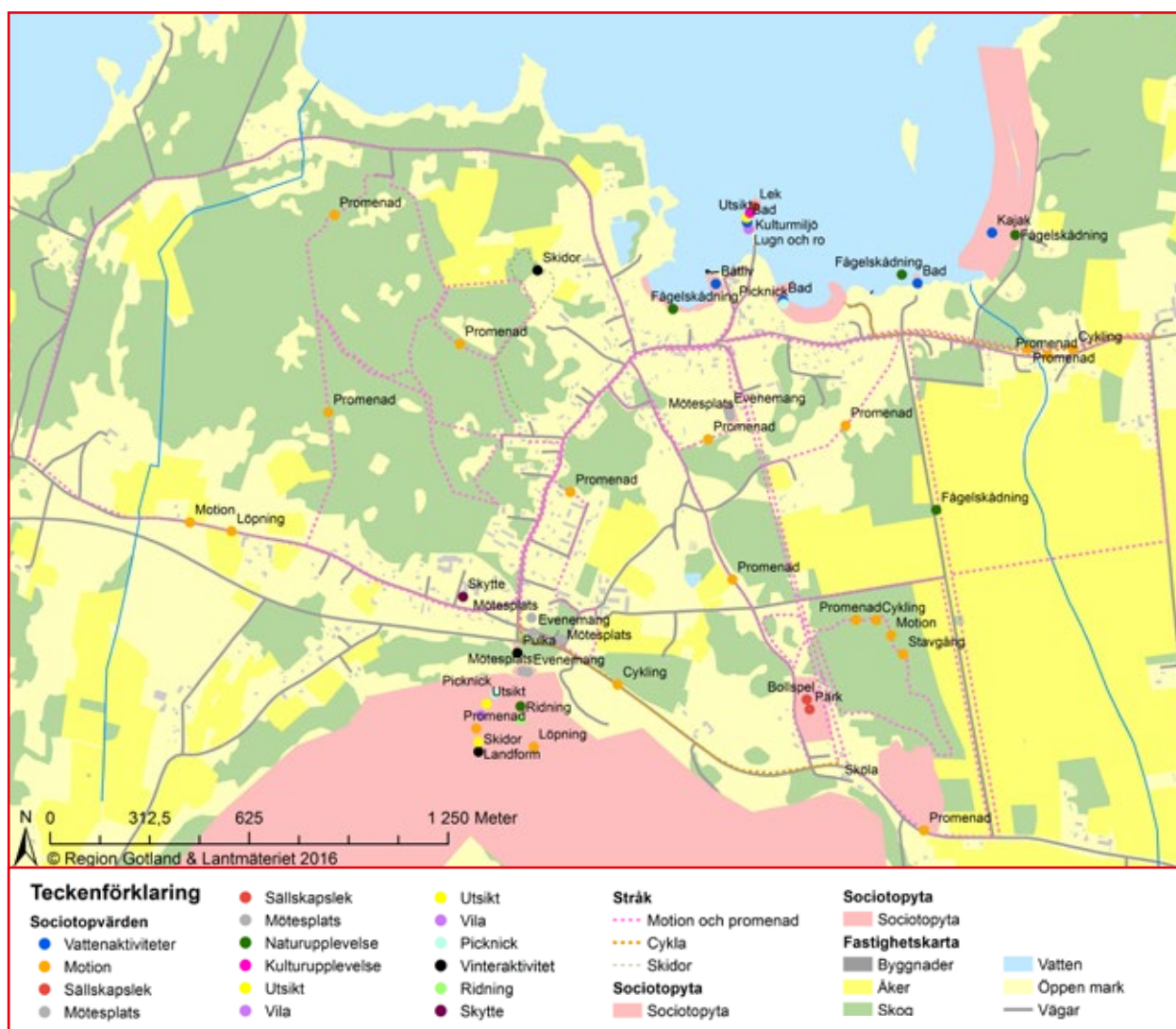
Flera av intervjupersonerna beskriver att känslan av frihet är en stor fördel med att bo på Östergarnslandet och i Katthammarsvik. De boende i Katthammarsvik har ofta mycket nära till något av de grönområden som de använder i sin vardag. De intervjuade personerna rör sig generellt mycket utomhus.

Sammanfattningsvis är de mest välbesökta grönområdena i Katthammarsvik Östergarnsberget, Grogarnsberget och

badplatsen. Besöken vid badplatsen är dock säsongsbetonade eftersom strandens funktion så som badplats är kopplad till sommaren. På vintern väljer vissa att gå till andra platser hellre än stranden eftersom det då är kallt och blåsigt vid havet. Det är trots allt många som fortsätter att komma till stranden året om, även om besöken inte är lika många på vintern som på sommaren.

De stråk som flest personer i studien använder är Slingan, Ojselhagen och Amiralens väg. Ojselhagen ligger nära många av de boende vilket gör det till en bekväm plats att gå till. Detta faktum syns tydligt för den som gör ett besök i skogen. Där finns många olika, vältrampade stigar att vandra på vilket bekräftar att området används mycket. För att läsa hela rapporten se Bilaga 2.

Under samrådet har ytterligare synpunkter och erfarenheter lämnats till samhällsbyggnadsförvaltningen. De har till största del handlat om området längs Kattviken och huruvida detta område sköts på ett tillfredsställande sätt. Dessa samt andra synpunkter på bl a trafik och trygghet längs vägarna har tillförts sociotopkarteringen. Några nya sociotopytor har inte lämnats utan inkomna yttranden har istället förstärkt de ytor av sociotopvärden som beskrivs i sociotopkarteringen. Den uppdaterade versionen finns på regionens hemsida.

Sociotopkarta Katthammarsvik

Planförslag

Planförslaget för Katthammarsvik syftar till att stärka samhället som serviceort, att föreslå platser för ny bebyggelse och att ange vilken karaktär som ska prägla ny bebyggelse. Att eftersträva en mer samlad bebyggelse är en grundläggande princip för exploatering på Gotland.

Katthammarsvik har en stark bykaraktär. Föreslagna bebyggelseområden och kompletteringsområden förstärker den bebyggelsestruktur som Katthammarsvik har idag och som är ett resultat av hur samhället historiskt växt fram. Bebyggelsen samlas utefter och i anslutning till samhällets huvudväg – Jacob Häggs väg, och som förtätning kring de äldre centrala delarna kring sockencentra vid Östergarn kyrka och gamla skola. En utveckling av bostäder längs Lassar Kviar i höjd med idrottsplatsen sammanbinder tydligare tre målpunkterna i dagens samhälle, livsmedelsaffären, kyrkan/företagshotell/restaurang och hamnen/badplatsen.

Planförslaget innefattar flerfamiljshus, radhus, men även friliggande villor. Planförslaget innefattar ca 80 nya bostadsenheter. Bostadsbebyggelsen ska kunna kombineras med icke störande verksamheter. Mer detaljerade studier krävs för att utreda vilka verksamheter som är möjliga att bedriva tillsammans med exempelvis bostäder.

Planförslaget redovisar några områden med en markanvändning som inte är förenlig med gällande byggnadsplan från 1970. En bedömning har gjorts utifrån dagens behov vilket resulterar i att byggnadsplanen bör ändras för dessa platser. Även områden som inte tidigare varit planlagda har föreslagits. Genom att bebyggelsen hålls samlad kan det omgivande landskapet hållas fri från bebyggelse. Närheten till naturen är en stor kvalitet för både boende och besökare.

Bebyggelsen i Katthammarsvik idag är mycket varierad i utformning och byggnadsstil. Här blandas gamla kalkpatrongårdar med villor, radhus och enklare sommarhus.

Avgränsning

Östergarnsberget (Gannberget) utgör tillsammans med länsväg 631 i söder en naturlig gräns. Med en högsta höjd 40 m över havet och sina skarpa klippkanter skapar klinten karaktär åt landskapet, och en vacker utsikt mot norr. I väster avgränsas samhället med skogspartiet Ojselhagen. I öster avgränsas samhället av Grogarnsberget och Hammaren, samt i norr av Östersjön.

Katthammarsviks samhälle nås från väster via länsväg 631. Länsvägen kantas mestadels av lövträd. Vid infarten till Jacob Häggs väg möts man av några av samhällets viktigaste byggnader; bygdegården och matvarubutiken. Den gamla vägen löper parallellt med länsvägen på dess norra sida. Även den är idag entré till samhället. Vägen slingrar sig genom ett vackert kulturlandskap med små gårdar och hus. Närmare Jacobs Häggs väg ligger husen tätare.

ÖVERGRIPANDE BEBYGGELSERIKTLINJER

- Den sammanhållande karaktären för samhället är den låga bebyggelsen (max 2 våningar) vilket även fortsatt ska vara tongivande för Katthammarsvik
- Tillkommande bostads- och servicebebyggelse bör också anpassas till och underordna sig den befintliga miljön.
- Flertalet av de utpekade områdena ligger i skogsmiljö. En skoglig karaktär på dessa tomter ska därför eftersträvas.
- Vid bygglovspliktiga ändringar av särskilt värdefull bebyggelse ska projektering bygga på en antikvarisk förundersökning.
- Komplettering i en särskilt värdefull bebyggelsemiljö kräver en anpassning till den befintliga bebyggelsen vad gäller placering, skala och utformning. Projektering ska inledas med att byggherren beställer en antikvarisk förundersökning för att på ett tidigt stadium utreda kulturmiljöns specifika värden och förutsättningar.
- Förutom de riktlinjer som föreslås i respektive bebyggelseområde gäller den fördjupade översiktsplanens övergripande riktlinjer och riktlinjer för bebyggelse och bygglov.

På grund av de särskilda markförutsättningarna i Katthammarsvik föreslås följande riktlinjer för ny bebyggelse:

- Ingen ny bebyggelse under + 2.0 m öh. Lägsta golvnivå minst 50 cm över omkringliggande mark. Detta gäller även för områden som inte ligger i direkt anslutning till kusten.
- Källarlösa hus.
- Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD).

En mer detaljerad avvägning mellan olika intressen görs i detaljplaneskedet.

BEBYGGELSEOMRÅDEN

Inom föreslagna nya bebyggelseområden ges möjlighet att etablera verksamheter som går att kombinera med boende. Områdena är schematiskt utlagda på plankartan. Exakta gränser för möjlig exploatering klarläggs i detaljplaneskedet efter platsens förutsättningar.

Nedan följer en kort beskrivning av utpekade bebyggelse- och kompletteringsområden.

Område I (Ojselhagen – nedanför äldreboendet)

Bebyggelseområde där exploatering ska ske genom detaljplanläggning.

Området är idag en del av skogsområdet Ojselhagen med en höjdrygg i södra delen. Det är gångavstånd till affär, kollektivtrafik och rekreationsområde. Här föreslås flerbostadshus i två våningar med utvändiga entréer i skoglig miljö anpassade till terrängen. Det är viktigt att behålla en tydlig skogsridå mot äldreboendet men med koppling till den låga radhusbebyggelsen i öster. Området kan angöras via förlängning från Ganneväg som kopplas ihop med Estrids väg. Eventuellt kan enstaka friliggande villatomter tillkomma utmed den nya anslutningsvägen mellan Ganne väg och Estrids väg. Markens beskaffenhet måste dock utredas vidare då delar av området ligger lågt och kan vara sankt. Vid detaljplanläggning ska hänsyn tas till förekommande naturvärden.

För bebyggelse i skogsmiljö förespråkas träpanel i dov kulör. Bebyggelsen bör anpassas till naturen. Ca 15-20 lägenheter

kan tillkomma samt eventuellt enstaka tomter för friliggande villor. Det är av stor vikt att möjligheten att ströva genom området kvarstår och att tillgängligheten till rekreationsområdet säkerställs vid eventuell exploatering.

Anslutning till kommunalt VA är möjlig.

Område II (Tomase)

Bebyggelseområde där exploatering ska ske genom detaljplanläggning.

Området är idag en del av skogsområdet Ojselhagen. I anslutning till området finns sankmark vilket bör tas hänsyn till vid exploatering. Här föreslås friliggande villor på naturtomter. Det är viktigt att bevara tallar och naturmark i möjligaste mån vid exploatering samt behålla en växtlighetsridå mot befintliga villatomter. Träpanel i dova kulörer förespråkas. Tomtstorleken bör därför inte understiga 1200 kvm. Uppskattningsvis kan 16 villatomter tillkomma.

Angöring till området föreslås via Tillys väg samt från planlagd angöring en bit norr ut på Jacob Häggs väg. Dessa angöringsvägar kan även göra Ojselhagen mer tillgänglig som rekreationsområde. Det är av stor vikt att möjligheten att ströva genom området kvarstår och att tillgängligheten till rekreationsområdet säkerställs vid eventuell exploatering.

Anslutning till kommunalt VA är möjlig.

Område III (Gutenviks)

Området är idag planlagt som parkmark men föreslås som bebyggelseområde för bostäder. En ändring av gällande detaljplan måste ske vid exploatering.

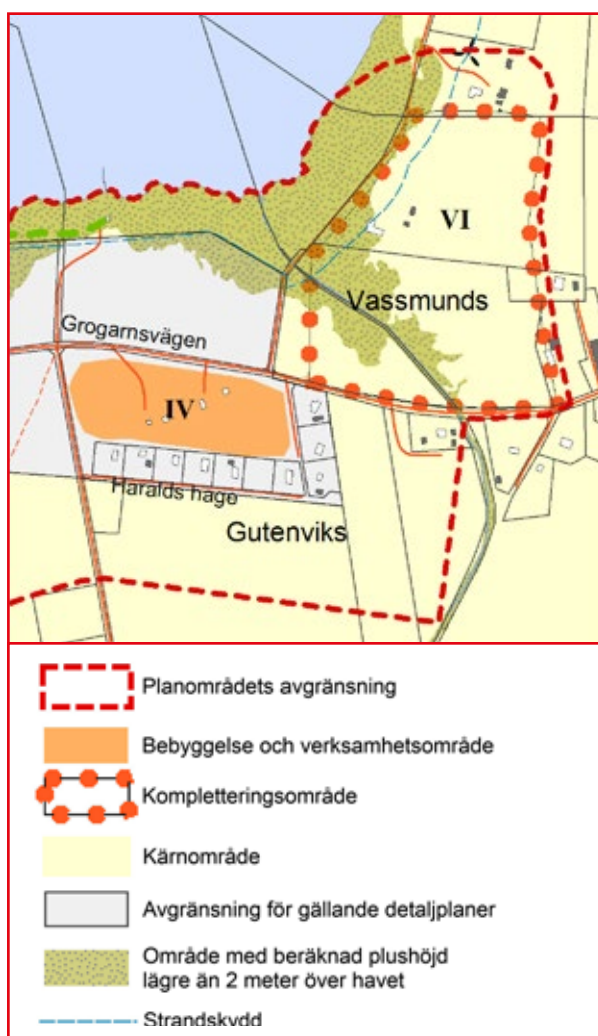
Här föreslås friliggande villor men området lämpar sig

även för radhusbebyggelse i 1 1/2 plan. Högre byggnadshöjder anses inte lämpligt med hänvisning till områdets vegetation och bebyggelsemönster. Exploateringen sker på naturtomter där den äldre ängs- och hagkaraktären beaktas. Vid planläggning bör även bevarande av grön korridor för flora och fauna liksom för sociala värden beaktas. Det är en fördel om möjligheten att röra sig genom området kvarstår samt att utblickar tas tillvara vid eventuell exploatering. Inom området kan det finnas blöta och låga partier.

För friliggande villor bör tomtstorleken inte understiga 1500 kvm för att bibehålla den befintliga bebyggelsekaraktären i området.

Anslutning till kommunalt VA är möjlig.

Vid kommande detaljplanläggning bör områdets vägnät ses över.

Område IV (Haralds hage)

Området är idag planlagt som parkmark men föreslås som bebyggelseområde för bostäder. En ändring av gällande detaljplan måste ske vid exploatering.

Här föreslås friliggande villor men området lämpar sig även för radhusbebyggelse i max 1 1/2 plan. Planläggning får utreda i vilken omfattning ny exploatering kan vara möjlig i förhållande till exempelvis bevarande av öppenhet och placering i förhållande till vägen samt naturvärden.

Vid detaljplanläggning ska området anslutas till kommunalt VA.

Område V (Ganne Lassar Kviar)

Bebyggelseområde där exploatering ska ske genom detaljplanläggning.

En ny etablering av bostäder är lämpligt i detta område norr om/i höjd med idrottsplatsen på båda sidor längs Lassar Kviar. Bebyggelse ska placeras rytmiskt längs vägen liksom befintlig bebyggelse. 1-1 1/2 plan småhus. Inom hela området förespråkas trähus på naturtomt i en färgskala som harmoniserar med naturen. Klintkanten längs Grogarnsberget sätter en tydlig horisont som ställer krav på byggnadernas höjd och placering, samt att de lämnar utblickar mot klinten. Vatten och avlopp ska lösas enskilt med gemensamhetsanläggning. I dagsläget finns en VA-aktör som kan erbjuda anslutning till samfällighetens VA-nät. Uppskattningsvis kan ca 15-20 bostäder rymmas inom föreslaget bebyggelseområde.

Området sträcker sig på båda sidor av Lassar Kviar. För den östra delen i anslutning till idrottsplatsen gäller följande riktlinjer för detaljplanläggning: Tillkommande bebyggelse ska hålla distans till och inte inkräkta på de inre delarna av området och dess natur samt till vandringsleden Amiralens väg som löper i ytterkant av området i öster. Närmast tennisbanorna är det även möjligt med turismverksamhet. Inom området förekommer blöta partier, främst i norr, vilket kräver närmare utredningar. Större delen av området är utpekad av Länsstyrelsen som "Kalkgräsmarker" – en naturtyp prioriterad för skydd inom EU. Även om denna mark inte betats på mycket länge är jordtäcket tunnare och igenväxningen går långsammare. Naturvärdena bedöms som något högre men

inte omistliga. En florainventering bör ligga till grund för hur detaljplanen utformas.

För västra delen av området möjliggörs för en glesare exploatering än i den östra delen. Bebyggelse ska här placeras så att de stärker skogsbrynet och bidrar till en förstärkning av landskapsrummet. Skogsområde är utpekad som "Västlig Taiga" - en naturtyp prioriterad för skydd inom EU. Större delen av området är kraftigt igenvuxet på senare tid med sly och enbuskar. Den äldre mer högresta skogen bör fungera som avgränsning av lokalisering av bebyggelse. Äldre träd ska i stor utsträckning sparas med inriktningen bebyggelse i skog och naturtomter. Norra delen av området mot infarten till Gutenviks gård bör planläggas som naturmark och inte bebyggas utan istället öppnas upp. Att öppna upp området genom bebyggelse på naturtomter gynnar sannolikt naturvärdena på platsen. Det finns både små fuktiga partier och grusalvar i skogen vilka bör lämnas orörda om möjligt vid en exploatering.

Det är viktigt ur kulturmiljösynpunkt att bevara landskapsbilden och det pågående betet både mot länsväg 560 och mot Lassar Kviar/Katthammra gård. I utkanterna av det aktuella området där karaktären av högre växtlighet möter betesmark finns ett antal fornlämningarna, bl. a odlingsrösen och stensträngar från 1700- och 1800-tal. Dessa kan i samband med ev exploatering bättre friläggas och bli ett attraktivt tillskott till boendemiljön. Fornlämningar får inte tas bort.

Delar av området är sankt och närmare utredningar krävs för att säkerställa markens lämplighet. Riktlinjer för hänsyns-avstånd till lantbruksverksamhet ska följas vid exploatering. Se s. 86.

En gång- och cykelväg kan binda ihop området med Katthammarsviks samhälle.

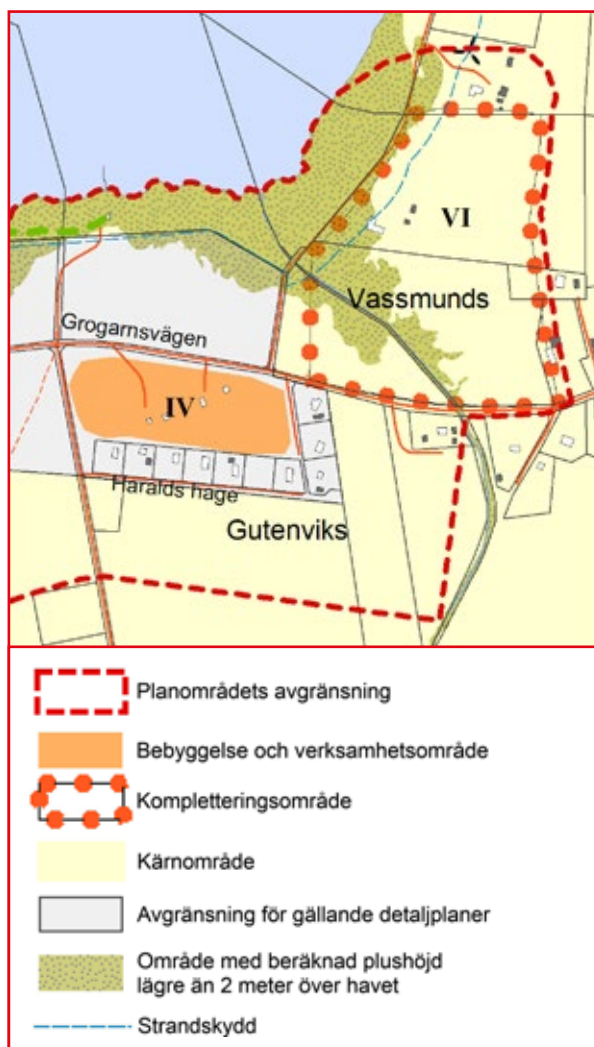
KOMPLETTERINGSOMRÅDEN

Område VI (Vassmunds)

Område där komplettering kan ske genom bygglovprövning eller detaljplanläggning.

Området utgörs idag av betesmark och skog och kan utgöra en förlängning av Katthammarsviks samhälle utefter Grogarnsvägen/Östergarn Grogarns som kantas av mindre gårdar, hagar och små skogspartier. Efter vägen mot Hammaren ges vackra utblickar mot havet och omgivande öppna marker.

Här kan viss komplettering till befintlig bebyggelse ske utmed vägen samt i dess närhet. Tillkommande bebyggelse ska följa nuvarande bebyggelsemönster. Utblickar mot havet ska bevaras. Delar av området är sankt och närmare utredningar krävs för att säkerställa markens lämplighet. Vid bygglovprövning ska särskilt naturvärden beaktas för lämplig lokalisering. Området är igenvuxet och öppna kalkgräsmarker finns endast fläckvis i området. Genom västra delen rinner en bäck som bör skyddas vid eventuell verksamhet i närheten. Västra delen av området ligger inom Naturreservatet Gotlandskusten vilket innebär att Länsstyrelsen hanterar dispensansökan vid eventuell bebyggelse. Vid komplettering inom området är det i dagsläget ej möjligt att ansluta till kommunalt VA. Enskild/samfällid vatten- och avloppslösning. Provpumpning och redovisning av vattenkvalitet krävs.

NÄRINGSLIVSUTVECKLING

Behovet av landsbygdsutveckling på Östergarnslandet är stort. En avgörande faktor för utveckling är att Katthammarvik även fortsättningsvis kan erbjuda olika typer av service. För att upprätthålla servicenivån är befolkningstalet avgörande.

LIS-område Katthammarvik

En etablering av i första hand verksamheter på en unik plats i Katthammarvik kan bidra till en ökad inflyttning och sysselsättning. De positiva effekter som en utveckling inom utpekad LIS-område kan bidra till, bedöms stå i proportion till den eventuella skada på strandskyddets värde i det aktuella området.

Inriktningen bör vara näringslivsverksamhet som genom kontakten med havet bidrar till positiva sysselsättningseffekter för Katthammarvik. Stora delar av Katthammarviks samhälle har en byggnadsplan från 1970-talet. Inom byggnadsplanen är strandskyddet upphävt. Vid eventuell ändring av planen inträder strandskyddet på nytt. Inom området kan inte uteslutas att förekomst av föroreningar i mark och/eller sediment kan föreligga. Det finns både rödlistade och fridlysta växter, samt värdefull natur inom LIS-området vilka kräver hänsyn vid planeringen av tillkommande bebyggelse. Detta bör närmare utredas i detaljplaneprocessen. Av detaljplane-processen ska framgå hur föreslagen utveckling långsiktigt bidrar till positiva sysselsättningseffekter och/eller utökat underlag för befintlig service på landsbygden, exempelvis beskrivning av arbetstillfällen, turistnäring, underlag för lokal service, konkurrens eller samverkan med närliggande bebyggelsestrukturer eller näringsverksamheter, samt bostadsbehov

eller liknande som kan vara aktuellt för landsbygdsutveckling. Det föreslagna LIS-området blir därför först aktuellt vid ändring av gällande byggnadsplan. LIS-området som föreslås är 13,74 ha stort.

Utveckling av turistisk verksamhet

Behovet av fler gästnätter är stort på Östergarnslandet. En ökad möjlighet till övernattnings inom fler boendekategorier kan bidra till förutom fler besökare även till ökad sysselsättning. Nya typer av övernattningsmöjligheter kan även bidra till en eftertraktad säsongsförlängning vilket gynnar Katthammarvik som serviceort. Allmänhetens tillgänglighet till stranden och badplatsen är en grundläggande förutsättning vid detaljplanearbetet.

Utveckling av hamnen

Hamnen är en av Katthammarviks viktigaste mötesplatser under sommartid. Piren som är en lämning från Katthammarviks storhetstid har under en lång tid varit i mycket dåligt skick. Upprustning och restaurering av piren är nu färdig. Det ger nya förutsättningar för näringslivsutveckling och ökad tillgänglighet. De sociala värden som hamnen och piren har idag ges i planförslaget möjlighet att utvecklas genom t ex havsbad, gästhamn, servicehus, café, galleri eller näringsverksamhet. Utblickarna från piren är spektakulära. Möjligheterna för exempelvis de boende på äldreboendet att besöka hamnområdet och få kontakt med havet genom en bättre tillgänglighetsanpassning bör ses över vid eventuell exploatering liksom en parkeringslösning som tillgodoser besökare till badstrandens behov.

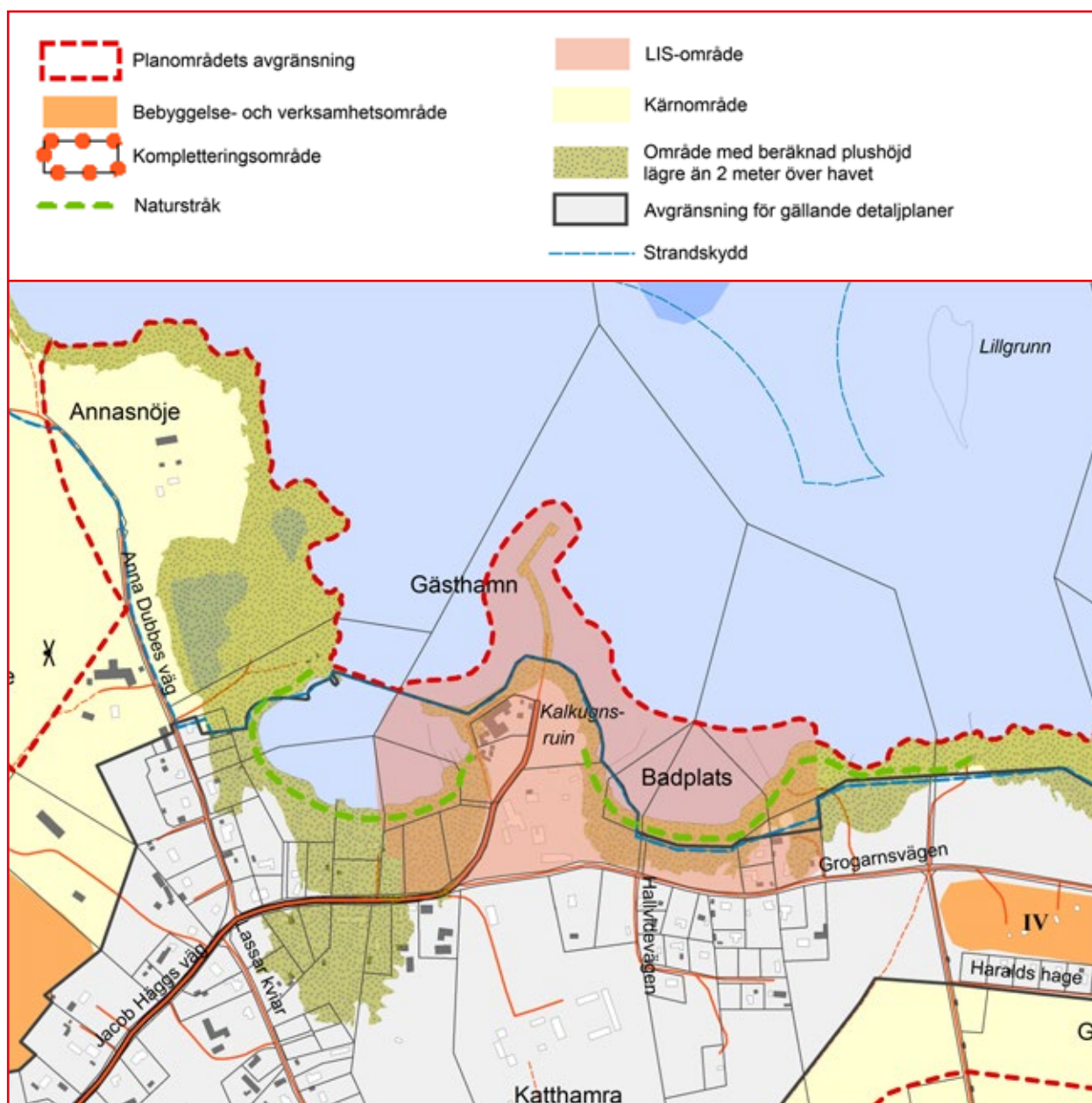
Utveckling av Kattviken och småbåtshamnen

För att förbättra möjligheten att ströva längs havet från småbåtshamnen till Vike föreslås ett naturstråk längs med kusten. Det skulle också kunna knyta samman de rekreativ-stråk som idag går genom Ojshagen ner mot havet. Det föreslagna LIS-området möjliggör för en expansion av befintliga verksamheter liksom för nya i första hand verksamheter kopplade till besöksnäring. Eventuell tillkommande bebyggelse bör vara i karaktär med fiskeläget och hållas till max 1 plan. Siktvyer mot Annas Nöje bör tas i beaktande. Då markområdet ligger lågt bör geotekniska/hydrologiska undersökningar genomföras vid detaljplane-läggning. Bostäder är ej lämpigt. En möjlighet är även att flytta parkeringen hit som kan kombineras med uppställning av husbilar samt busshållplats, för att på så sätt möjliggöra för en annan markanvändning i anslutning till pirområdet. Byggnadsnämnden har antagit Riktlinjer för fiskelägen (BN 2013-11-13 §251).

Industrimark

I de fördjupade översiktsplanerna för de utpekade serviceorterna ska kartläggning av möjliga nya industriområden genomföras enligt översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025. Det finns ingen detaljplanlagd industrimark i Katthammarsvik men gällande byggnadsplan redovisar områden för handel, hotell, centrum, hamn och campingändamål.

Inom föreslagna nya bebyggelseområden ges möjlighet att etablera verksamheter som går att kombinera med boende. I planförslaget pekas inte något nytt område ut för miljöstörande verksamhet i Katthammarsvik.

Karta över föreslaget LIS-område i Katthammarsvik

KATTHAMMARSVIKS GRÖNSTRUKTUR

Rekreatiomsområde Ojselhagen

I Katthammarsvik har invånarna nära till grönområden och till havet. Det präglar livet för invånarna i Katthammarsvik och speglas i sociotopkarteringen då många uppskattar naturen och de anlagda grönstråken och promenadvägarna som finns i Katthammarsvik såsom Amiralens väg och slingan i prästskogen.

I sociotopkarteringen framkom en vilja att kunna röra sig närmare havet. I planförslaget uppmuntras därför ett naturstråk längs med havet i Katthammarsvik. Vid exploatering längs med havet bör möjligheterna för att tillgängliggöra stranden och havet ytterligare ses över.

Grönstrukturen är viktig som social mötesplats men också för växt- och djurliv och som ekosystemtjänst genom exempelvis fördröjning av dagvatten. I planförslaget pekas Ojselhagen ut som rekreatiomsområde för att säkerställa invånarnas tillgång till tätortsnära natur. Det innebär att åtgärder för att tillgängliggöra den tätortsnära skogen uppmuntras samt åtgärder som underlättar möjligheten att ta sig ut i Ojselhagen/skogsområdet.

Rekreatiomsområdet är ett resultat av sociotopkarteringen där det pekades ut som ett område med många stråk och flertalet sociotopvärden. I planförslaget står det kvar som rekreatiomsområde för att dels peka på vikten av att bevara och stärka detta vid framtida exploatering. Möjligheten att ta sig ut i Ojselhagen är en fråga som i samband med detaljplanläggning bör beaktas.

Naturstråk

Planförslaget möjliggör för en etablering av naturstråk längs havet. Se beskrivning under LIS-område.

KOLLEKTIVTRAFIK

Pendlings-/samåkningsparkering

En väl fungerade kollektivtrafik är grundläggande för att Katthammarsvik ska vara en attraktiv boendeort. Även arbetspendling från Visby och andra delar av ön är av vikt för personal från ex äldreboendet. Även anhöriga till de boende där ska kunna nyttja kollektivtrafiken för detta ändamål.

En pendlings- och samåkningsparkeringsplats föreslås i anslutning till parkeringen vid matbutiken.

GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

Cykelleder har hittills i första hand anlagts i våra tätorter, där de relativt korta avstånden och svårigheten att hitta parkeringsplatser gör att cykeln här oftast är lika snabb eller snabbare än andra färdssätt. Den höga befolkningstätheten gör också att det finns många potentiella cyklister och goda skäl att successivt bygga ut infrastrukturen i tätorterna. Men i takt med att bilismen ökar, ökar också behovet av separata cykelvägar även på landsbygden. Genom nya cykelvägar utanför tätorten främjar man bland annat tillgängligheten, förbättrar miljön och folkhälsan samt ökar tryggheten och säkerheten för de oskyddade trafikanterna.

Eftersom erfarenheter från Sverige och andra länder visar att nya cykelleder som byggs inte bara är av betydelse för

människors transporter utan att de också används av många på fritiden, för träning och cykelturism är det viktigt att Region Gotland tillsammans med Trafikverket redan från början tänker på de olika användningsområdena. Ofta kan samma led uppfylla flera behov men inte alltid alla, eftersom användarnas krav på leden kan variera. Vardagscykling och arbetspendling prioriterar ofta snabbhet och genhet. För rekreativscyklning är den kanske viktigaste egenskapen att leden går genom ett naturskönt område och passerar lokala besöksmål. För att skapa ett gent cykelstråk krävs att cykelleden är ihoplänkad med bebyggelse och det generella väg- och cykelnätet så att det är lätt att ansluta.

I Katthammarsviks är några av ortens viktigaste målpunkter är lokaliserade på var sin sida av länsvägsträckan 560 mellan Jacob Häggs väg och vägen Lassar Kviar. Vid området kring korsningen Jacob Häggs väg finns Östergarns bygdehus med bibliotek, en matvarubutik samt ålderdomshemmet Kosmo Katthammarsvik. Vid Lassar Kviar finns Skolhuset Östergarn med företagscentrum och trädgårdscafé, Östergarns kyrka och Prästängens samt en idrottsplats med tennisbanor, fotbollsplan, och uthyrningsstugor vilket används frekvent av skolan i Kräklingbo.

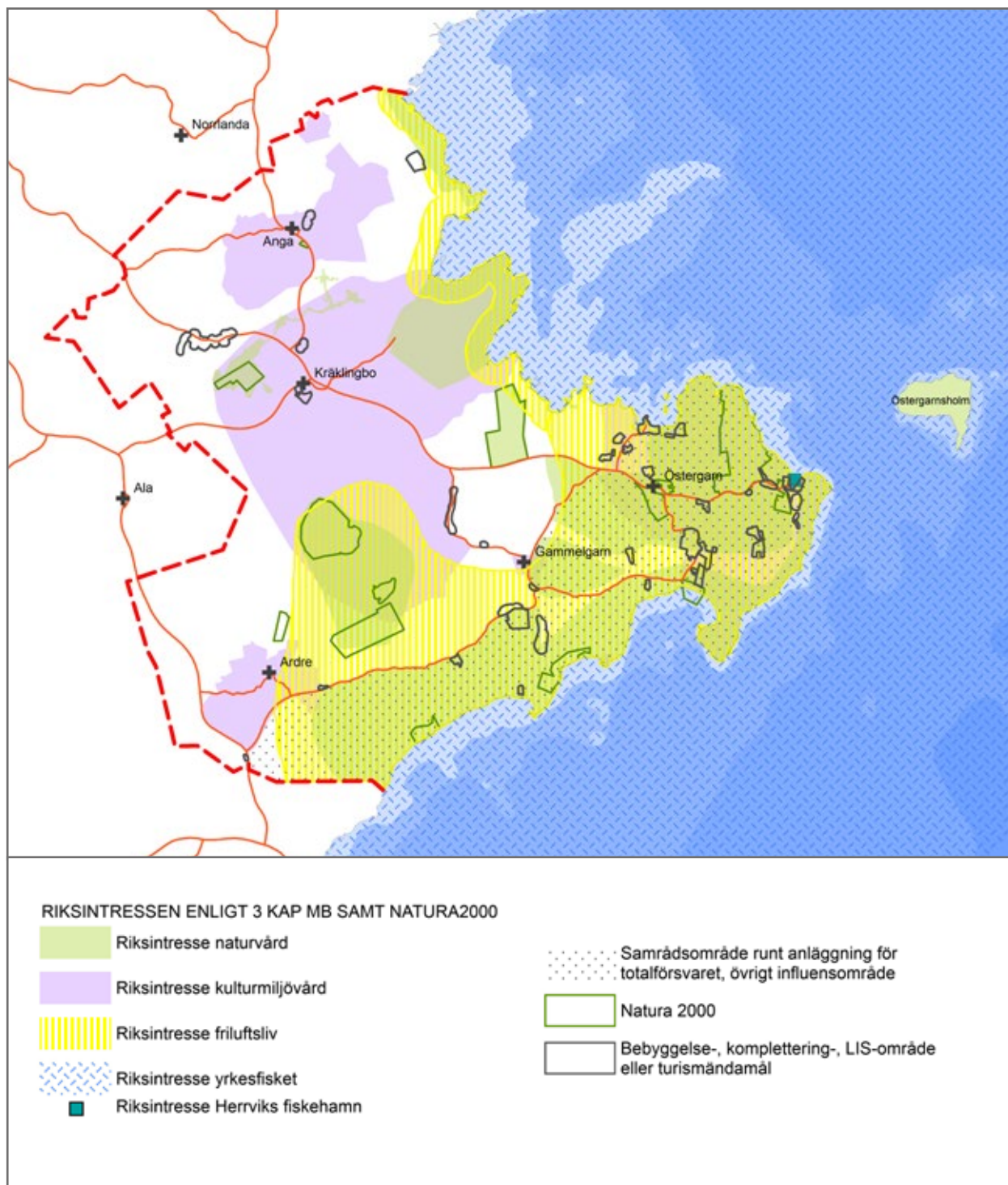
I dagsläget saknas ett trafiksäkert alternativ för gående och cyklisterna att ta sig mellan dessa målpunkter. I sociotopkarteringen för Katthammarsvik som gjordes år 2013 och i resvaneundersökningen som gjordes 2015 framkom att flera rör sig till fots och med cykel i området, både till vardags och som motion, men att personer som använder sig av bilen som transportmedel trots korta sträckor är ändå relativt stor. Under framtagandet av planförslaget har ett flertal yttranden inkommit som rör trafiksäkerhetsfrågor längs den statliga vägen. Att förbättra situationen för gående och cyklisterna i Katthammarsvik skulle få positiva effekter ur miljösynpunkt samtidigt som det ökar upplevelsen av trygghet och länkar samman samhället.

Regionen är positiv till det förslag som inkommit angående utbyggnad av en cykel- och vandringsled mellan viktiga målpunkter i Katthammarsvik. Regionen har dock inga ekonomiska medel att bidra med till en utbyggnad. Ett förslag på en sträckning för leden finns i utställningsutlåtandet.

Målet är att främja ett hållbart resande och skapa goda alternativ till biltransport på korta sträckor mellan målpunkter i Katthammarsvik, genom att skapa trygga och säkra trafikmiljöer som gynnar gående och cyklisterna, såväl för ett vardagligt resande som för turism.

Region Gotland har tillsammans med Trafikverket initierat en förenklad åtgärdsvalsstudie med syftet att utreda trafiksäkra och trygga lösningar som möjliggör för gående och cyklisterna i Katthammarsviksområdet. Detta mynnade ut i en resvaneundersökning vilket gett regionen bra kunskaper om transport- och trafiksäkerhetsbehoven i Katthammarsvik och övriga Östergarnslandet. Trafikverket och Region Gotland kommer ej att gå vidare i arbetet med åtgärdsvalsstudien, utan resvaneundersökningen kommer istället att fungera som ett underlag för kommande planering av området, samt i vidare dialog med Trafikverket och i framtagandet av en ny Länsplan för transportinfrastruktur.

3 Riksintressen, Miljökvalitetsnormer samt Hälsa och säkerhet

Riksintressen enligt 3 kap miljöbalken samt Natura2000-områden som berör Östergarnslandet

Riksintressen som berör Östergarnslandet

Det primära verktyget för att reglera markanvändningsfrågor i syfte att åstadkomma en hållbar användning av våra naturresurser återfinns i de grundläggande respektive särskilda hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken. Av dessa framgår att det finns särskilda allmänna intressen, både för bevarande och för exploatering, som generellt sett ska prioriteras framför andra intressen. Dessa kallas riksintressen. Bestämmelserna ska bl.a. tillämpas vid bygglovprövning och planläggning enligt plan- och bygglagen (PBL). I översiktsplanen och dess fördjupningar ska kommunen särskilt redovisa hur förekommande riksintressen tillgodoses.

Bestämmelserna syftar till att skydda för samhället viktiga allmänna intressen, men inte till att hindra alla former av bebyggelse eller exploatering i de skyddsvärda områdena. Påtaglig skada är det centrala begreppet vid avvägning mellan riksintressen och andra intressen. Det är en sådan skada som ska hindras. Reglerna gäller inte pågående markanvändning.

RIKSINTRESSEN ENLIGT 3 KAP MILJÖBALKEN PÅ ÖSTERGARNSLANDET

I 3 kap miljöbalken finns de grundläggande hushållningsbestämmelserna. Av dessa framgår att det finns allmänna intressen som anses särskilt viktiga. Enligt 3 kap miljöbalken kan dessa prioriterade intressen även få status som riksintressen. I den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet behandlas endast de delar av riksintressena som berörs av planförslaget. För mer heltäckande beskrivningar av de olika riksintressena hänvisas till Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025. På Östergarnslandet finns följande riksintressen enligt 3 kap miljöbalken representerade:

- Yrkesfisket
- Naturvärden
- Kulturmiljövärden
- Friluftslivet
- Totalförsvaret

Riksintresse för yrkesfisket 3 kap 5 § miljöbalken

Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. De värden som utgör riksintresset för yrkesfisket kan delas in i tre delar:

1. Bevarande av resursen: Skydda fiskens reproduktions-, uppväxt- och födosöksområden.
2. Nyttjande av resursen: Tillgänglighet till områden för fiskets bedrivande, fångstområden och inga hinder inom fångstområdena.
3. Infrastruktur på land: Tillgång till hamnar som ger förutsättningar för att i tillräcklig utsträckning ge möjlighet att omhänderta fångsten på ett kvalitetsmässigt bra sätt som ger goda servicemöjligheter och säkerhetsmässiga förutsättningar för fiskets bedrivande.

När det ska avgöras om en åtgärd kan innebära påtaglig skada på riksintresset för yrkesfisket, är det utifrån dessa tre intresseaspekter som en sådan påverkan bör prövas. För det småskaliga kustnära fisket som särskilt pekas ut i den gemensamma fiskeripolitiken och i den nationella fiskeripolitiken, är det nödvändigt med hamnar nära det område där fisket bedrivs. Miljömålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* pekar ut det småskaliga kustnära fisket som betydelsefullt för att nå ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande. Gotland är omgivet av hav med fisk som utgör en stor resurs. Havsområdena öster om Gotland är de mest attraktiva områdena ur fiskesynpunkt, vilket kan förklaras med att havsområdena där är grundare och därmed har mer produktiva vatten än havsområden väster om Gotland. Östergarnslandet är centrum för det småskaliga fisket på Gotland.

Inom planområdet finns utpekade riksintressen för yrkesfisket:

Område 36: Gotland ost, Fårö till Hoburgs rev, utgör fångstområde för piggvar, strömming och skarpsill.

Herrvik hamn är utpekad som fiskehamn av riksintresse.

Så tillgodoses riksintresset för yrkesfisket

Bedömningen är att inget i planförslaget påverkar utpekade riksintresseområden i havet.

Vid planering och prövningar av i planen föreslagna exploatering i Herrviks hamn ska riksintresset särskilt beaktas.

Herrviks hamn

RIKSINTRESSEN FÖR NATURVÅRD, NATURA2000 & NATURRESERVAT

Riksintresse för naturvård 3 kap 6 § miljöbalken

Inom planområdet finns delar av samt i sin helhet tio utpekade områden av riksintresse för naturvården. Det motsvarar ca 33 procent av det totala planområdet. Områden av riksintressen är utpekade av staten för att de innehåller företeelser som är unika och skyddsvärda för hela riket. Gränserna är inte exakta utan kan ses som förslag på skyddsområde. Exploatering och en utveckling inom dessa områden är möjlig så länge de värden som beskrivs i riksintressebeskrivningarna inte skadas påtagligt. Eventuella exploateringar kräver en noga avvägd bedömning eftersom hänsyn mot riksintressets värden är ett absolut krav. Riksintresseområdena är numrerade från norr till söder.

Natura2000-områden

Områden med naturtyper och arter som är sällsynta och tillbakaträngda ur ett Europaperspektiv kan med beslut av Europeiska unionen ingå i det europeiska nätverket Natura2000. Sådana områden är också riksintressen enligt miljöbalken och de arter och naturtyper som man genom nätverket vill skydda, får inte skadas eller få en sämre bevarandestatus.

Naturreservat 7 kap 4 § miljöbalken

Ett naturreservat är ett naturområde som skyddats eftersom det är betydelsefullt för människan, floran och faunan. Det kan även vara av intresse ur ett geologiskt perspektiv. Naturreservat är ett effektivt och en användbar skyddsform för bevarande av större naturområden. Naturreservat kan bildas av kommuner eller länsstyrelser. På Östergarnslandet är alla naturreservat bildade av länsstyrelsen.

1 Botvaldevik-Bendes

Botvaldevik-Bendes är ett stort sammanhängande område med våtmarkskomplex och strandängar. Området är av

riksintresse ur både botanisk och ornitologisk synpunkt. I våtmarkskomplexen, strandängar och i naturbetesmarkerna finns en mycket rik flora och fauna. I området finns flera intressanta nyckelbiotoper. Områdets värden påverkas negativt av kalhuggning, dikning och fritidsbebyggelse. Odling av energiskog, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, täktverksamhet, luftledning och vägdragningar kan ha negativ effekt på områdets värden.

2 Anga prästänge

Anga prästänge är ett av Gotlands i särklass finaste ängen som hyser en av de rikaste förekomsterna av Svensk ögontröst som i världen endast växer på Gotland, även i övrigt har ängen en mycket rik flora. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Anga prästänge Natura2000-område upptar nästan hela riksintresseområdet. Marken har hävdats kontinuerligt i 1500 år.

3 Torsburgen-Herrgårdsklint-Russvätarna

Området omfattar Torsburgen, Herrgårdsklint och Millklint samt våtmarkerna Diksmys och Russvätarna. Hela området är relativt opåverkat av exploatering och är av vildmarkskaraktär. Russvätarna är våtmarker belägna i svackor på alvarmark och har värdefull flora. I rasbranterna växer de sällsynta växterna uddbräken och gulkronill. Tranor häckar i våtmarkerna. Vägar, luftledningar, okänslig skogsavverkning, utdikningar och bebyggelse har alla negativ påverkan på områdets värden.

Torsburgen Natura2000-område och naturreservat ligger i Kräklingbo och är en av de mäktigaste inlandsklintarna på Gotland. I juli 1992 drabbades stora delar av Torsburgen av en skogsbrand, där elden härjade dödade de flesta träden av hettan. Detta ledde till att området idag har en stor mängd död ved vilket gynnar flera arter av bark- och vedlevande insekter. Torsburgen är idag en mycket värdefull miljö för många arter under flera årtionden framöver.

Bergskrabba på Torsburgen

Russvåtar Natura2000-område och naturreservat upptar de sydligaste delarna av riksintresseområdet. Området utgörs av en mosaik av alvarmarker, våtar och skog. De tre våtmarkerna som kallas Russvåtar har bildats i stora, grunda, sprickfria svackor på kalkhällmarken där vatten blir stående, i Sverige är denna typ av våtmarker ovanliga. I området växer den för Gotland endemiska gotlandssippan som här har sin största förekomst.

Herrgårdsklint Natura2000-område ligger i naturreservatet Herrgårdsklint men upptar endast ca en fjärdedel av naturreservatets yta. Naturen består av ett stort barrskogsområde med insprängda våtmarker. I Natura2000-området finns det rikligt med mycket gamla tallar och nästan hela området har klassats som nyckelbiotop av skogsstyrelsen. Det betyder att området har mycket höga naturvärden med förekomst av flera rödlistade arter. En utökning av Natura2000-området är förslagen av Länsstyrelsen så att hela naturreservatet omfattas av bestämmelserna.

4 Uppstaigs urskog

Unik och orörd blandskog som är ca 300 år gammal och hyser ett rikt fågel- och insektsliv såväl som en rik flora. För att bevara naturvärdena krävs att ingen avverkning sker i området. Även för mycket besök i området leda till störningar av fågellivet och slitageskador.

Uppstaig Natura2000-område och Naturreservat utgörs till största delen av gammal barrskog med inslag av både hållmarker och våtmarker. De norra delarna av området har en urskogsartad karaktär med flera tallar som är mellan 250-300 år gamla. I området finns flera rödlistade arter av mossor, lavar och insekter. Den rika tillgången på död ved och gamla träd ger även området ett rikt fågelliv. Naturreservatet sträcker sig i de nordvästra delarna utanför riksintresseområdet.

En utökning av Natura2000-området är förslagen av Länsstyrelsen, utökningen gäller den nordvästra delen.

5 Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinten

Området har ekologiskt mycket intressanta förhållanden och en egenartad växtlighet. Lill- och Storgrunn är fågelhäckplatser av riksintresse. Området har stora värden för friluftslivet. I området finns Sveriges enda kända förekomst av mjältbräken. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet och ovarsam körning, liksom minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, luftledning och vägdragningar.

Grogarnsberget Natura2000-område och naturreservat reser sig ca 30 meter över havet och omges på tre sidor av branta klintkanter. Bergets ovansida utgörs av en mosaik av håll- och alvarmarker, våtar och skog. Grogarnsberget har stora skönhetsvärden.

Hässle klint Natura2000-område och naturreservat ligger strax söder om hamnen i Herrvik. Den västra delen av reservatet består av uppspruckna hållmarker. På de öppna hållmarkerna växer bland annat orkidéer som S:t Pers nycklar och salepsrot. En mindre utökning av befintligt Natura2000-område är föreslaget av Länsstyrelsen.

Källinghagen naturreservat är ett nio hektar stort område som domineras av barrskog med gamla och grova tallar. Den södra delen av området är klassat som nyckelbiotop och har goda förutsättningar för att hysa rödlistade arter. I området finns flera våtmarker av vilka Majvåt är den största.

Östergarns prästänge Natura2000-område är ett av Gotlands finaste ängen. Ängen har en rik flora med arter som bl.a. svensk ögontröst som i världen enbart finns på Gotland. Ängen är mycket välhävdad.

Östergarnsbergets Natura2000-område och naturreservat. En flack höjdplåtå på upp mot 40 m med branta stup norrut. Platån uppe på berget är hållmarker med gles och lågvuxen tallskog. Här ligger också en större agmyr, Gannemyr. Nedanför växer en askdominerad lövskog i rasbranterna av block och stenar som vittrat loss från bergets sidor. I den sydvästligaste delen av reservatet består jordtäcknet delvis av sand, och barrskogen är här tätare och har dessutom ett påtagligt inslag av gran. Allra längst i sydväst finns en orkidérik källmyr. Inom hela området finns ett flertal ovanliga ormbunkar, småvuxna alvarväxter och orkidéer. Stora delar av Östergarnsberget betas av får.

6 Östergarnsholm

Ön tillhör ett av Gotlands mest särpräglade odlingslandskap. Den består av helt öppna gräsmarker bortsett från ett fåtal träd och buskar. I området finns de hotade arterna toppjungfrulin och flockarun. Östergarnsholm har ett mycket rikt fågelliv med ett flertal häckande fågelarter, utanför häckningstid är området även en viktig rastlokal för flyttande fåglar. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

7 Snabben-Ljugarn

I området finns en flora med många rariteter, rika orkidébestånd och stor mångformighet. I de naturligt slingrande vattendragen finns värdefulla bestånd av havsöring. Värdena i området påverkas negativt av dikningar, olämplig skogsavverkning och olämplig fritidsbebyggelse.

Danbo Natura2000-område och naturreservat består till stor del av barrskog, de inre delarna av skogen domineras av gran medan delen närmast havet består av gles stående lågvuxna tallar. Skogen har stått i princip orörd sedan 1920-talet och börjar nu anta urskogskaraktär. Där skogen slutar tar sandgräsheden vid, om den tillåts växa igen konkurreras sandgräshedens vegetation ut. Måttlig störning är en förutsättning för bevarandet av sandgräshedens vegetation. En utökning av Natura2000-området söderut ner mot Sjaustru är förslaget av länsstyrelsen. Hela naturreservatsdelen skulle då omfattas av Natura2000.

Sandviken Natura2000-område och naturreservat ligger mellan Gryngudd och Sysneudd. Närmast stranden finns dynbildningar som till stor del är övervuxna med olika dynggräs. Ungefär hälften av området sträcker sig ut i vattnet, naturtypen kallas sublittorala sandbankar, sandbankar som är permanent täckta av havsvatten. Sandviken är under sommaren en välbesökt badplats, markslitage från besökare är dock inte en nackdel utan snarare en förutsättning för

Östergarnsholm

områdets biologiska värden. Detta beror på att flera arter i området är anpassade till öppna sandmiljöer och därmed beroende av ett visst mått av störning.

Mullvalds strandskog Natura2000-område ligger på ett gammalt flygsandfält. Naturvärdena i området är till stor del knutna till skogen som även har klassats som nyckelbiotop, ett område där man kan förväntas finna rödlistade arter. Skogen har en lång kontinuitet och avverkning har enbart förekommit i form av plockhuggning. Mängden död ved är hög vilket ger gynnsamma förhållanden för flera bark- och vedlevande insekter.

8 Nygårdsmyr-Skarnviksån

Nygårdsmyr är en av Gotlands största agmyrar och Skarnviksåns nedre del som avvattnar myren har ett naturligt lopp med en väl utvecklad sumpkärrsvegetation. Området har en rik flora och fauna. Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skog på fastmarksholmar och i kantzonen kan skada naturvärdena.

Nygårdsmyr Natura2000-område upptar drygt hälften av myrens yta. Myren är med sina 90 hektar en av Gotlands största kvarvarande myrar. Fågellivet i myren har tidigare varit rikt men efter reglering av myren har den vuxit igen och flera av de tidigare häckande fågelarterna har försvunnit. Trots en minskning av de häckande fågelarterna tillhör Nygårdsmyr en av de fågelrikaste myrarna på Gotland. Området hyser även en rik flora och insektsfauna.

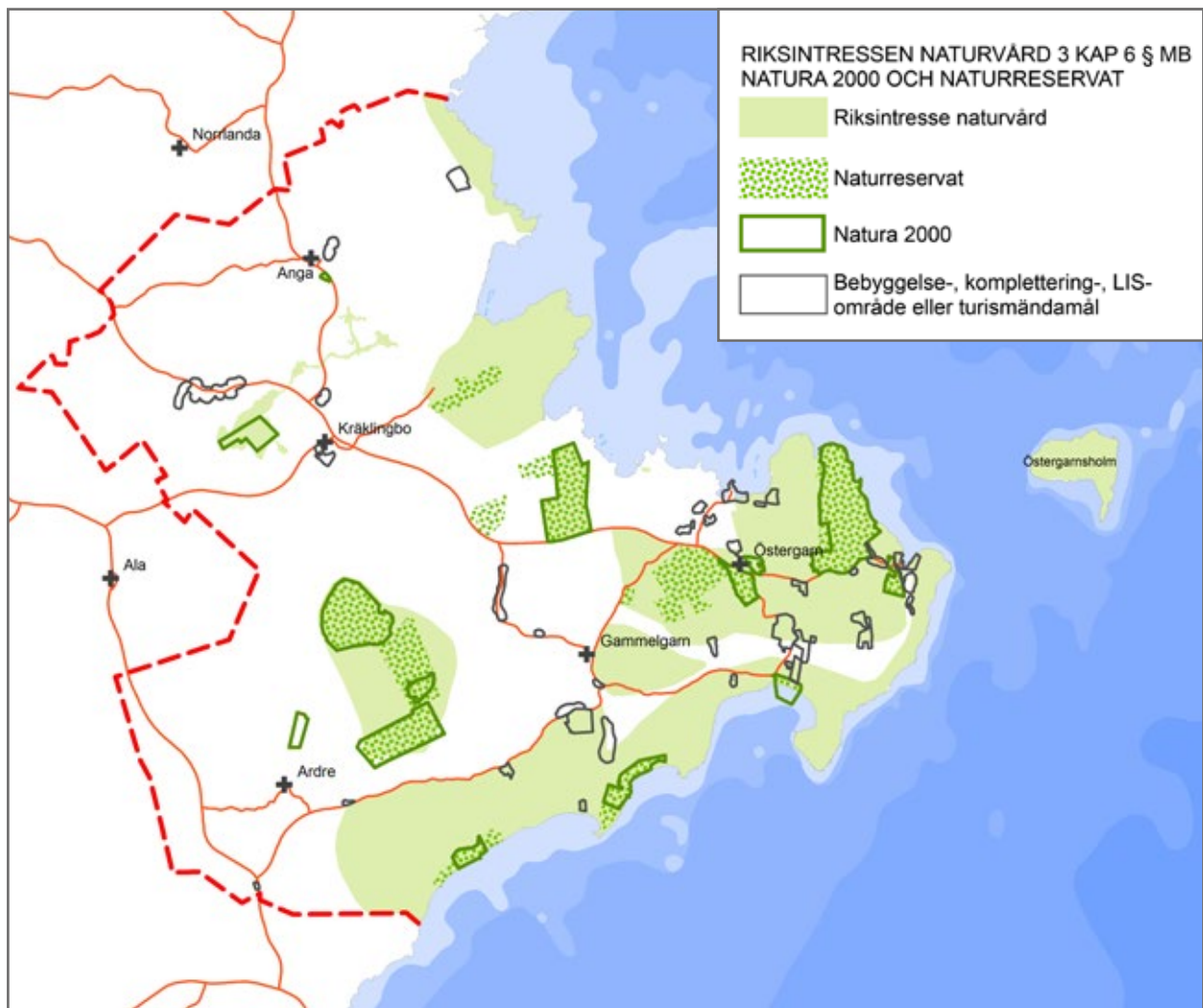
9 Hammarudden

Nästan två tusen klappade askar finns i området och flera rödlistade arter knutna till klappade träd är funna i området. Hammarudden har stora arealer naturbetesmarker med en mångformig och rik flora. Ett representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar och vägdragningar.

Stenstugu skog naturreservat ligger i de västra delarna av Hammaruddens riksintresseområde. Skogen består till största del av barrblandskog av varierande ålder, eftersom skogen lämnats orörd under ganska många år har den börjat utvecklas mot en naturskog med grova träd och rikligt med död ved. Skogen hyser goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Länsstyrelsen föreslår att hela reservatet även ska omfattas av Natura2000.

10 Haugstajns änge

Ängten har en lång hävdkontinuitet och en mycket rik flora. Halvgräset hårstarr som bara växer i ett fåtal ängen på Gotland finns här. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § miljöbalken samt Natura2000-områden som berör Östergarnslandet

Så tillgodoses riksintresset för naturvärden i planförslaget

Riksintresse för naturvärden utgör ca 33 procent av planområdet på Östergarnslandet. Även om målsättningen är att endast föreslå ändrad markanvändning för marker helt utan högre naturvärden så finns ytor skyddsvärd natur även inom enstaka utpekade bebyggelseområden, hänsyn till dessa värden skall tas vid exploatering.

Naturvärdeskartan används vid all handläggning och regionekologen rådfrågas vid osäkerhet hur utpekade naturvärden skall hanteras i exploateringen.

Nio av de föreslagna bebyggelseområdena, åtta av kompletteringsområdena, båda turismområdena samt båda LIS-områdena ligger helt eller delvis inom riksintresseområden för naturvärden.

Det är två riksintresseområden för naturvärden som berörs av de föreslagna områdena: 7 Snabben-Ljugarn och 5 Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton.

Bebyggelseområden inom område utpekade som riksintresse för naturvärden

4. Davide Södra

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen är kopplad till geologin samt flora och fauna i vattendrag och längs kusten. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna bebyggelseområdet som består av tallskog, en exploatering här innebär således ingen negativ påverkan på riksintresset.

5. Östergarn Sandviken

Inom detta föreslagna bebyggelseområde finns inga dokumenterade naturvärden. Området ligger dock helt inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen av kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkerna samt faunan i vattendrag. Området är utpekade på en öppen ängsmark. För att säkerställa att en exploatering inte skall innebära påtaglig skada på riksintresset bör en oberoende florainventering göras av ytan under blomningssäsong i detaljplaneprocessen.

8. Östergarn Falhammars

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplad till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna bebyggelseområdet, en exploatering här innebär således ingen negativ påverkan på riksintresset. Bebyggelsen skall föregås av en detaljplanläggning och i samband denna så ska vid behov en enklare naturvärdesinventering genomföras.

11. Gammelgarn Svartdal Hagen

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen av kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna bebyggelseområdet. Planområdet är idag täckt av skog. Inga kända högre naturvärden finns inom området och vid besök på platsen konstaterades att skogen inte utgörs av äldre kontinuitetsskogar. Området bedöms därmed kunna tåla en komplettering utan att riksintresset för natur påtagligt skadas.

12. Herrvik Byn

Det föreslagna området ligger delvis (den östra delen) inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen är kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns till viss del representerade inom det föreslagna bebyggelseområdet. Området bedöms tåla en komplettering utan att påtagligt skada riksintresset om övergripande riktlinjer samt riktlinjer för bebyggelse och bygglov följs. En naturvärdesinventering skall ligga till grund för utformningen av detaljplanen.

13. Östergarn Bengts

Det föreslagna området ligger helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplad till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna bebyggelseområdet utom i den allra sydligaste delen av bebyggelseområdet där marken är öppen. En exploatering här innebär således ingen negativ påverkan på riksintresset så länge området planläggs och de öppnare delarna lämnas obebyggda. En naturvärdesinventering skall dock ligga till grund för utformningen av planen.

14. Herrvik Skogen

Det föreslagna området ligger delvis (den östra delen) inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen av kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns till en liten del representerade i den södra delen av det föreslagna bebyggelseområdet. Området bedöms tåla en komplettering utan att påtagligt skada riksintresset om övergripande riktlinjer samt riktlinjer för bebyggelse och bygglov följs.

FÖP Katthammarsvik IV Gutenviks

Det föreslagna området ligger helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdena i dessa områden är främst kopplade till geologiska formationer samt till flora i ängs och naturbetesmarker i odlingslandskapet. De beskrivna värdena för riksintresset finns representerade inom den utpekade ytan men undantas den öppna delen i nordväst så innebär en exploatering inte påtagligt skada på riksintresset.

FÖP Katthammarsvik V Ganne Lassar Kviar

Det föreslagna området ligger något inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdena i dessa områden är främst kopplade till geologiska formationer samt till flora i ängs och naturbetesmarker i odlingslandskapet. De beskrivna värdena för riksintresset finns representerade inom den utpekade ytan som utgörs av ett område med igenvuxen naturbetesmark samt skogsbyte. Igenväxning samt hur liten del av ytan som faktiskt ligger inom riksintresset innebär att en exploatering här inte påtagligt skadar riksintresset som helhet. Området är uppdelat i två ytor separerade av vägen. Den västra sidan består av ett skogsområde som är utpekad som "Västlig Taiga". Större delen av området är kraftigt igenvuxet på senare tid med sly. Att öppna upp området genom bebyggelse på naturtomter gynnar sannolikt naturvärdena på platsen. Äldre träd i området, spärreniga tallar vilka bör friställas och sparas. Den andra delen av området, öst om vägen är mer öppen. Större delen av området är utpekad av som "Kalkgräsmarker". Även om denna mark inte heller betats på mycket länge så är jordtäcket tunnare och igenväxningen går långsammare. Naturvärdena bedöms som något högre men inte omistliga. Området bör detaljplanläggas och en florainventering bör ligga till grund för hur planen utformas.

FÖP Katthammarsvik Kompletteringsområde VI Vassmunds

Det föreslagna området ligger i delvis inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdena i dessa områden är främst kopplade till geologiska formationer samt till flora i ängs och naturbetesmarker i odlingslandskapet. De beskrivna värdena för riksintresset finns ej representerade inom den utpekade ytan som utgörs av ett område med igenvuxna strandvallar utan omistliga naturvärden, vilket innebär att en exploatering här inte påtagligt skadar riksintresset.

LIS-områden inom område utpekad som riksintresse för naturvärden

LIS område runt Katthammarsviks hamn samt i Herrviks hamn

De två föreslagna LIS-områdena innefattar flera element med höga naturvärden vilket innebär att stor hänsyn vid alla former av exploatering inom dessa områden även om de pekats ut som LIS-områden. Det finns både rödlistade och fridlysta växter, samt värdefull natur även inom LIS-områdena vilka kräver hänsyn vid planeringen av tillkommande bebyggelse. De båda föreslagna LIS-områdena ligger delvis inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". LIS-området i Herrvik ligger delvis även inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". LIS-områdena utgörs främst av hamnområden samt redan ianspråktagen mark vilket innebär att ytterligare förtätning eller förändrad användning inom hamnområdena inte påtagligt skadar riksintresset. Direkt utanför själva hamnarna ska en planläggning styra utvecklingen för att säkerställa att utvecklingen inte påtagligt skadar riks-

intressena. I Herrvik behöver naturvärdesinventeringar göras både väster och öster om själva hamnområdet i planprocessen.

Turismområden inom område utpekad som riksintresse för naturvärden

16. Område för turismändamål Gammelgarn Gartarve (Sjaustru)

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen är främst kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns representerade inom det föreslagna turismområdet. Hela området har höga eller mycket höga naturvärden som inte får äventyras. Det finns vattendrag i norra samt östra delen av området som är mycket skyddsvärda, tre nyckelbiotoper med höga skogliga naturvärden, det finns ett blötare parti i skogen i sydväst som behöver hänsyn samt att hela området utgörs av trädklädda flygsanddyner. Riksintressets värden påverkas negativt bland annat av dikningar, olämplig skogsavverkning och olämplig fritidsbebyggelse. Inom detta område skall en detaljplan styra utformningen och en naturvärdesinventering skall göras som ligger till grund för hur den framtida utvecklingen av den befintliga campingen kan utvecklas utan att det innebär påtagligt skada på riksintresset. Hårdgjorda ytor, fler byggnader som t.ex. stugbyar i detta område innebär sannolikt påtagligt skada på de värden riksintresset är satt att skydda. En försiktig utökning av den befintliga campingen med tillfälliga husvagnar, husbilar samt tält bör vara förenlig med riksintresset.

17. Område för turismändamål Östergarn Falhammars (Sandvikens camping)

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen är kopplad till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna turismområdet som mer eller mindre är ianspråktagen mark. Inga kända högre naturvärden finns inom området och vid besök på platsen konstaterades att de bitar av skog som finns på platsen inte utgörs av äldre kontinuitetsskogar. Området bedöms därmed kunna tåla en utveckling av campingen enligt riktlinjerna i den fördjupade översiktsplanen utan att riksintresset för natur påtagligt skadas.

Kompletteringsområden inom område utpekad som riksintresse för naturvärden

Herrvik Sigdes

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplad till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns representerade även inom det föreslagna kompletteringsområdet. En förtätning av området är möjligt men i varje bygglov skall Regionekologen vara delaktig i handläggningen för att undvika påtagligt skada på Riksintresset.

Gammelgarn Svartdal Skogby

Ett långsträckt område som är en tydlig komplettering på båda sidor om landsvägen. Det föreslagna området ligger delvis inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen av kopplat till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns representerade även inom det föreslagna kompletteringsområdet. En förtätning av området är möjligt men i varje bygglov skall Regionekologen vara delaktig i handläggningen för att undvika påtaglig skada på riksintresset. Inom området finns även ängs och betesmarker samt alvarmark som kräver hänsyn vid exploatering.

Östergarn Bengts

Det föreslagna området ligger helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplat till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna kompletteringsområdet. En komplettering till den befintliga bebyggelsen här innebär således ingen påtaglig skada på riksintresset.

Herrvik Hallgårds Väst

Ett mindre kompletteringsområde helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplat till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. En komplettering till den befintliga bebyggelsen här innebär dock ingen påtaglig skada på riksintresset då ytan utgörs av befintlig gårdsmiljö.

Östergarn Hessle-Hallgårds

Det föreslagna området ligger helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplat till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna kompletteringsområdet. En komplettering till den befintliga bebyggelsen här innebär således ingen påtaglig skada på riksintresset. Inga andra naturvärden finns dokumenterade inom det föreslagna området.

Östergarn Djaupmyr

Det föreslagna området ligger inom riksintresseområdet "Snabben-Ljugarn". Värdebeskrivningen av kopplat till geologi (Sedimentär berggrundsstratigrafi) samt flora och fauna kopplat till ängsmarkernas flora samt faunan i vattendrag. Dessa värden finns inte representerade inom det föreslagna kompletteringsområdet.

Östergarn Kaupungs

Det föreslagna området ligger nästan helt inom riksintresseområdet "Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton". Värdebeskrivningen är kopplat till geologin samt flora i det öppna odlingslandskapet och i naturbetesmarkerna. Dessa värden finns till viss del representerade inom det föreslagna kompletteringsområdet. Kompletteringar till den befintliga bebyggelsen kräver viss hänsyn till dessa värden för att inte innebära påtaglig skada på riksintresset.

Pendlingsparkeringsplatser Herrvik, Katthammarsvik samt Sandviken

Dessa ligger förvisso inom riksintresseområdena för naturvärden, men då de är så begränsade i storlek att det är mycket svårt att tro att dessa skulle innebära påtaglig skada på riksintresset. Exakt lokalisering av dessa föreslagna platser är inte heller fastställt vilket gör det möjligt att justera utformning och lokalisering för att undvika skada. Bedömningen är att dessa är positiva ut miljösynpunkt och att de med rätt utformning och lokalisering inte kommer att innebära påtaglig skada för riksintressen för naturvärden.

Övrig bebyggelse

Övrig bebyggelse samt exploatering av olika slag skall följa de riktlinjer som presenteras i den fördjupade översiktsplanen med stor hänsyn till naturmiljön. Regionens naturvärdeskarta är ett viktigt hjälpmedel för bedömning av lokalisering samt hur hänsyn tas till kända naturvärden på Östergarnslandet.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN 3 KAP 6 § MILJÖBALKEN

Områden av riksintresse för kulturmiljövården utgörs av områden som ur ett nationellt perspektiv är bevarandevärda. Det handlar i regel om större områden där landskapets karaktär är den väsentliga faktorn. Upplevelsen av landskapet som en möjlighet att öka förståelsen av dess historiska framväxt och värden är central i utpekandet av riksintressen liksom frågan om visuell tillgänglighet i relation till natur- och kulturturismen.

Det är snart 30 år sedan de riksintressanta områdena för kulturmiljövård definierades och det har sedan länge upplevts som nödvändigt att se över både avgränsningar och beskrivningar.

Länsstyrelsen inledde i augusti 2015 ett projekt för en översyn av 58 av länets 60 riksintressen för kulturmiljövården i Gotlands län. Projektet omfattar översyn av:

- Riksintressebeskrivning (tidigare kallad värdetext)
- Kunskapsunderlag
- Geografisk avgränsning

Konsulterna Arendus AB och Boman Restaurering AB gavs i uppdrag att revidera länets riksintresse för kulturmiljövård.

En viktig del i arbetsprocessen har varit dialog och lokal förankring. Konsulterna har under arbetsprocessen arrangerat dialogmöten i ett flertal socknar.

I revideringen av riksintressenas avgränsningar har grundtanken varit att utgå från landskapets historiska karaktär och att detta ska styra bedömningen av områdets värden och deras avgränsning. Översynen tar sin utgångspunkt från situationen under 1700-tal och det landskap som finns dokumenterat på skattdrägningskartan från år 1701. Avgränsningen styrs i första hand av landskapets utseende

vid denna tid och gränserna dras så att gårdarnas inägor (åker och äng) inte separeras utan bildar en helhet inom gårdens territorium. I ett andra steg ses avgränsningen mot landskapets förändring till våra dagar vad gäller bebyggelse-etablering, visuell tillgänglighet och förekomsten av besöksplatser. Särskild vikt läggs vid det visuella landskapet.

Länsstyrelsen planerar att under 2018 insända förslag på revidering av riksintressen för kulturmiljövården i Gotlands län till Boverket och Riksantikvarieämbetet.

Under 2014 genomförde regionen en genomgång av riksintressebeskrivningarna för att tydliggöra vilka specifika bebyggelsemiljöer, gårdsmiljöer och objekt som nämns som kulturhistoriskt intressanta i texterna. Dessa miljöer och objekt finns markerade tillsammans med riksintresseområdena på kartan som tillhör *Kulturmiljöprogram för Gotland* (www.gotland.se/KMPGotland).

Landskapet på Östergarnslandet kunde fram till 1950-talet karaktäriseras av ett jordbrukslandskap där bebyggelsen oftast ligger väl samlad i anslutning till åker- och ängsmarken. Bebyggelselägena har sina rötter i tidig medeltid och marken bär spår av långvarigt odlande och bete. Skiftena under 1800-talets senare del splittrade gårdarna till en del i parter, men som regel sällan längre än att den täta bilden av bebyggelsen kvarstod. Bebyggelsen är oftast placerad med en eller ett par jordbruk tillsammans.

Demarkersomkan betraktas som skog, utmark eller betesmark var sällan bebyggda före etableringen av sommarstugor. Läger man till detta att stora delar av Östergarnslandet än idag utgörs av öppna landskap med vida inblickar i landskapet så har man en bild av karaktären. Till detta kan läggas bebyggelsens form och utseende; hus med putsade fasader eller träpanel, sadeltak och fönster i liv med fasad.

Bildsten från Ardre

Anga

Motivering:

1800-talspräglad *odlingslandskap* med ängsmarker, rikt på *fornlämningsmiljöer* som återspeglar förändrad brukningstradition och bosättningsmönster sedan brons- och järnåldern, men med få förändringar under 1900-talet vad gäller bebyggelse och markanvändning (*Sockencentrum, Gårdsmiljö, Förindustriell produktionsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersrösen, ett stort antal husgrunder med stensträngssystem och fossil åkermark samt gravfält från järnålder i anslutning till nuvarande gårdar. Medeltida kyrka med ristad runinskrift. Gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talen i till största delen ursprungligt läge. Äldre vägnät, kalkugnar och sojden (tjärdalar) och väderkvarnar.

Ardre

Motivering:

Småskaligt *odlingslandskap* med lång bruknings- och bosättningskontinuitet, med bevarade gårdsmiljöer i lokal byggnadstradition. (*Sockencentrum, Fornlämningsmiljö, Förindustriell produktionsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

I anslutning till den centrala odlingsbygden finns lämningar efter tre gårdar från äldre järnålder. Flera medeltida ruiner och grunder förutom kyrkan och kyrkoruinen *Gunfjauns kapell*. Många storbyggda tvåvåningsparstugor i sten från 1700- och 1800-talen med i stort oförändrade bebyggelselägen samt äldre vägnät. Kalkugnar och sojden (tjärdalar).

Kräklingbo

Motivering:

Småskaligt och fornlämningsrikt *odlingslandskap* med lång brukningskontinuitet och få förändringar vid laga skifte. Monumentala fornlämningar, bl.a. Nordens största fornborg. Fossilt åker- och beteslandskap vid kusten. (*Fornlämningsmiljö, Gårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Rika bronsåldersmiljöer och fossil åkermark. Många husgrunder från äldre järnålder med klart avgränsad inägomark i form av stensträngssystem i anslutning till vägar och nuvarande gårdar. Fyra *fornborgar*, bl.a. Torsburgen. Medeltida kyrka och andra medeltida bebyggelselämningar. Äldre, delvis förhistoriskt vägnät. Relativt välbevarad bebyggelse från 1700- och 1800-talen som de tre gårdsparterna vid Hajdby.

Östergarn

Motivering:

A. Kustnära *odlingslandskap* med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet sedan bronsålder (*Gårdsmiljö*).

B. *Industrimiljö* med stark anknytning till kalkindustrin samt Gotlands enda ståndsmässigt byggda herrgård (*Kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

A. *Fornborgen* Grogarnshuvud, stora rösen och husgrunder. Medeltida kyrka. Gårdar med parstugor i sten och vinkelbyggda ladugårdar i östgutnisk stil. Skans och sojden (tjärdalar).

B. Högreståndsmiljöer med välbevarad bebyggelse och arbetarbostäder från 1700- och 1800-tal, bl. a kalkpatrongårdarna Borgvik och Katthamra samt sommargården Annas Nöje. Kalkugnar. Väderkvarnar i sten.

Gotländska fiskelägen

Motivering:

Fiskelägen i gotländsk tradition, ofta med rötter i förhistoriska hamnlägen, bestående av bodar från 1600- till 1900-talet, byggda för redskapsförvaring och tillfällig övernattning för det husbehovsfiske som Gotlands bönder tidigare bedrev då alla hade tillgång till stranden.

Uttryck för riksintresset:

Fiskelägena är inbördes olika, med mest träbodars på västra och norra Gotland och stenbodars på östra och södra Gotland. De äldsta bodarna är byggda i skiftesverk eller knuttimring med gavelingång och faltak, de något yngre i sten med flistak på södra Gotland, de yngsta i restvirke med spån- eller papptak. Till fiskelägena hör båtlänningar eller bryggor, gistgårdar/braidningar för nättorkning, lysstänger, fiskrökar m.m.

På Gotland finns elva fiskelägen av riksintresse. Inom planområdet är det Grynge fiskeläge i Gammelgarn som är av riksintresse.

Gotlands medeltida kyrkomiljöer

Ardre, Anga, Gammelgarn, Kräklingbo, Östergarn

Motivering:

De 92 medeltida kyrkorna och fyra ödekyrkorna i sten från 1100-, 1200- och 1300-talen representerar romansk och gotisk byggnadskonst med såväl västliga som östliga influenser i ett komprimerat men påkostat utförande sammanfört i en karaktäristisk gotländsk byggnadsstil där arkitektur, sten- och träskulptur, mural- och glasmåleri vittnar om mycket hög hantverksskicklighet. (*Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Kyrkorna är i det närmaste intakt bevarade med få tillägg från senare århundraden.

Till Gotlands län (I 1997-08-18) kyrkor hör kyrkogårdar med murar och stigluckor från samma tid, i vissa socknar finns kastaler, prästgårdsruiner mm. Intill många kyrkor står statliga prästgårdar, varav flera från medeltid men ombyggda under 1700- och tidigt 1800-tal, en del med alla ekonomibyggnader bevarade. Till de gotländska kyrkomiljöerna hör även sockenmagasin, skolor och fattigstugor; byggnader av betydande kulturhistoriskt värde.

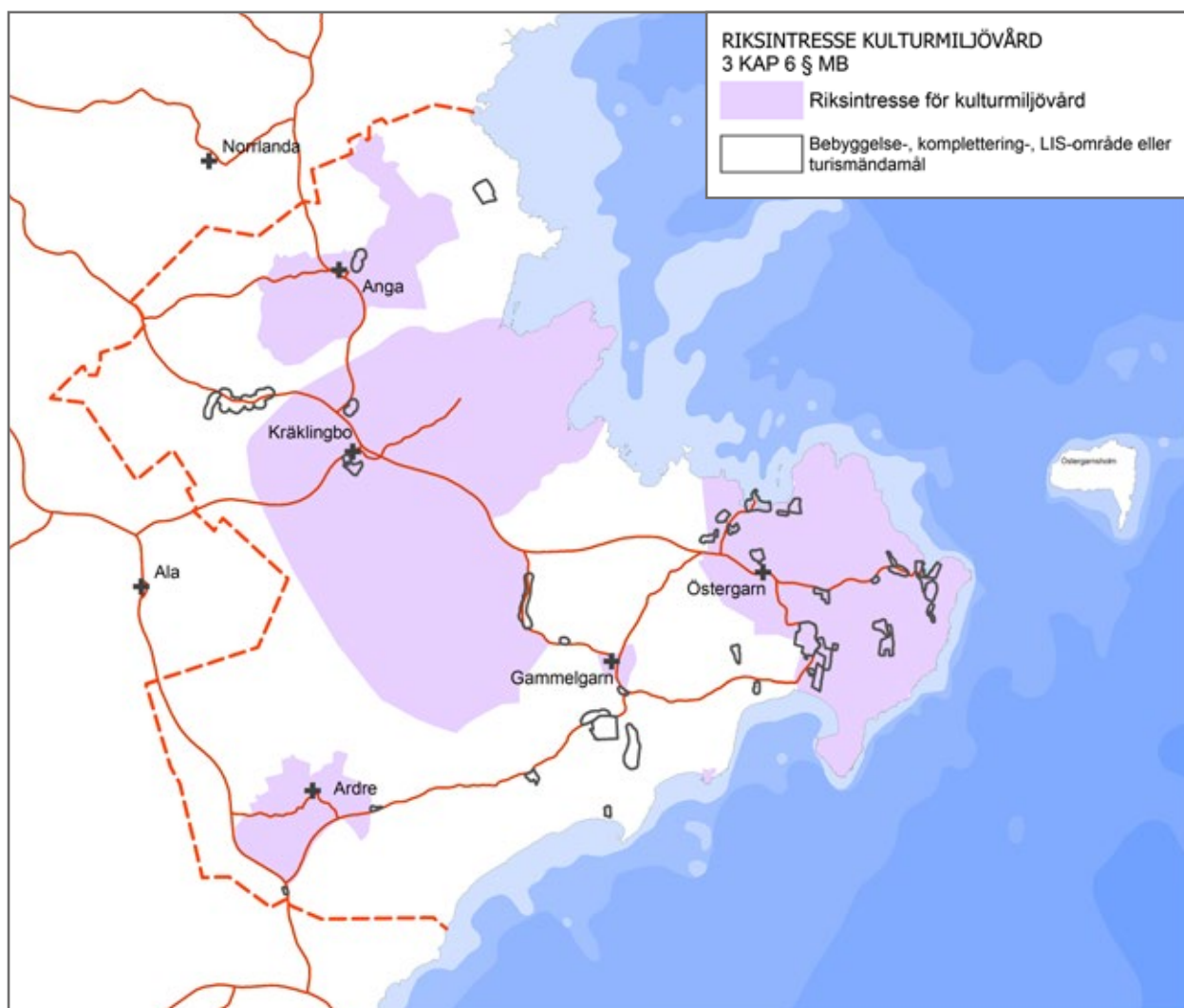
Så tillgodoses riksintresset för kulturmiljövården i planförslaget

De förslag och förhållningssätt som redovisas i planförslaget bedöms inte innebära någon påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården. Byggnadsnämnden har även antagit ett kulturmiljöprogram med tillhörande digital karta över de högst värderade kulturmiljöerna. Detta kulturmiljöprogram används som planeringsunderlag och är vägledande vid planering och planläggning. De föreslagna riktlinjerna för bebyggelse och bygglov och riktlinjer för särskilt värdefulla kulturmiljöer inom kärnområdet för upplevelse bevarande och skydd av pågående markanvändning samt en analys av det äldre kulturlandskapet, blir vägledande för att undvika påtaglig skada och säkra riksintressenas värden.

Bebyggelsemönstret har sedan järnåldern följt ett bestämt mönster där gårdarna förlades i nära anslutning till odlingsmarken och inägor. Stora omvälvande samhällsförändringar som storhetstidens slut på 1300-talet och laga

skiftet under slutet av 1800-talet har för Gotlands del inte inneburit någon påtaglig avvikelse från mönstret. Det var först på 1950-talet som de stora förändringarna i bebyggelsestrycket medförde en annan typ av förtätningsstrategi som främst innebar att bebyggelsen förlades i utmarker och längs befintligt vägnät.

En påtaglig skada på ett riksintresse av denna typ kan då vara att ny bebyggelse (eller andra anläggningar) etableras i det öppna, tidigare icke ianspråktaga landskapet och med en form som avviker från den traditionella byggnadsstilen samt i en gruppering som avviker från det traditionella. Det är således frågan om placering (i anslutning till väg, i produktionsmarker), utseende (avvikande utformning, moderna material) och gruppering (ensamliggande, täta grupper, radhus) som utgör de fundamentala kriterierna i en bedömning om en etablering innebär påtaglig skada på riksintresset.

Riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken som berör Östergarnslandet

RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV 3 KAP 6 § MILJÖBALKEN

Utgångspunkten för att ett område ska bedömas som riksintresse för friluftslivet är att området har så stora friluftsvärden på grund av särskilda natur- och/eller kulturkvaliteter och tillgänglighet för allmänheten, att det är eller kan bli attraktivt för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet, dvs. det har turistiskt intresse. Vidare bör områden av riksintresse för friluftsliv vara områden som är viktiga för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket. Denna utgångspunkt gäller framförallt för de tre storstadsregionerna där behovet av tätortsnära natur särskilt ska beaktas. Där kan det finnas områden som är av nationellt intresse och som nyttjas ofta och mycket. Med friluftsliv menas i detta sammanhang vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Ett område som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet ska förutom ovanstående utgångspunkter uppfylla något eller några av följande tre huvudkriterier:

- Områden med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer.
- Områden med särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.
- Områden med särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att göra en översyn av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Uppdraget ska ha redovisats till regeringen senast den 31 december 2016. Länsstyrelsen på Gotland har genomfört en översyn av riksintresset. Naturvårdsverket har i dagsläget inte fattat beslut om riksintresseavgränsningarna och värdebeskrivningarna. Nedan redovisas nu gällande avgränsning och värdebeskrivning av riksintresset.

Planområdet omfattas i nuläget av två områden av riksintresse för friluftsliv – Östergarnslandet och Gotlandskusten.

2 Östergarnslandet

Östergarnslandet är ett särpräglat landskap med stora naturkultur- och skönhetsvärden. Attraktivt för friluftslivet främst på grund av sina klintar och berg, sin oexploaterade kust samt de förnämliga sandstränderna. Området hyser en mycket intressant och artrik flora och fauna och här finns gott om vandringsleder och stigar. Här finns också höga kulturvärden i form av bland annat fornborgar, gravfält, kyrkor och fiskeläger. Flera kuststräckor lämpar sig för fritidsfiske.

Friluftaktiviteter: Vandring, strövande, promenader, bad, båtliv, kanot, naturupplevelser, kulturupplevelser, fritidsfiske, klippklättring, ridning, övernattning/tältning.

Området påverkas negativt av nya vägar, luftledning, ytterligare täktverksamhet, okänsliga skogsavverkningar, utdikning, olämpligt lokaliserad bebyggelse och ovarsam körning.

4 Gotlandskusten

Gotlandskusten utgörs till stora delar av orörd och omväxlande natur med mycket goda möjligheter till rekreation och aktiviteter av olika slag.

Friluftaktiviteter: Bad, naturstudier, cykling, kulturstudier, vandring och fritidsfiske.

Att hävdan av strandängar fortsätter och att bebyggelse och turismanläggningar lokaliseras till lämpliga platser är förutsättningar för att bibehålla områdets friluftsvärden, liksom planering och säkerställande.

Så tillgodoses riksintresset för friluftslivet i planförslaget

Riksintresset för friluftslivet på Östergarnslandet har ett i huvudsak gott skydd i form av naturreservat, utökat strandskydd och andra riksintressen både i 3 och 4 kap miljöbalken. Bedömningen är att även den fördjupade översiktsplanen med föreslagna riktlinjer för bebyggelse och bygglov bidrar till bibehållandet av värdena för Östergarnslandets friluftsliv.

RIKSINTRESSE FÖR TOTALFÖRSVARET 3 KAP 9 § MILJÖBALKEN

Öppna och hemliga riksintressen

Det finns två områdestyper av riksintressen för totalförsvaret; områden som kan redovisas öppet (ex övnings- och skjutfält), och områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem. På Östergarnslandet finns det inga öppna riksintressen för totalförsvaret.

Influensområden

För områden som berörs av omgivningspåverkan av den militära verksamheten redovisas influensområden där Försvarsmakten genom granskning av planer och lovansökningar måste kunna säkerställa att ny bebyggelse eller andra åtgärder inte innebär risk för påtaglig skada på riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del. Granskningen utgår från influensfaktorer som har betydelse för bedömningen av påverkan i varje enskilt fall. Exempel på influensfaktorer är buller, luftturbulens, fysiska/skymmande hinder, flyghinder och elektromagnetisk störning.

Influensområde som är knutet till övnings- och skjutfält, flygplatser och hamnar avser möjligheten att över tiden öva Försvarsmaktens huvuduppgift; förmåga till väpnad strid. Influensområde som är knutet till sekretessbelagda anläggningar avser påverkan på anläggningens funktion enligt vissa influensfaktorer.

Inom Östergarnslandet finns det anläggning för totalförsvaret som ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra användningen av anläggningen. Detta pekas ut som "Övrigt influensområde" där alla plan- och lovärenden ska remitteras till Försvarsmakten. Inom detta samrådsområde ska stängsel av metall, elstängsel, plåttak, fasader av metall, silos m m inte uppföras utan medgivande från Försvarsmakten. Vissa av dessa byggnader och anläggningar är bygglovpliktiga, andra inte. Vid tveksamheter om bygglovplikt eller

utförande av icke bygglovspliktiga åtgärder rekommenderas kontakt med Regionen för samråd och/eller att samråda med Försvarsmakten.

Hela Sveriges yta utgör samrådsområde avseende höga objekt. Försvarsmakten ämnar yttra sig över alla ärenden som rör objekt högre än 20 m utanför och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse.

Så tillgodoses totalförsvarets riksintressen i planen

Bedömningen är att influensområde för luftrum inte kommer att beröras av den planerade utvecklingen på Östergarnslandet då inga nya höga byggnader eller vindkraftverk föreslås inom området utöver de områden för vindbruk som pekas ut i översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025.

Övrigt influensområde/samrådsområde beaktas vid bygglovsprövning då samråd förs med Försvarsmakten.

RIKSINTRESSEN ENLIGT 4 KAPITLET MILJÖBALKEN (MB) SOM BERÖR ÖSTERGARNSLANDET

I 4 kap MB finns de särskilda hushållningsbestämmelserna. Dessa omfattar ett stort antal, och till arealen stora, markområden, som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina höga natur- och kulturvärden. De utpekade områdena är angivna direkt i lagtexten. Till dessa områden räknas även Natura2000 områden. Natura2000 är ett europeiskt nätverk av områden av naturtyper som är sällsynta och tillbakaträngda i Europa. EU beslutar vilka områden som ska klassas som Natura2000-områden. Sådana områden är också riksintressen enligt miljöbalken och de arter och naturtyper som man genom nätverket vill skydda, får inte skadas eller få en sämre bevarandestatus.

Gotland är i olika omfattning utpekad i 4 kap 2 och 4 §§ MB. Det finns även ett stort antal Natura 2000-områden utpekade enligt 4 kap 8 § MB. Av 4 kap MB framgår att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön i de utpekade områdena endast får tillåtas om det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden och att det inte möter något hinder av de områdesspecifika bestämmelserna enligt samma kapitel. De utpekade områdena har i lagstiftningen bedömts attraktiva för många motstridiga intressen och konfliktrisen mellan exploaterings- och bevarandointressen är därför ofta mycket stor. Vid bedömningen av tillåtligheten av ingrepp, enligt 4 kap MB, ska bedömas vad som är en lämplig utveckling i området från ett helhetsperspektiv.

Bestämmelserna i 4 kap MB utgör dock inte hinder för,

- utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet,
- anläggningar som behövs för totalförsvaret eller
- utvinning av fyndigheter av ämnen eller material inom områden av riksintresse enligt 3 kap 7 § MB, om det finns särskilda skäl.

Dessa undantag gäller inte inom Natura2000- områden.

Hela Gotland omfattas av bestämmelserna i 4 kap 2 § miljöbalken

Vid bedömningen av påverkan på natur- och kulturmiljöer vid prövning av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön på Gotland skall enligt 2 § turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas.

Gotlands kust, Östergarn, Storsudret och Fårö omfattas av bestämmelserna i 4 kap 4 § miljöbalken

Inom dessa områden får fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Region Gotland har i översiktsplanen Bygg Gotland 2010-2025 gjort en tolkning av vad som avses med Storsudret, Östergarnslandet samt Gotlands kust. Dessa avgränsningar överensstämmer med avgränsningen i Vision 2010 och de avgränsningar som gjordes i fördjupade översiktsplaner för Östergarnslandet och Storsudret antagna 1995.

NATURA2000-OMRÅDEN

4 kap 8 § MB omfattar ett stort antal särskilt utpekade områden på land och i havet på och runt Gotland. Om det kan befaras att en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura2000-område på ett betydande sätt krävs tillstånd från länsstyrelsen. Om det kan antas att en verksamhet eller åtgärd på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura2000-område krävs tillstånd från Regeringen. Reglerna om förutsättningarna för ett sådant tillstånd finns i 7 kap 27–29 §§ MB.

Natura2000-områden är numera av riksintresse vilket innebär att ingen typ av ändrad markanvändning, som provas enligt 3 och 4 kap MB, får komma till stånd utan att påverkan på dessa områden har undersökts och att eventuellt behövligt tillstånd har erhållits. Det får också till följd att länsstyrelsen med stöd av 12 kap 1 § PBL ska se till att kommunala planer inte tillåter markanvändning som strider mot skyddet av Natura2000-områdena. Natura2000- områdena presenteras under rubriken Riksintresse för naturvård 3 kap 6 § MB och Natura2000 4 kap 8 § MB.

Nationallandskapet Gotland

Hushållningsbestämmelserna i 4 kap miljöbalken (MB)

För de områden som direkt pekas ut i fjärde kapitlets lagtext finns ingen motsvarande redovisning av riksintressets värden som i tredje kapitlet. Redan då lagen kom till uppfattades detta som en brist. Så småningom har det bestämts att respektive kommun ska ta fram en sådan redovisning i samband med kommunens översiktsplanering.

I "Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010- 2025" görs ett försök att närma sig en redovisning av de gotländska värdena utifrån de övergripande natur- och

kulturvärdena, som bygger upp riksintresset enligt 4 kap 2 § MB, under begreppet "Nationallandskapet Gotland".

I redovisningen tecknas Gotland som en enda av sitt slag sammansatt helhet av havet, berggrunden, stranden, ljuset, naturen, historien, jordbruket, bebyggelsen, levande landsbygd, Visby och gotlänningarna själva. Man kan förstå att hela Gotland är av riksintresse men att skyddsintressena blir starkare markerade utmed kusten och ännu starkare på Fårö, Östergarnslandet och Storsudret, vilket också kommer till uttryck i miljöbalkens förarbeten.

Så tillgodoser planförslaget riksintressena i miljöbalkens fjärde kapitel

Det regionala utvecklingsprogrammet, Vision Gotland 2025, genomsyras av höga ambitioner inom alla områden. Bland annat ska Gotlands befolkning öka till 65 000 invånare och den ökade befolkningen ska fördela sig jämnt över ön. Vidare ska Gotlands välstånd öka genom utveckling av gamla och nya näringar. Utanför Visby tar den gotländska landsbygden vid, en fortfarande levande landsbygd, men i behov av att hitta nya vägar till utveckling. Detta ska ske samtidigt som de samlade natur- och kulturvärden och friluftslivets värden ska bevaras.

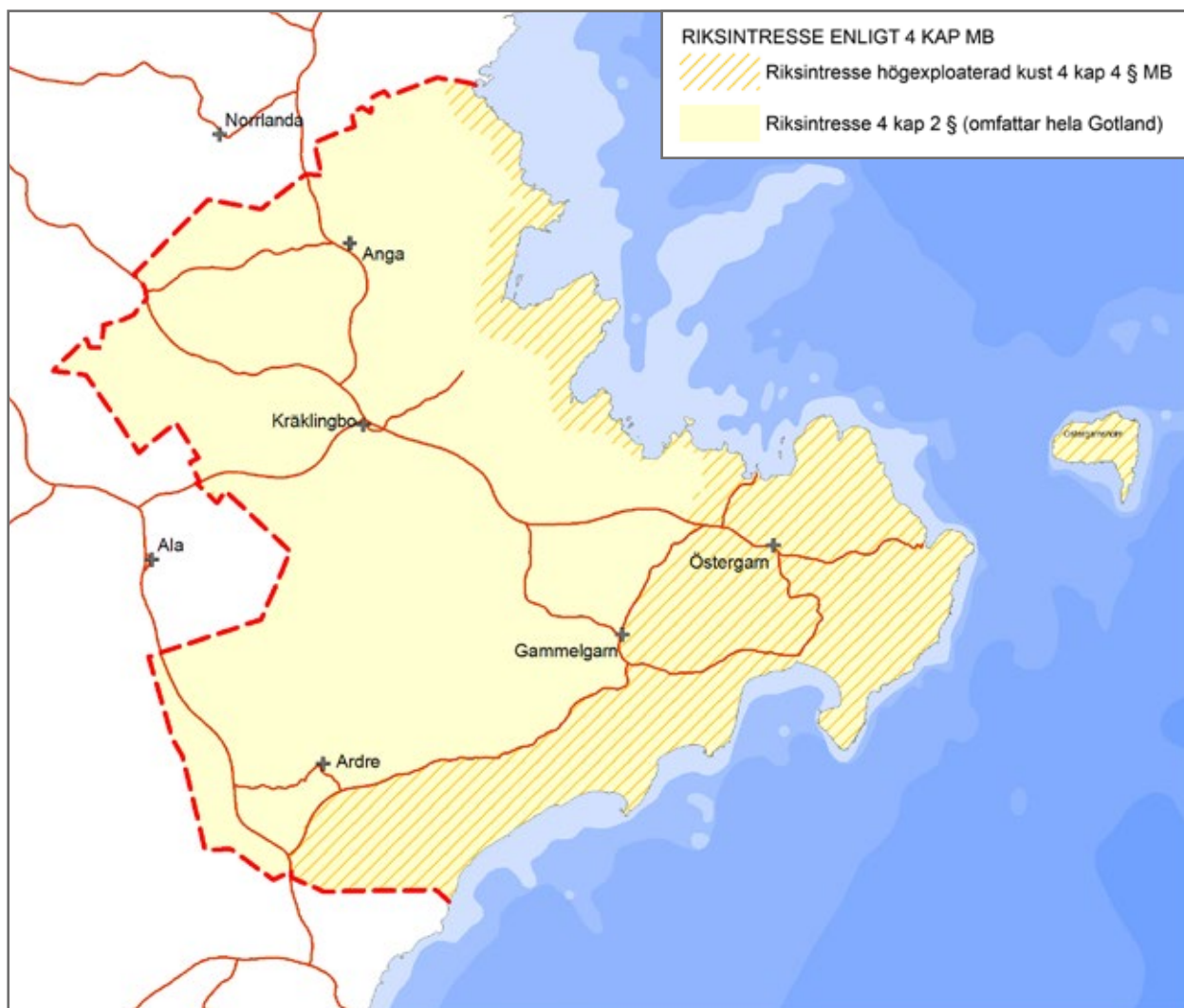
Översiktsplanen tillsammans med de fördjupade översiktsplanerna ska ge de planmässiga förutsättningarna för att en sådan utveckling kan ske utan att riksintressena i 4 kap MB påtagligt skadas. Visionens mål innebär ett ökat bostadsbyggande, ett ökat byggande för att tillgodose näringslivets behov av byggnader och anläggningar samt att det kommer att uppföras ett stort antal vindkraftverk. Det senare kommer dock inte att ske på Östergarnslandet.

För stora delar av Östergarnslandet kommer ny bebyggelse prövas genom förhandsbesked och bygglov utan föregående detaljplanläggning. I planförslaget presenteras därför riktlinjer för bebyggelse- och bygglovprövning. En bygglovprövning handlar om att göra en bedömning utifrån många olika prövningsgrunder. Det kan gälla byggnadens lokalisering, placering och utformning utifrån platsens förutsättningar, och hur den förhåller sig till landskapets karaktär, natur och kulturhistoriska värden, rådande bebyggelsemönster och arkitektoniska värden.

Bebyggelseriktlinjerna avser att vägleda var ny bebyggelse kan placeras och bygglovsriktlinjerna behandlar hur bebyggelsen bör utformas. Gränsen mellan dessa riktlinjer kan vara flytande, då exempelvis en utredning om utformning kan vara nödvändig för att kunna avgöra om det går att bygga på en viss plats. Syftet med riktlinjerna är att bistå fastighetsägare, byggherrar och myndigheter med hjälpmedel för att verka för en fortsatt stark och särpräglad landskapsbild på Östergarnslandet. En strävan efter att bevara upplevelsen och värdet av Östergarnslandets landskapsbild har, tillsammans med behovet att möjliggöra för mer bebyggelse, varit utgångspunkten för utformningen av riktlinjerna. En allt för stor spridning av bebyggelsen kan leda till en oönskad splittring av landskapet, som på sikt leder till att det förlorar sin karaktär. Inom Kärnområde för bevarande, upplevelse och skydd av pågående markanvändning kan därför även krav på detaljplanläggning ställas för att säkerställa att landskapet inte fragmenteras.

Det är turismens och främst det rörliga friluftslivets intressen som ska beaktas och som beskrivs i - Grunderna för nationallandskapet Gotland - och som också utgör grunderna för riksintressena i 4 kap miljöbalken.

Bedömningen är att de redovisade intentionerna i den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik både tillgodoser markbehovet för landsbygdsutveckling på Östergarnslandet och behovet och skyldigheten att inte påtagligt skada Östergarnslandets natur- och kulturvärden sett ur ett helhetsperspektiv.

Riksintressen enligt 4 kap miljöbalken som berör Östergarnslandet

Miljökvalitetsnormer

Sedan december 2009 finns miljökvalitetsnormer (MKN) för samtliga vattenförekomster i Sverige. Dessa ska följas vid översiktsplanering och detaljplanering. En miljökvalitetsnorm är juridiskt bindande för myndigheter. För enskilda blir den indirekt bindande exempelvis genom att myndigheterna utövar tillsyn, prövar tillstånd eller meddelar föreskrifter. Enligt 5 kap 3§ miljöbalken ansvarar myndigheter och kommuner för att miljökvalitetsnormer följs. Utöver miljökvalitetsnormer för vatten finns för närvarande miljökvalitetsnormer för olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477), olika kemiska föroreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt för omgivningsbuller (SFS 004:675). Dessa har beaktats men har bedömts ha liten eller ingen relevans i planförslaget.

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN

Miljökvalitetsnormer för vatten anger vilken vattenstatus som ska uppnås vid en särskild tidpunkt. Målet i vattenförvaltningen är att vattnet ska uppnå god status samt inte försämra vattnets status. Den 16 december 2016 beslutade vattendelegationen i Södra Östersjöns vattendistrikt om förvaltningsplan 2016 – 2021, där ingår nya gällande MKN och åtgärdsprogram.

När det gäller miljökvalitetsnormer för vatten är det viktigt att icke-försämringskravet beaktas. Enligt en EU-dom (EU-domstolens mål C 461/13) nyligen är det klarlagt att detta krav ska tillämpas på kvalitetsfaktornivå. Detta ställer högre krav på att en plan eller en planerad verksamhet noggrant redovisar sin påverkan och vilka konsekvenser det får på enskilda kvalitetsfaktorer.

Kustvatten

I anslutning till Östergarnslandet finns två stycken kustvattenförekomster; Östra Gotlands mellersta kustvatten samt Östra Gotlands södra kustvatten. Båda kustvattenförekomsterna ingår i Östra Gotlands åtgärdsområde och ligger i riskzonen för att inte uppnå god ekologisk status till år 2021 enligt statusklassningen inom vattenförvaltningen. Den ekologiska statusen är klassad till måttlig status för båda kustvattenförekomsterna. Detta beror till stor del på de relativt höga halterna av fosfor och kväve i vattenförekomsterna. Kustvattenförekomsterna har därför en föreslagen tidsfrist till år 2027 för att uppnå god ekologisk status. För den kemiska statusen är det framförallt för höga halter av kvicksilver, kvicksilverföreningar samt PBDE som ger bedömningen att god kemisk status ej uppnås. Detta gäller även Sverige som helhet.

För att minska övergödningsproblemen längs kusten behövs en reduktion av kväve och fosfor från både landbaserade källor och utsjön. Inom Vattenmyndighetens åtgärdsprogram föreslås åtgärder som främst syftar till att komma till rätta med övergödningsproblematiken i kustvattenförekomsterna, ex anläggande av våtmarker, åtgärda enskilda avlopp, skyddszoner, algskörd etc.

Grundvatten

Miljökvalitetsnormer är svåra att behandla på Gotland eftersom indelningen i grundvattenförekomster är mycket översiktligt gjord samtidigt som ett tillfredsställande underlag saknas till statusklassningen. Östra Gotlands åtgärdsområde delas in i två olika grundvattenförekomster: *Mellersta Gotland – Roma* och *Sydöstra Gotland – Ljugarn*. Båda dessa utgörs av sedimentär berggrund. Inom åtgärdsområdet finns också *grundvattenförekomsten Östergarn* avgränsad i sand och grus.

Grundvattenförekomsten Sydöstra Gotland – Ljugarn bedöms ha otillfredsställande kemisk status, vilket främst beror på förhöjda halter av klorid, sulfat och konduktivitet i flera övervakningspunkter. Den kvantitativa statusen har genom expertbedömning bedömts vara otillfredsställande, främst på grund av bristande vattentillgång sommartid, samt problem med intrusion av relik saltvatten. Miljökvalitetsnormerna för både kvantitativ och kvalitativ status beräknas ha uppnåtts till år 2021.

Grundvattenförekomsten Mellersta Gotland – Roma har god kemisk status, men risk finns för att miljökvalitetsnormen inte uppnås till år 2021. Vidare har den kvantitativa statusen genom expertbedömning bedömts vara otillfredsställande för förekomsten Mellersta Gotland – Roma, främst på grund av bristande vattentillgång sommartid, samt problem med intrusion av relik saltvatten. Inom åtgärdsprogrammet föreslås åtgärder kopplat till vattenskyddsområden, vattenuttagsåtgärder och tydligare lyfta grundvattenfrågor i prövning, tillsyn och planeringsfrågor.

Grundvattenförekomsten Östergarn bedöms ha god kemisk grundvattenstatus och god kvantitativ status. Grundvattenförekomsten bedöms riskera att inte uppnå god kemisk status till 2021. Bedömningen grundar sig på att utgångspunkt för att vända trend överskrids för parametern bekämpningsmedel (1 av 10 analyser). Ingen indikation på förändrad grundvattentillgång har identifierats varför den bedöms uppnå god kvantitativ status 2021.

Ytvatten

Inom området för den fördjupade översiktsplanen finns två vattendrag som omfattas av miljökvalitetsnormer för ytvatten, dels *Djupå* (SE637877-167080) i Anga socken och dels *Skarnviksån/Lösån* (SE637112-166926) i Kräklingbo socken. Enligt statusklassningen uppnår dessa vatten måttlig ekologisk status medan den kemiska statusen ej uppnår god. Dessa vatten omfattas av god ekologisk status 2027 och god kemisk status men båda riskerar att inte uppnå detta till 2027.

Så tillgodoses miljö kvalitetsnormer för vatten i planförslaget

Region Gotland gör bedömningen att föreslagen tillkommande exploatering på Östergarnslandet kommer att ske med sådan hänsyn att miljö kvalitetsnormerna för Östergarnslandets kustvatten, grundvatten och ytvatten inte påverkas negativt. I och med regionens investeringar i avloppsreningsverket i Katthammarsvik med bl. a fler reningssteg och utökad kapacitet bedöms föreslagen tillkommande bebyggelse i Katthammarsvik inte medföra ytterligare försämring av kustvattnets kvalitet. Region Gotland utför även en översyn av och åtgärder för enskilda avlopp och över hela ön inom projektet Klart Vatten. Otjänliga enskilda avlopp ersätts därmed successivt över ön.

En särskild VA-utredning har genomförts för Östergarnslandet (bilaga 1). Där föreslås olika typer av lösningar för vatten och avlopp beroende på de olika områdenas förutsättningar och känslighet. Privata VA-aktörer har uppfört två nya avloppsreningsverk vilka bör bidra till bättre ekologisk status inom delar av planområdet.

I Herrvik har Region Gotland byggt ett vattenverk som försörjer delar av Östergarnslandet inklusive Katthammarsvik med dricksvatten. Detta bör bidra till att grundvattenförekomsternas kvantitativa status inte försämras.

Även om planförslaget möjliggör att antalet bostäder inom planområdet kan öka, vilket teoretiskt kan medföra att näringsbelastningen till havet ökar, kommer de reella utsläppen med stor sannolikhet inte öka på ett sätt som innebär att möjligheten att uppnå god miljöstatus för kustvatten försämras. Det beror dels på att ny bebyggelse föreslås att i första hand ansluta sig till kommunalt eller samfällt ägda reningsanläggningar, nysatsningar på reningsanläggningar under planperioden, samt att även tillstånden för äldre avlopp omprövas och förbättras. I regionens miljöprogram är det övergripande målet: Rent grundvatten, god status för ytvatten på hela Gotland och en levande Östersjö. I miljöprogrammet preciseras ett antal strategier för hur grund-, yt-, och havsvatten ska nå målen. Regionen väntas också anta en dagvattenstrategi, kretsloppsstrategi samt VA-strategi under 2017.

Hälsa och säkerhet

BULLER

Den fysiska planeringen ska minimera risken för framtida konflikter och störningar. Östergarnslandet är ett område med begränsad problematik avseende bullerstörning. Den huvudsakliga bullerkällan är trafiken. Vid enskilda provningar ska riktvärden för olika verksamheter tillämpas.

Riktvärden för trafikbuller:

De riktvärden som normalt inte bör överskridas vid nybyggnad av bostäder eller vid nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur är:

- 30 dBA ekvivalent inomhus.
- 45 dBA maximalnivå inomhus nattetid.
- 55 dBA ekvivalent utomhus (vid fasad).
- 70 dBA maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad.

MILJÖFÄRLIG VERKSAMHET

På Östergarnslandet finns ett antal verksamheter som omfattas av begreppet miljöfarlig verksamhet.

Lantbruk

På Östergarnslandet finns 53 registrerade lantbruk som bedriver någon form av djurhållning. Detta är verksamheter som kan komma i konflikt med framtida markanvändning och behöver därför skydd för att kunna utvecklas samtidigt som inte nya etableringar ska behöva störas av verksamheten.

För etablering av bostäder i närhet till lantbruksverksamheter finns framtagna riktlinjer för skyddsavstånd mellan verksamhet och bostadens läge. Dessa riktlinjer har antagits av Miljö- och hälsoskyddsnämnden år 2016 samt av Byggnadsnämnden år 2017.

Riktlinjer

Vid nybyggnation av bostadshus (omfattar även känslig bebyggelse) och stallbyggnader, där konflikt befaras, bör följande riktlinjer tillämpas. De lokala förutsättningarna bör ges stort utrymme i bedömningen.

Anläggning med stor påverkan

- För anläggningar med fler än 50 djurenheter bör ett avstånd på ca 200 meter hållas mot stall och gödselanläggningar samt 100 meter till områden där djuren varaktigt vistas.
- Som anläggning med stor påverkan räknas också hållande av mer än 10 djurenheter av gris, höns och mink på grund av luktolägenhet. Ett avstånd på ca 300 meter bör hållas mot dessa anläggningar.

Anläggning med medelstor påverkan

- För anläggningar med 10 – 50 djurenheter bör ett avstånd på ca 75 – 200 meter hållas mot stall och gödselanläggningar samt 50 – 100 meter till område där djuren varaktigt vistas.

Anläggning med liten påverkan

- Djurhållning med upp till 9 djurenheter (anläggningar av hobbykaraktär) bör ett avstånd på 50 – 75 meter hållas mot stall och gödselanläggningar samt 25 – 50 meter till område där djuren varaktigt vistas.

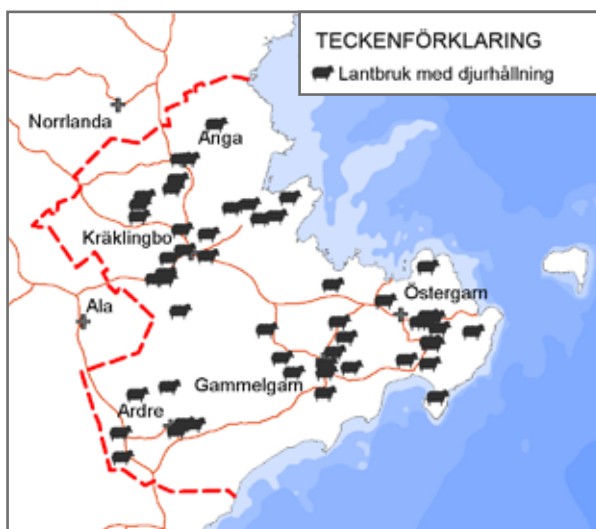
Närhet till åkermark

- Nya vattentäktar bör placeras minst 50 meter från åkermark. Bostadshus bör inte placeras i direkt anslutning till åkermark.

Lokala förutsättningar

- Karaktär på området såsom lantlig miljö eller villabebyggelse och närhet till känsliga miljöer som skolor, förskolor, äldreboenden eller liknande inrättningar.
- Verksamhetens omfattning och art såsom antalet djur, gödselhantering och behov av rasthagar/beteshagar.
- Förhärskande vindriktning, topografi samt mellanliggande bebyggelse eller vegetation.
- Bedömning av näringsverksamhetens grad och dess behov av framtida expansion samt den förväntade utvecklingen för bebyggelsen i området.

Det är av stor vikt att hänsyn tas till lantbrukens utvecklingspotential. Eventuella framtida expansionsmöjligheter ska inte begränsas av ny bebyggelse. Hur stort ett sådant avstånd ska vara eller vilka lantbruksföretag det kan handla om får utredas från fall till fall.

Lantbruk med djurhållning

Hamnar

Hamnverksamhet kan orsaka buller som kan vara svårt att begränsa, inklusive lågfrekvent buller från maskiner liksom höga momentana ljudnivåer. Hamnverksamheten innefattar också ofta vägtransporter till och från en hamn. Hamnverksamhet alstrar utsläpp till luft och vatten, och kräver att både avfall, inklusive farligt avfall, och avlopp kan hanteras och tas emot på platsen. Oljor, bränslen och andra kemikalier hanteras i hamnverksamhet med risker för läckage,

förorening av mark och vatten liksom brand. Vidare kan olägenheter i form av lukt alstras. En eventuell utveckling av fiskberedning, hotell- och restaurangverksamhet eller utökad fritids- eller permanentboende i hamnars närhet innebär att det kan uppstå konflikter och risker som behöver belysas i kommande detaljplanering och bygglovgivning.

FÖRORENAD MARK

Förorenade områden är områden som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Kunskapen om hur vi påverkar vår miljö har ökat både hos näringslivet och hos allmänheten. Tidigare släpptes mängder av miljöfarliga ämnen ut i våra marker och vattendrag. Kemikalier som hamnat i miljön blir ofta kvar i marken under en lång tid. Vid för höga halter kan människor och natur ta skada då föroreningarna sipprar ut i grundvattnet och vattendrag för att sedan nå brunnar och vattentäkter. Historiskt har många olika branscher funnits på Gotland. Till de mer miljöfarliga industrierna och verksamheterna kan räknas bensinstationer, oljedepåer, verkstäder, textilindustri, träimpregnering, sågverk, garveri, kemtvätt, krukmakerier, handelsträdgårdar, skrot och tjärfabriker. Även på Östergarnslandet har områden med potentiella föroreningar lokaliserats, och det handlar bland annat om verksamheter som drivmedelshantering, sågverk, deponier och skjutbanor.

I hamnar visar sedimentanalyser förhöjda halter av vissa miljögifter vilket innebär att det krävs särskild hantering av sediment vid underhållsmuddring och liknande. Detta provas i särskild ordning. Dock kan uppmärksammas att fler platser med markföroreningar kan förekomma än de som redovisas här, vilket kan innebära att utredningar behöver göras inför exploatering i den omfattning som krävs för att inte skapa onödiga risker för människors hälsa eller miljön.

På Östergarnslandet kan följande platser ha potentiella markföroreningar (se karta).

- Vid planering ska förekomsten av förorenad mark utredas och eventuell sanering genomföras.

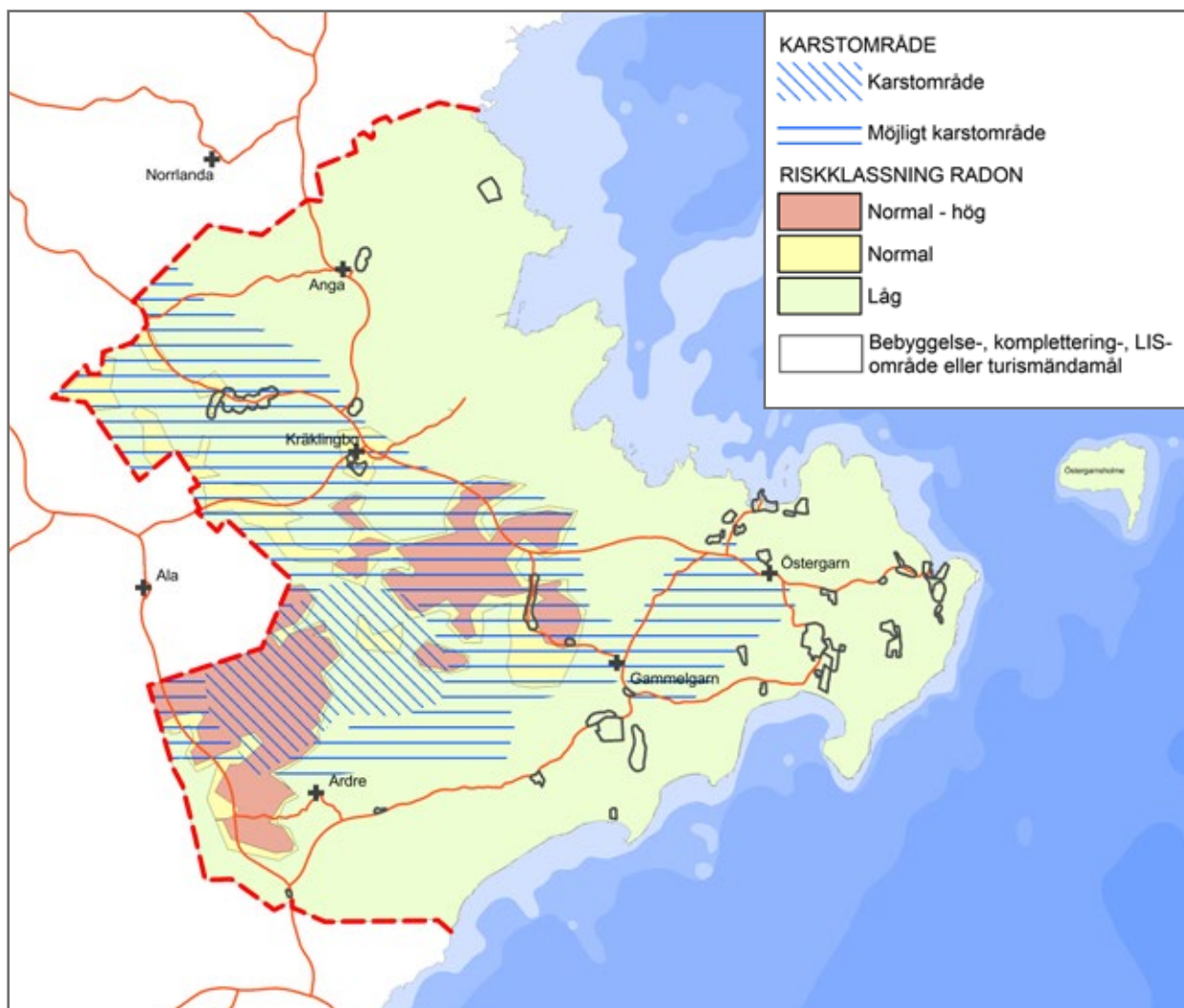
Platser med potentiella markföroreningar

ELEKTROMAGNETISK STRÅLNING

Elektromagnetiska fält som kan påverka människan förekommer i samhället vid exempelvis kraftledningar, transformatorstationer, obalanserade strömningar i elkablar under mark eller i olika installationer i byggnader. Medianvärdet för bostäder och förskolor i större städer är ca 0,1 mikrotelsa (0,1 ET). I mindre städer och på landsbygden är värdena ungefär hälften. Nära kraftledningar och transformatorstationer är magnetfälten kraftigare.

Det är inte möjligt att peka ut områden helt fria från elektromagnetisk strålning på Gotland. Frågan kan innebära intressekonflikter då flertalet människor efterlyser bättre IT-infrastruktur och mobiltelefonnät på landsbygden för att vilja bosätta sig där och det är ofta en grundförutsättning för dagens företagare. I zoner med låg strålning är det inte möjligt att tala i mobiltelefon eller se på TV. Normala försiktighetsåtgärder bör gälla i planeringen. Till exempel bör man undvika att placera nya bostäder, skolor och förskolor mycket nära sådana elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

- Vid nylokalisering bör av försiktighetsskäl nivå 0,2 mikrotelsa (0,2 MT) inte stadigvarande överskridas.

Risiklassning av radonförekomst

RADON

Radonrisken är förhållandevis låg på Gotland. Sveriges Geologiska Undersökning har tagit fram ett underlag kring radonhalter på Gotland och utifrån detta ställer Region Gotland olika krav vid bygglov och planläggning.

- På mark som klassas som högriskmark för radon krävs att flera strålningsmätningar utförs vid planläggning och vid byggplatsen. Inom dessa områden ställs krav på en radonsäker grundkonstruktion.
- På mark som klassas som normalriskmark ska strålningsmätningar utföras vid byggplatsen. Resultaten avgör om det krävs en radonskyddad eller radonsäker grundkonstruktion.
- På lågriskområden utan förekomst av karst och/eller där det finns ett tjockt lager lera ställs inga krav på mätningar. Dock ska grundkonstruktionen vara radonskyddad.

BADVATTENDIREKTIV 2006/7/EG

Enligt Badvattenförordningen är det kommunen som ska identifiera badplatser där det kan förväntas finnas ett stort antal badande samt kontrollera dessa. På Östergarnslandet finns en badplats identifierad; Sandviken. Alla proverna år 2016 visade tjänligt badvatten. I och med de positiva provsvaren kommer Sandviken att behålla klassificeringen "utmärkt badvattenkvalitet".

RISK OCH SÅRBARHET

Genom att tidigt i den fysiska planeringen identifiera olika risker, blir det lättare att minska de negativa konsekvenserna för människor, egendom och miljö. Riskidentifieringen görs lämpligen genom riskanalyser och konsekvensbeskrivningar. En risk och sårbarhetsanalys för Gotlands län sker löpande, den senaste är från 2014. Målet är att arbetet ska leda till en åtgärdsplan som syftar till en ökad riskmedvetenhet, breddade kunskaper och ett ökat engagemang i risk och säkerhetsfrågor inom en bred krets av aktörer.

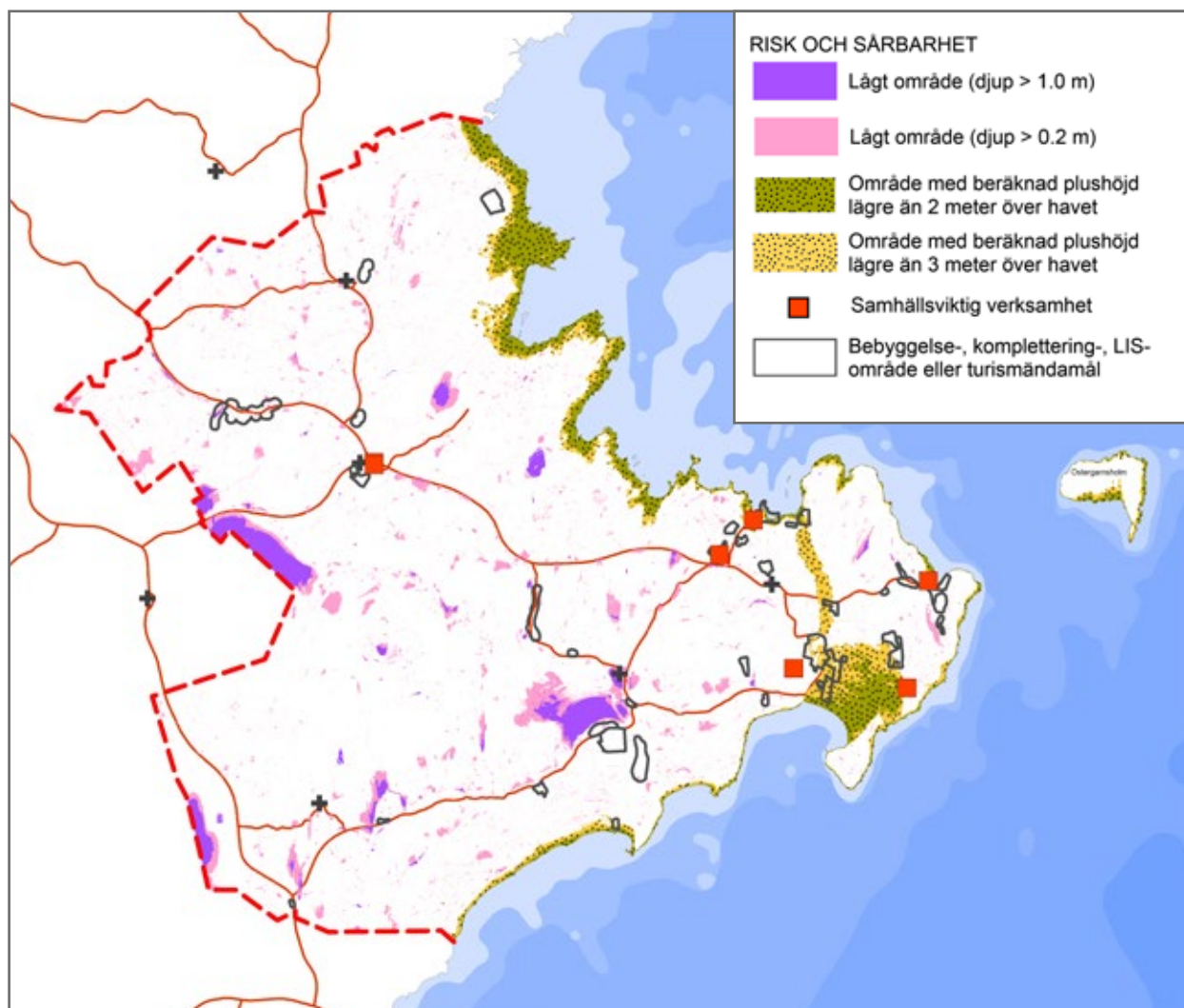
I den regionala risk- och sårbarhetsanalysen från 2014 identifieras fem samhällsviktiga sektorer med väsentlig betydelse för länet. Dessa fem är:

- Transporter till och från Gotland, framförallt en fungerande färjetrafik.
- Energiförsörjningen från fastlandet.
- Fungerande elektroniska kommunikationer.
- Kommunalteknisk försörjning, framförallt dricksvattenförsörjningen.
- Livsmedel som har en direkt koppling till transporter.

Risk- och sårbarhetsanalysen redogör för flertalet riskfaktorer såsom naturolyckor, sjukdomar, olyckor, teknisk infrastruktur och antagonistiska hot. För det geografiska området Östergarnslandet är naturolyckor, olyckor och teknisk infrastruktur de mest relevanta riskfaktorerna och den kommunaltekniska försörjningen samt hälso- och sjukvård samt omsorg de samhällsviktiga sektorerna som kan drabbas. På kartan Risk och sårbarhet är några av de samhällsviktiga verksamheterna markerade på kartan.

Räddningstjänstens verksamhet är i allra högsta grad baserad på verkliga riskfaktorer vilka på många sätt är "färskvaror". Region Gotlands ambitionsnivå är att hela Gotland ska kunna nås av räddningstjänst inom 30 minuter.

På Östergarnslandet finns en brandstation i Kräklingbo med en deltidsbrandkår. Tre man i beredskap om fyra vaktlag. För att kunna hålla bemanning med rätt anspänningstid är lokala arbetstillfällen viktigt. De flesta olyckor/larm som sker inom området gäller sjukvård eller brand. På Östergarnslandet blir det ofta torka tidigt på våren som kan leda till markbränder, dock sker det sällan i någon större skala. En olycksrisk är bussolyckor med guidade turer om turismen ökar i den riktningen inom området.

Risk och sårbarhet som redovisar lågpunktskartering, samhällsviktig verksamhet, områden med beräknad plushöjd lägre än 2 och 3 meter över havet samt föreslagna exploateringsområden. Kartan indikerar att några av de föreslagna bebyggelseområdena samt samhällsviktiga verksamheterna kan behöva särskilda åtgärder för klimatanpassning.

SMHI har tagit fram en s.k. lågpunktskartering för Gotlands län. Denna är tänkt att underlätta arbetet med klimatanpassning inom fysisk planering och beredskapsplanering. Lågpunktskarteringen ger beskrivningar av områden på Gotland som potentiellt kan komma att översvämmas vid kraftiga skyfall samt beskriver potentiella flödesvägar, där vatten sannolikt tar sig fram vid ytavrinning. Områdena som redovisas på kartan "risk och sårbarhet" som lågt område (djup > 1,0 m och djup > 0,2 m) indikerar därmed vilka områden som kan behövas utredas närmare vad gäller risken för översvämning vid exploatering.

Klimatförändringar

I rapporten "Framtidsklimat i Gotlands län" från SMHI beskrivs dagens och framtidens klimat i Gotlands län baserat på observationer och beräkningar utifrån två olika utvecklingsvägar, begränsade utsläpp (RCP4.5) respektive höga utsläpp (RCP8.5). Uppvärmningen för Gotlands län beräknas till 3 grader enligt RCP4.5 och nästan 5 grader enligt RCP8.5 till slutet av seklet. Störst uppvärmning väntas ske under sommaren. Vegetationsperioden ökar med 2-4 månader och antalet varma dagar blir fler. RCP8.5 visar ett årsmedelvärde på över 30 dagar i följd med dygnsmedeltemperaturer på över 20°C i slutet av seklet. Behovet av uppvärmning minskar från 3800 graddagar till 2400-2800.

Årsmedelnederbörden ökar med 20-30 procent vid seklets slut i jämförelse med referensperioden 1961-1990. Den kraftiga nederbörden ökar också, maximal dygnsnederbörd kan öka med uppemot 25 procent beroende på RCP-scenario. De årligen återkommande skurarna, med en timmes varaktighet, beräknas öka med 15-20 procent. För länet ses en ökning av den lokala vintertillrinningen med uppemot 50 procent vid slutet av seklet. Även under hösten ökar tillrinningen men för vår och sommar minskar tillrinningen. Vårflödestopparna försvinner och säsongen med lägre flöden blir längre. Antalet dagar med låg markfuktighet ökar i framtiden, från dagens 15 dagar till 30-40 dagar mot slutet av seklet.

Klimatanpassning

Beräkningar kring havsnivåhöjningar, höga vattenstånd och översvämningsrisker gör att riktlinjer för byggande i kustzonen har tagits fram för att begränsa de negativa effekterna och för att bygga ett robust samhälle som klarar sådana påfrestningar. Längs kusterna kan erosion få stora konsekvenser för befintlig bebyggelse. Då klimatförändringar väntas ge problem för strandnära bebyggelse sätts en lägsta plushöjd på 2,0 meter för ny bebyggelse i kustzonen.

Detta kan även få konsekvenser för både befintliga turismanläggningar samt eventuella utvecklingsområden för turism, då de ofta har strandnära läge. Varsamhet och försiktighet bör iakttas för att tillskapa långsiktigt hållbara etableringar.

I ett föränderligt klimat kommer regionen att behöva hantera både skyfall och torka och ha beredskap för båda scenarierna. Det innebär att vatten- och avloppssystem måste dimensioneras för att klara extremare väderlekar och för att undvika översvämningar med föroreningar med stora kostnader som följd. Systemen behöver bli mer robusta på många platser. Samtidigt vill vi inte att grundvatten och ytvatten ska rinna ut i havet för snabbt under torka. För att

undvika detta kan insatser när det gäller att anlägga eller återställa vattenmagasin/våtmarker vara aktuella och man bör ta hänsyn till detta vid nyetableringar av bebyggelse eller annan exploatering. Konkurrenten om vattnet kan komma att hårdna än mer på Gotland under sommarmånaderna när befolkningen på Gotland ökar samtidigt som jordbruket är i stort behov av vatten. Redan nu bör samhället i ökad utsträckning planera för detta.

Regionen har i dagsläget enbart ett översiktligt underlag för att bedöma risk för ras, skred och erosion. Regionens bedömning är att planförslaget inte föreslår några nya bebyggelse- eller kompletteringsområden inom områden som löper risk för ras, skred och erosion.

Hur vägstrukturen på Gotland klarar framtida klimatförändringar bör utredas.

Riktlinjer kopplade till klimatanpassning i planförslaget

För att nå en hållbar utveckling och ett robust samhälle är det särskilt viktigt att det i den fysiska planeringen och att de nya exploateringar som görs är anpassade för ett förändrat klimat. I planförslaget har följande riktlinjer kopplade till klimatanpassning föreslagits.

Högre temperaturer

I planförslaget föreslås de flesta bebyggelseområden behålla sin skogliga karaktär vilket ger förutsättningar för skuggiga miljöer.

Ökad nederbörd och översvämningar

För ny bebyggelse i Katthammarsvik föreslås följande riktlinjer.

- Ingen ny bebyggelse under + 2,0 m. ö. h.
- Källarlösa hus kan ställas som krav inom vissa områden.
- Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD). En dagvattenstrategi är under framtagande och förväntas att antas under 2016/17.

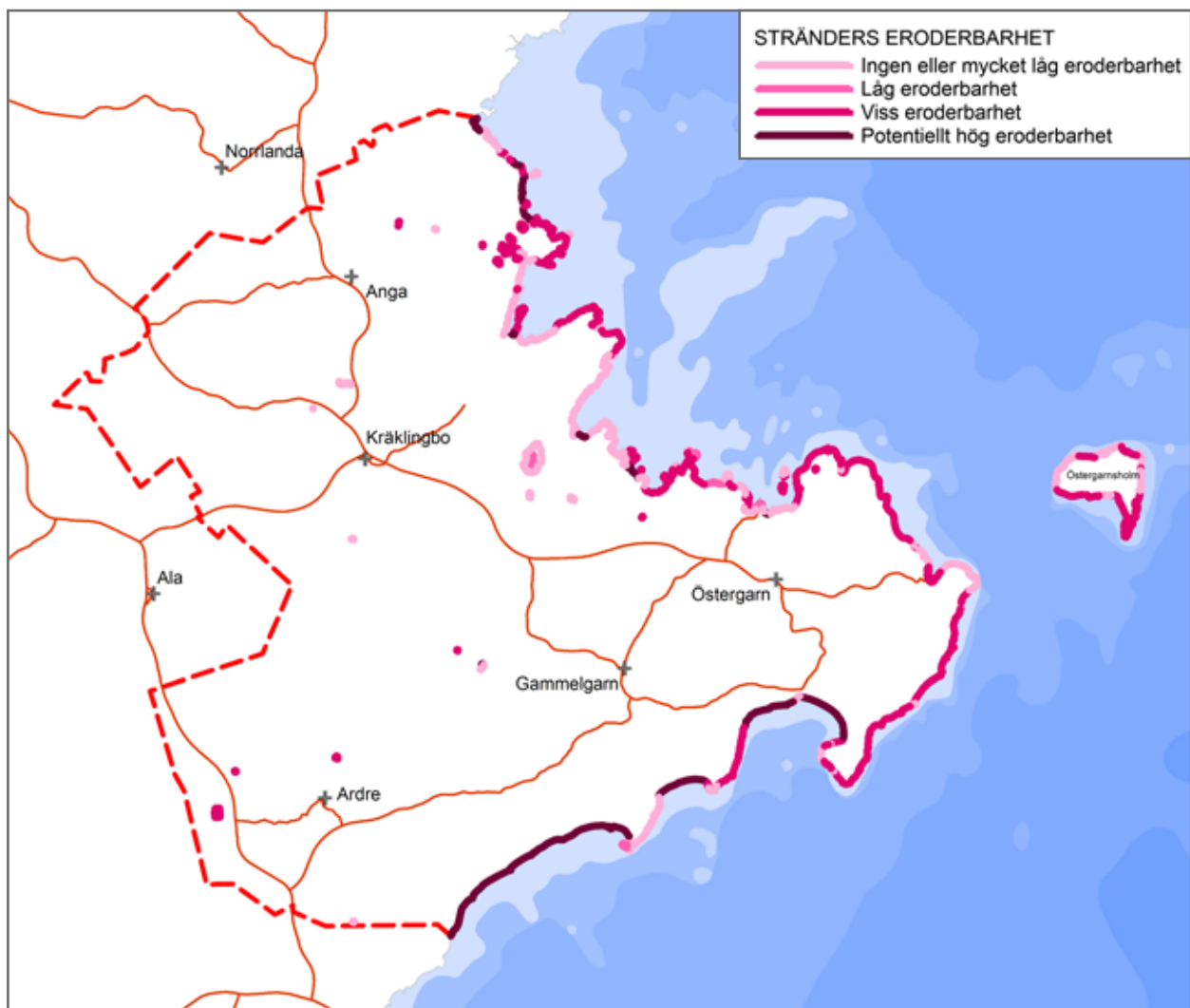
Stigande havsnivåer

Regionen har sedan år 2010 riktlinjer med hänsyn till stigande havsnivåer för nylokalisering av bebyggelse i kustområdena:

- Lägsta plushöjd för befintlig marknivå vid ny etablering av bostäder utmed kusten ska vara +2,0 meter (RH2000), i avvaktan på statliga direktiv.
- Lokalt kan högre plushöjder krävas beroende på dämningshöjder m.m. i det aktuella området.
- Lägre plushöjder kan godkännas för mindre "känsliga" byggnader och anläggningar såsom camping, sjöbodar och ekonomibyggnader.
- I riskområden ska höjdnmätning av befintliga nivåer på tomtplatsen utgöra underlag i bygglovansökan.

Risker för ras, skred och erosion

Regionen har i dagsläget enbart ett översiktligt underlag för att bedöma risk för ras, skred och erosion. Inom planområdet finns i dagsläget inget underlag som tyder på risk för ras och skred. Kartan Sträders eroderbarhet redovisar områden med erosionsrisk. Regionens bedömning är att planförslaget inte föreslår några nya bebyggelse- eller kompletteringsområden inom områden som löper risk för ras, skred och erosion.

Strändernas eroderbarhet längs kusten och inlandsvatten

4 Planeringsunderlag

Bebyggelseutveckling

Målbilden som presenteras i Vision Gotland 2025 är att Gotland ska präglas av en inomregional balans. Det innebär i första hand att befolkningsfördelningen mellan Visby och övriga Gotland ska bibehållas. (Idag bor 40 procent i Visby och resterande befolkning på övriga Gotland.) Olika områden för stad och land behöver förstärkas, befolkningen ska öka och landsbygden ska vara en attraktiv miljö för företagare, boende och turism. Att kunna bo på landsbygden är avgörande för att bibehålla både privat och offentlig service i tätorterna. Utbudet av bostäder måste även möjliggöras för de som är socioekonomiskt svaga att finna en bostad till en rimlig kostnad.

För att uppnå önskvärd utveckling ska den fysiska planeringen bidra med positiva incitament och ge möjligheter för Gotland att växa och utvecklas så att det råder balans mellan stad och land. För att uppnå detta mål är det viktigt att lyfta fram och stimulera möjligheterna att utveckla attraktiv ny bebyggelse av olika karaktär såväl i Visby som på landsbygden. För att serviceorternas utbud ska kunna bibehållas och stärkas under planperioden är bl. a ett attraktivt kustboende en viktig förutsättning.

Kräklingbo skola

BEBYGGELSENS FRAMVÄXT PÅ ÖSTERGARNSLANDET

Det odlade och bebyggda landskapet på Östergarnslandet upptar förhållandevis små arealer, med undantag av Östergarns socken. Merparten av bebyggelsen inom området har anknytning till de areella näringarna samt fritidsboende. Större sammanhängande tätbebyggelse finns i Katthammarsvik, Herrvik och några fritidshusområden vid Sandviken och Svartdal. I övrigt är bebyggelsen främst lokaliserad längs vägarna med något tätare gruppering kring kyrkorna. Inom planområdet finns ett flertal fiskelägen, av vilka Herrvik i Östergarn är det största.

Närheten till odlingsbar mark, färskvatten, bete, jaktmarker och fiskevatten, liksom möjligheten till skydd och försvar har varit avgörande för hur bebyggelse och bosättningar har placerats i ett landskap genom århundraden. På Östergarnslandet har exempelvis det kuperade landskapet med ett antal inlandsklinter kunnat ge skydd i orostider och försvarsanläggningar (fornborgar) byggdes, där Torsburgen i Kräklingbo är den mest kända. På Östergarnslandet liksom på övriga Gotland har landskapet formats genom mycket långvarigt och kontinuerligt bete.

Från bronsåldern (1500-500 f Kr) finns inte så många fynd från Östergarn och Gammelgarn då delar av socknarna

fortfarande under järnåldern (550 f Kr-1050 e Kr) låg under vatten. Detta har troligtvis även har gett socknarna dess namn då garn skulle avse den landtunga som då fanns mellan Stormyr och en forntida vik. De tidigaste lämningarna från bebyggelse hittas i Östergarn där stora stengrunder och fornlämnningar från järnåldern fortfarande finns kvar på platsen. Undersökningar från senare tid visar att bronsålderns bygder i stor utsträckning motsvara dagens sockenterritorier.

Många av dagens gårdslägen på Östergarnslandet kan spåras tillbaka till järnåldern. Dessa lämningar ligger ofta i anslutning till dagens vägar vilket visar att även vägnätet på Östergarnslandet har motsvarande ålder.

Under medeltiden (1000-1500 e Kr) hade bebyggelsen flyttat till torrare marker då färskvatten kunde tillhandahållas från grävda stensatta brunnar istället för från en vattenbrya. Boskapskötsel och fiske var fortsatt viktigare än spannmålsodling på de magra markerna. Bönderna var i gemen välbärgade då gutarna sedan vikingatid (900-talet) och in på 1300-talet bedrivit en väl utvecklad handel. Stora förmögenheter samlades på gårdarna, så även på Östergarnslandet, där överskottet bland annat lades på att uppföra kyrkor och bostadshus i sten. Kyrkan vid Gammelgarn fick under den här perioden en kastal i sten.

Under mitten av 1300-talet avstannade stenhusbyggandet på hela Gotland. Handelsläget hade förändrats i Östersjöregionen och pesten drabbade ön. Även på Östergarnslandet ledde detta till att flera mindre gårdar övergavs och lades öde, särskilt Gammelgarn tycks vara drabbat hårt av pesten.

Fram till 1600-talet skedde inte så stora förändringar i bebyggelseutvecklingen. Troligtvis byggdes inte särskilt mycket förrän i samband med laga skifte och gårdsklyvningar. Då introducerades också nya bostadsformer från fastlandet, mycket byggdes i trä i exempelvis bulhusteknik.

När Carl von Linné besökte Gotland 1741 reste han även till Östergarnslandet. Så här beskriver han utsikten från Kyrkberget i Östergarn (Östergarnsberget):

"Berget, som låg jämte Kyrkan war nog högt och afhuggit på alla sidor, som hade det warit en Son af Thorsborg. Han kunde räkna ett trettiotal kyrkor från berget (idag ser man bara 3-4 st). Ofwan på detta Berg war i nord-ost en härlig prospect, man såg härifrån wid Bärgröten sielwa Kyrkan, ther utöfwer de härlige Akrar och Ängar, de gröna Lundar, de på lika sätt afhuggne mindre Berg, Hafswikar, och det blå Hafwet, alt ifrån St. Olofsholmen lyste hit, at man på denna öen näppeligen kunde ärnå något behagligare rum för et Sommar-Hus anläggande"

(ur Linnés skildring av resan till Öland och Gotland 1741).

Ett drygt decennium efter Linnés besök kom kalkstenshusen att uppleva en renässans. Staten utlovade tjugo års skattelindring för dem som byggde hus i sten för att värna skogstillgångarna som bättre behövdes till kalkbränningen. Detta fick stor betydelse för Gotland. 1700-talshusen är byggda i kalsten och trä med harmoniska proportioner. Under denna period

skedde ett både befolkningsmässigt och ekonomiskt uppsving, även på Östergarnslandet. En stor nyodling av myrar och före detta ängsmarker skedde liksom att nya områden som tidigare inte varit intressanta bebyggdes i och med kalktillverkningen. Småhusbebyggelsen ökade, exempelvis i Katthammarsvik, och under 1900-talet förändrades också husen i och med egnehemsbyggandet. Under andra hälften av 1900-talet har ett stort antal fritidshus och typhus byggts på Östergarnslandet, (så som Linné förutspådde) och det typiskt gotländska kom i skymundan. På byggnadsnämndens initiativ anpassades därför några typhus till den gotländska byggnadstraditionen på 1970- och 80-talen.

Detaljplanelagd mark och pågående detaljplanering 2017.

LANDSKAPSBILD

Naturen tillsammans med mänsklig påverkan är det som definierar ett landskap. Dagens gotländska landskap formades på 1700-talet, men kan spåras ända tillbaka till järnålder och i vissa fall bronsålder. Det har påverkats av långvarigt och kontinuerligt brukande och bete och karaktäriseras av öppenhet, småskalighet och artrikedom. För att beskriva det visuella och upplevelsemässiga värdet av landskapet används begreppet "landskapsbild" och "landskapsbildsvärde". Upplevelsen av ett landskap är beroende av vem som betraktar det och vilka erfarenheter man bär med sig som individ. Generellt sett finns det dock några egenskaper som bidrar starkt till en positiv upplevelse. Framförallt beskrivs öppenhet och överblickbarhet som viktiga komponenter. Viktigt är också möjligheten att förstå och läsa landskapet ur ett historiskt perspektiv, vilket skapar trygghet som botten i känslan av tillhörighet och gemenskap.

Hedbetesmarken är den kanske viktigaste landskapsbildstypen för det gotländska landskapets särprägel. Den består av öppna magra marker med tall och främst enbuskar. Avgränsande sten- eller trätunor och lambgiftar tillhör landskapsbilden. Landskapet har fått sin prägel genom avverkad skog och därefter sekler av färbete. Landskapsbilden ändras tydligt på några decennier om betet upphör och domineras då av snår av enbuskar och risig tallskog.

Det är omöjligt att frysa ett landskap och försöka hindra förändringar helt, men det är viktigt att underhålla karaktärsdrag som påminner om vår kulturhistoria och ger förankring bakåt i tiden. Det behövs ökad kunskap om vilka värdebärande spår som utgör landskapets karaktär och den gotlandstypiska landskapsbilden. Avgörande är också en aktiv

skötsel och förståelse för vilka prioriteringar som kan stötta och uppmuntra sådana vårdinsatser. En exploatering bör inte förhindra eller försvåra odling eller bete av ett aktivt produktionslandskap, då bete och odling är en förutsättning för att bibehålla Östergarnslandets höga landskapsvärden.

Europeiska Landskapskonventionen

Landskapskonventionen som trädde i kraft i Sverige 2011 har som mål att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap och innefattar alla typer av landskap som människormöter i sin vardag och på sin fritid. Konventionen strävar efter att öka det europeiska samarbetet kring landskapsfrågor samt stärka allmänhetens delaktighet. I konventionen lyfts även frågor kring att det finns många olika beskrivningar på ett och samma landskap och att detta kan göra att synen på ett och samma landskap kan variera. Upplevelsen och värdet av ett landskap kan till exempel utgå från geografi, den biologiska mångfalden eller från ekonomi och kulturhistoria. Inom ramen för den Europeiska Landskapskonventionen identifieras tre principer; skydda, förvalta och planera. Alla länder, inklusive Sverige, som ratificerat konventionen åtar sig att följa dessa. För Sverige innebär det bland annat att landskapet ska erkännas i svensk lagstiftning och medvetandet om dess värde och betydelse ska ökas i samhället, hos privata organisationer och hos offentliga myndigheter. Sverige åtar sig att verka för ökad delaktighet i beslut och processer som rör landskapet, både lokalt och regionalt, och att helhetssynen på landskapets värden ska utvecklas och förvaltas på ett hållbart sätt.

UTVÄRDERING AV FÖP ÖSTERGARNSLANDET 1995 OCH 4 KAP 4 § MILJÖBALKEN

Den nu gällande fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet antogs av kommunfullmäktige 1995. Den har sin grund i den områdesplan för Östergarnslandet som antogs 1985. Genom ny lagstiftning och tillkomsten av plan- och bygglagen 1987 reviderades områdesplanen och antogs som fördjupad översiktsplan 1995. År 2010 beslutade kommunstyrelsen att den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet skulle aktualiseras och aktualitetsarbetet påbörjades 2014.

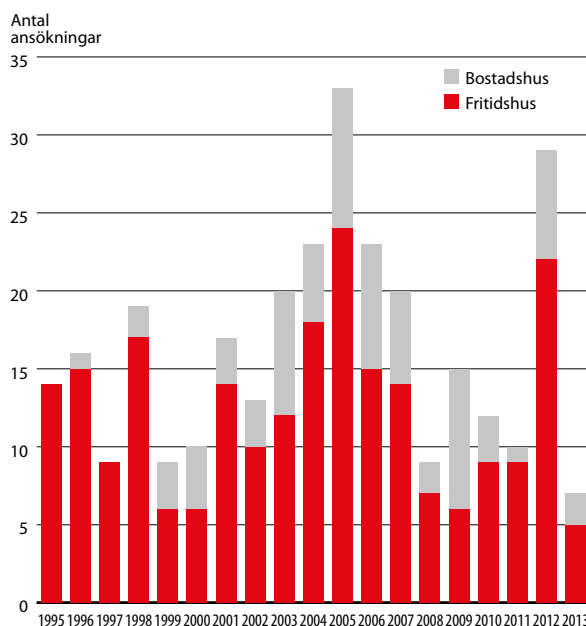
Som en del av revideringen och uppföljningen av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet 1995 har bebyggelseutvecklingen inom Östergarnslandet att granskas. I den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet 1995 pekades fem områden ut som lämpliga för bostadsbebyggelse och ytterligare sju områden som lämpliga för fritidsbebyggelse. Det är intressant inför framtagandet av en ny fördjupad översiktsplan att veta i hur stor omfattning dessa bebyggelseområden har bebyggts. Hur gällande lagstiftning har efterföljts är också viktigt att granska. I detta fall är det därför intressant att studera hur 4 kap. 4 § miljöbalken har följts, och hur många fritidshus som har uppförts inom detta område där regionen ska vara restriktiv med att tillåta ny fritidsbebyggelse. Utvärderingen har därför avgränsats till att enbart gälla bygglov och inte studera hur 4 kap. 4 § miljöbalken har tillämpats i detaljplaner eller andra typer av planer.

När den fördjupade översiktsplanen togs fram fanns 485 permanentbostäder inom Östergarnslandet, varav de flesta hade en anknytning till de areella näringarna. Sammanhängande

tätbebyggelse fanns endast i Katthammarsvik och Herrvik och i övrigt var bebyggelsen lokaliserad kring vägar och kyrkor. Även en stor andel fritidsbebyggelse, ca 400-500 fritidshus, fanns framförallt vid Sandviken och i socknarna Östergarn och Gammelgarn. I den fördjupade översiktsplanen eftersträvades att bevara jordbruket, utveckla turismen samt anläggningar för turism och friluftsliv. En ökad fritidsbebyggelse skulle motverka en tillbakagång av service och arbetsplatser på glesbygden. När områdesplanen antogs 1985 var förhoppningen att fiskerinäringen fortsatt skulle vara stark på Östergarnslandet. För att möjliggöra detta investerade Gotlands kommun pengar på att utveckla Herrviks hamn år 1983. Behovet av mark för permanentboende ansågs framförallt finnas i Katthammarsvik med 30-40 nya tomter och den spridda permanentbebyggelsen i övrigt uppskattades inte bli omfattande. Ny fritidsbebyggelse skulle lokaliseras så att den utgjorde ett underlag för den lokala servicen. I markdispositionsplanen angavs en möjlig utbyggnadsvolym på ca 400 fritidshus på Östergarnslandet. Regeringen och riksdagen ansåg dock att omfattningen av bebyggelseområden för fritidsändamål borde minskas.

Inom planområdet har det varit ett starkt statligt intresse att bevara de höga natur-, kultur- och friluftsvärdena samtidigt som det fanns ett högt tryck att exploatera området med nya bostäder rädde. I perioden 1972-1983 inkom 65 ansökningar om förhandsbesked eller bygglov för permanenthus och 298 ansökningar för fritidshus. Av dessa godkändes 40 stycken för permanenthus och 124 stycken för fritidshus. Den största delen av den nya bebyggelsen tillkom utanför de områden som fanns utpekade i kommunens markdispositionsplan.

Under perioden 1995-2013 har totalt 308 ansökningar om förhandsbesked och bygglov på Östergarnslandet beslutats

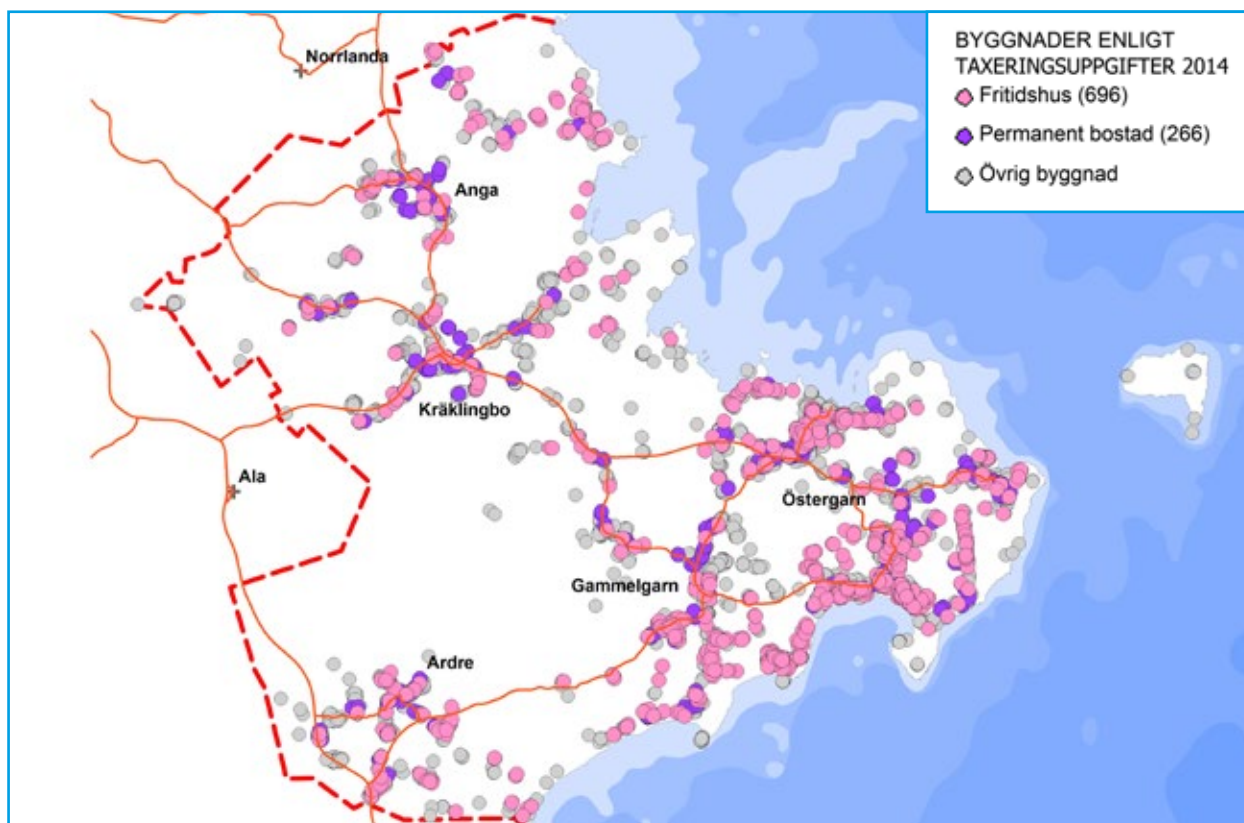

Antal ansökningar om förhandsbesked och bygglov på Östergarnslandet mellan år 1995–2013

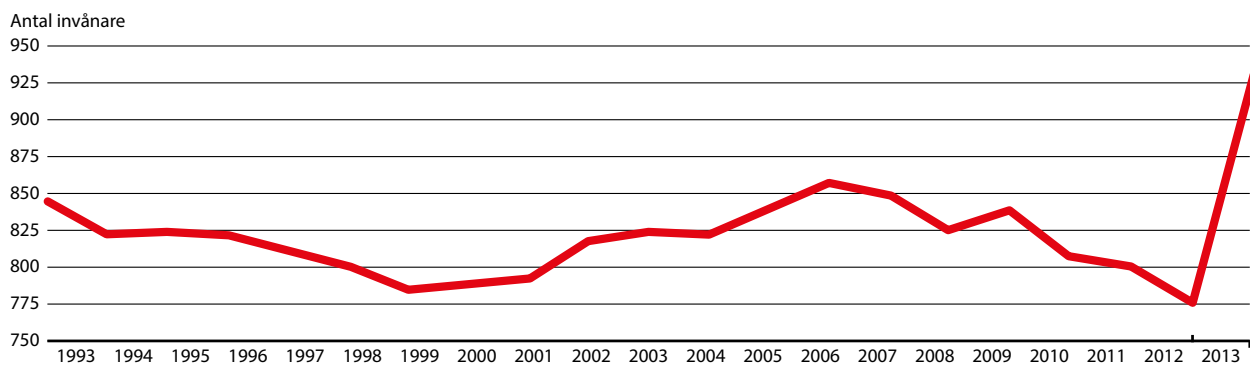
inom Region Gotland, ungefär 70 procent av ansökningarna beviljades.

Samtliga bostads- och fritidshus som har uppförts i perioden 1995-2013 har analyserats för att ta reda på det avståndet till det närmaste då befintliga hus när byggnaden uppfördes. De allra flesta husen hade en befintlig byggnad inom 50 meter vid tidpunkten för uppförandet.

För att ta del av hela rapporten se Bilaga 5 Utvärdering av FÖP Östergarnslandet -95 och 4 kap 4§ MB.

Fördelning av permanent- och fritidshusbebyggelse på Östergarnslandet

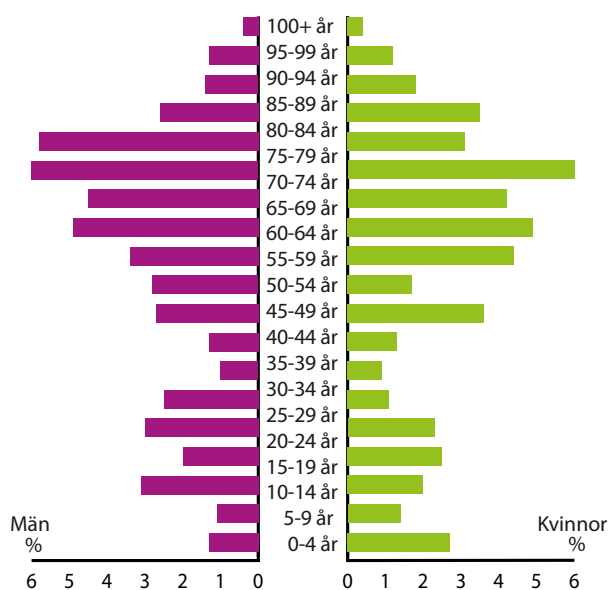
Befolkningsutveckling Östergarnslandet (Statistiken för år 2012-2013 kan vara missvisande pga nytt sätt att definiera området)

BEFOLKNING OCH DEMOGRAFI

Inom avgränsningen för den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet bor det 933 personer varav 457 kvinnor och 476 män. Sommartid ökar antalet boende på Östergarnslandet flerfaldigt och därmed har befolkningsunderlaget stora årstidsvariationer. Vid årsskiftet 2013/2014 fanns det i 59 procent av de totalt 618 bostadshusen och bebyggda lantbruksenheter någon folkbokförd. I de totalt 691 fritidshusen fanns det i nio procent någon folkbokförd.

Område	Män	Kvinnor	Summa
Östergarnslandet	476	457	933
varav inom Kattvik småort	64	61	125

Befolkningspyramiden visar hur ålders- och könsfördelningen ser ut för befolkningen. Andelen äldre är betydligt högre på Östergarnslandet än på Gotland i övrigt. Befolkningsprognoser visar också att andelen barn och unga vuxna kommer bli ännu färre i framtiden.

Befolkningspyramid Östergarnslandet 2013

Den historiska befolkningsutvecklingen har varit tämligen stabil de senaste tjugo åren 1993-2013. Statistiken från 2013 kan vara missvisande på grund av nytt sätt att definiera området, se diagrammet nedan. Det innebär att östergarnslandet skiljer sig från exempelvis Färö och Storsudret som har en kraftigare nedåtgående befolkningsutveckling.

Av boende på Östergarnslandet arbetspendlar 261 personer till annan ort utanför området. Av boende utanför området är det 105 personer som pendlar in till någon av orterna på Östergarnslandet.

Arbetspendling	Östergarns- landet	Varav Katthammarsvik
Befolkningen 16- år	763	122
Förvärvsarbetande med bostad i området	416	55
Förvärvsarbetande med arbetsplats i området	244	43
Inpendling	105	25
Utpendling	261	35
Nettopendling	-156	-10

SERVICE OCH SOCIAL INFRASTRUKTUR

Skola

Inom Östergarnslandet finns en kommunal skola i Kräklingbo, F-6, med ett 60-tal elever och sju anställda. I lokalen finns även fritidsverksamhet. Upptagningsområdet är Anga, Östergarn, Gammelgarn, Ala och Kräklingbo socknar. Högstadium i Roma. Årdre socken hör till Garda skolas upptagningsområde, högstadium i Hemse. I Kräklingbo finns en privat förskola.

Ett ökat elevunderlag är en viktig fråga och regionen bör stötta till inflyttning av barnfamiljer till området. I dagsläget är tendensen att tomt- och fastighetspriser skjuter i höjden vilket gör att barnfamiljer som vill bosätta sig inom området permanent konkurrerar med i många fall personer som söker sommarboende. Ett sätt skulle vara att regionen tillåter uppförande av flerfamiljshus, i första hand i närheten av nuvarande skolan och i Katthammarsvik. Att serviceorten fungerar året runt är avhängigt elevunderlaget till skolan,

varför en stöttning av service och näringsliv är grundläggande. Här spelar exempelvis långsiktiga lösningar för vatten och avlopp en viktig roll.

Äldreboende och Trygghetspunkt i Katthammarsvik

Sjukvård

Akutvård och specialistvård liksom vårdcentraler erbjuds i Visby. I Katthammarsvik och Roma finns Trygghetspunkter för patienter med behov av enklare åtgärder. Till exempel återkommande provtagningar, såromläggningar, blodtryckskontroll och vissa injektioner.

Folktandvård finns i Roma och en privat tandläkare i Katthammarsvik (Skolhuset i Östergarn).

Äldreomsorg

Boende på Östergarnslandet erbjuds hemtjänst, trygghetslarm och matdistribution. Numera kan även fritidshusägare och deltidboende erbjudas hemtjänst om de har det i hemkommunen. Då bekostas det av hemkommunen.

Det nya äldreboendet i Katthammarsvik stod färdigt i september 2014 och erbjuder 30 platser, varav 10 platser för personer med demenssjukdom, och har ca 30 anställda. Det är en relativt stor arbetsplats vilket ställer krav på goda kommunikationer för anställda och besökare. Verksamheten bör ge uppsving åt befintlig service i Katthammarsvik. Äldreboendet är byggt så att det ska vara möjligt att docka på fler enheter fram över om behov finns. I byggnaden huserar även en trygghetspunkt som finns beskriven ovan. Även en utveckling av trygghetsboende i Katthammarsvik är en möjlighet för att tillgodose framtida behov.

Socialförvaltningen (SOF) har hemtjänst inom hela området, det har visat sig svårt att få lokala företag att ta sig an området. Det har visat sig svårt att få lokala företag att etablera sig i området på grund av få brukare i en spridd bebyggelse. SOF har tagit över hemsjukvården över hela ön (sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter).

Räddningstjänst

På Östergarnslandet finns en brandstation i Kräklingbo med en deltidbrandkår. Tre man i beredskap om fyra vaktlag. För att kunna hålla bemanning med rätt anspänningstid är lokala arbetsstillfällen viktigt.

Kollektivtrafik

År 2014 reste sammanlagt 28 383 personer med linje 41. Det är i snitt 8,3 med ett spann mellan 7,5 och 9,3 personer/tur. På vardagar gick det fem dubbelturer/dag året runt. På helgerna var det två dubbelturer under vinterhalvåret och fyra under sommaren.

Det finns möjligheten för resenärer att som ett komplement till kollektivtrafiken åka med skolskjutsen. Samordning görs mellan skolskjuts och kollektivtrafik för att tidtabellerna ska passa för byte mellan de båda. Ett exempel är att försöka anpassa kollektivtrafiken så att det går en kollektivtrafik tur in till Visby när skolskjutsen kommer till högstadieskolan.

Kollektivtrafiken utvecklas nu för att förenkla för resenärer genom tydligare turlista, enklare sätt att få information samt förenkla biljettköp bland annat genom internethandel.

Kollektivtrafikens busslinjer på Östergarnslandet

Övrig Service

Biblioteket ligger i Östergarns bygdegård och har öppet två dagar i veckan. De erbjuder utlån av böcker och andra media.

I Katthammarsvik finns en matvaruaffär som erbjuder service så som uttagsautomat för kontanter, Svenska spel, Apotek, drivmedelsstation, post (frimärken och brev) utlämning från systembolaget samt återvinningsstation.

Näringslivsutveckling

En översiktsplan behandlar näringslivsfrågor utifrån dess mark- och vattenbehov. För den översiktliga planeringen är därför näringslivets behov av mark och vatten i avvägning mot andra intressen av störst betydelse.

Det finns möjlighet att etablera verksamheter som går att kombinera med boende inom utpekade bebyggelseområden. I planförslaget pekas inte något nytt område ut för miljöstörande verksamhet på Östergarnslandet.

Östergarn gamla skola fungerar idag som företagshotell

NÄRINGSLEV PÅ ÖSTERGARNSLANDET

Gotland är ett företagstätt län räknat per invånare och många driver egna företag. På Östergarnslandet där jordbruk, skogsbruk och fiske är en stor näringsgren finns det stora möjligheter för att kombinera sitt jordbruk med exempelvis turistverksamhet. Natur- kultur och fisketurism är alla inriktningar med hög utvecklingspotential.

I Katthammarsvik finns ett företagshotell som ger utrymme för den egna företagaren att samnyttja ytor och utrustning och på så vis kunna ha kvar sin arbetsplats i området och därmed stötta och bidra till att den lokala servicen bevaras. Bredbandsutbyggnaden har möjliggjort att fler kan välja att jobba på distans men det gynnar även den enskilda företagaren som nu har möjlighet att arbeta från sin bygd även med program som kräver snabb uppkoppling.

På Östergarnslandet är det företag inom vård och omsorg som sysselsätter flest kvinnor. Därefter kommer tillverknings och utvinning, hotell och restaurang och okänd bransch. Okänd bransch kan t.ex. vara tillfällig personal på kommuner som inte kan kopplas till ett specifikt arbetsställe eller handelsbolag som saknar bransch i SCB:s företagsregister, (även en del egenföretagare som saknas i företagsregistret).

Fd skolhuset i Östergarn

Vad gäller männens sysselsättning är jordbruk, skogsbruk och fiske dominerande. Det är också den näringsgren som totalt sysselsätter flest personer på Östergarnslandet därefter kommer byggverksamhet och sedan tillverkning och utvinning se tabell Näringsgren.

Förvärvsarbetande 16- år med arbetsplats i området efter näringsgren och kön (2013)

Näringsgren*	Män	Kvinnor	Totalt
Jordbruk, skogsbruk och fiske	38%	7%	27%
Byggverksamhet	17%	3%	12%
Tillverkning och utvinning	10%	13%	11%
Vård och omsorg	2%	27%	10%
Okänd bransch	8%	15%	10%
Hotell och restauranger	7%	11%	8%
Företagstjänster	4%	13%	7%
Personliga och kulturella tjänster m.m.	7%	4%	6%
Information och kommunikation	4%	1%	3%
Handel	2%	3%	2%
Transport	2%	1%	2%
Fastighetsverksamhet	1%	0%	0%
Utbildning	0%	1%	0%

* Näringsgren avser företagets eller arbetsställets huvudsakliga verksamhet. I regel används arbetsställets näringsgrenskod när sysselsatta redovisas efter bransch. Om ett företag bedriver flera typer av verksamhet vid exempelvis ett och samma arbetsställe bestäms näringsgrenskoden i princip utifrån en verksamhet som sysselsätter flest anställda (SCB)

Kulturella och kreativa näringar

Gotland har stor potential vad gäller tillväxt och sysselsättning inom kulturella och kreativa näringar (KKN). Regeringen beslutade 2009 om en handlingsplan för att utveckla entreprenörskap och företagande inom kulturella och kreativa näringar och ökad samverkan mellan kultur och näringsliv. Gotland fick ta del av dessa medel och har genomfört aktiviteter med syfte att skapa kunskap om näringen samt sprida kunskap om näringen och dess förutsättningar.

Inom ramen för detta arbete har följande utmaningar för verksamma inom KKN på Östergarnslandet identifierats:

- Långa resvägar.
- Hitta kunder och att kunderna hittar dit i de fall man har verkstad/ateljé e dyl.
- Att bli mer digitalt kunniga för att jobba mer med nätförsäljning t ex.
- Fysiska mötesplatser saknas.
- Nätverk, t.ex. företagsnätverk saknas.
- Stimulanspaket att våga/vilja växa, skala upp
- Generationsskiften
- Kort säsong.
- Vatten- och avloppsfrågor

Areella näringar

De areella näringarna jordbruk, skogsbruk och fiske bedöms vara mycket viktig för den fortsatta utvecklingen av det gotländska näringslivet, inte bara i jordbruksledet, utan kanske i ännu större utsträckning inom livsmedels- och virkesförädling. Maten har blivit en alltmer positiv värdebärande för Gotland och besöksnäringen.

JORD- OCH SKOGSBRUK

Jord- och skogsbruk står för en betydande del av markanvändningen på Östergarnslandet och har en avgörande roll som förvaltare och kulturbärare av landskapets värden. Nästan 30 procent av de förvärvsarbetande med arbetsplats inom planområdet har sin huvudsakliga verksamhet inom de areella näringarna.

Antalet svin- och mjölkproducenter har minskat i området, men antalet mjölkdjur uppskattas vara de samma som år 1985, antalet saggor och svin har dock minskat på Östergarnslandet. Extensiv djurhållning så som får- och nöthållning har ökat. Marken i området har visat sig lämplig för hållande av betesdjur och främst får och det finns särskilt goda förutsättningar för en ökad lammproduktion. Arealbehovet för gödselspridning och livsmedel/foderproduktion bedöms vara den samma som år 1985 och efterfrågan på arealer för jordbruksnäringen är stora just nu.

Den större delen av den brukade arealen går till foderproduktion. Det finns också en större verksamhet för produktion av potatis och morötter samt andra rotfrukter och ett antal mindre producenter har etablerat sig under senare tid.

Karta över jordbruksmark och beten som erhöll EU-stöd år 2016

Åkermarken i ett hållbarhetsperspektiv

Den svenska jordbruksmarkens utbredning har förändrats starkt. Minskningen beror bland annat på jordbrukets effektivisering och rationalisering under 1900-talet. Många av de mindre enheterna slogs samman med andra gårdar, övergavs eller planterades med skog. Men också tätortsexpansion i form av bebyggelse och vägar orsakar nedgång i jordbruksmark nationellt. Utifrån ett långsiktigt perspektiv bör jordbruksmarken ses som en resurs som berör framtida generationers matförsörjning. Jordbruksmarken bör därför

bevaras från exploatering för att tillgodose eventuella framtida behov av en svensk matproduktion. Det är också viktigt vad gäller sysselsättning och utifrån ett globalt rättviseperspektiv. För de avloppslosningar som föreslås i planen är det en förutsättning att jordbruket har spridningsarealer för de restprodukter som slutan tank innebär. Jordbruksmarken är idag, enligt Miljöbalkens 3 kapitel 4 §, av nationell betydelse men den är inte utpekad som riksintresse. Det innebär att det är av stor vikt att vid planläggning av mark ta hänsyn till bevarande av jordbruksmark.

Förslaget till fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025 understryker att åkermark inte bör bebyggas.

Grannkonflikter

Idag är tendensen att nya typer av markkonflikter uppstår på landsbygden i takt med att de areella näringarna förändras. Efterfrågan på jordbruksmark är fortsatt hög på Gotland. Lantbruksföretagen fortsätter att rationaliseras och antalet företag med lantbruk som heltidssyssla minskar, medan andelen diversifierade företag på landsbygden ökar. Antalet grannkonflikter mellan fastighetsägare förefaller öka generellt på landsbygden och de kan innebära en känsla av osäkerhet för framtiden och frustration för jordbrukaren. Exempel på grannkonflikter är boende som störs av jordbruksverksamhet eller motsätter sig utökad verksamhet, bostäder som planeras i närheten av aktiva brukare, risken för allergener eller intressekonflikter mellan lantbrukare.

Lantbrukarnas riksförbund är i skede med att ta fram en strategi/handlingsplan för att hantera och förebygga grannkonflikter. Idéer på hur grannkonflikter kan förebyggas är bland annat att föra en bra dialog tidigt, att ta emot gårdsbesök, att informera om befintlig verksamhet när en fastighet överläts m.m.

En mer samlad bebyggelse ger förutsägbara exploateringsområden och möjlighet till expansion och utveckling inom jordbruket med bibehållna skyddsavstånd.

Skogsnäring

Skogsindustrin är en av Gotlands till ytan största näringsgren, ca 42 procent av öns yta utgörs av skog, tall är det dominerande trädslaget. De gotländska tallarna ger ett mycket hårt virke och kärnvirket lämpar sig väl till nischprodukter med speciella krav på hållbarhet och motstånd mot röta. Den största delen ägs av enskilda personer, vilket också påverkar intensiteten i skogsbruket. Det finns möjlighet att öka avverkningstakten och den nya generationen skog har

betydligt högre tillväxtpotential och kan genom förbättrad skötsel öka sysselsättningen och avkastningen inom näringen, liksom en vidareutveckling av förädling av skogsråvaran. I framtiden anses skogens betydelse för rekreation, hälsa och upplevelseturism öka och kan tillsammans med en fortsatt hållbar virkesproduktion generera ytterligare mervärden och inkomster till Gotland.

I dagsläget finns skogsstyrelsens statistik över produktiv skogsmark endast redovisat över Gotland som helhet. Enligt den senaste statistiken från 2008 finns omkring 113 000 hektar produktiv skogsmark på ön. 37 procent av skogsägarna är kvinnor.

FISKERINÄRING

Fiskerinäringens koppling till landsbygdens utveckling är tydlig, ett lokalt bedrivet kust- och fritidsfiske ger ökade förutsättningar för att bibehålla och utveckla social och kommersiell service. Framförallt sommartid är efterfrågan på försäljningsställen hög. Fisket och fiskelägen utgör en viktig del i landskapet och bilden av Gotland som ö.

Av Sveriges fiskekvot tas 70 procent i Östersjön men endast tre procent tas av de gotländska licensierade yrkesfiskarna. Hamninfrastrukturen är viktig, inte bara för det storskaliga fisket, utan även för det småskaliga kustnära fisket. För att få upp volymerna på det småskaliga kustnära fisket måste det vara tätt mellan hamnarna. Det är ett stort turistvärde i levande hamnar. Det finns stor potential i att utveckla nya produkter t.ex. idburgare eller skarpsill. Det finns också stor potential i vildmarksturism.

De vanligaste arterna som fiskas vid fritidsfiske (spöfiske) på Östergarnslandet är havsöring (höst och vår) men även gädda ökar. Vid husbehovsfiske med nät är de vanligaste sorterna öring, sik, gädda och abborre (gädda och abborre är fredade delar av året). Totalt finns det 40 yrkesfiskare på Gotland varav 20 deltid (2013). Endast fiskare med yrkesfiskarlicens får sälja vidare fisk. I tabellen nedan anges hur många yrkesfiskare, fartyg och landad fångst för respektive hamn på Östergarnslandet.

Antal yrkesfiskare, fartyg och landad fångst på Östergarnslandet(2013)

Hamn	Antal licensierade yrkesfiskare	Antal båtar	Landad fångst i hamn	Landad fångst utanför hamn
Herrvik	10	11	5 ton	100 ton
Katthammarsvik	1	1	2,5 ton	
Sysne	1	1	1,5 ton	
Sjaustre	1	1	500 kg	

Fisket utgör en betydande del av pågående verksamheter i Herrviks hamn

Turismens utveckling

Det är regionens uttalade mål att Gotland ska öka sin attraktivitet som besöksmål. Detta ställer krav på en infrastrukturell utbyggnad i form av cykelvägar, vatten och avlopp, kollektivtrafik och annan kommunikation. En hållbar turism utgör en balansgång mellan bevarande av det gamla och genuina och exploatering för ekonomisk överlevnad. I en översiktsplan är det därför av vikt att presentera och i viss mån även precisera turismen ur ett vatten- och markanvändningsperspektiv. Det är viktigt att de värden och resurser som verkar grundläggande för turismen på en plats säkerställs. Regionens översiktsplan Bygg Gotland 2010-2025 pekar ut befintliga turismanläggningar med möjlig utvecklingspotential. Vid utveckling av dessa ska planläggning ske för att säkerställa det rörliga friluftslivet och andra värden. För Östergarnslandets del pekas Sandviken och Katthammarsvik ut som turistzon/ utredningsområde för turismverksamhet.

Östergarns turistiska utveckling

Redan för över hundra år sedan fanns intresset för Östergarnslandet som besöksmål. Under början av 1900-talet var det kanske främst till Katthammarsvik som besökare och turister sökte sig. Pensionat och vandrarhem etablerade sig i samhället och sommarhus byggdes. Katthammarsviks havsnära läge och den vackra naturen var de viktigaste reseanledningarna vilket följde samhällets utveckling i övrigt där naturens och havets positiva hälsoeffekter började uppmärksammas för de som hade råd. Möjligheten att besöka andra platser ökade också med införandet av lagstadgad semester och med en förbättrad ekonomi för medelklassen under andra hälften av 1900-talet ökade också antalet fritidshus kraftigt på Östergarnslandet. Idag finns omkring 700 fritidsfastigheter att jämföra med 266 åretrunthushållen.

Ca 800 000 turister besöker årligen Gotland och en ökande andel av dessa besöker även Östergarnslandet. Potential finns att utveckla besöksnäringen ytterligare och bland annat de föreslagna LIS-områdena i Katthammarsvik och Herrvik samt områdena för turismändamål i Sandviken och Sjauster kan bidra till att det tillskapas ytterligare besöksmål och övernattningsmöjligheter på Östergarnslandet.

Husbilsturismen bli allt mer populär i Sverige. Gotland och Östergarnslandet har stor potential att bli ett än mer populärart besöksmål. Denna utveckling måste ske hållbart genom att det planeras för lämpliga platser för husbilsuppställning, platser som är attraktiva men som ändå inte är störande. I planförslaget presenteras en strategi för hur bl a uppställningsplatser för husbilar kan tillskapas.

Hållbar turism

Hållbar turism ska vara ekonomiskt bärkraftig och socialt genomförbar, utan att undergräva den naturmiljö och lokala kultur den är uppbyggd kring. År 2010 startade på initiativ av Nygarn Utveckling AB ett Leaderprojekt för att stärka Östergarnslandet som besöksplats och för att skapa både nya arbetstillfällen och mötesplatser för närboende. Projektet Besöksplats Östergarn – strandbygdens kalklandskap utgick bl. a från de höga naturvärden och den unika miljö som finns på Östergarnslandet och som är en mycket stor reseanledning för besökare. Detta resulterade bland annat i att fem vandringsleder, Austergang, skapades på Östergarnslandet. Vandringslederna har stor potential att bli viktiga målpunkter för besökare och på längre sikt planeras en paketeringen av vandringslederna som kommer att säljas i ett helhetskoncept i form av resor med mat, boende och guidade upplevelser. På Östergarnslandet finns god potential för nya verksamheter inom detta område att utvecklas, som t.ex. naturguidning och ridning (Hovleden).

Sandvikens badplats

Fisketurism

Det finns fisketurismföretag som arbetar med att sälja sportfiskepaket på Gotland. Det kombineras ofta med restaurang och logi verksamhet. Fisket bör ses som en utvecklingspotential för turismen.

Den fisketurism som förekommer på Gotland är av naturliga skäl nästan uteslutande baserad på fiske från kusten efter havsöring. Detta fiske på Gotland är vida känt i Norden och i Europa, och kan bli en viktig del av Gotlands turismnäring under perioden oktober–maj, om det får utvecklas på rätt sätt. Just Östergarnslandet har goda förutsättningar för fisketurism, då många fina vattendrag som är viktiga för havsöringens fortlevnad finns här. Övernattningsmöjligheter och infrastruktur för sportfiskare kan utvecklas ytterligare. Dock kräver utvecklingen av ett långsiktigt och hållbart sportfiske tydlig reglering av fångstuttag och ytterligare satsningar på fiskevård.

Svenska turistande fritidsfiskare (mer än 10 mil från hemmet eller sommarstugan) lade i genomsnitt ut cirka 714 kronor per fiskedag år 2006. Totalt var svenskarnas utgifter för fisketurism 2006 cirka 800 miljoner kronor.

I en undersökning 2004 fick svenskar förklara varför de fritidsfiskar. De fyra främsta motiven de intervjuade angav var avkoppling från vardagen, naturupplevelse, möjlighet att själv fånga fisk och samvaro med familj och vänner.

Intresse för fiske leder för många till ett djupare engagemang i miljö- och fiskevårdsfrågor. Antalet frivilligt nedlagda arbetsdagar för fiskevård under år 2004 skattades i en SCB-undersökning till 900 000 dagar.

Cykelturism

Cykelturism är ett snabbt växande fält inom turismnäringen och anses ha en stor potential att bidra till ekonomisk utveckling på regional nivå och då särskilt på landsbygden. Sedan länge är cykling också en viktig del i turismen på Gotland. Cykelturism och annan rekreationsturism såsom vandring har flera positiva effekter för en region. Cykling är ett hållbart sätt att transportera sig som gör liten påverkan i landskapet. Det bidrar också till ett levande och öppet näringsliv på landsbygden.

Under sommaren blir många av vägarna på Gotland högttrafikerade, och längs flera sträckor trängs både cyklisterna och bilister på smala vägar. En förutsättning för ökat cyklande är att villkoren för cykling förbättras genom utbyggnad av cykelinfrastrukturen, förbättring av befintlig infrastruktur samt förbättrat underhåll. Samordning mellan Trafikverket och Region Gotland är en framgångsfaktor.

Cykelturister i Ardre

Under år 2014 avslutades en förstudie, Cykla på Gotland, som initierades av Region Gotland. Syftet med förstudien var att undersöka vad Region Gotland i samarbete med näringslivet behöver göra för att utveckla en blomstrande cykelturism, och annan rekreationsturism, på Gotland. Förstudien visar att Gotland har utmärkta förutsättningar att utveckla sin cykelturism, och att det på hela ön finns höga natur- och kulturvärden som kan attrahera både nationella och internationella målgrupper. Inom arbetet med projektet gavs även förslag på lokala cykelledsruiter, bland annat på Östergarnslandet. Rutterna i området har en varierande längd från 10–30 km, och med utgångspunkt från Östergarns gamla skola i Katthammarsvik leder rutterna till populära turistbesöksmål såsom Herrvik, Sysne, Sandviken och Ljugarn. I första hand kommer en sträcka mellan Katthammarsviks hamn till Herrviks hamn att studeras närmare. Först ut att genomföras är sannolikt cykelledsruiter på Fårö.

Bygg Gotland och turismen

I regionens översiktsplan Bygg Gotland 2010–2025 behandlas turismnäringen och dess utvecklingsmöjligheter:

”Turismen är ekonomiskt mycket viktig för Gotland och är även ett sätt att marknadsföra Gotland som en plats att bo på och verka i. En långsiktig satsning där många former av turistanknutna branscher får möjlighet att utvecklas, tillsammans med en utveckling av turistzoner, kan bidra till landsbygdsutveckling. Översiktsplanens intentioner och målsättning där turismen både ska ha geografisk och innehållsmässig spridning kan leda till att investeringar och resurser inte bara satsas i Visby utan sprids över ön. Stor potential finns också i landsbygdsturismen som inte nödvändigtvis måste vara kustnära.”

Campingplats vid Sandviken

Naturmiljön, kulturlandskapet, och de vidsträckta stränderna bidrar tillsammans med en levande landsbygd till att göra Gotland till ett attraktivt resmål. Översiktsplanens intentioner möjliggör en hållbar långsiktig utveckling av turismnäringen på Gotland som inte undergräver de grundläggande värdena för natur- och kulturmiljöer och det rörliga friluftslivet.

Turismens värdeområden

Turismens värdeområden

Värdeområdena har inte någon juridisk status när det kommer till exploateringskonflikter, dock visar kartbilden hur spridda turistnäringens intressen är inom planområdet, samt att de sammanfaller med andra bevarandevärden. Det leder till slutsatsen att om vi i den fysiska planeringen tar hänsyn till dessa grundläggande värden, ökar också möjligheten för

att långsiktigt bibehålla turistnäringen på hela Gotland. Värdeområdena ska ses som grundläggande planeringsunderlag. Beaktas riksintresset för hela Gotland, 4 kap 2 § MB, värnar vi turistnäringens intressen, då riksintresset konstitueras av ungefär samma värden som gemensamt bildar turistnäringens värdeområden.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Sedan den 1 februari 2010 kan kommunerna, med stöd av miljöbalken och plan- och bygglagen, peka ut strandnära områden för landsbygdsutveckling, s.k. LIS-områden, i sina översiktsplaner. Områdena ska vara lämpliga för utveckling av landsbygden och ha en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt. Möjligheterna för kommunerna att peka ut LIS-områden ska tillämpas restriktivt där det råder ett högt bebyggelsetryck och där strandskyddsvärdena är särskilt höga. Gotland är ett av dessa områden.

Region Gotland har gjort en tolkning av vad LIS utmed Gotlands kust kan innebära samt arbetat fram en strategi för ett stegvis utpekande av LIS-områden. Den framtagna strategin tillämpas nu i framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik. Den har tidigare tillämpats i framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Storsudret och Burgsvik och den fördjupade översiktsplanen för Fårö som antogs av regionfullmäktige 2013 respektive 2014.

Strandskyddet innebär att det råder ett generellt förbud mot att bygga inom strandskyddade områden. Lagstiftningen ger dock vissa möjligheter till undantag från detta förbud, om det finns särskilda skäl. Strandskyddets syften är att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Ett av syftena med LIS-områden är att möjliggöra vissa lättnader i strandskyddade, glesbebyggda områden med god tillgång till orörda stränder, samtidigt som det behövs skärpningar i de mer högexploaterade delarna av landet där det finns liten tillgång till orörda stränder.

Länsstyrelserna ska lämna synpunkter på kommunernas förslag till strandnära landsbygdsutvecklingsområden vid samråd om översiktsplanen.

Liksom tidigare gäller för hela landet att dispens kan sökas från det byggnadsförbud som strandskyddet innebär. Om särskilda skäl föreligger och strandskyddets syften inte skadas, kan dispens medges. På grund av att de strandskyddade områdena utmed Gotlands kust också är naturreservat är det Länsstyrelsen som prövar ärenden om strandskyddsdispenser inom dessa områden.

METOD FÖR UTPEKANDE AV LIS-OMRÅDEN I REGION GOTLAND

Arbetsordning för framtagande av LIS-områden

Följande frågeställningar bör beaktas och besvaras vid framtagandet av LIS-områden:

- Hur ser förutsättningarna för landsbygdsutveckling ut i olika delar av kommunen?
- Hur bidrar utpekade områden till att stimulera landsbygdens utveckling, en positiv sysselsättningseffekt och ett ökat serviceunderlag?
- På vilket sätt kan ett ianspråktagande av strandområdet långsiktigt bidra till en sådan utveckling?
- Kommunen bör motivera sina ställningstaganden och ange vilket stöd som finns för den valda inriktningen.
- Vilka typer av stränder finns i kommunen och hur används de?

För att göra en bedömning av om det finns god tillgång på stränder är det nödvändigt att både bestämma kvantiteten och vilka kvaliteter stränderna har.

- Vem använder stranden?
- Hur tillgänglig är stranden för allmänheten?
- Vilka upplevelsevärden har stranden?
- Vilken betydelse har stranden för den biologiska mångfalden, d.v.s. för att bevara goda livsvillkor för djur och växtlivet?
- Vilken betydelse har olika strandområden för att långsiktigt trygga tillgången på stränder och säkerställa strandskyddets syften?

När LIS-områden pekas ut är det i första hand de grundläggande principerna för användningen av mark- och vattenområden som ska tillämpas, d.v.s. att mark- och vattenområden ska användas för det ändamål som de är mest lämpade för. De värden som finns i området ska beaktas i allmänhet och att bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. Miljöbalken (MB) ska beaktas i synnerhet. Det innebär att de planerade åtgärderna inte påtagligt får skada riksintressena.

- I planläggningen ska även en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar främjas.
- Planeringen bör vidare inriktas mot att så stor del av allmänheten som möjligt har tillgång till stränderna.
- I planeringen ska också behovet av skydd mot olyckor, översvämning och erosion beaktas. Det är kommunens ansvar att se till att det finns ett tillräckligt underlag för att bedöma risken för översvämning med mera.

ETT STEGVIS UTPEKANDE AV LIS-OMRÅDEN

Det bör vara möjligt att dela upp arbetet med att ta fram LIS-områden i ett antal delprocesser. Den första processen bör omfatta Steg 1, avvägningar ur ett helhetsperspektiv, samt Steg 2, avvägningar ur ett kommunalsperspektiv, kopplat till framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik. Slutlig avvägning mot andra intressen enligt både miljöbalken och plan- och bygglagen i konkreta ärenden, görs i Steg 3.

STEG 1 AVVÄGNINGAR UR ETT HELHETS-PERSPEKTIV

- Allmänt om strandskyddet
- Hur ser förutsättningarna för landsbygdsutveckling ut i olika delar av kommunen?
- Tillgången av stränder på Gotland.
- Vilka typer av stränder finns i kommunen? Hur används de? Vilka skyddsvärden har de?
- Till vilka platser bör LIS-områden lokaliseras i relation till de övergripande förhållningssätt som kommer till uttryck i översiktsplanen.

Allmänt om strandskyddet

Strandskydd har funnits i Sverige sedan 1940-talet, då bestämmelser i byggnadslagen (1947:385) infördes om att länsstyrelsen skulle ha möjlighet att förbjuda bebyggelse utanför stads- och byggnadsplan. Syftet var att skydda områden bl.a. på grund av deras skönhet och växtlighet. (Länsstyrelsen i Gotlands län beslutade 1948, med stöd av 122 § byggnadslagen, om tillståndsplikt för all bebyggelse inom en upp till 500 m bred zon längs nästan hela kusten.) Under 1950-talet kom strandlagen (1952:382) som 1965 ersattes av naturvårdslagen (1964:822).

Det generella strandskyddet, som sträcker sig 100 meter ut i vattnet och 100 meter upp på land från strandlinjen, kom 1975 och ser lika ut över hela Sverige och gäller vid havet, insjöar och alla vattendrag. Det innebär ett förbud att bygga vid stränderna.

Den tidiga lagstiftningen kring strandskydd fokuserade bara på att skydda allmänhetens tillgång till platser för friluftsliv och bad. Men i och med att naturvårdslagen ändrades 1994, utvidgades syftet med strandskyddet till att också omfatta skydd för strandzonens växt- och djurliv. Naturvårdslagen överfördes sedan till miljöbalken 1999.

Sedan 1950-talet har länsstyrelsen även haft möjlighet att, om det behövs för att tillgodose något av strandskyddets syften, utöka strandskyddet för vissa utpekade strandområden så att skyddet har sträckt sig längre än 100 meter, dock maximalt 300 meter, från strandlinjen. Länsstyrelsen i Gotlands län har dels den 30 augusti 1976, dels den 26 april 1993 beslutat om utvidgning av strandskyddsområdet längs delar av Gotlands kust. Detta förekommer på Storsudret, Östergarnslandet och Fårö samt i Lau, När och Grötlingbo.

Den 1 juli 2009 infördes nya strandskyddsregler i miljöbalken (SFS 2009:532). De nya reglerna innebär bl.a. att ett beslut om utvidgat strandskydd efter den 31 december 2014 gäller endast om utvidgningen har beslutats med stöd av 7 kap 14 § MB i dess nya lydelse.

Länsstyrelserna har därför sedan 2009 haft ett regeringsuppdrag att före 2015 se över det utvidgade strandskyddet. Länsstyrelsen på Gotland har genomfört denna översyn. Vid översynen har bl.a. hänsyn tagits till att syftet med strandskyddet 1994 utvidgades till att även utgöra skydd för djur och växter.

Hur ser förutsättningarna för landsbygdsutveckling ut i olika delar av kommunen?

Förhållandena runt Gotlands kust varierar, men det finns vissa grundläggande förutsättningar som kan sägas vara gemensamma:

Hela Gotland utanför Visby, inklusive kust- och strandområdena är klassat som landsbygd som med ökat avstånd från Visby också har ett stigande behov att hitta nya vägar till utveckling, d.v.s. landsbygdsutveckling.

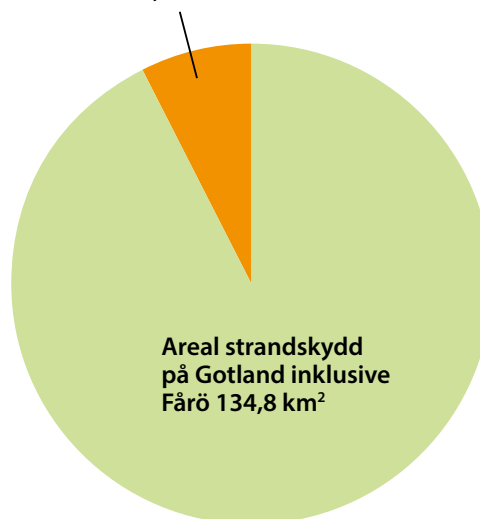
Bedömningen är att tillkommande verksamheter inom utpekade LIS-områden på Gotland i sin helhet i första hand bör främja natur, turism och friluftsliv, eftersom turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid exploatering utmed Gotlands kust, enligt miljöbalken. Småskaliga verksamheter bör prioriteras.

Tillgången av stränder utmed Gotlands kust

Gotland är Sveriges största ö. Gotland inklusive Fårö har en cirka 800 km lång kust eller är den bara 620 km? Det strandskyddade området på land på Gotland inklusive Fårö och övriga mindre öar är cirka 145 km². Region Gotland består av ca 515 st öar, kobbar och skär.

Bedömningen är att Region Gotland kvantitativt sett har god tillgång av stränder utmed den gotländska kusten, inte bara i förhållande till sin areal och befolkning, utan även till de cirka 800 000 personer som årligen besöker Gotland.

Areal strandskydd övriga mindre småöar 10,5 km²

Strandskydd på Gotland inklusive Fårö och övriga mindre öar 145,3 km²

Men hur lång är Gotlands kust egentligen?

Även om uppgifterna varierar så är den mer eller mindre etablerade uppfattningen att Gotlands kust är ca 800 km lång. Svaret på frågan är dock lite mer komplicerad än så, svaret beror helt och hållet på hur frågan ställs. Vad ska tas med och hur noggrant ska den mätas?

Första frågan är alltså vilka objekt som ska räknas med? Om svaret är ca 800 km, så är frågan: Hur lång är Gotlands kust inklusive Fårö, men exklusive övriga 513 st öar runt Gotland, med utgångspunkt från strandlinjen i fastighetskartan? Om övriga öar även räknas med och samma beräkningsmetod används så blir den totala strandlinjen istället cirka ca 1000 km lång.

När det gäller frågan om hur noggrant man ska mäta kan sägas att det handlar om att bestämma sig för hur lång linjal man ska använda.

Längden på den strandlinje som användes i Översiktsplanen, FÖP Storsudret och FÖP Fårö är hämtad från fastighetskartan som är framtagen av Lantmäterimyndigheten. Med vilken exakt metod den är framtagen är inte helt uppenbart, bara att den ger Gotland en strandlinje som är 710 km lång och Fårö en som är 99 km lång. Alltså totalt 800 km.

Lantmäterimyndigheten tillhandahåller även ett annat kartunderlag kallat Översiktskartan. Den ger Gotland en strandlinje som är 532 km lång och Fårö en som är 84,5 km. Alltså totalt 616,5 km.

Den första är alltså 30 procent längre än den andra. Hur kan det bli så?

Studerande på Ekologiprogrammet på Uppsala Universitet Campus Gotland har gjort en jämförande studie mellan olika sätt att räkna fram längden på Gotlands strandlinje. Slutsatsen av studien är att strandlinjens längd för Gotland inklusive Fårö ligger någonstans mellan ca 290 km och oändligheten, det är bara en fråga om hur noggrant man mäter, d.v.s. hur lång alternativt hur kort mätsticka man väljer. Ju kortare mätsticka desto längre blir strandlinjen. I Campus Gotlands studie ligger längderna på redovisade strandlinjer i spannet 548 – 800 km. Längden på den strandlinje som kommer ut ur den beräkningsmetod som ger den längsta strandlinjen är 46 % längre än den som kommer ut ur den metod som ger den kortaste.

Vilken metod är rätt? Svaret är alla eller ingen, man måste välja! En annan rimlig slutsats är att för att få en praktiskt användbar uppskattning av strandlinjens längd bör fastighetskartans strandlinje användas som utgångspunkt. Hur länden på strandlinjen i fastighetskartan är framtagen vet vi förvisso inte riktigt, men att mätstickans längd är betydligt kortare än 100 meter är dock skäligt att anta.

En rimlig uppskattning av strandlinjens längd för Gotland inklusive Fårö som är praktiskt användbar för de syften den är avsedd att användas i det här sammanhanget är därför att strandlinjens längd kan sägas ligga i spannet 585 - 654 km. Tar man medelvärde 620 km, innebär det att strandlinjen blir ca 180 km kortare än vad den etablerade uppfattningen gör gällande.

En rimlig uppskattning av längden på Gotlands kust är således att den är cirka 620 km lång!

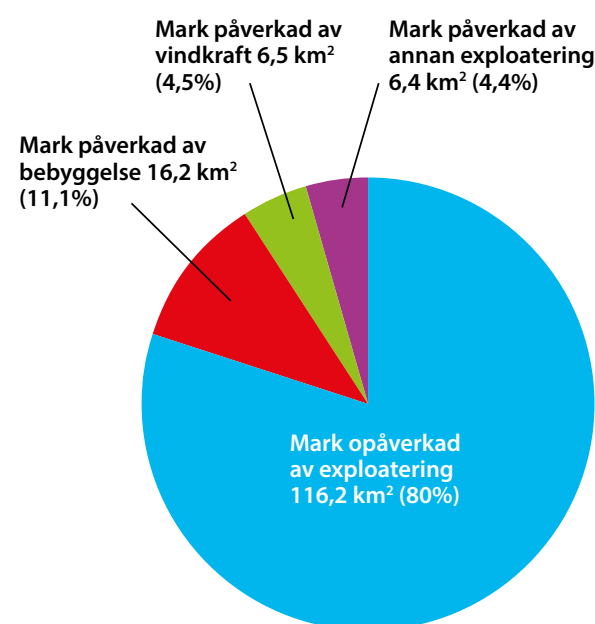
Vilka typer av stränder finns i kommunen? Hur används de? Hur skyddsvärda är de?

De strandskyddade områdena utmed kusten är både omfattande och har från ett nationellt perspektiv generellt höga skyddsvärden. Lågstanivån är hög och högstanivån är i vissa fall ur flera aspekter helt unik. Bedömningarna grundar sig på de värden som utgör syftet med strandskyddet, att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Strandskyddets värden är uppbyggda av en kombination av olika typer av natur- och kulturvärden, visuella värden kopplade till natur- och kulturlandskapet samt sociala värden kopplade till friluftslivets främst det rörliga friluftslivets intressen och graden på dessa värden. Skyddsvärdet påverkas även av hur bebyggelseinverkan ett område bedöms vara. Skyddsvärdena anses vara högre i de bebyggelseinverkanade områdena där bebyggelsestrycket bedöms som stort och där bebyggelsen redan idag utgör inskränkningar i strandskyddet.

Den totala arealen strandskydd på land på Gotland inklusive Fårö och övriga mindre öar är ca 145 km². Av den arealen är ca 16 km² (11,1 procent) bebyggd med byggnader¹ och ca 13 km² (8,9 procent) är ianspråktagen av annan exploatering².

Det innebär att cirka 116 km² eller cirka 80 procent av det strandskyddade området på land kan anses som opåverkad av exploatering och ca 29 km² eller 20 procent av det strandskyddade området på land i något avseende kan anses påverkad av någon form av exploatering. Om de mindre öarna inte räknas med förändras resultatet något. De strandskyddade områdena på land på de mindre öarna är cirka 10,5 km² (7,2 procent). Arealen bebyggd mark är med de mindre öarna borträknade cirka 12 km² (8,7 procent) och arealen annan exploatering är ca 12 km² (9 procent). Den totala arealen strandskyddade områden som är påverkade av exploatering är om de mindre öarna inte räknas med ca 24 km² (17,7 procent) jämfört med ca 29 km² (20 procent) om de räknas med.

Andel opåverkad respektive påverkad och exploaterad mark inom strandskydd på land på Gotland

1. Byggnader

- Skiktet By från Lantmäteriet användes med en buffert på 50 m (Används b.l.a. i Uppföljning av exploatering i kustzonen-rekommenderade geodata och analysmetoder, Länsstyrelsen i Norrbottens län).

2. Annan Exploatering omfattar*:

- Övriga Anläggningar ur fastighetskartan buffrades 50 m (Innehåller anläggningar med mittlinjeredovisning och/eller kantlinjeredovisning. Detaljtyperna Pir (kantlinje), Kaj (mittlinje), Kaj (kantlinje), Avbärare, Ledverk och Dykdalb redovisas endast inom NSL-områden nationella strandlinjen)
- Kraftledning ur fastighetskartan buffrades 25 m
- Vindkraftverk buffrades 1000 m ur fastighetskartan
- Vägar (vl) ur fastighetskartan buffrades med 2 m på vardera sidan, eftersom Region Gotland använder det avståndet vid beräkningar av påverkan från vägarna. Vägarnas bredd användes också, allmänväg > 7 m är satt till 12 m, allmän väg 5-7 m är satt till 7 m, allmänväg < 5 m är satt till 5 m och övriga små vägar till 4 m.
- Bryggor och pirar samt hamnområden är inte medräknade i arealen.

**) Är ej redovisat i FÖP Storsudret och FÖP Fårö*

Strandskyddets värden hela Gotland

Kartan nedan är ett försök till nyansering av var skyddsvärdena bedöms vara större respektive mindre. Ju mörkare färg desto högre skyddsvärden utifrån natur- och kulturvärden och friluftslivets värden. Grön färg markerar områden med de lägsta skyddsvärdena utifrån dessa aspekter.

Samlade strandskyddsvärden på Gotland

Skyddsvärdena utmed Gotlands kust är uppbyggda av följande dokumenterade natur- och kulturvärden:

- Hela kusten är utpekad som riksintresse enligt 4 kap 2 och 4 §§ MB
- Hela strandskyddsområdet utmed kusten är också naturreservat
- Hela kusten är utpekad som riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6§ MB
- Delar av kusten är utpekad som riksintresse enligt 4 kap 8 § MB
- Delar av kusten är utpekad som riksintresse för naturvärden enligt 3 kap 6§ MB
- Delar av kusten är utpekad som riksintresse för kulturmiljövärden enligt 3 kap 6§ MB
- Delar av kusten omfattas av ett särskilt landskapsbildsskydd
- Delar av kusten omfattas av utökat strandskydd
- Delar av kusten omfattas av särskilda förordnanden

Av kartan framgår att koncentrationen av de högsta skyddsvärdena finns på Storsudret, Östergarnslandet och Fårö, där också ett utökat strandskydd till 200 och 300 meter förekommer. De gröna områdena med de lägsta skyddsvärdena omfattas endast av de skydd som gäller generellt för hela strandskyddsområdet. Det innebär att dessa områden ändå är utpekade som riksintresse enligt 4 kap 2 och 4 §§ MB, riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6§ MB och att de ingår i naturreservatet Gotlands kust, vilket betyder att lägstanivån måste bedömas ha en anseelig höjd.

Till vilka platser bör LIS-områden lokaliseras?

I översiktsplanen – Bygg Gotland 2010-2025, gör kommunen följande övergripande bedömning av vilka typer av områden/platser som kan pekas ut som LIS-områden:

”...det är framförallt delar av turistnäringen som har störst förutsättningar att öka sin konkurrenskraft, utvecklas och därmed bidra till landsbygdsutveckling, genom att utnyttja strandnära lägen för delar av sin verksamhet. Fokus i det fortsatta arbetet bör därför inledningsvis läggas på att identifiera behov av och förutsättningar för LIS-områden kring:

- Befintliga campingplatser och områden som är utpekade för turiständamål, camping mm i fördjupade översiktsplaner,
- de mindre kustsamhällena och
- f.d. militär- och industriområden.”

Av Länsstyrelsens utlåtande i översiktsplanen framgår följande:

”I det fortsatta arbetet med LIS-områden vill länsstyrelsen uppmärksamma att Gotland är ett av de områden där områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan utpekas med viss begränsning. Detta gör att kraven på underlag vid bedömning och urval av områden ska ställas högre i dessa områden än i landet i övrigt. Kommunen har valt att i översiktsplanen peka ut typer av områden som man i det fortsatta arbetet ska fokusera på. Detta är befintliga campingplatser, mindre kustsamhällen samt före detta militär- och industriområden. Länsstyrelsen har inte gjort någon bedömning av om dessa kan anses uppfylla bestämmelserna i 7 kap 18 e §. Det bör tydliggöras att undantag från strandskyddet i dessa områden inte bli aktuella förrän frågan är utredd i fortsatt planering.”

I dagsläget ser Regionen inget skäl att i grunden ändra inställning från översiktsplanens skrivningar. Det finns dock anledning att utveckla diskussionen och principerna för lokalisering av LIS-områden.

Bedömningen är att tillgången på orörda och tillgängliga stränder utmed Gotlands kust är stor och att skyddsvärdena generellt är höga. Om det ska vara möjligt att peka ut LIS-områden på Gotland går det därför inte att göra allt för grova generaliseringar när det gäller var LIS-områden bör eller inte bör pekas ut. Bedömningen är dock att LIS-områden inte bör lokaliseras till de helt orörda strandområdena. Av den kommunomfattande analysen kan även konstateras att de allra värdefullaste stränderna ligger allra längst bort från Visby, d.v.s. där också de största behoven av landsbygdsutveckling finns.

Det är därför rimligt att dels beakta storleken på platsens behov av landsbygdsutveckling och vilken effekt en byggnad för ett visst ändamål har på en sådan utveckling, dels om behovet och effekten kan anses proportionell mot den skada en sådan byggnad åstadkommer på strandskyddets skyddsvärde i det aktuella området.

Lokalisering av LIS-områden bör begränsas till mindre områden i anslutning till redan existerande bebyggelse. Till dessa platser/områden räknas bl.a. de platser/områden som nämns i översiktsplanen samt de områden och platser som genom arbetet med de fördjupade översiktsplanerna eller tematiska tilläggen till översiktsplanen som genom avvägning också bedöms som lämpliga platser/områden.

Dessa principer har tillämpats vid lokaliseringen av LIS-områden på Storsudret och Fårö. De står nu också som modell för lokalisering av LIS-områden på Östergarnslandet, där också behovet av landsbygdsutveckling är stort och strandskyddsvärdena höga.

STEG 2 AVVÄGNINGAR UR ETT KOMMUNDELS-PERSPEKTIV, ÖSTERGARNSLANDET

I materialet för FÖP Storsudret och FÖP Fårö gjordes en bedömning av dels andelen *"områden som bedöms vara bebyggelseinfluerade"*, d.v.s. områden där upplevelsen av den byggda miljön i många fall kan sägas dominera över upplevelsen av en orörd eller nästan orörd strandmiljö, dels *"områden som bedömdes vara mer eller mindre glest bebyggda"*, d.v.s. områden som kan upplevas som alltifrån orörda till strandmiljöer med inslag av enstaka eller mindre grupper av bebyggelse, inte sällan med anknytning till naturupplevelser, bad, fiske och båthållning.

I denna redovisning för Östergarnslandet görs istället skillnad på *"exploateringspåverkad"* och *"inte exploateringspåverkad"* areal strandskydd.

Bedömningen i FÖP Storsudret och FÖP Fårö kan sägas var något försiktigare när det gäller vad som kan anses vara av exploatering helt opåvercade områden än den bedömning som görs i FÖP Östergarnslandet.

Det innebär att den statistik som har tagits fram i FÖP Östergarnslandet rörande strandskyddet, som underlag för utpekandet av LIS-områden därför inte är direkt jämförbar med den som togs fram till motsvarande avsnitt i FÖP Storsudret och FÖP Fårö. Vissa jämförelser är dock ändå möjliga att göra.

Den mark som är klassad som bebyggd mark i FÖP Östergarnslandet ingår både i den mark som klassas som bebyggelseinfluerad och den mark som är klassad som glest bebyggd i FÖP Storsudret och FÖP Fårö. Samtidigt ingår den mark som i FÖP Östergarnslandet klassas som påverkad av annan exploatering, påverkad av vindkraft och även den mark som klassas som opåverkad av exploatering, i den mark som i FÖP Storsudret och FÖP Fårö är klassad som glest bebyggd mark. Det kan låta motsägelsefullt, men i den glest bebyggda marken ingick alltså även de strandmiljöer som kan upplevas som alltifrån helt orörda till strandmiljöer med inslag av enstaka eller mindre grupper av bebyggelse.

De områden som i FÖP Storsudret och FÖP Fårö bedöms vara bebyggelseinfluerade, var de områden där upplevelsen av den byggda miljön i många fall kan sägas dominera över upplevelsen av en orörd eller nästan orörd strandmiljö. Den skillnaden mellan tätt och glest görs inte i FÖP Östergarnslandet.

Exploateringspåverkad och inte exploateringspåverkad areal strandskydd på Östergarnslandet

På Östergarnslandet finns det idag på land, utmed kusten och kring sjöar och vattendrag inklusive öarna cirka 17,7 km² strandskyddade områden och cirka 16,2 km² exklusive öarna. Av den strandskyddade arealen inklusive öarna är cirka 1,1 km² (6,2 procent) bebyggd med byggnader och ca 0,64 km² (3,6 procent) är ianspråktagen av annan exploatering. Det innebär att cirka 1,7 km² eller 9,6 procent av det strandskyddade området på land i något avseende inte kan anses som opåverkat av exploatering. Om de mindre öarna räknas med eller inte förändrar inte resultatet nämnvärt.

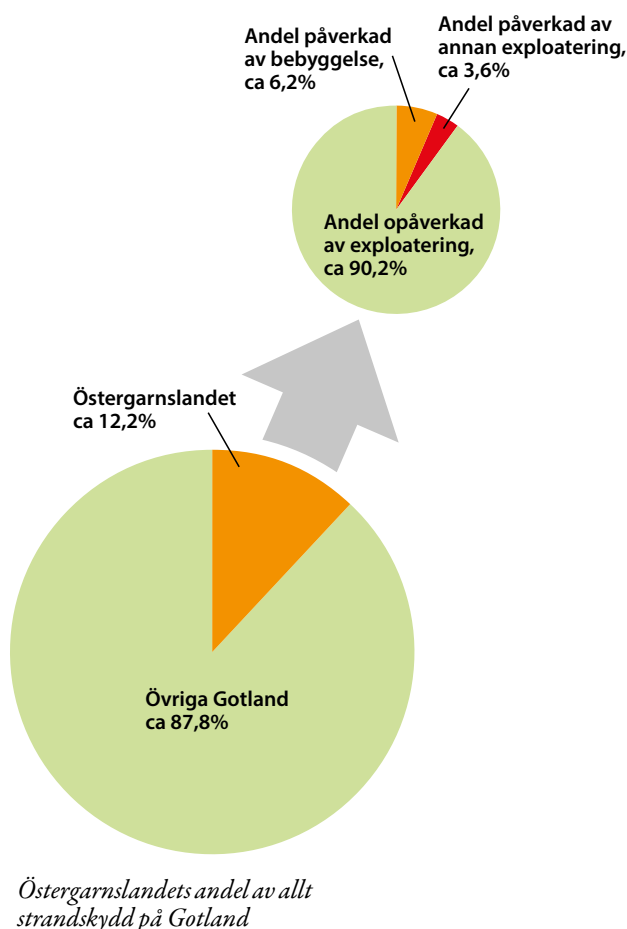
Det är ingen överdrift att påstå att det i allt väsentligt är karaktären av obebyggda stränder som dominerar runt Östergarns kuster.

Gotland i sin helhet karaktäriseras till stor del av ett jordbrukslandskap med lång hävd. Detta gäller även för stora delar av kustlandskapet. I viss mån har även kalkstensbrytningen med tillhörande industri lämnat spår i detta landskap.

Bedömningen är att det är en mindre del av kusten som i nuläget kan anses som bebyggelseinfluerad inom nuvarande strandskydd. En ännu mindre andel av denna bebyggelse utgör ett betydande hinder för strandens tillgänglighet.

Även om kusterna runt Gotland ibland beskrivs som hårt exploaterade är bedömningen att detta inte gäller för Östergarnslandet. Den redovisade statistiken bekräftar den bild som många trots allt ändå bär på, den att Gotland har ett omfattande strandskydd som till stora delar är obebyggt, näst intill obebyggt eller väldigt glest bebyggt, men att det även finns inslag av tät strandnära bebyggelse. Det senare gäller i högre utsträckning på vissa delar av huvudön än, vilket har vistats i tidigare fördjupade översiktsplaner, på Fårö, och Storsudret, men det gäller även för Östergarnslandet. Bedömningen är att drygt 90 procent av de strandskyddade områdena på Östergarnslandet är opåverkad av alla former av exploatering.

I FÖP Storsudret gjordes bedömningen att ca 10 procent av strandskyddet på Storsudret var bebyggelseinfluerat och att 90 procent av var obebyggt, näst intill obebyggt eller väldigt glest bebyggt. Motsvarande bedömning i FÖP Fårö var ca 20 procent bebyggelseinfluerade områden och ca 80 procent obebyggda, näst intill obebyggda eller väldigt glest bebyggda områden.

	Gotland inklusive Fårö och övriga mindre öar	Gotland inklusive Fårö, exklusive övriga mindre öar	Östergarnslandet inklusive mindre öar	Östergarnslandet exklusive mindre öar
Strandskydd (km ²)	145,3	134,8	17,7	16,2
%	100	100	100	100
Andel strandskydd jämfört hela Gotland (%)	100	100	12,2	12
Opåverkad mark (km ²)	116,2	110,9	15,96	14,7
%	80	82,3	90,4	90,7
Påverkad mark (km ²)	29,1	23,9	1,74	1,54
%	20	17,7	9,6	9,3
Bebyggd mark (km ²)	16,2	11,7	1,1	0,9
%	11,1	8,7	6,2	5,6
Vindkraft (km ²)	6,5	5,9	0,0	0,0
%	4,5	4,4	0,0	0,0
Annan exploatering (km ²)	6,4	6,3	0,64	0,64
%	4,4	4,6	3,6	4,0

Redovisning av andel opåverkad respektive påverkad och bebyggd mark inom strandskydd på hela Gotland och på Östergarnslandet

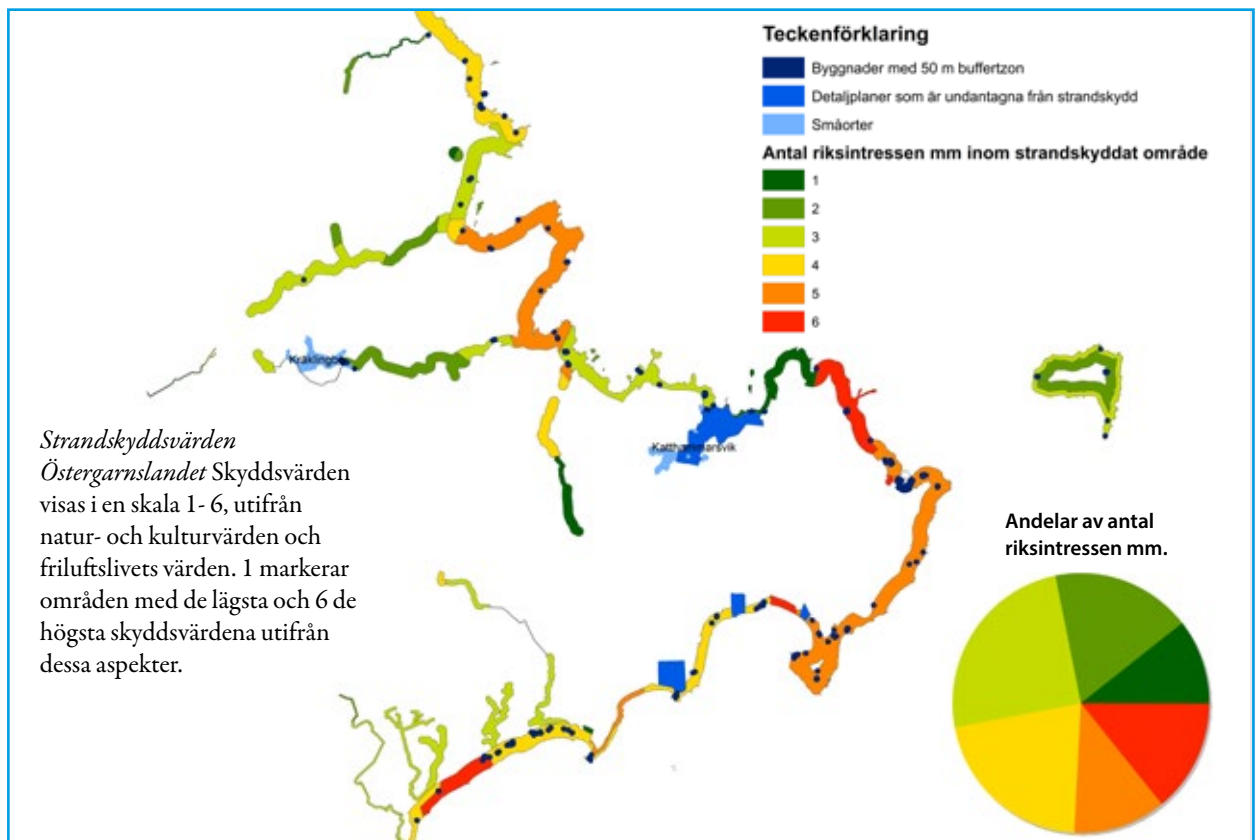
Strandskyddets värden på Östergarnslandet

Av den översiktliga analysen av strandskyddsvärdena framgår att stränderna på Östergarnslandet tillhör de allra värdefullaste på hela ön. Östergarnslandet tillhör även ett av de områden på Gotland där behovet av landsbyggdutveckling är som allra störst. Bedömningen är att det sammantaget finns goda motiv att i begränsad omfattning pröva möjligheten att peka ut LIS-områden på Östergarnslandet.

UTPEKADE LIS-OMRÅDEN PÅ ÖSTERGARNSLANDET OCH I KATTHAMMARSVIK

Frågan om LIS-områden på Östergarnslandet och i Katthammarsvik är behandlad med stor återhållsamhet. Det är endast inom två områden som LIS-områden har pekats ut.

De föreslagna LIS-områdena i Katthammarsvik och Herrvik omfattar 0,137 km² respektive 0,127 km² eller ca 1,5 procent av den totala arealen strandskyddade områdena på Östergarnslandet. Dessa områden presenteras närmare i FÖP Katthammarsvik samt i LIS-område Herrvik i Kapitel 2.

Infrastruktur

VATTEN OCH AVLOPP

Större delen av bebyggelsen på Östergarnslandet försörjs genom enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Det är endast i Katthammarsvik som det finns ett kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Fram tills idag har verksamhetsområdet försörjts av en vattentäkt som arrenderats av regionen, en täkt som under stora delar av året inte kunnat producera tillräckliga kvantiteter vilket inneburit att regionen med tankbil har kört vatten till Katthammarsvik. Ett bräckvattenverk i Herrvik ersätter den nuvarande tåkten och försörjer i första hand verksamhetsområdet i Katthammarsvik med dricksvatten. Ett grundkriterium för dricksvattenanläggningar är att de ska kunna tillgodose en vattenförsörjning som är långsiktigt hållbar. Detta innebär bl.a. att uttaget av dricksvatten inte överstiger den mängd vatten som naturligt tillförs vattentåkten och inte heller riskerar att påverka vattenkvaliteten negativt. Bräckvattenverket togs i drift juli 2016.

Bräckvattenverket i Herrvik

Råvattnet till verket tas in via en cirka 200 meter lång ledning som går längs botten på cirka sex meters djup. Det finns en grovsil vid intaget. Pumpstationen vid stranden pumpar vattnet ett par hundra meter till verket där det leds genom automatfilter och ultrafilter för successivt finare partikelavskiljning. Ultrafiltret utgör också den första barriären mot mikroorganismer. Den andra barriären blir det specialdesignade bräckvattenmembranet som låter vattenmolekylerna passera genom membranet men håller kvar jonerna. Tredje barriären använder UV-ljus. Efter detta finjusteras det rena vattnet då det gäller hårdhet och alkalinitet. För att öka mineralhalten i vattnet tillsätts kalcium och natriumvätekarbonat innan det leds ut till hushållen. Det finns också möjlighet till klorering. Produktionskapaciteten är cirka 20 kubikmeter dricksvatten per timme.

Kommunalt avlopp

Avloppsreningsverket i Katthammarsvik är i nuläget dimensionerat till 700 pe (personenheter) men planeras att rustas upp och förses med bl.a. fler reningssteg. Investeringar görs också för, som det planeras idag, att verket ska vara dimensionerat till 1000 pe och vara i drift 2017. Avloppshantering har tre huvudsyften - att hindra smittspridning via avloppsvatten eller avloppsfraktioner, att minska utsläpp av närsalter och miljöfrämmande ämnen till recipienter, samt att återvinna de resurser som finns i avloppet, främst växtnäring. Dessa huvudsyften måste även balanseras mot praktiska och ekonomiska aspekter i enlighet med skalighetsprincipen i miljöbalken (2 kap 7 §).

Möjliga VA-lösningar

Det finns många faktorer att ta hänsyn till vid val av lösning för respektive exploateringsområde och många av dessa avgörs inte förrän i senare planeringsskeden (t.ex. i samband med detaljplanering). Exempel på detta är:

- Exploaterings storlek, dvs. antal fastigheter
- Typ av boende, tomtstorlek, etc.

- Exakt vilken uttagskapacitet det finns för grundvatten och exakt vilken plats som är lämplig för lokalisering av VA-anläggningar (ytterligare undersökningar krävs i senare planeringsskeden för detta).

I VA-utredningen (bilaga 1) finns förslag till VA-försörjning som baseras på hydrologiska bedömningar, markförhållanden, sårbarhet för grundvattenförorening, möjlighet till uttag av dricksvatten, sannolikt exploateringsscenario samt befintlig bebyggelse/avloppshantering inom området. Vilka skyddsåtgärder för avlopp som är lämpliga för respektive område beror också på hur stor exploateringen blir. VA-utredningen är ej reviderad efter samråd.

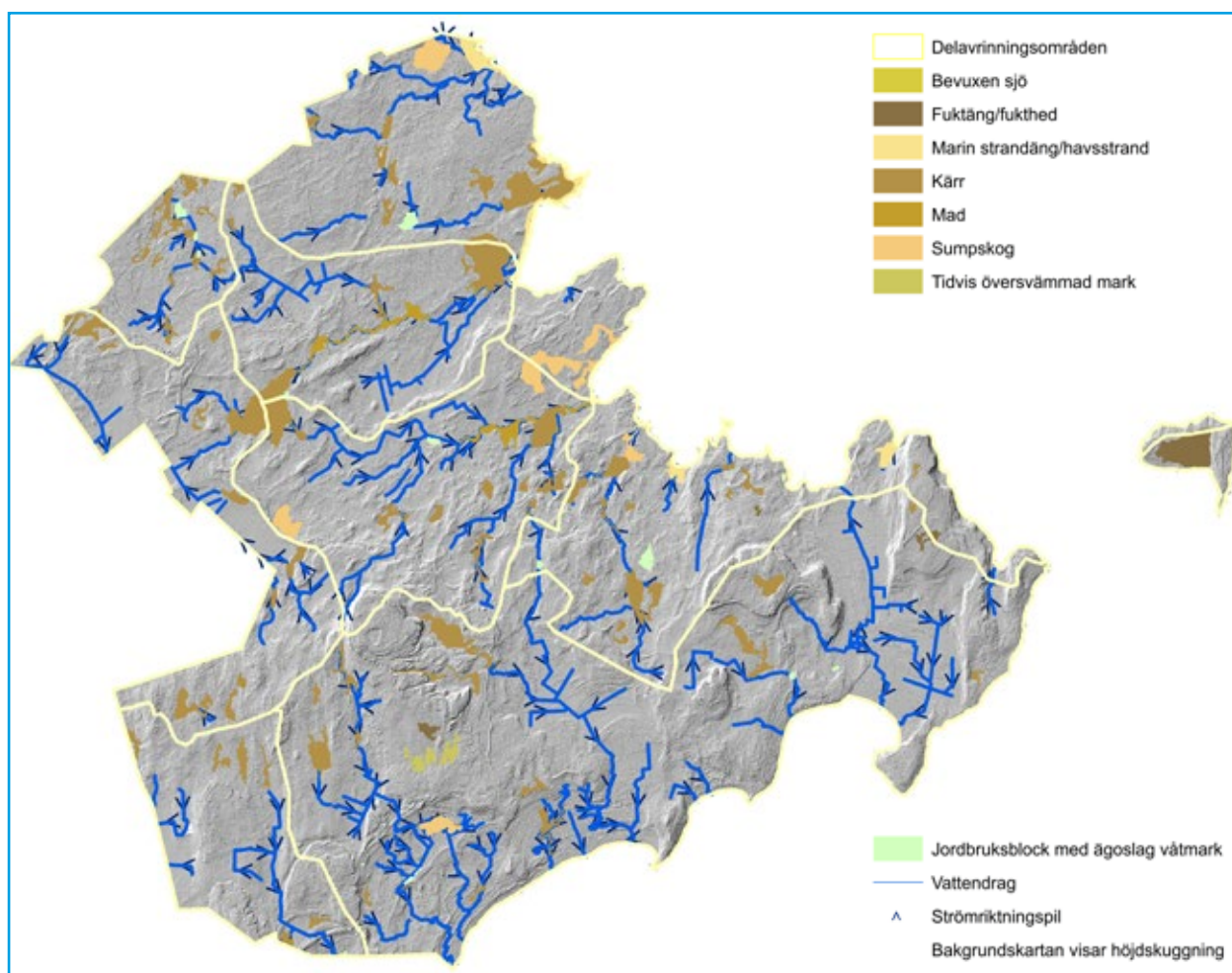
Källsortering av avloppet, där endast bad- disk och tvättvatten (BDT) släpps ut i behandling, kan tillämpas i större exploateringar där varje fastighet löser sin egen avloppshantering individuellt. Utsläpp av blandat avloppsvatten (WC och BDT) kräver större skyddsavstånd och bedöms därför vara mindre lämpligt vid individuell avloppshantering. Genom att separera WC-vattnet i slutna tank och enbart släppa ut BDT-vatten till mark minskar risken att förorena grundvattnet varför kraven på naturliga markförutsättningar kan komma att reduceras. Sammantaget kan detta öka möjligheten till framtida bebyggelse och verksamheter inom känsliga områden.

Inom planområdet finns ett antal enskilda vattentäkter och grundvattenområden med saltpåverkat vatten. Saltpåverkan sammanfaller ofta med djupt borrhåll varför det kan vara fördelaktigt att sprida vattenuttagen i brunngalleri med flera grunda brunnar än uttag från enstaka djupare. Vid användning av saltpåverkade brunnar ökar risken att andra närliggande vattentäkter påverkas och blir salta, detta gäller såväl bergvärmebrunnar som dricksvattenbrunnar. Om salt påträffas vid brunnsborrning eller om brunnen inte avses användas bör borrhålet tätas för att minska risken för spridning av salt och föroreningar. Ett borrhål kan sammanföra sprickor i berget och fungera som föroreningsspridare mellan olika grundvattenskikt. Ytvatten kan tränga ner och påverka grundvattenskikt negativt varför fortsatt arbete med utveckling av metodik och teknik för brunnsborrning är viktigt.

För bedömning av lösningen av VA-frågan i samband med tex bygglov har följande styrande dokument tagits fram:

- Riktlinjer för enskilda avloppsanläggningar 1-40 hushåll (Miljö och hälsoskyddsnämnden § 154/2008)
- Vattenplan för Gotlands kommun (Kommunfullmäktige § 3/2005)
- Riktlinjer för hantering av enskild vattenförsörjning vid nyetablering Byggnadsnämnden § 51/2008)
- Långsiktig plan för VA-utbyggnad på Gotland 2014-2022 Antogs av regionfullmäktige 2014

För närvarande pågår en utbyggnad av två samfälliga VA-ledningar av två privata VA-aktörer i delar av socknarna Östergarn och Gammelgarn. Detta innebär att ett stort antal av de föreslagna bebyggelse- och kompletteringsområdena kommer att kunna ansluta sig till ett bärkraftigt VA-system.

Det naturliga vattensystemet

VÄGNÄT

Inom planområdet finns det statliga och enskilda vägar. Regionen äger inga vägar.

BREDBAND

En Regional digital agenda fastställdes i juni 2015 för Gotland. Breddbandsutbyggnaden ska vara ett medel för att utveckla den decentraliserade samhälls- och servicestrukturen. Det är även av stor vikt för distansarbete och distansstudier, att stimulera nyföretagande och för att fritt kunna välja sin bostadsort. Ett modernt jordbruk förutsätter breddbandsanslutning och den demografiska utvecklingen mot ett ökat antal äldre, kräver i framtiden moderna stöd- och vårdtjänster via breddband.

På Gotland har breddbandsutbyggnaden tagit en anmärkningsvärd fart och ön har gått från att näst intill sakna fiber 2010, till att ligga i tättopposition bland landets regioner. Kombinationen av en sockenmodell som omfattar såväl fastboende som fritidsboende och en hög anslutningsgrad har lockat flera marknadsaktörer till ön. Vid halvårsskiftet 2016 beräknas hela ön ha fibernät.

Sju strategiska områden

Genomgående för de olika områden som presenteras är behovet av teknisk infrastruktur, som kan möjliggöra kommunikation på olika sätt. För sjukvård och socialtjänst måste dessutom hög grad av informationssäkerhet tillgodoses. Denna infrastruktur är en gemensam regional angelägenhet.

De sju strategiska områdena som ingår i den gotländska agendan är:

1. Digitalt stött företagande
2. e-tjänster
3. Breddbandsutbyggnad
4. Ökad IT-användning
5. e-hälsa
6. Digitalt stödd samhällsplanering
7. Digitalt stödd utbildning

Dessa sju strategiska områden är sedan indelade i 30 insatsområden. Inom dessa insatsområden ska totalt 76 delmål uppnås under perioden 2015-2020. För varje område föreslås vem som ska vara ansvarig för insatsen. År 2020 är ambitionen att Gotland ska ha uppnått målen och vara ett samhälle där IT-verktygen är en viktig beståndsdel för att skapa ett samhälle som invånarna och näringslivet upplever är väl fungerande.

Breddbandsutbyggnaden på Östergarnslandet är nu slutförd och stora delar av området är nu anslutet till fiber.

Kulturvärden

Värdet av det fysiska kulturarvet på Östergarnslandet handlar om att värna helheter och detaljer i kulturlandskapet med sina olika spår av hur människor under tusentals år brukat jorden, byggt bostäder, vägar och samhällen. Det gäller att på ett strategiskt sätt bevara och utveckla Östergarnslandet kulturmiljöer, både som historiska dokument och inspirerande livsmiljöer. Att värna kulturmiljöer handlar också om att öka förståelsen för kulturvärden i monumentala byggnadsverk som till exempel kyrkor, men även enklare bebyggelse och spåren från 1900-talet med företeelser som redan kommit och gått.

Det fysiska kulturarvet är en självklar resurs i vår samhällsplanering. Det kan användas som drivkraft för det lokala näringslivet, eller för att profilera och marknadsföra en plats. Det har betydelse för hur vi upplever vår livsmiljö. Kultur och hälsa hör ihop!

Utvecklingen av samhället under olika tidsepoker

I ett nationellt perspektiv har Östergarnslandet tillsammans med Fårö och Sudret en särställning när det gäller landskapets läsbarhet. Kulturlandskapet och en stor andel välbevarade bebyggelsemiljöer, gårdsmiljöer och byggnader vittnar om människors livsförhållanden under både upp- och nedgångar på ett sätt som, i sin tydlighet saknar motstycke på fastlandet. Det fysiska kulturarvet är en oerhörd tillgång för Gotland som besöksmål och boendemiljö och den dragningskraft som vårt gemensamma kulturarv utövar på såväl turister som näringsliv kan inte överskattas. Det utgör en betydande tillväxtfaktor för hela ön. Det är avgörande att hitta en balans där bebyggelseutvecklingen inte sker på bekostnad av, utan i samklang med kulturvärdena. Ett kontinuerligt bete och brukande av marken är en förutsättning för att säkerställa kulturvärdena på lång sikt.

Nedan följer en kortfattad redovisning av särskilt värdefulla kulturmiljöer på Östergarnslandet. För en detaljerad beskrivning av alla utpekade miljöer och objekt hänvisas till Kulturmiljöprogram Gotland (www.gotland.se/KMPGotland).

Värdefulla kulturmiljöer

Anga

Namnet Anga (möjligen redan från 1100-talets början *Angum*) kan vara en substantivering av det fornnordiska ordet *anger*, 'trång' med oklar tolkning. (Källa: Svenskt Ortnamnslexikon).

De centrala delarna av Anga består av åldriga och småskaliga odlingsbygder med inslag av gamla lövängar. Här finns bland annat många gamla ekar och klappade askar. I socknen finns Anga prästänge som än idag sköts på ett traditionellt sätt och som ger en bra bild av hur stora delar av Gotlands inägomarker såg ut för hundra år sedan. Angas utmarker består av skog, hållmarker och myrar. Kusten utmed Östersjön kantas av betade strandängar med stora estetiska värden.

Lösfynd och enstaka skärvstensrösen och bronsåldersrösen vittnar om att området nyttjats sedan slutet av stenåldern till början av bronsåldern. Under äldre järnålder var bebyggelsen

uppdelad i en central bygd och tre till fem isolerade ensamgårdar och idag kan man se förhistoriska åkrar på tre skilda ställen inom inägområdena som troligen är rester av ett större åkersystem. Området innanför Sandviken var under vikingatid troligen en hamnplats. Det största gravfältet, Trullhalsar, har över 350 gravar. Några bebyggelse lämningar från medeltid förutom kyrkan finns inte.

Bebyggelsen, som låg i anslutning till vägarna, har alltsedan 1700-talet i stort behållit sitt ursprungliga läge, något som också gäller det centralt belägna vägnätet. En övervägande del av 1700-talets åkrar odlas än i dag. Från år 1700 skedde en stark befolkningsökning i socknen, vilket ledde till en omfattande partklyvning.

Genom 1800-talets laga skifte lades mindre åkrar ihop till större enheter, en hel del f.d. ängsmark och även hagmark omvandlades till åker. Myrar dikades ut och odlades upp. Trots detta bibehöll landskapet sin småskalighet. Vid 1800-talets slut och i början av 1900-talet tillkom en del småfastigheter längs vägarna på f.d. utmark. Förändringarna i området har alltsedan dess varit mycket små. Endast mindre och sent uppodlade åkrar med dålig mark har i dag återgått till bete eller övergivits. Vid sidan av jordbruket var fiske och kalkbränning viktigt.

Bebyggelsen i Anga är märkbart välbevarad och både odlingslandskapet och gårdarnas ålderdomliga prägel är tydlig. Vad gäller bebyggelsen tillhör Anga socken Gotlands mest genuina bygder där få förändringar skett under 1900-talet. Här finns flera parstugor från 1700- och 1800-talet samt vackra snickarglädjehus från sekelskiftet. Gårdsbebyggelsen på Fjäle och Bendes är goda representanter för socknens byggnadsstil med bl. a. ladugårdar i bulteknik (skiftesverk).

Grannlag - Anga Hemmungs 1.66 - miljö, allé "Allé med askträd vid Hemmungs" (Foto: KMP Gotland)

Ardre

Ardre (Ardrum på 1300-talet) har oklar tolkning. Det har sammankopplats med redskapet årder (plog). Det kan syfta på en jordbit som plöjts upp med årder – eller en naturformation som påminner om ett årder (Källa: Svenskt ortsnamnslexikon).

Odlingsmarken i Ardre socken är knuten till gårdar och bebyggelse som ligger samlade runt kyrkan. Karaktären på odlingsmarkerna är småskalig med inslag av åldriga lövmarker. Landskapet i övrigt består av hedbeten i väster, öppen lövskogsmark i sydost och två klintsystem, Petsarveklint och Kaupungsklint, i öster. Områdets centrala delar har nyttjats redan under stenålder. En skärvstenshöj och ett större antal

malstenar vittnar om att bygden bör ha brukats åtminstone från och med yngre bronsålder äldre järnålder.

I socknen är fem medeltida bebyggelse lämningar kända förutom kyrkan och den medeltida kyrkoruinen Gunfjans kapell. Kapellet kan ha fungerat som gudstjänstlokal för en medeltida marknadsplats öster om ruinen vid Kaupungs klint, något som namnet på klinten (kaupa = köpa) kan antyda.

Vid 1600-talets mitt fanns i socknen 13 gårdar, störst av dem alla var Bringsarve.

Skattläggningskartan från 1700-talets början visar vägarna som ligger i bygdens centrala del och huvuddelen av åkrarna som odlades år 1700 brukas än idag. I samband med laga skiftet på 1800-talet utökades åkerarealen väsentligt då exempelvis myrar dikades ut och omvandlades till åker.

Vad gäller bebyggelsen tillhör Ardre socken Gotlands mest välbevarade bygder. Här finns många storbyggda parstugor i två våningar från 1700- och 1800-talet t ex vid Bringsarve, Kaupungs och Botvalde. Under 1800-talets lopp och 1900-talets början tillkom ett flertal småfastigheter främst i anslutning till vägar i områdets utkanter. Under 1900-talet har åkerarealen utökats framför allt i den nordöstra delen av området. Förutom jordbruk har fiske och kalkbränning haft betydelse för försörjningen i socknen.

*Gårdsmiljö - Ardre Bringsarve 1.18 – Manbyggnad
"I Ardre finns många storbyggda parstugor i två våningar från 1700- och 1800-talet" (Foto: KMP Gotland)*

Gårdsmiljö – Östergarn Bengts (Foto: KMP Gotland)

*Gammelgarn Gannarve 1.19 – gårdsmiljö ”Kulturlandskap med många ålderdomliga drag.”
(Foto: KMP Gotland)*

Gammelgarn

Namnet Gammelgarn (1300-talet *Gamblagarn*) kommer troligen från Garn som avsåg området som utgörs av denna socken och Östergarns socken. Det fornspråkliga ordet garn, (betydelsen tarm) är här använt i överförd betydelse om smala uddar, vikar eller öar. Det kan avse en smal landtunga mellan Storemyr och en forntida vik i norr - eller den nordöstliga viken av denna myr. (Källa: Svenskt ortsnamnslexikon)

Naturen i Gammelgarn socken består främst av skog, betesmarker och den uppodlade myren Stormyr som ligger sydväst om kyrkan. I socknen finns ett stort antal områden med naturlig betesmark, ofta med inslag av betespräglad hållmark i kombination med betad skog. I Gammelgarn finns två ängen, Delias änge och Sandänget, båda traditionellt skötta med rik flora. Den norra kuststräckan består delvis av betade strandängar med inslag av åldriga lövträd av ask och ek. På den sydliga udden ligger fiskeläget Sjaustru och på udden i norr ligger fiskeläget Grynge.

Området som utgör Gammelgarn socken har nyttjats sedan stenålder. Skärvsten, rösen, skeppssättningar och malstenar visar på aktivitet och troligen också bosättning under bronsålder. Rester av bosättning från äldre järnålder i form av husgrunder finns i utkanten av den nuvarande bygden t ex väster om Mattsarve vid Granby norr om Kyrkjuves och öster om Hugraifs intill Klintklinten. Vid Herrgårdsklint låg en fornborg med rester av sju sammanbyggda byggnader. Skattfynd från vikingatid väster om Hugraifs talar för en vikingatida bosättning på denna plats. Några kända bebyggelse lämningar från medeltid finns inte förutom kyrkan och en välbevarad kastal.

Från nedgångsperioden under 1500- och 1600-talet är inte mindre än tio ödegårdar kända. Andelen ödegårdar i socknen har räknats till över 30 procent och Gammelgarn tillhör därmed en av de mest drabbade socknarna på Gotland under denna tid. I socknen fanns vid 1600-talets mitt 15 gårdar, ojämförligt störst var Gartarve.

Kartan från 1700-talets början visar på små åkertegar närmast gårdarna, sedan stora ängs- och framför allt hagmarker. Bebyggelse lägena från 1700-talet är i stort desamma som i dag. Än i dag odlas i många fall 1700-talets åkrar och vägsträckningen i socknen har knappast ändrats sedan dess.

Vid laga skiftet utökades åkerarealen betydligt genom att flera åkrar lades ihop, f.d. ängs- och även en del hagmark omvandlades till åker och ny mark upptogs genom utdikning av myrar, bl. a Stormyr i sydväst.

Under 1900-talet fick genom täckdikning åkermarken större sammanhängande ytor, framför allt i norr, medan alltför avlägset liggande åkrar och åkrar med sämre förutsättningar lades ned och övergick till bete. Under 1800-talets slut och 1900-talets början tillkom en del småfastigheter intill vägarna på vissa utmarksområden.

Vid sidan av jordbruket har fiske och kalkbränning spelat en stor roll för bygden.

Dagens bebyggelse utmärks av relativt stora mangårdsbyggnader i envånings parstugestil byggda i sten, senare i trä, från 1800- och 1900-tal. Bebyggelsen är spridd, men det syns ändå en koncentration kring kyrkan och vägarna.

Kräklingbo

Namnet Kräklingbo (1300-talet Krecklingabo) är sammansatt av kräklingar- (inge=inbyggare och troligen kräkla i betydelsen torr gren eller krok – samt bo/bygd. En tolkning är att det funnit en krokig naturformation i närheten av gården Kräklings. (Källa: Svenskt Ortnamnslexikon)

Namnet Kräklingbo och dess ursprung kan inte med säkerhet fastslås. En tolkning är att det skulle vara bildning av dialektordet "krake" som skulle syfta på en lång och gånglig person. En sägen som berättas i socken och som nedtecknats av Yvonne Andersson är den om Kung Kraka:

En gång för länge sedan när Skanviken gick ända upp i dalgången under Kräklingsbacke, kom en man dit i en båt. Han beslöt sig för att bosätta sig vid den obebodda kusten. Han byggde ett hus på backen och tillsammans med en kvinna som han hämtat långt från platsen fick han många barn. En av sönerna fick namnet Kraka. När hans far dog blev han huvudman för stammen. Han byggde skepp och för på resor till andra länder och återvände med en förmögenhet. Krakskär i Skansviken fick hans namn. Kung Kraka fick många barn vilka kallades kräklingar efter fadern.

Ett antal generationer senare kommer kristendomen till ön. Bostäderna har nu flyttats ned för backen efter att Skansviken dragits sig tillbaka och den gamla sjöbottnen är nu åkerfält. Kräklingarna blir kristna och bygger en egen kyrka i närheten av Kräklings gården. Munkar kommer till platsen för att uppteckna namn på personer och orter för den katolska kyrkans räkning. På grund av språkproblem ändrades namnet i munkarnas papper till kraeklingar som sedan blev kreclingar och därefter kräklingar. När församlingen skulle bildas skulle myndigheterna ha ett sockennamn. Kräklingarna hade byggt kyrkan, som stod på deras mark i centrum av byn, där de bott sedan många generationer. Därför fick socknen namnet Kräklingbo av platsen där kräklingar bo.

Kräklingbo socken är belägen precis i övergången mellan kargare och något bördigare marker. I den sydöstra delen ligger Torsburgen. Det är Gotlands största inlands Clint med en diameter på drygt en kilometer. Berget har branta sidor

och en flack platå. Här förlades vid tiden för Kristi födelse en fornborg som omgärdas av en kalkstensmur. Markerna norr om inlands Clinten eldhärjades i början av 1990-talet. Branden har präglat naturen i området i stor utsträckning och kommer att fortsätta att göra så länge än.

Kräklingbos kust mot Östersjön upptas i den nordvästra delen av socknen av Skarnvik. Viken är grund och kantas av betade strandängar. På Hammarudden finns vidsträckta strandängar med ett mycket stort antal åldriga träd som bär spår av beskärning.

Få områden på Gotland kan så tydligt illustrera den flertusenåriga odling som finns på Gotland som centralbygden i Kräklingbo. Området har fortfarande en småskalig karaktär och har kontinuerligt utnyttjats sedan stenålder. Från bronsålder- tidig järnålder finns söder om kyrkan rösen, stensättningar, skeppssättningar och omfattande odlingsspår i form av stensträngar, vallar och röjningsrösen. Från denna tid härstammar troligen också rester av ett stort fornlägersystem i områdets centrala del. I anslutning till bronsåldersmiljöerna ligger husgrunder från järnåldern.

Gårdarna från denna tid ligger påfallande ofta i anslutning till vägar och nuvarande gårdar. Särskilt täta bebyggelselämningar finns söder och öster om Nygårdsmys, vid Hajdeby och längs med vägen till Rågäke och norrut.

Under medeltid koloniserades kustområdet och udden. Stora och Lilla Hammars, Träske och Histilles är gårdar som troligen har medeltida ursprung. Kända bebyggelselämningar från medeltid finns vid Kräklings och prästgården.

Vid 1600-talets mitt fanns i socknen 21 gårdar, varav de största gårdarna var Gurpe, Kräklings och Hajdeby.

Skattläggningskartan från 1700-talets början visar på små åkertegar vid gårdarna, men även perifert liggande åkrar. Bebyggelselägena då är till stor del desamma som i dag liksom vägnätet. På många ställen odlas än i dag 1700-talets åkrar.

Den nuvarande bebyggelsen består av gårdar från 1700- och 1800-talet med få moderna tillskott. Den för bygden typiska mangårdsbyggnaden är en envånings parstuga med tegeltak och symmetrisk fönsterplacering.

Gårdsmiljö – Kräklingbo Histilles 2.1 – miljö "Histilles är en gård med medeltida ursprung." (Foto KMP Gotland)

Östergarn

Namnet Östergarn har använts sedan 1300-talet (Nüagarn/Østergarn). Socknens äldsta namn är Nygarn (jämför Gammelgarn). Ändringen till Östergarn kan avse hamnen (jämför Västergarn på öns västkust.) (Källa: Svenskt ortsnamnslexikon)

Landskapet i Östergarn socken domineras av två stora klintar med omgivande hållmarker och skog samt lågt liggande flacka odlingsmarker på sand. I den västra delen av socknen ligger den stora inlandsklinten Östergarnsberget. I Östergarn socken ligger de flesta gårdarna kvar på ursprunglig plats och även vägsträckningen är ålderdomlig. En stor del av 1700-talets åkrar är ännu i bruk.

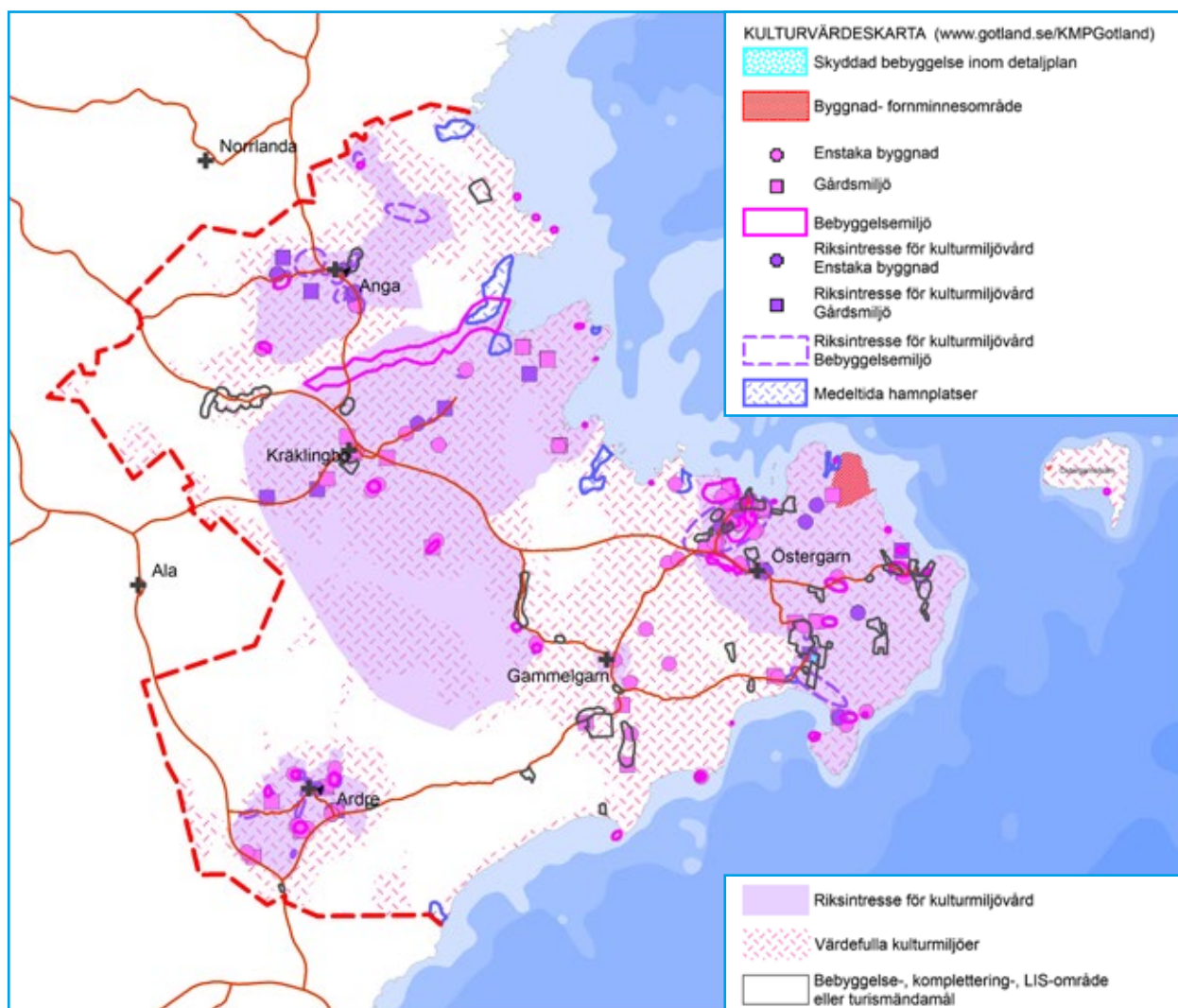
I området finns få forntida lämningar. Enstaka lösfynd och ett bronsåldersröse vid kusten talar för bosättning under bronsålder. Från yngre järnålder härstammar troligen den fornborg som ligger på Grogarnsbergets norra udde. Förutom kyrkan finns inga kända bebyggelselämningar från medeltid.

Vid 1600-talets mitt fanns 22 gårdar i socknen, störst var Grogarns. Med laga skiftet på 1800-talet slogs åkrarna ihop

till större enheter och sänka områden öster om kyrkan och i dalen söder om Herrvik dikades och odlades upp. Större delen av ängsmarken och även en del hagmark omvandlades till åker. Uppodlingsgraden var vid 1900-talets början stor liksom den är än i dag. Under 1800-talet tillkom ett flertal småfastigheter i anslutning till vägarna.

Vid sidan av jordbruket har fisket och kalkindustrin spelat stor roll i socknen. Brytning av kalksten och kalkbränning för export har förekommit sedan 1600-talet. Katthammarsvik blev senare en av Gotlands viktigaste lanthamn för export av kalk, trä och spannmål. Flera av gårdarna blev då säte för kalkpatroner och handlande. Under 1920-talet lades kalkindustrin ned. Bebyggelsen inom området är mer skiftande än på Gotland i övrigt.

Den nuvarande gårdsbebyggelsen med flera kulturhistoriskt värdefulla gårdsmiljöer härstammar från 1700- och 1800-talet och har för bygden speciell utformning. Nämnas kan gårdsgrennlaget vid Bengts och Rodarve- Hässle i norr samt de mindre gårdarna längs vägen Filipuse-Herrvik i söder.

Karta över värdefull kulturmiljö på Östergarnslandet. Se även Regionens Kulturmiljöprogram på www.gotland.se

Naturvärden

Östergarnslandet har ett natur- och kulturlandskap som i många stycken är unik för landet. De kustnära delarna präglas av öppna landskap med små körvägar och färstigar, lättillgängligt för besökare till cykel eller fots. På många ställen upplevs landskapet som orört utan andra kulturinslag än bete och genuin jordbruksdrift. Det finns orörda stränder och spännande bergbranter samt vackra stenstränder att uppskatta för friluftslivet.

Kusten på Gotland och särskilt Östergarnslandet, tillsammans med Sudret och Fårö är utpekade som riksintresse och därmed ytterst skyddsvärda att bevara för kommande generationer. Dessa höga värden för friluftslivet sammanfaller även på Östergarnslandet med mycket höga naturvärden och kulturella värden.

Viktiga områden är bland annat det betade strandlandskapet i Anga-Kräklingbo, Gammelnarns-Östergarns plåttåberg med omgivande kulturlandskap, de övriga inlandsklintarna, kusten mellan Herrvik och Sysne samt Sjautrestanden.

Av särskilt intresse är de speciella naturtyper som finns i det mycket gamla jordbrukslandskapet med sina naturbetesmarker. Här har vi den här fantastiska småbrutna mosaiken av markslag och naturtyper som få andra landskap i Sverige kan mäta sig med. Där finns ofta en mosaik av alvarmarker med tunt jorddjup, (gruslvar, vätar, hällmarker och buskalvar), myrar, små glea skogsområden (tallsavann) och träsk.

Klintar, alvar och hällmarker

Östergarnslandets klintar utgör ett dominerande inslag i det annars flacka landskapet. Det geologiska värdet kring dessa med erosionsbildningar, grottor och strandvallar är mycket stort.

Alvarmark karakteriseras av att den utvecklas på i stort sett plan kalkberggrund, som har påverkats av istiden. Ofta är det nästan ett trädöst beteslandskap, ibland med vattenfyllda sänkor på de platser där bergrunden är tät utan sprickbildningar. Jordtacket är tunt eller obefintligt, vilket ger en mycket mager och ofta torr miljö där bara ett fåtal arter klarar att etablera sig. Växtligheten har ålderdomliga inslag vilka är värdefulla för att förstå Gotlands vegetationshistoria. Flera insektsarter är direkt knutna till denna miljö. På Östergarnslandet finns främst alvar på klintarnas plåttåer samt i kalkhälltallskogarnas öppna ytor.

Betesdrift och avverkning har under långa tider varit en förutsättning för deras existens men i takt med att antalet betesdjur minskat och betet har flyttats till mer produktiva marker har många alvarmarker växt igen. Vid en kraftig förbuskning trängs den ursprungliga vegetationen tillbaka. Bränder, svår torka, översvämningar och uppfrysningsrörelser kan naturligt hindra igenväxningen och har gjort att vissa alvarmarker har existerat i tusentals år utan mänsklig påverkan.

Alvarmarker är en mycket ovanlig naturtyp i världen. På Gotland finns omkring en tredjedel av all alvarmark i världen. Det är naturligt och viktigt att man känner ett särskilt ansvar och visar hänsyn för miljöer som få andra har. Alvarmarker är något av en ansvarsmiljö för Gotland. Hoten mot alvarmarkerna förutom igenväxning är främst exploatering för kalkstenstäkter, oljeborrning, vägdragning, upplag och exploatering genom bebyggelse. En restriktivitet bör verka

för att naturtypen inte exploateras, detta gäller allra helst områden med mycket tunna jordlager med inslag av blottad kalkstenshäll.

Ängen, skogar och betesmarker

Lövskog finns främst på Östergarnslandet i de begränsade områden som har kalkmoränjordar och grusblandad kalkrik sand. Dessa odlades tidigt upp till åker eller ängen för att tillgodose djurens behov av vinterfoder. När ängsbruket förlorade sin betydelse har ängarna i stort förvandlats till åkermark. På Östergarnslandet finns bara ett fåtal ängen kvar. Idag är det största hotet mot ängarna igenväxning då de ideella krafter som av kulturhistoriska skäl hävdar ängarna en efter en ger upp. Även igenvuxna ängen och betesmarker hyser ofta mycket höga naturvärden i och med sin mycket långa drift. Det är flora, mossor, lavar, fåglar, insekter och fladdermöss knutna till de ofta ålderdomliga träden. Andra hot mot ängarna är bebyggelse och uppodling.

Den vanligaste skogstypen på Östergarn som på vanliga Gotland är tallskogen, ibland med vissa inslag av gran på friska jordar. Områdets mest produktiva skogar, där inslag av gran är störst, är ovanför stranden vid Sjautresten. I strandgruset och på hällmarken är det de karakteristiska knotiga tallarna som klarar att överleva. I de kargaste miljöerna går naturtypen från kalkhälltallskog till hällmarksalvar, speciellt i de områden som betas eller har betats i modern tid, igenväxningen fortgår även om den är långsam. Naturvärdena i de kargaste skogarna är främst fåglar, insekter och växter. I de frodigare skogarna är florans och faunan rikare även med inblandning av flera trädarter. Naturvärdena i denna form av naturskog är mycket starkt knutna till lång kontinuitet, d.v.s. att skogen inte kalavverkas. Naturtypen kan ofta klassificeras som Västlig taiga en prioriterad naturtyp ur ett EU-perspektiv.

Stränder

Stränderna på Östergarnslandet kan delas in i olika underkategorier. Klippstränder med klintar eller raukar är en av de mest typiska gotländska naturtyperna som saknar motsvarighet på annat håll. Klippstränderna är viktiga för olika växter såsom mossor och lavar men även för vissa fågelarter. Klapperstens- eller grusstränder är den klart dominerande strandtypen på Gotland. Strandmaterialet är sorterat i strandvallar där varje böljande vall är ett resultat av en forna kraftig storm. Strandvallarna har genom landhöjningar bevarats intakta. På Östergarn återfinns dessa främst på Hammaren, Sysneudd och på Östergarnsholm. Bevarandevärdet är främst geologiskt då växtlighet och djurliv är mycket sparsamt. Ett hot mot strandtypen är fordonskörning utanför vägarna som ger bestående spårbildningar.

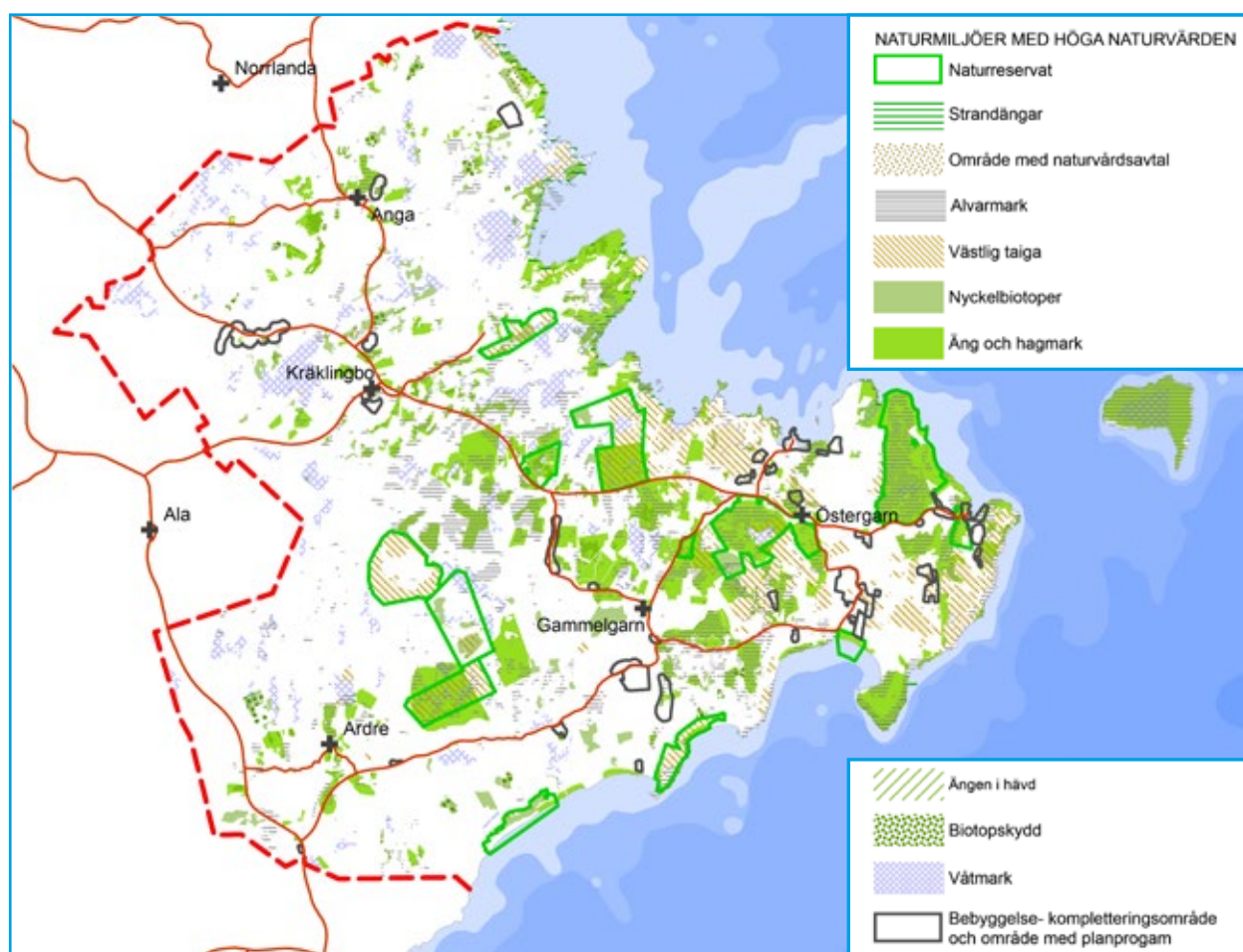
Ängsstränder är områden där klapperstranden täckts av finare material. På många ställen med avsnörda vikar och laguner. Dessa strandängar har betats genom århundradena, idag när betet upphör så hotas naturtypen av igenväxning. Även upphörd släketäkt gör att stränderna blir näringsrikare och växtligheten tilltar. Strandängarna är mycket viktiga för fågellivet, främst vadarfåglar men även andra arter som rastande änder och gäss. Placering av nya byggnader invid dessa marker riskerar att påverka fågellivet negativt och bör därför undvikas.

Den strandtyp som främst tilltalar människor är sandstränderna, som är relativt ovanliga på Gotland. Den gotländska berggrunden ger inte upphov till sand så den sand som finns har förts hit av inlandsisens smältvatten. Flygsanddyner har en liten areell utbredning i landskapet samtidigt som de hyser många specifika arter. Södra delen av Östergarnslandet har dock flera sandstränder, mellan uddarna Sysneudd, Grynge, Sjaustre och Folhammar har sanden ackumulerats i mjuka bukter. Sanden sträcker sig upp på land ovanför badstranden in under gräsheden bakom vidare in i sandtallskogarna. Vinden har på en del håll ytterligare sorterat och förflyttat sanden till nya platser i naturen. Många av de naturvärden som är knutna till flygsanddyner är på stark tillbakagång, och en stor del av de arter som lever i den här miljön är rödlistade och löper risk att försvinna. Stranden är instabil där inte vegetationen binder den och många av växterna och djur, insekterna, är specialiserade vilket gör naturtypen känslig mot störning. Ett hot mot sanddynerna är att de exploateras med bebyggelse. Ungefär halva arealen flygsanddyner på fasta Gotland har exploaterats med fritidshusbebyggelse. En restriktivitet bör verka för att inga ytterligare orörda sammanhängande flygsandsområden fragmenteras av spridd bebyggelse.

Vattendrag och våtmarker

Gotland har historiskt varit ett vattenrikt landskap på grund av det flacka landskapet och oregelbundna genomsläppligheten. På Östergarnslandet finns flera våtmarkskomplex med flera olika typer representerade. Precis som på övriga ön har mycket dikats ur även på Östergarnslandet och av de kvarvarande är idag Nygårdsmyr, Diksmyr, Gasmyr, Gannemyr, Smisssmyr och Hallträsk de större. Värdena är förutom grundvattenbildning stora för fågellivet och den märkliga och ofta ovanliga florin. Region Gotland har beslutat att arealen våtmarker på Gotland inte ska minska genom beslut om ändrad markanvändning.

Vattendragen på Östergarnslandet är speciellt skyddsvärda då det finns relativt gott om naturligt slingrande vattendrag som inte grävts ur och gjorts raka. Exempel på viktiga vatten är Löså, Halsegårdåån och Gartaveån. Flera åar, speciell på sydsidan är mycket viktiga för lekvandrande havsöring. Vattendragen och våtmarkerna är känsliga mot ingrepp som förändrar vattendraget både när det gäller morfologiskt men även näringsmässigt genom dikning, grävning dämning, gödsel, avlopp etc. Nyttillkommande bebyggelse får inte medföra en försämring av vattendragens kvalitet.

Karta över naturmiljöer med höga värden på Östergarnslandet

Naturresevat

Det finns tolv naturresevat, förutom Gotlandskustens naturresevat. Naturresevaten finns redovisade i planen och påverkas inte av i planen föreslagna förändrad markanvändning.

Natura2000-områden

Det finns fjorton Natura2000-områden på Östergarnslandet (se karta s. 73). Vissa av dessa föreslås av Länsstyrelsen 2015 att utökas. Vid exploateringar eller andra åtgärder, som kan påverka naturtyper eller arter inom ett Natura2000-område, ska det kunna visas att dessa inte tar skada. I regionens naturvärdeskarta har en generell buffertzona på 300 meter lagts ut för att uppmärksamma att en planerad åtgärd ligger i närheten av ett Natura2000-område.

Övrigt

Förutom dessa ovan nämnda områden finns även 27 biotopskyddsområden samt fyra områden med Naturvårdsavtal samt ett antal nyckelbiotoper. Detta är begränsade ytor som är mycket skyddsvärda. Dessa är inte lämpliga att exploatera eller påverka negativt genom ändrad markanvändning.

Inom planområdet finns ca 60 olika fridlysta växtarter varav den större delen är orkidéer. Dessa är mycket skyddsvärda och har ett strikt skydd. Dispens krävs vid ev. exploatering.

Generellt biotopskydd gäller för alléer, stenmurar, åkerholmar, stenrösen och småvatten. Dessa har ett strikt skydd. Dispens krävs vid ev. exploatering.

Mer information om naturvärden på Gotland finns på www.gotland.se/natur

Del av sammanhängande våtmarkssystem på Östergarnslandet

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är de varor, tjänster och processer som naturen erbjuder oss och som är nödvändiga för människors överlevnad, välfärd och samhällsutveckling, den kostar ingenting och tas ofta för givet trots att många tjänster är starkt hotade och håller på att förstöras.

Olika typer av ekosystemtjänster:

- Producerande ekosystemtjänster
- Livsmedel – Fisk och skaldjur m.m.
- Råvaror – Sand, sten, olja, dricksvatten
- Energi – Vågenergi Stödjande ekosystemtjänster
- Primärproduktion – Produktion av växtplankton och alger utifrån fotosyntesen som är grunden för allt liv
- Biologisk mångfald – Växternas, djurens och andra organismers variation
- Biogeokemiska kretslopp – Omsättningen av näringsämnen som kväve, fosfor, kol och syre inklusive vattenomsättningen
- Näringsväven – Näringskedjans uppbyggnad från växtplankton till nedbrytningen av döda djur och växter
- Reglerande ekosystemtjänster
- Biologisk reglering – Överflöd av en organism regleras av en annan och upprätthåller på så vis en balans mellan arter
- Minskad övergödning – Vissa organismer kan omsätta ett överskott av kväve och fosfor
- Påverkan på klimatet och luften – Världshavens upptag av kväve och produktion av syre är större än den hos världens regnskogar
- Kulturella ekosystemtjänster
- Rekreation – Turism, bad, sportfiske, fågelskådning
- Kulturarv – Fiskelägen, fornfynd, och kustsamhällen
- Utbildning och vetenskap – Miljöstudier, forskningsmaterial, underlag för museer och akvarier

I Östersjön är några av de mest aktuella ekosystemtjänsterna biogeokemiska kretslopp (övergödning, döda bottenar), fisk som exempelvis torsken som är hotad av överfiske, rekreation (strandturism som skadas av algbloomingar eller oljeutsläpp) m.m.

Havets biogeokemiska kretslopp är tillsammans med havets klimatreglering två av de ekosystemtjänster som påverkar primärproduktionen mest, primärproduktionen är grunden för mångfald, näringsväv och livsmiljö för havets organismer. Dessa i sin tur ger upphov till varor och tjänster som är till direkt nytta för oss människor. Därför är det mycket viktigt att vi tar hand om havet och verkar för ett hållbart nyttjande av naturresurserna.

På Östergarnslandet har det pågått ett Leader-projekt där flera markägare har gått samman för att skapa ett sammanhängande våtmarkssystem med syfte att fördröja vattnet i landskapet och därmed öka grundvattentillgången i området. Föreningen Aquabrava är ett bra exempel på det stora engagemanget i vattenfrågan på Östergarnslandet. Det är också ett exempel på hur viktiga ekosystemtjänster är för. I det här fallet ett våtmarkssystem med syfte att förbättra grundvattentillgången på Östergarnslandet. Även Östra Gotlands fiskevård och vilt planerar flera nya våtmarksområden.

Miljökvalitetsmål

Det övergripande målet i den nationella miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Det innebär att påverkan på miljön ska ha reducerats till nivåer som är långsiktigt hållbara. Riksdagen har genom de nationella miljökvalitetsmålen preciserat den kvalitet eller det tillstånd i miljön som ska uppnås. Miljökvalitetsmålen är inte juridiskt bindande.

Ordlista

Preciseringar

Preciseringar av miljökvalitetsmålen förtydligar målen och används i det löpande uppföljningsarbetet av målen. Preciseringarna uttrycker det tillstånd som ska vara uppfyllt för att miljökvalitetsmålet ska nås.

Indikatorer

Visar miljöutvecklingen och är en hjälp i uppföljning hur det går för miljön. Det finns olika typer av indikatorer, till exempel aktiviteter som orsakar miljöproblem (ex transporter, energianvändning) och status (ex pH, radon).

Etappmål

Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljökvalitetsmål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in. Hittills har 24 etappmål antagits av regeringen.

Årlig uppföljning

Varje år görs bedömningar på länsnivå om det är troligt att miljömålen kommer att nås till 2020. Naturvårdsverket sammanställer utifrån detta en nationell bedömning av om det finns förutsättningar för att vi kommer att klara av målen. Tre av målen bedöms endast på nationell nivå; Begränsad klimatpåverkan, Skyddande ozonskikt och Säker strålmiljö. Den årliga uppföljningen fungerar som underlag till regeringens budgetproposition.

Fördjupad utvärdering

En gång varje mandatperiod följs miljömålen upp mer ingående. Den fördjupade utvärderingen ska fungera som underlag för regeringens politik och prioriteringar, och även för myndigheternas planering och prioriteringar samt offentlig debatt.

Åtgärdsprogram

Länsstyrelsen ska utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Målmanualer

Målmanualer ska fungera som stöd för Länsstyrelserna i arbetet med den årliga uppföljningen av miljökvalitetsmålen och tas fram av respektive nationellt ansvarig myndighet. De ska vara klara i maj 2014.

Varje år görs bedömningar på länsnivå om det är troligt att miljömålen kommer att nås till 2020. Naturvårdsverket sammanställer utifrån detta en nationell bedömning av om det finns förutsättningar för att vi kommer att klara av målen.

GENERATIONSMÅLET

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Så lyder generationsmålet som är ett inriktningsmål för miljöpolitiken som ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att den önskade miljökvaliteten ska kunna nås. Det innebär att generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. De olika delarna kommer att ingå som kriterier vid bedömningen om förutsättningarna för att ett miljökvalitetsmål kan uppnås. De grundläggande värdena och de övergripande miljömålsfrågorna, som tidigare var uttalade i miljömålssystemet, omfattas nu av generationsmålet.

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Regeringen har beslutat om 24 etappmål i miljömålssystemet inom fem områden: Begränsad klimatpåverkan, Avfall, Biologisk mångfald, Farliga ämnen samt Luftföroreningar. Etappmålen identifierar en önskad samhällsomställning och är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljökvalitetsmål. Regeringen har också beslutat om preciseringar av de olika miljökvalitetsmålen. Preciseringarna förtydligar de sexton miljömålen och används i det löpande uppföljningsarbetet. Hur förslaget till fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet förhåller sig till de nationella miljökvalitetsmålen hanteras i miljökonsekvensbeskrivningen i Kapitel 5.

De sexton nationella miljökvalitetsmålen är:

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären skall i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Frisk luft

Luften skall vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen skall heller inte öka korrosionshastigheten i tekniska material eller kulturföremål och byggnader.

Giftfri miljö

Miljön skall vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet skall utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden skall skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten skall inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras.

Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet skall ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Hav i balans, levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden skall bevaras. Kust och skärgård skall ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden.

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet skall bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Storslagen fjällmiljö

Fjällen skall ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen skall bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas till vara och utvecklas.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas.

5 Konsekvensbeskrivningar

Konsekvensbeskrivning – Socialt perspektiv

Planen för Östergarnslandet ger förutsättningar att på sikt öka antal helårs- och deltidsboende. Fler boenden året runt eller delar av året stärker lokalsamhällena inom hela planområdet. Planen ökar dessutom chanserna att bibehålla eller höja underlaget för skolan, skolskjuts och kollektivtrafik som dessutom kan förstärkas under sommarhalvåret. Kan också planen bidra till att stimulera närliggande socknar på Östergarnslandet så att fler kan bo och verka i området bidrar det till livskvalité och trygghet för både barn och äldre. Utbyggnaden av fibernätet på Gotland ger möjligheter att arbeta på distans eller att etablera företag utanför städer/tätorter och det i sin tur gör att människor har bra förutsättningar att kunna välja vart de vill bo utifrån sina livsmiljö-kriterier.

Många av de boende kommer säkerligen även i framtiden arbeta på annat håll och då vara tvungna att använda bilen som transportmedel. Bilberoendet kommer även att kvarstå för att nå offentlig och annan kommersiell service. Men ökar antalet boenden kan efterfrågan på kollektivtrafik leda till förbättringar så att människor lättare kan välja färdväg.

Allt fler äldre finns i glesbygd medan de unga och arbetsföra bor i stan. Vi blir allt äldre och behöver stöd av omsorg och hemtjänst i hemmet då allt fler väljer att bo hemma långt upp i åldrarna. Detta skapar arbetstillfällen och för att underlätta kvarboende för de äldre och för vård och omsorg att utföra sina uppdrag är ett samlat boende att föredra. Boendemiljön känns både trygg och tillgänglig och ökar förutsättningar för många äldre att kunna bo kvar. Det är också positivt att planen föreslår ökad bebyggelse i närhet till strövområden, naturstråk som leder till havet och värdefulla kulturmiljöer vilket stärker den fysiska aktiviteten då den blir tillgänglig på ett sätt som lockar till rörelse och rekreation.

Planen pekar också ut LIS-områden som främst ska bidra till att besöksnäringen kan öka. Detta gynnar givetvis Katthammarsvik som serviceort såsom fler arbetstillfällen, sociala mötesplatser, fler gästnätter, kommersiell service och stärkt kollektivtrafik. Men även grannsocknarna gynnas med fler antal besökare, uthyrning av stugor, kulturupplevelser etc. Under sommarsäsong ska man dock beakta att en ökad tillströmning av besökare medför ökad biltrafik, buller, behov av parkeringsplatser, toaletter och toaletter som är särskilt anpassade, sophämtning osv. En hållbar aspekt är att LIS-områdena ska utvecklas med tanke på att alla ska kunna ta del av naturupplevelser och bad på lika villkor. Det ska vara tillgängligt för de som har särskilda behov och tryggt och säkert för barn att vistas i området. Att avhjälpa hinder och skapa en miljö som är mer tillgänglig och användbar för personer med nedsatt funktionsförmåga bidrar också till miljöer som är mer tillåtande för barn.

Föreslagna LIS-områden bidrar vidare till att stärka trygghet och social gemenskap och är en viktig del i utvecklingen av Katthammarsvik och Östergarnslandet. Det kommer de boende till godo och stärker förutsättningar för ett levande samhälle året runt, men utvecklingen måste ske på naturens och de boendes villkor.

Delaktighet och inflytande är en av hörnstenarna när det gäller att stärka välfärden och den sociala gemenskapen. Särskilt i en bygd som Östergarnslandet där civilsamhället genom att organisera sig i olika nätverk för bygdens utveckling, redan har visat engagemang och kreativitet. Känslan av att kunna påverka sin egen vardag minskar människors upplevelse av utanförskap och maktlöshet. Det är viktigt att skapa delaktighet i olika former antingen i planerings- och genomförandearbetet eller att intresserade får vara deltagare i olika grupper eller att kunna yttra sig i frågor som berör deras livsmiljö.

Östergarns sockenbastu

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

SAMMANFATTNING

Syftet med en översiktsplan är att ge vägledning och stöd i beslut om användningen av mark- och vattenområden samt visa hur den byggda miljön bör utvecklas och bevaras. Vidare redovisar den riksintressen och hur dessa ska tillgodoses samt hur gällande miljö kvalitetsnormer ska iakttas.

På plankartan redovisas ett antal områdestyper vars hantering kommer att vara olika i den fortsatta planeringen och bygglovhanteringen. Det finns "Bebyggelseområden" som är begränsade områden där lite större etableringar är möjliga, huvudsakligen genom detaljplan. Sedan finns områden där mindre kompletteringar av befintlig bebyggelse är kan vara möjliga, "Kompletteringsområde". Planen visar även på de ytor som utgör grunden för Östergarnslandets attraktionskraft som boende- och besöksområde, "Kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning". Dessa områden har mycket höga värden för upplevelse- och landskapsbild och för vilka det ska råda särskilt höga krav på nya bygglov. Två LIS-områden har pekats ut i planen, vid Herrvik samt vid Katthammarsvik samt två områden för turismändamål, vid Sandviken samt vid Sjaustru. En närmare beskrivning av begreppet LIS och metoden för utpekande återfinns i kapitel 4.

Parallellt med framtagandet av den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet tas även en fördjupad översiktsplan fram för serviceorten Katthammarsvik. Den presenteras i samma dokument, dock som en separat del.

Planförslaget anger således ett antal utbyggnadsområden av olika slag, i huvudsak för bostäder och för turism. Utanför dessa preciserade områden kommer det inom planperioden att komma förfrågningar om nybyggnad av bostäder mm, vilka då ska hanteras enligt de riktlinjer som finns i den fördjupade översiktsplanen. Dessa grundas på riktlinjer och överväganden som gjorts i översiktsplanen för Gotland "Bygg Gotland" och därmed följer likartade konsekvenser för förhållningssätt, t ex att bygga mer samlat innebär bättre förutsättningar att värna skyddsvärda naturmiljöer.

I planförslaget ges ett antal riktlinjer för hur bygglovsförfrågningar ska hanteras, för enstaka ny bostadsbebyggelse, för plushöjder, för att ta hänsyn till naturvärden och kulturvärden och inte minst riktlinjer för hanteringen av gestaltnings- och lokaliseringsfrågor vid bygglovprövningen utanför planlagda områden. Översiktsplanen kan antas komma att bidra till att uppfylla vissa miljö mål.

Att följa planen och dess riktlinjer i efterföljande detaljplaner och bygglov ger förutsättningar för att det inte ska uppstå betydande miljöpåverkan. Uppföljning av eventuell betydande miljöpåverkan kan lämpligast göras i samband med efterföljande detaljplanering samt genom den analys som bör föregå det beslut i regionfullmäktige som en gång varje mandatperiod förklarar att planen är aktuell.

SYFTET MED PLAN OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Syftet med översiktsplaner är att ge vägledning och stöd i beslut om användningen av mark- och vattenområden samt visa hur den byggda miljön bör utvecklas och bevaras. Vidare redovisar den riksintressen och hur dessa ska tillgodoses samt hur gällande miljö kvalitetsnormer ska iakttas. En fördjupad översiktsplan är som namnet anger en fördjupning och ska mer konkret än regionens översiktsplan (Bygg Gotland) visa markanvändningen utifrån det regionala utvecklingsprogrammet Vision Gotland 2025. Detta görs med översiktsplanen som grund.

Den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik redovisar utvecklingsmöjligheter och områden för boende, verksamheter och turism. En viktig del, förutom att visa på utvecklingsmöjligheter och förändrad markanvändning, är också att visa vilka delar som har höga natur- och kulturvärden som ska förvaltas väl till kommande generationer.

I planen används olika områdestyper för att visa förutsättningarna för hur ny bebyggelse kan tillåtas. Det är relativt begränsade områden där större etableringar genom detaljplan är möjliga. Sedan finns områden där mindre kompletteringar av bebyggelse kan vara möjliga. Utöver detta har två LIS-områden pekats ut samt två områden för turismändamål. Planen visar även de områden där särskilt höga krav kommer att ställas på en tillkommande exploatering på grund av sina mycket höga kultur- eller naturvärden. Vissa områdena har också så höga värden för upplevelse och landskapsbild att de av denna anledning bör hållas fria från exploatering. De utgör helt enkelt grunden för Östergarnslandets attraktionskraft som boende- och besöksområde.

En särskild VA-utredning har genomförts, så att det finns en beredskap för hur den framtida VA-frågan inklusive driftfrågan ska lösas för olika bebyggelseområden, som inte ansluts till det kommunala VA-nätet. I Katthammarsvik åtgärdas avloppsreningsverket och utökar kapaciteten från ca 700 pe. till 1000 pe. Ett vattenverk har byggts i Herrvik och försörjer numera Katthammarsvik och delar av Östergarn med dricksvatten. Under 2014 transporterades 1038 m3 vatten under perioden augusti till december för att försörja verksamhetsområdet i Katthammarsvik med vatten, det innebar 80 turer med tankbil mellan Stånga och Katthammarsvik.

Planen ska ge direktiv om var bygglov bör kunna lämnas och var detaljplaneläggning bör vara möjligt. Det framgår också av bebyggelse- och bygglovriktlinjer på vilket sätt och i vilka material man kan bygga i de olika utpekade områdena. Det finns tidigare godkända planprogram för bebyggelseutvecklingen för två delar av Östergarnslandet; Herrvik och Svartdal, dessa ersätts nu av den fördjupade översiktsplanen och har anpassats därefter.

En fördjupad översiktsplan arbetas parallellt fram för serviceorten Katthammarsvik. I MKB behandlas både konsekvenserna av den fördjupade översiktsplanen för hela Östergarnslandet såväl som den del som är för Katthammarsvik. Där det bedömts relevant görs separata bedömningar och beskrivningar enskilt för Katthammarsvik, i annat fall läses MKB så som att båda planerna bedöms tillsammans.

MILJÖMÅL

Hur planen och nollalternativ förhåller sig till relevanta miljömål ska beskrivas i en miljökonsekvensbeskrivning. Miljömålen är också viktiga vid bedömningen av om planen och alternativ kan ge upphov till betydande miljöpåverkan och vilka miljökonsekvenser av detta blir.

Ett rikt odlingslandskap

"Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks."

Planförslaget ger något bättre förutsättningar än nollalternativet att bidra till att bevara ett rikt odlingslandskap genom att det avgränsar "kärnområden för upplevelse, bevarade och skydd av pågående markanvändning". Även riktlinjer som bl. a syftar till att lokalisering av ny bebyggelse ska ske utanför god åkermark, tar hänsyn till pågående lantbruk med bete och åkerbruk. Ny bebyggelse skall även tillkomma mer samlad, vilket är positivt ur denna aspekt. Hur planförslaget och nollalternativet skiljer sig beror emellertid mycket på hur enstaka bygglovsförfrågningar hanteras i områden utanför vad som betecknas bebyggelseområden. Förslaget bör ha positiv inverkan eller ingen på friluftslivet genom att det i de fall som friluftslivet berörs finns riktlinjer för att stråk ska stärkas eller beaktas. En mer samlad bebyggelse, i motsats till en spridd bebyggelse, ger mer öppna landskap vilket även gynnar det rörliga friluftslivet. Kärnområdena är de områden där både odlingslandskapet finns men även där högsta värdena för friluftslivet finns.

God bebyggd miljö

"Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."

Planförslagets riktlinjer för bebyggelse- och bygglov ger förutsättningar för en god bebyggd miljö. I planen finns övergripande riktlinjer som bedöms vara positivt för att uppnå miljömålet. Speciellt i den fördjupade översiktsplanen för Katthammarsvik ges förutsättningar att utveckla en befintlig serviceort genom föreslagna förtätningar. Rekreationsområde och naturstråk föreslås och behovet av gång- och cykelväg inom Katthammarsvik uppmärksammas.

En översyn av kulturmiljövårdens riksintressen på Östergarnslandet har gjorts av länsstyrelsen som presenteras i den fördjupade översiktsplanen.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. År 2050 bör utsläppen i Sverige sammanlagt vara lägre än 4,5 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år, för att därefter minska ytterligare."

All ökning av utsläppen av koldioxid från fossila bränslen motverkar miljömålet. Det är dock mycket svårt att bedöma i vilken utsträckning ett genomförande av planen motverkar

eller medverkar till att miljömålet kan uppnås. Generellt kan en plan som anger att en mer samlad bebyggelse ska eftersträvas, anses bättre medverka till att miljömålet uppnås, än nollalternativet. Bebyggelse bör om möjligt främst placeras i närhet av busslinjer för att underlätta transport med lokaltrafik. Förtätningen av serviceorten Katthammarsvik är ett bra exempel på sådan planering.

Ambitionen bör vara att minimera energianvändningen för ny bebyggelse. Även när det gäller utvecklingen av turism bör energifrågan behandlas, boende, transporter, upplevelser och hur de kan utvecklas klimatsmart.

Myllrande våtmarker

"Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. I hela landet ska finnas våtmarker av varierande slag, med bevarad biologisk mångfald och bevarade kulturbistoriska värden."

Planförslaget innebär ingen negativ utveckling avseende detta miljömål, ens om det skulle innefatta all slags våtmark. Utpekade bebyggelseområden har lagts med stor hänsyn till befintliga våtmarker och vattendrag. Om bebyggelseområden gränsar mot våtmarker ska en miljöbedömning göras för att säkra att våtmarker inte skadas. I planförslaget beskrivs även att regionen bör stimulera åtgärder som kan möjliggöra längre uppehållstider för ytvatten. Nollalternativet bedöms vara likvärdigt då Region Gotland även vid enskilda bygglov tar stor hänsyn till våtmarker och vattendrag. Riktlinjer finns i Bygg Gotland att arealen våtmark inte skall minska på Gotland på grund av ändrad markanvändning.

Levande skogar

"Skogen och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och kulturmiljövärden och sociala värden värnas."

Större delen av sammanhållna obebyggda skogsmarker ligger inom kärnområdet där varsamhet och aktsamhet för dess värden ligger till grund för etablering av ny bebyggelse. Utpekade bebyggelseområden har lagts med stor hänsyn till skogar med naturtypen "Västlig taiga" samt skogar med högre naturvärden, betesskogar och gammal skog med lång kontinuitet. Generellt bedöms därför miljömålet inte påverkas negativt. Nollalternativet, där bebyggelseområden inte styrs bort från dessa skyddsvärda skogstyper bedöms ha en mer negativ effekt för miljömålet. En viss risk finns att bebyggelse kommer att tillkomma i brynområden mellan skog och öppen mark både med och utan planen. I detaljplanlagda områden kan Region Gotland styra bebyggelsen från skyddsvärda skogsbryn samt värna skyddsvärda mindre skogselement med höga naturvärden. En skyddsvärd skoglig naturtyp på Östergarn är så kallad Västlig taiga, vilken lyfts fram som viktig att ta hänsyn till i planen.

Grundvatten av god kvalitet

"Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag."

Grundvattentillgången på stora delar av Östergarnslandet är begränsad och sårbar och förutsättningarna att ordna godtagbara VA-lösningar har medfört att man i planarbetet har genomfört en särskild VA-utredning. Huruvida planen blir positiv för miljömålet går inte att generellt ange. En mer samlad ny bebyggelse med gemensamma VA-lösningar bör kunna vara positivt. Inom planområdet finns planer på upprustning av reningsverket i Katthammarsvik, en vattenledning mellan Katthammarsvik och Herrvik är i drift samt en dricksvattenanläggning från Herrvik och söderut. Detta ger förutsättningar för ytterligare bebyggelse i de områden som föreslås, särskilt för den föreslagna förtätningen i Katthammarsvik. Nollalternativet är mindre positivt med fler spridda enskilda vattentäkter och avlopp.

Ingen övergödning

"Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten."

Planen har riktlinjer för hanteringen av vatten- och avlopp i ny bebyggelse, vilka kan minska utsläpp till framförallt grundvattnet men även ytvatten på Östergarnslandet. Alternativet utan riktlinjer bedöms vara mindre positivt.

Levande sjöar och vattendrag

"Sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras."

På Östergarnslandet finns inga större sjöar men en del mindre träsk, våtmarker och små vattendrag. Dessa bedöms inte påverkas av planerade bebyggelseområden då dessa placerats ut med stor hänsyn. Känsliga vatten måste skyddas mot utsläpp främst från avloppsvatten. All bebyggelse föregås av en VA-utredning för att säkra att vattendragen inte påverkas.

Ett rikt växt- och djurliv

"Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktion och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

Inom eller i anslutning till en del av bebyggelseområdena i planen kan det finnas förekomster av rödlistade arter och arter och naturtyper som Gotland har särskilt ansvar att bevara. För områden som planläggs kan detta bevakas bättre genom en detaljplaneprocess än för enstaka bygglov där besluten ofta grundas på ett osäkrare underlag. Vid bygglovsförfrågningar i övriga områden ska en bedömning ske om ny bebyggelse kan innebära betydande miljöpåverkan, vilket i så fall innebär att detaljplan ska upprättas med behovsbedömning och därefter eventuell miljöbedömning. Region Gotlands naturvärdeskarta som granskningsskikt ger bra möjligheter att beakta utrotningshotade arter och naturtyper med stort bevarandebeskrivning. Bedömningen är att planförslaget inte direkt motverkar miljömålet då föreslagna områden är utplacerade med mycket stor hänsyn till den information vi har idag. Vid planläggning sker en närmare bedömning huruvida en naturvärdesinventering bör krävas.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

"...Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar."

Miljöstatus för kustvattnen utanför planområdet har beskrivits under avsnittet "Hälsa och säkerhet" (MKN för Östergarnslandet). Även om planförslaget möjliggör att antalet bostäder inom planområdet kan öka, vilket teoretiskt

kan medföra att näringsbelastningen till havet ökar, kommer de reella utsläppen med stor sannolikhet inte öka på ett sätt gör att möjligheten att uppnå god miljöstatus försämrats. Det beror dels att ny bebyggelse föreslås i första hand ansluta sig till kommunalt eller samfällt ägda reningsanläggningar, nysatsningar på reningsanläggningar under planperioden, samt att även tillstånden för äldre avlopp omprövas och förbättras.

En av preciseringarna av miljömålet lyder "havs-, kust- och skärgårdsskaps natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena". Eftersom dessa värden är starkt kopplade till faktorer som exempelvis fortsatt betesdrift och fortsatt bruk och vård av kulturmiljöer, förutsätts det att det också finns såväl aktiva jordbruk som aktiva människor, som bor och lever i kustmiljön. Som redan nämnts under miljömålet "Grundvatten av god kvalitet" kommer det under planperioden att satsas på utbyggnad av både vattentillförsel och avloppsrening inom området, vilket kommer medföra bättre förutsättningar för såväl hel- som deltidsboende, främst i Herrvik med omnejd samt Katthammarsvik.

Friluftslivet med husbehovsfiske samt fisket i Herrviks hamn värnas i planförslaget samt en god tillgång till stranden. Planförslaget bedöms ha positiv inverkan på miljömålet.

Nollalternativet är troligtvis sämre ur miljö kvalitetsmålets synvinkel. Skulle ett nytillskott av bostäder omöjliggöras, är det svårt att motivera nyinvesteringar i reningskapacitet. Utan en positiv befolkningsutveckling minskar möjligheterna till att klara miljömålets precisering kring natur- och kulturvärden.

Nyttillkommande bebyggelse inom strandskyddad kust föreslås endast inom de utpekade LIS-områdena för att värna både biologisk mångfald samt de upplevelsevärden vilka är viktiga för en fortsatt hållbar utveckling på Östergarnslandet.

De övriga miljömålen; *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö*, *Skyddande ozonskikt*, samt *Säker strålmiljö* har beaktats, men har bedömts ha liten relevans för planen och nollalternativet.

SÅ TILLGODOSES MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN I PLANFÖRSLAGET

Region Gotland gör bedömningen att föreslagen tillkommande exploatering på Östergarnslandet kommer att ske med sådan hänsyn att miljö kvalitetsnormerna för Östergarnslandets kustvatten, grundvatten och ytvatten inte påverkas negativt. I och med regionens investeringar i avloppsreningsverket i Katthammarsvik med bl. a fler reningssteg och utökad kapacitet bedöms föreslagen tillkommande bebyggelse i Katthammarsvik inte medföra ytterligare försämring av kustvattnets kvalitet. Region Gotland utför även en översyn av och åtgärder för enskilda avlopp och över hela ön inom projektet Klart Vatten. Otjänliga enskilda avlopp ersätts därmed successivt över ön.

En särskild VA-utredning har genomförts för Östergarnslandet (bilaga 1). Där föreslås olika typer av lösningar för vatten och avlopp beroende på de olika områdenas förutsättningar och känslighet. Privata VA-aktörer har uppfört två nya avloppsreningsverk vilka bör bidra till bättre ekologisk status inom delar av planområdet.

I Herrvik har Region Gotland byggt ett vattenverk som försörjer delar av Östergarnslandet inklusive Katthammarsvik med dricksvatten. Detta bör bidra till att grundvattenföremkomsternas kvantitativa status inte försämrats.

Även om planförslaget möjliggör att antalet bostäder inom planområdet kan öka, vilket teoretiskt kan medföra att näringsbelastningen till havet ökar, kommer de reella utsläppen med stor sannolikhet inte öka på ett sätt som innebär att möjligheten att uppnå god miljöstatus för kustvatten försämrats. Det beror dels på att ny bebyggelse föreslås att i första hand ansluta sig till kommunalt eller samfällt ägda reningsanläggningar, nysatsningar på reningsanläggningar under planperioden, samt att även tillstånden för äldre avlopp omprövas och förbättras.

I regionens miljöprogram är det övergripande målet: Rent grundvatten, god status för ytvatten på hela Gotland och en levande Östersjö. I miljöprogrammet preciseras ett antal strategier för hur grund-, yt-, och havsvatten ska nå målen. Regionen väntas också anta en dagvattenstrategi, kretsloppsstrategi samt VA-strategi under 2017.

AVGRÄNSNINGAR

Betydande miljöpåverkan

Planförslaget ger upphov till förändringar som kan ge effekter i miljön av olika slag. Det är de miljöeffekter som kan medföra en betydande miljöpåverkan som ska behandlas i en miljökonsekvensbeskrivning. Det är därför viktigt att avgränsa sådan miljöpåverkan. Även vilka geografiska områden som särskilt kan påverkas bör avgränsas.

I planförslaget finns ett antal utpekade bebyggelseområden, inklusive områden för turism, ett antal avgränsade områden där befintlig bebyggelse bedöms kunna kompletteras utan detaljplan. Den stora ytan på Östergarnslandet utgörs dock av kärnområden där restriktivitet till ny bebyggelse bör gälla. Den viktigaste frågan för att kunna avgränsa, eller bedöma påverkan, är hur dessa stora "kärnområden" kommer att hanteras i bygglovsförfrågningar och eventuell detaljplanering.

Vilka effekter eventuell bostadsbebyggelse utanför bebyggelseområden kan få är svårt att förutse och därmed konsekvensbedöma, förutom en allmänt hållen bedömning. Dock kan en sådan nybebyggelse i ett längre perspektiv ge betydande miljöpåverkan och skiljer sig inte från nollalternativet.

Detaljeringsnivå

Frågeställningar som inte bedöms vara av strategisk betydelse för förslag eller riktlinjer för den fortsatta planeringen och som kan konsekvensbeskrivas på ett bättre sätt i en detaljplan, bör hanteras i kommande detaljplanläggning.

FÖRSLAG

Planens förslag

I planförslaget föreslås ett antal nya bebyggelseområden där utbyggnaden ska genomföras efter detaljplanering. Det finns också riktlinjer för ny bebyggelse utanför ovan nämnda bebyggelseområden. Områden för turismändamål, kärnområden, kompletteringsområden, LIS-område föreslås i Herrvik och i Katthammarvik, övrig mark samt och pendlingsparkering/samåkningsparkering. I FÖP Katthammarvik pekas även ett rekreatiomsområde och ett naturstråk ut.

Inom ganska stora områden kommer nybebyggelse i princip att hanteras utifrån riktlinjerna i översiktsplanen Bygg Gotland, d.v.s. att nya bostäder i första hand ska tillkomma som förtätning av befintlig bebyggelse. Detta gäller så väl fritidshus som permanentbostäder.

Runt planens kompletteringsområden, där sådana enstaka bygglov i form av förtätning och komplettering av befintlig bebyggelse kan antas hamna, finns de särskilt angivna kärnområdena för upplevelse och skydd av pågående markanvändning. I dessa kompletteringsområden tillkommer förmodligen bebyggelsen utan detaljplanering vilket ställer

höga krav vid bygglovshandläggningen för att inte påverka naturmiljön mer än nödvändigt. Detta är extra viktigt för de kompletteringsområden som ligger inom utpekade riksintresseområden för naturvården. Genom de riktlinjer som planförslaget anger för ny bebyggelse finns möjligheter till styrning så att bebyggelse i de värdefullaste delarna, med höga bevarandevärden, undviks och att miljöstörningar inte ger betydande påverkan på människors hälsa. På kartan som visar planförslaget, har inom kompletteringsområden lagts en buffertzon om 100 meter runt befintlig bebyggelse. Enligt planförslaget ska tillkommande bebyggelse inom kompletteringsområden just ske som komplettering till den befintliga bebyggelsen, vilket bör innebära att det i huvudsak är inom/i anslutning till denna buffertzon som ny bebyggelse kommer till. Region Gotlands Naturvärdeskarta används i all handläggning som medför att oexploaterad mark tas i anspråk.

Bebyggelseområdena, för vilka det i princip ska krävas detaljplanering, ligger i huvudsak utanför områden med stora natur- och kulturvärden. Avgränsningen är grov och i de fall värdefullare delområden ingår måste detta beaktas i den fortsatta planläggningen. I detaljplaneprocessen kan en naturvärdesinventering krävas vilken ligger till grund för exploaterings storlek samt utformning. I områdena kan det t.ex. finnas fridlysta eller hotade arter vilket skall beaktas.

För planens "kärnområden" gäller att inom de ur ett kulturmiljö-, natur- och landskapsperspektiv mest värdefulla delarna bör en restriktiv hållning till ny bebyggelse tillämpas. Dessa områden täcker framförallt stränder och kust, alvarmarker och klintar, större sammanhängande områden med icke fragmenterad skog, flygsandsområden, våtmarks-komplex samt betes- och jordbrukslandskap.

Som en del i den fördjupade översiktsplanen har en VA-utredning genomförts. Utredningen har även tagit upp principer för hantering och genomförandeåtgärder. På Östergarnslandet finns större samfälliga lösningar för såväl avlopp som för dricksvattenförsörjning. Det finns även kommunalt verksamhetsområde i Katthammarviks samhälle.

Nollalternativ

Som nollalternativ redovisas i denna MKB en framskrivning av nuvarande förhållanden utifrån den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet från 1995 (med samma angivna bebyggelseområden som områdesplanen från 1985 redovisar). Detta motsvarar en beskrivning av en framtida utveckling både utanför och inom särskilt angivna bebyggelseområden. Detta visas på karta i kapitlet Bedömning av miljökonsekvenser, nollalternativet. Allmänt kan sägas om nollalternativet att det närmar sig planen ju större områden som ligger utanför särskilt angivna bebyggelseområden.

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV PLANOMRÅDETS MILJÖFÖRHÅLLANDEN, SÄRSKILT OMRÅDEN SOM PÅVERKAS BETYDLIGT

Den översiktliga beskrivningen av planområdets miljöförhållanden görs förutom i följande kartor i MKB även genom kartor i kapitel 3 och 4. Dessa visar värdefull kulturmiljö, radonrisken, potentiella kända markföroreningar, sårbarhet i förhållande till jordtäckte, avrinningsområden och våtmarker samt naturvårdens riksintresseområden.

Bebyggelse och kulturmiljö

Bebyggelsen på Östergarnslandet beskrivs utförligt i planförslaget. De bebyggelsemiljöer som särskilt bör beaktas vid ny bebyggelse framgår av kartan över värdefulla kulturmiljöer (se sid. 118). Utförliga riktlinjer för tillkommande bebyggelse föreslås. För ytterligare mer detaljerad information och riktlinjer för särskilt värdefulla byggnader och miljöer hänvisas till Kulturmiljöprogram Gotland som godkändes av byggnadsnämnden 2014.

Radon och markföroreningar

Inom planområdet är den största delen klassad som lågriskområde för radon, dock finns ett antal områden där radonhalten kan antas vara normal-hög. För detta finns riktlinjer som ska följas gällande strålningsmätningar och krav på grundkonstruktion. Dessa riktlinjer redovisas i planförslaget.

Potentiella markföroreningar finns registrerade i den s.k. MIFO-databasen. Detta redovisas på karta i planhandlingen. Utöver dessa kända potentiella markföroreningsförekomster kan andra, nu okända föroreningar, påträffas och behöva åtgärdas.

VA-förhållanden

Liksom inom många andra områden på Gotland är riskerna stora att föroreningar, t ex att avloppsvatten, ska förorena grundvattnet inom områden på Östergarnslandet. Den sårbarhetskarta som regionen har och som visar infiltrationsbenägenheten (lättheten för nederbörd och tillförda vattenlösliga föroreningar nå ner till grundvattnet) visar att marklager/berg som har sårbarhetsklass 1 och 2 (de mest sårbara) dominerar. Dessa förhållanden avspeglas i de försiktighetsmått och beslut som regionen har tagit när det gäller enskilda avloppsanläggningar.

Även grundvattentillgången är mycket begränsad för delar av Östergarnslandet. Inom en del av Katthammarsvik finns kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Numera försörjs Katthammarsvik med dricksvatten från Bräckvattenverket i Herrvik. Enligt planen kommer även bostäder längs sträckan Katthammarsvik till Herrvik att kunna ansluta till det kommunala nätet. Två större privata VA-aktörer har påbörjat två samfälliga VA-nät, ett för Herrvik med eget avloppsreningsverk och ett nät som sträcker sig över delar av Östergarn och Gammelgarn med eget reningsverk. Båda aktörerna köper vatten av Region gotland från Herrviks bräckvattenverk och distribuerar till sina anslutna kunder.

En särskild VA-utredning, vilken i sammandrag redovisas i planförslaget, har utrett tänkbara VA-lösningar för olika utbyggnadsområden.

Naturmiljö

Ca 33 procent av Östergarnslandets yta är område av riksintresse för naturvård. Inom dessa områden finns ett flertal olika naturtyper ofta med mycket höga naturvärden. Inom områdena av riksintresse för naturvården finns stora delen av några av de naturtyper som är särskilt viktiga att bevara. Alvarmarker, ängen, gammal skog, stränder, flygsandområden och våtmarker är exempel på sådana naturtyper.

Beteslandskapet på Östergarnslandet innehåller en mängd olika naturtyper av olika sort: alvarmarker, klapperstränder, våtmarker av olika slag och inte minst områden med äldre kalkbarrskog (västlig taiga). Även träskan ingår som en värdefull del av detta beteslandskap. De värdefullaste beteslandskapen ur natursynpunkt ligger inom riksintresseområden.

På Östergarnslandet är de skogliga naturvärdena bl.a. knutna till barrskog, ofta betesskogar på kalkrik mark, områden som inte varit kalavverkade på hundratals år. Ofta finns även mycket höga natur, och kulturvärden i de mycket gamla ängarna och ängsresterna där det oftast finns en dominans av äldre lövträd.

BEDÖMNING AV MILJÖKONSEKVENSER

Bedömning av miljökonsekvenser redovisas först för planförslaget och sist i kapitlet redovisas nollalternativet.

Konsekvenser – planförslaget

I MKB behandlas både konsekvenserna av den fördjupade översiktsplanen för hela Östergarnslandet såväl som den del som är för Katthammarsvik. Där det bedömts relevant görs separata bedömningar och beskrivningar enskilt för Katthammarsvik, i annat fall läses MKB så som att båda planerna bedöms tillsammans.

Planförslaget såväl i den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet som i den införlivade fördjupade översiktsplanen för serviceorten Katthammarsvik anger ett antal utbyggnadsområden av olika slag, för bostäder, för turism och verksamheter. Utanför dessa preciserade områden kommer det inom planperioden att komma förfrågningar om nybyggnad av bostäder mm. Den fördjupade översiktsplanen grundas på riktlinjer och överväganden som gjorts i översiktsplanen Bygg Gotland och därmed följer likartade konsekvenser för förhållningssätt, t.ex. att bygga mer samlat.

Utöver de bebyggelseområden som planförslaget anger kommer enskilda bygglovsförfrågningar utanför angivna bebyggelseområden att hanteras. Studerar man var det faktiskt byggts på Östergarnslandet under den hittillsvarande fördjupade översiktsplanen 1995 och tidigare områdesplan, framgår det att dessa bygglov är och förmodligen även i framtiden kommer att vara en inte helt oväsentlig del av tillkommande bebyggelse.

Planens kompletteringsområden, där sådana enstaka bygglov kan antas hamna, ligger således kant i kant angränsande till angivna kärnområdena för upplevelse och skydd av pågående markanvändning och bebyggelse tillkommer förmodligen utan detaljplanering. Genom de riktlinjer som planförslaget anger för ny bebyggelse finns möjligheter till styrning så att bebyggelse i de värdefullaste delarna, med höga bevarandevärden, undviks och att miljö-

störningar inte ger betydande påverkan på människors hälsa. På kartan som visar planförslaget, har kompletteringsområden lagts runt befintlig bebyggelse. Enligt planförslaget ska tillkommande bebyggelse inom kompletteringsområden just ske som komplettering till den befintliga bebyggelsen, vilket bör innebära att det i huvudsak är inom/i anslutning till denna buffertzonen som ny bebyggelse kommer till.

Bebyggelseområdena, för vilka det i princip ska krävas detaljplanering, ligger i huvudsak utanför områden med stora natur- och kulturvärden. Avgränsningen är ganska grov och i de fall värdefullare delområden ingår måste detta beaktas i den fortsatta planläggningen. I något enstaka område finns noteringar om hotade arter, vilket bör beaktas.

En stor del av Östergarnslandet har beteckningen "kärnområden" i planförslaget. I dessa kärnområden finns vissa möjligheter till komplettering av bebyggelse. Hur detta kan ske framgår av föreslagna riktlinjer för bebyggelse och bygglov samt särskilda riktlinjer för kärnområdet. I det godkända Kulturmiljöprogrammet för Gotland finns utförligare planeringsunderlag att beakta.

I planförslaget finns några föreslagna platser för pendlingsparkeringsplatser/samåkningsparkeringar samt ett antal riktlinjer för uppställningsplats för husbil. Bedömningen om miljöpåverkan vid lokalisering av dessa bör göras på en mycket detaljerad nivå.

Nedan följer en översiktlig bedömning av konsekvenserna i de utpekade nya bebyggelseområdena, konsekvenserna sammanfattat för människors hälsa, naturvärden och biologisk mångfald, kulturmiljö samt konsekvenserna av ett förändrat klimat.

Vilka blir konsekvenserna för naturvärden och biologisk mångfald av planförslaget?

Planens bebyggelseområden

De områden som föreslås för bebyggelse i denna fördjupade översiktsplan är föreslagna i områden där Region Gotland bedömer att det går att utveckla Östergarnslandet utan att det påtagligt skadar något av riksintresseområdena för naturmiljö förutsatt att de riktlinjer som beskrivs för tillkommande bebyggelse följs. Inom vissa av de föreslagna bebyggelseområdena, där det finns krav på detaljplan, ingår ibland även mindre delar med skyddsvärda naturvärden. När detaljplan ska upprättas i sådana områden ska en närmare naturvärdesinventering samt analys göras om hur naturvärden och biologisk mångfald kan värnas. Region Gotlands naturvärdeskarta anger var naturvärdena troligen är som störst. Det finns dock stora luckor i den information som finns beroende på att inte all mark är inventerad eller att de inventeringar som gjorts är oexakta eller av äldre datum.

I stort sett all ny exploatering av tidigare obebyggd mark är negativt för naturmiljön men för flertalet av i planen föreslagna bebyggelseområden blir det ingen betydande miljöpåverkan utan mer troligt endast små konsekvenser för naturvärdena och biologisk mångfald. Det torde dock för några av områdena krävas att en miljöbedömning genomförs vid detaljplaneringen, med avgränsning av delar med högre naturvärde. Regionens naturvärdeskarta som granskningsunderlag för bl. a. bygglovgivning är viktig att tillämpa.

Planens kompletteringsområden

De områden som föreslås för komplettering i denna fördjupade översiktsplan ligger både inom samt utanför riksintresseområden för naturvärden. Kompletteringsområdena, där det är frågan om enstaka hus, upptar så stora ytor att det inte är möjligt att närmare bedöma om betydande miljöpåverkan kan antas uppkomma vid enstaka bygglov och i så fall få konsekvenser för naturvärdena och biologisk mångfald. Det är viktigt att beakta de riktlinjer som anges i planen om sådan bebyggelse liksom att beakta eventuella förekomster av sällsynta eller hotade växt- och djurarter. Inom områden utpekade som riksintresseområde är regionens naturvärdeskarta som granskningsunderlag för bl. a. bygglovgivning är extra viktig att tillämpa för att undvika påtaglig skada på riksintresset. Vid osäkerhet om en åtgärd kan innebära påtaglig skada så rådfrågas regionekologen i handläggningen.

Planens kärnområden för upplevelse och skydd av pågående markanvändning

Bygglov bedöms här enligt föreslagna bebyggelseriktlinjer och bör ej påtagligt skada naturvärdena. Byggloven tar stor hänsyn till höga naturvärden och naturvärdeskartan används vid all handläggning.

Planens områden för turism och LIS-områden

I planförslaget finns två områden angivna som områden för turism (Sandviken och Sjaustru.) och två LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) vilka är i Herrvik samt i Katthammarsvik. För Herrvik har ett planprogram tagits fram och för Katthammarsvik föreslås en ny fördjupad översiktsplan. Utvecklingen enligt förslaget till den fördjupade översiktsplanen inklusive LIS-området i Katthammarsvik bedöms inte medföra större negativa konsekvenser för naturvärden förutsatt att stor hänsyn tas till naturvärdena lokalt vid lokalisering av kompletterande bebyggelse samt vid detaljplanläggningen. För Herrvik kan i vissa delar, speciellt uppe på höjden samt i längs norra stranden, en miljöbedömning med MKB vara motiverad för att begränsa miljöpåverkan.

Vilka blir konsekvenserna för landskapet av planförslaget?

Planens bebyggelseområden

Ingen betydande miljöpåverkan antas uppkomma med avseende på landskapet inom planens bebyggelseområden under förutsättning att planförslagets riktlinjer följs.

Planens kompletteringsområden

För planens kompletteringsområden är det något mer osäkert om betydande miljöpåverkan kan antas uppkomma.

Planens kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning

Östergarnslandet är ett landskap som domineras av skogsmarker och småskaligt åkerbruk med betesmarker. Jordbruket och skogsbruket har en viktig roll för hur Östergarnslandet ska utvecklas. I både detaljplanering och bygglov kommer konflikter mellan nya bostäder och djurhållning att undvikas. God åkermark bör ej bebyggas och om betesmark bebyggs ska det ske med varsamhet och respekt

för dess värden. Detta för att inte äventyra den för landskapet så viktiga djurhållningen.

Iövrigt bedöms ingen betydande miljöpåverkan uppkomma inom med avseende på landskapet då en restriktiv bedömning bör ske av nytillkommande bebyggelse inom dessa områden samt att de riktlinjer som finns följs.

Vilka blir konsekvenserna för människors hälsa av planförslaget?

Planens bebyggelseområden

De miljöförhållanden som kan tänkas ha betydande påverkan på människors hälsa är störningar från jordbruk, mängd och kvalitet på dricksvattnet, eventuella radon och markföroreningsförekomster samt eventuellt trafikbuller. Dessa förhållanden kan beaktas i detaljplaneringen och riktlinjer för detta finns.

Inom planområdet är den största delen klassat som lågriskområde för radon, dock finns ett antal områden där radonhalten kan antas vara normal-hög. För detta finns riktlinjer som ska följas gällande strålningsmätningar och krav på grundkonstruktion. Dessa riktlinjer redovisas i planförslaget.

Inga kända markföroreningar finns vid planförslagets bebyggelseområden eller kompletteringsområden.

Planens kompletteringsområden

Beaktas lokala förhållanden vid bygglovgivning, t.ex. djurhållning och trafikbuller, bedöms ingen betydande påverkan på människors hälsa behöva uppkomma. Konsekvenserna blir likartade inom planens kompletteringsområden som för planlagda områden (bebyggelseområdena).

Planens kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning

Bedömningen är att planförslaget inte medför några betydande konsekvenser för människors hälsa inom dessa områden.

Planens områden för turism och LIS-områden

Bedömningen är att planförslaget inte medför någon betydande miljöpåverkan med betydande konsekvenser i detta avseende inom dessa områden. Det finns dock kända markföroreningar inom Herrviks och Katthammarsviks LIS-område vilka hanteras enligt de krav som finns vid ev. exploatering som kan beröra detta område. Likaså gäller vanlig praxis att vara uppmärksam och hantera förorenad mark när det upptäcks vid exploatering.

Vilka blir konsekvenserna för kulturmiljön av planförslaget?

Planens bebyggelseområden

I översiktsplanen finns som nämnts en uttalad intention att ny bebyggelse i huvudsak ska riktas mot befintliga bebyggelsemiljöer. Detta medför att särskilda hänsyn och aktsamhet kan krävas i känsligare äldre bebyggelsemiljöer. I stort har dock översiktsplanens nybyggnadsområden lagts så att påverkan för värdefulla kulturmiljöer inte ska behöva bli betydande.

Planens kompletteringsområden

I översiktsplanen finns en uttalad intention att ny bebyggelse i huvudsak ska riktas mot befintliga bebyggelsemiljöer. Detta medför att särskilda hänsyn och aktsamhet kan krävas i känsliga äldre bebyggelsemiljöer. I stort har dock dessa områden lagts så att påverkan på särskilt värdefulla kulturmiljöer inte ska behöva bli betydande. Planens riktlinjer ska medverka till att inte kulturvärden påverkas negativt.

Planens kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning

Bedömningen är att planförslaget inte innebär att någon betydande miljöpåverkan uppkommer inom de angivna kärnområdena. Det blir inga betydande konsekvenser.

Vilka blir konsekvenserna av ett förändrat klimat?

Ökad temperatur

Ökade temperaturer kommer att påverka oss alla oavsett bostäders lokalisering. Detta ställer krav på arkitekturen, att ex. fönster vänds åt rätt håll, att det finns platser med skugga och att byggnader har möjlighet att förses med kyla. I den aktuella översiktsplanen ses inte detta som ett olösbart problem. Olika tekniska lösningar kan hålla temperaturen vid en bra nivå men främst bör byggnaderna anpassas så att isolering m.m. dämpar värmen inomhus. Träd bör sparas för att ge skugga vid behov. Vid kusten upplevs värmeböljor mindre än inåt land då havet har en avkylande effekt samt att det oftast finns en vind från havet som fläktar och svalkar. Östersjön har en buffrande effekt.

Ökad nederbörd

När det gäller ökade nederbörds mängder så gäller det att inte hårdgöra mer än nödvändigt och att dagvattennätet är dimensionerat för att omhänderta de ökade mängder som en exploatering kan innebära. Rent regnvatten kan tillåtas rinna ner i marken och infiltrera. Från större hårdgjorda ytor såsom parkeringar kan dagvatten behöva passera en oljeavskiljare innan det släpps ut. En dagvattenstrategi förväntas att antas 2017.

Den framtagna Lågpunktskarteringen med tillhörande Plan PM om hänsyn till översvämningssrisker ska användas som planeringsunderlag vid planläggning och bygglovgivning. I de fall där Lågpunktskarteringen indikerar risk för att vatten kan bli stående vid skyfall, anges att hänsyn ska tas till detta vid respektive område.

Stigande havsnivåer

Klimatförändringens effekter kommer främst att påverka befintlig infrastruktur oavsett om planförslaget genomförs eller inte. Tillkommande infrastruktur och bebyggelse tillför inte ytterligare risker eller problem vid stigande havsnivåer så länge riktlinjen "Lägsta plushöjd för befintlig marknivå vid ny etablering av bostäder utmed kusten ska vara +2.0 meter (RH2000), i avvaktan på statliga direktiv" följs. Vid lägre plushöjd kan mindre känsliga byggnader godkännas.

Förutom havsytehöjning kan kraftiga vågor och uppstuvningseffekter längs kusterna ytterligare öka behov av anpassning.

Risker för ras, skred och erosion

Ingen bebyggelse planeras i så utsatta lägen att de skulle påverkas av kusterosion. Topografin är på Östergarnslandet innehåller en del klintkanter som kan betyda risk för ras och skred. I planen finns inga utpekade bebyggelseområden i närheten av dessa vilket medför att inga åtgärder behöver vidtas i dagsläget.

Alternativ exploateringsgrad

Antalet bebyggelseområden spelar mindre roll för hur man kan hantera framtida klimatförändringar eftersom en annan exploatering oavsett antal byggnader bedöms ha samma svårigheter när det kommer till klimatförändringar. En mindre eller större exploatering behöver också hantera värmeböljor, havsytehöjning, ökad nederbörd samt risk för erosion.

Riktlinjer kopplade till klimatanpassning i planförslaget

För att nå en hållbar utveckling och ett robust samhälle är det särskilt viktigt att det i den fysiska planeringen och att de nya exploateringar som görs är anpassade för ett förändrat klimat. I planförslaget har följande riktlinjer kopplade till klimatanpassning föreslagits:

Högre temperaturer

I planförslaget föreslås de flesta bebyggelseområden behålla sin skogliga karaktär vilket ger förutsättningar för skuggiga miljöer.

Ökad nederbörd och översvämningar

För ny bebyggelse i Katthammarsvik föreslås följande riktlinjer.

- Ingen ny bebyggelse under + 2.0 m öh.
- Källarlösa hus kan ställas som krav inom vissa områden.
- Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD).
En dagvattenstrategi är under framtagande och förväntas att antas under 2016/17.

Stigande havsnivåer

Regionen har sedan år 2010 riktlinjer med hänsyn till stigande havsnivåer för nylokalisering av bebyggelse i kustområdena:

- Lägsta plushöjd för befintlig marknivå vid ny etablering av bostäder utmed kusten ska vara +2.0 meter (RH2000), i avvaktan på statliga direktiv.
- Lokalt kan högre plushöjder krävas beroende på dämningshöjder m.m. i det aktuella området.
- Lägre plushöjder kan godkännas för mindre "känsliga" byggnader och anläggningar såsom camping, sjöbodar och ekonomibyggnader.
- I riskområden ska höjdmätning av befintliga nivåer på tomtplatsen utgöra underlag i bygglovansökan.

Risker för ras, skred och erosion

Regionen har i dagsläget enbart ett översiktligt underlag för att bedöma risk för ras, skred och erosion. Regionens bedömning är att planförslaget inte föreslår några nya bebyggelse- eller kompletteringsområden inom områden som löper risk för ras, skred och erosion.

Karta se Kap 3 under Risk och sårbarhet på sidan 89.

Konsekvenser – nollalternativet

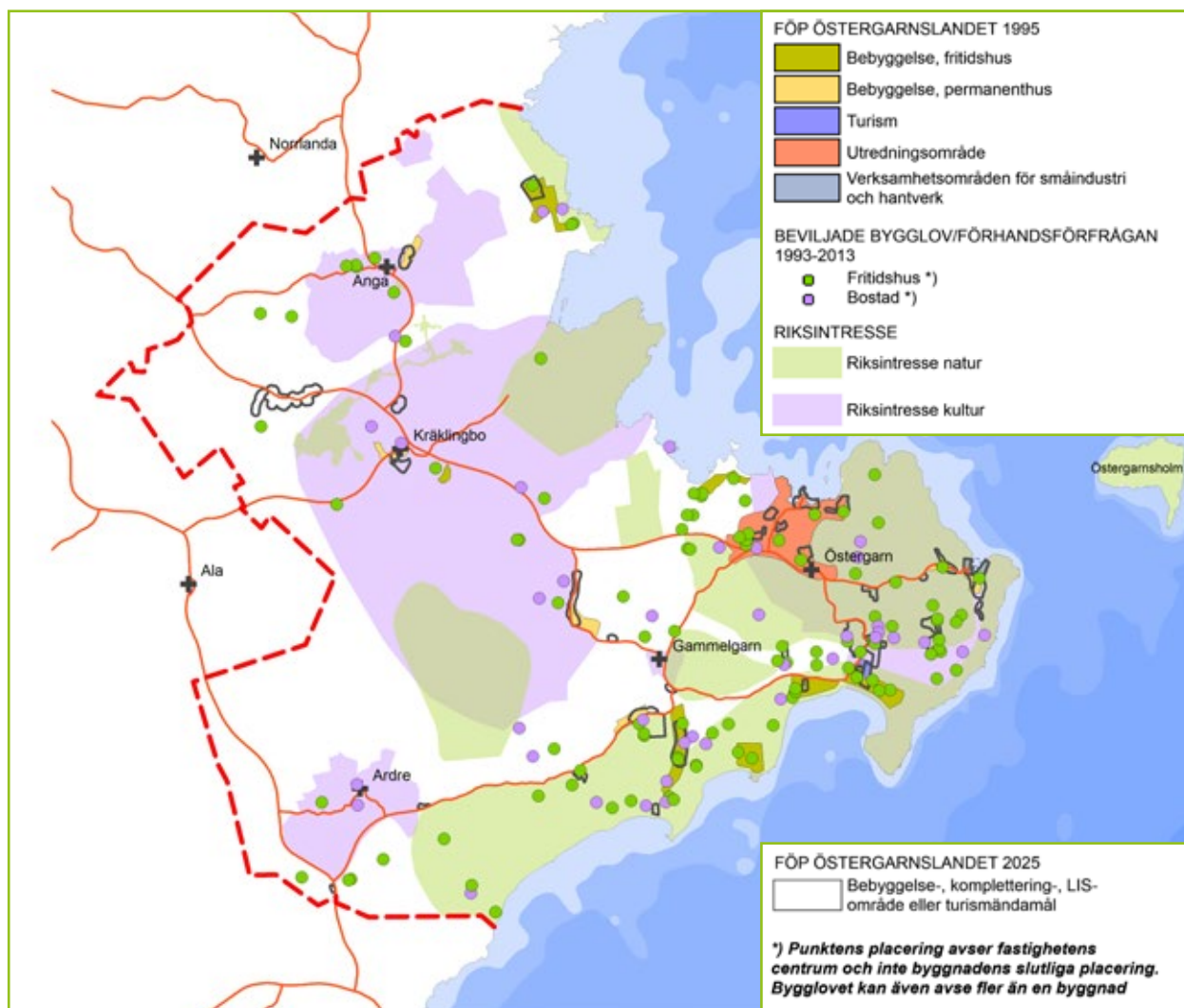
Ett nollalternativ ska fungera som en referens till planförslaget och beskriva en trolig utveckling om inte planen antas och vilka konsekvenserna kan bli. Det är emellertid svårt att beskriva en trolig utveckling, sett som miljöförändring, särskilt inom områden som enligt planen inte får förändrad markanvändning. Mycket är avhängigt den långsiktiga möjligheten att ha djurhållning i beteslandskapet.

Denna MKB tar därför fasta på den förändring som långsiktigt sker om bebyggelselokaliseringen inte beaktar de långsiktiga konsekvenserna av att värdefulla beteslandskap tas i anspråk eller splittras upp. I miljökonsekvensbeskrivningen görs bedömningen av nollalternativet från en framskrivning av nuvarande förhållanden med tidigare områdesplan samt fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet. Ett förhållande (nollalternativ) enbart med översiktsplanen för Gotland (Bygg Gotland) är inte relevant att referera till.

De områden som föreslås för bebyggelse samt komplettering i denna fördjupade översiktsplan är föreslagna både inom samt utanför riksintresseområdena för natur- och

kulturvården. I kartan nedan visas tillkommen bebyggelse mellan åren 1995-2013 i förhållande till riksintresseområdena för natur- och kulturmiljövården. Något enstaka hus kan vara försumbart inom ett riksintresseområde men det kan även innebära påtaglig skada på de värden som riksintresset är satt att skydda. Ett nollalternativ utan en tydlig viljeyttring från Region Gotland som samhällsplanerande myndighet riskerar att mer bebyggelse hamnar inom dessa riksintresseområden medan denna fördjupade översiktsplan försöker styra bebyggelsen till andra, mer lämpliga lokaliseringar.

Följande karta är ett försök att översiktligt visa hur styrande de hittillsvarande planerna har varit. Kartan visar nytillkommen fritidshusbebyggelse samt permanentbebyggelse under samma period i förhållande till tidigare utpekade bebyggelseområden från 1995 samt de bebyggelse- och kompletteringsområden som föreslås i denna fördjupade översiktsplan. En eventuell utveckling med en annan exploatering än det planförslaget föreslår måste också ta hänsyn till klimatförändringar, därmed blir alternativen lika bra eller dåliga. Fritidshusbebyggelsen tenderar i större utsträckning ha följt

de gamla planerna medan permanent bebyggelse tenderar att hamna mer spritt, ofta i angränsning till annan permanent bebyggelse, gårdsmiljöer och ”byar”. Om områdena pekats ut i tidigare områdesplaner där bebyggelsetrycket var som störst just då eller om bebyggelsen faktiskt följt dåvarande Gotlands kommuns intentioner kan resoneras kring. En fortsättning på denna utveckling bedöms vara en trolig utveckling av bebyggelsen under perioden fram till 2025, utan antagen plan. Den utgör ett nollalternativ som kan ställas mot att nya bostäder i första hand ska tillkomma som förtätning av befintlig bebyggelse.

Det kan antas att om stora delar av Östergarnslandet inte får starkt styrande planbestämmelser i planförslaget kommer detta att närma sig nollalternativet. I översiktsplanen för Gotland (Bygg Gotland) anges att bostadsbyggandet ska ske mer samlat än vad som hittills skett. Detta gäller generellt på Gotland och således även för Östergarnslandet. Även det kulturmiljövårdsprogram för Gotland som har tagits fram bör innebära mindre påverkan på känsliga miljöer även i nollalternativet, än vad som skett under den senaste 25-årsperioden.

PLANFÖRSLAGETS KUMULATIVA EFFEKTER

Kumulativa effekter är sådana effekter som är samverkande eller ökande över tiden. De kumulativa effekterna bedöms övergripande då det exempelvis inte går att förutspå exakt vilka verksamheter som etablerar sig i området, hur stor andel hus som blir permanentboende eller fritidsboende, eller vilka drivmedel som kommer att användas för transporter.

Ökad befolkning

Planens syfte är bland annat att möjliggöra för byggnation av fler bostäder i samklang med områdets höga natur- och kulturvärden. En ökad andel bostäder bör betyda att invånarantalet ökar vilket i sin tur bidrar till bättre underlag för kommunal och privat service såsom skola, sjukvård och kollektivtrafik. I planförslaget föreslås olika typer av bostäder; villor, radhus samt lägenheter. Ett bredare bostadsutbud kan innebära att fler har möjlighet att komma in på bostadsmarknaden. Planförslaget bör också bidra till att fler unga har möjlighet att bo kvar eller flytta tillbaka till Gotland.

Ökat transportbehov

Genom att planera för fler bostäder på landsbygden ökar behovet för transport både av varor och av persontransporter. Genom att sträva efter en samlad bebyggelse förbättras förutsättningarna för kollektivtrafik och samåkningsmöjligheter.

Utbyggnad på jordbruksmark

Vid utbyggnad på Östergarnslandet kommer en viss andel jordbruksmark att tas i anspråk. Det kan vara mark som har betats och brukats under mycket lång tid och ingreppet är ofta oåterkalleligt. En ökande befolkning i världen innebär att det krävs mer jordbruksmark globalt och ett förändrat klimat innebär att den svenska jordbruksmarken kan bli än mer attraktiv i framtiden. I regionens översiktsplan anges att god åkermark inte bör bebyggas och i planförslaget finns ett antal riktlinjer för att ytterligare jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse.

Ökad turism

Med fler invånare, utbyggnad av fiber och utbyggnad av bostäder och en satsning på turistanläggningar bör detta bidra till fler arbetstillfällen inom turism- och besökssektorn på Östergarnslandet. Med den nya kryssningskajen i Visby kan också flera besöksmål på Östergarnslandet bli attraktiva för kryssningsturister. En ökad attraktion innebär att fler människor kommer att vistas på Östergarnslandet och nyttja dess service och natur- och kulturresurser. Region Gotland strävar mot en hållbar turism och frågan är viktig för framtiden.

Vattenkvantitet och kvalitet

Även om planförslaget möjliggör att antalet bostäder inom planområdet kan öka, vilket teoretiskt sett kan medföra att näringsbelastningen till havet ökar, kommer de reella utsläppen med stor sannolikhet inte öka på ett sätt som innebär att möjligheten att uppnå god miljöstatus för kustvatten försämrats. Det beror dels på att ny bebyggelse föreslås att i första hand ansluta sig till kommunalt eller samfällt ägda reningsanläggningar, nysatsningar på reningsanläggningar under planperioden, samt att även tillstånden för äldre avlopp omprövas och förbättras.

Fortsatt bedömning i kommande skeden

I den fördjupade översiktsplanen har endast en översiktlig konsekvensbedömning gjorts. Det är viktigt att även i kommande planprocesser bedöma åtgärdens kumulativa effekter. Det är först när åtgärden specificeras som det går att enklare bedöma de långsiktiga kumulativa effekterna.

BESKRIVNING AV BEFINTLIGA MILJÖPROBLEM I OMRÅDEN AV SÄRSKILD BETYDELSE FÖR MILJÖN

Strandskyddsområden

Miljöproblem inom strandskyddsområden kan härröras till terrängkörning och uppställning av husbil/husvagn som inte följer de riktlinjer regionen har för dessa. Planen föreslår inga exploateringar eller förändrad markanvändning inom nuvarande strandskyddsområden förutom i de föreslagna LIS-områdena samt inom område för turism i Sjaustru. Även inom dessa områden skall strandskyddets värden beaktas.

Naturreservat

Det finns tolv naturreservat utöver Gotlandskustens naturreservat inom planområdet. Befintliga miljöproblem är upphört bete tillsammans med den gödnings effekt som det luftburna kvävenedfallet har på magra marker vars biologiska mångfald långsiktigt kan förändras genom kraftig igenväxning. Naturreservaten finns redovisade i planen och påverkas inte av i planen föreslagna förändrad markanvändning.

Natura 2000-områden

Det finns fjorton Natura2000-områden. Miljöproblemen för dessa torde även vara knutna till upphört bete samt det luftburna kvävenedfallet med igenväxning som följd. Bedömningen är att inga av områdena påverkas av planens förslag. Vid exploatering eller andra åtgärder, som kan påverka naturtyper eller arter inom ett Natura2000-område, ska det kunna visas att dessa inte tar skada. I regionens naturvärdeskarta har en generell buffertzon på 300 meter lagts ut för att uppmärksamma att en planerad åtgärd ligger i närheten av ett Natura2000-område.

Riksintresseområden

Befintliga miljöproblem inom riksintresseområden för naturvård skulle, förutom ovanstående nämnda långsiktiga gödnings effekter av kvävenedfall, kunna anges som ett ganska hårt bebyggelsetryck inom vissa delar. Riksintresseområden redovisas i planen med beskrivning hur riksintresset tillgodoses. Bebyggelseområdena är medvetet grovt avgränsade för att den tillkommande bebyggelsen i detaljplanering ska kunna avgränsas på lämpligt sätt så att bl.a. skada på riksintressen inte uppkommer. Till skillnad mot ex. Fårö där ca 80 procent av planområdet är inom riksintresse för naturvården är motsvarande siffra på Östergarnslandet ca 33 procent.

BESKRIVNING AV ÅTGÄRDER SOM PLANERAS FÖR ATT FÖREBYGGA, HINDRA ELLER MOTVERKA BETYDANDE NEGATIV MILJÖPÅVERKAN

Ett anslag, som finns i översiktsplanen och som motverkar negativ miljöpåverkan, är att ny bebyggelse ska samlas. Spridd bebyggelse ska undvikas. I övrigt är de riktlinjer som finns i planförslaget ämnade att förebygga, hindra och motverka betydande miljöpåverkan.

OSÄKERHET OCH BRISTER I UNDERLAG, VAL AV ALTERNATIV SAMT REDOVISNING AV BEDÖMNINGSGRUNDER

Den fördjupade översiktsplanen ska hantera en långsiktig utveckling av Östergarnslandet. Detta har gjorts med inriktningen att utvecklingen ska utgå från det unika landskapet på Östergarnslandet. De alternativ för nya utbyggnadsområden som finns, för bostäder och verksamheter, begränsas i valmöjligheterna av bl. a. riksintresseområden som inte påtagligt får skadas. Även andra höga natur- och kulturvärden begränsar utbyggnadsalternativen. De bedömningsgrunder som har varit aktuella för översiktsplanen är sådana som avser bevarandevärden.

Övriga bedömningsgrunder, som emellertid blir aktuella främst vid fortsatt planering, torde röra hälsoaspekter som trafikbuller, eventuell markförorening, eventuell närhet till djurhållning och frågor om vatten- och avloppsmöjligheter. En särskild VA-utredning har genomförts för Östergarnslandets översiktsplan, där har de nya bebyggelseområdenas förutsättningar analyserats, men närmare undersökningar kommer att krävas vid detaljplanering och förhandsbesked för bygglov.

UPPFÖLJNING OCH ÖVERVAKNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Den fördjupade översiktsplanen anger bl.a. förutsättningar för kommande detaljplanering och i vissa fall så att en betydande miljöpåverkan kan undvikas. FÖP:en anger inriktning, men är inte så detaljerad att frågeställningar kring uppföljning är klargjorda i detalj. Lämpligt är därför att uppföljning i första hand kopplas till genomförandet av planen, vilket oftast innebär att det sker i samband med arbetet med detaljplanering.

Fördjupade översiktsplaner, som alla översiktsplaner, ska av regionfullmäktige en gång under varje mandatperiod aktualitetsförklaras. I samband med en sådan aktualitetsförklaring sker en översyn och analys av planen och dess konsekvenser i olika avseenden. Vid översynen bör även aktualiseras om det krävs någon särskild uppföljning.

6 Referenser och bilagor

Länsstyrelsens utlåtande

Granskningsyttrande

Datum: 2017-02-28

Dnr 401-4095-2016

Yttrande över Fördjupad översiktsplan (FÖP) för Östergarnslandet och Katthammarsvik, Region Gotland, utställning enligt 3 kap 12 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Länsstyrelsens roll och ärendets handläggning

Vid utställning av översiktsplan ska Länsstyrelsen, enligt 3 kap. 16 § plan- och bygglagen, PBL (2010:900):

- ta tillvara och samordna statens intressen
- tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden
- verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (MB) tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. MB följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) är förenlig med 7 kap 18 e § första stycket MB
- verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Att verka för att mellankommunala frågor samordnas är inte aktuellt i Gotlands län.

Ärendet har handlagts tvärssektoriellt internt med representanter från Länsstyrelsens olika enheter.

Planförslaget har sänts till berörda statliga myndigheter. Yttranden har inkommit från Statens Geotekniska Institutet (SGI) och Post- och telestyrelsen (PTS). Inkomna synpunkter har sammanvägts i Länsstyrelsens yttrande. Kopior av myndigheternas yttranden bifogas i sin helhet.

LÄNSSTYRELSENS PRÖVNINGSGRUNDER

Riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen anser att den fördjupade översiktsplanen presenterar strategier som tillgodoser de riksintressen som berörs. Delar av de områden som Länsstyrelsen i samrådsyttrande daterat 2015-09-24 bedömde som olämpliga för bebyggelse för att undvika skada på riksintressen har till utställningen reviderats eller helt utgått och riksintressenas beskrivningar har utvecklats.

Länsstyrelsen anser dock fortfarande att delar av underlaget kan utvecklas och förbättras ytterligare.

Riksintresse för yrkesfisket

Havsområdena öster om Gotland samt Herrviks hamn utgör riksintresse för yrkesfisket. Riksintresset för yrkesfisket ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande.

Nyttjandet av fiskresursen måste ske långsiktigt hållbart, och såväl den EU-gemensamma fiskeripolitiken (GFP), den nationella fiskeripolitiken och miljömålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* pekar ut det småskaliga kustnära fisket som betydelsefullt för att nå ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande. För att målen ska nås och näringen kunna utvecklas hållbart krävs ökat medvetande och hänsynstagande till det småskaliga fiskets villkor. Då Östergarnslandet är centrum för det småskaliga fisket på Gotland krävs stor hänsyn och ett tydliggörande av hur planförslaget förhåller sig till riksintresset för yrkesfiske.

Länsstyrelsen bedömer, likt under samrådet, att det inte tydligt nog framgår hur planförslaget förhåller sig till riksintresset för yrkesfiske. I planen anges att *riksintresset särskilt ska beaktas vid fortsatt planering och prövningar av i planen föreslagna exploatering i Herrviks hamn*, men det saknas ett tydliggörande kring hur detta ska bedömas. Detta behöver förtydligas för att det av planen tydligt ska framgå att förslaget tillgodoser fiskerinäringens intressen.

Ytterligare synpunkter om planförslagets påverkan på riksintresset Herrviks hamn presenteras under rubriken "Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden)".

Riksintresse för totalförsvaret

Länsstyrelsens synpunkter har tillgodosetts.

Riksintresse för friluftsliv

Länsstyrelsens synpunkter har tillgodosetts.

Riksintresse för kulturmiljö

Planförslaget berör sex stycken riksintressen för kulturmiljö. Riksintressena har framför allt sina värden i kulturlandskapet som helhet, d.v.s. spår av det äldre jordbruks- och odlingslandskapet med fornlämningsmiljöer som speglar bosättningsmönster och brukningstraditioner från ett par tusen år tillbaka.

Länsstyrelsen anser att planförslaget i sin helhet på ett bra sätt hanterar Östergarnslandets och Katthammarsviks kulturmiljö och kulturhistoria. Det immateriella kulturarvets

betydelse för landskapets synliga kulturhistoriska spår har i delar av planförslaget gjorts tydligare. Vidare är det positivt att det gröna kulturarvet lyfts fram och beskrivs i form av äldre odlingsstrukturer, ängen och alléen.

Riksstyrelsen för naturmiljö

Länsstyrelsen bedömer fortsatt att stor hänsyn har tagits till riksintresse för naturmiljö i planförslaget. Ytterligare synpunkter om planförslagets påverkan på riksintresse för naturvården presenteras under de individuella bebyggelseområdena under rubriken "Bebyggelse- och kompletteringsområden".

Riksstyrelsen enligt 4 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen instämmer med Region Gotland att förutsättningarna för att inte påtagligt skada riksintresset Östergarnslandet enligt 4 kap. 4 § MB är att skydda det värdefulla natur- och kulturlandskapet samt att tillgodose markbehovet för landsbygdsutveckling.

Genom de generella bebyggelseriktlinjerna för Östergarnslandet och utpekandet av kärnområden för upplevelse och skydd av pågående markanvändning anser Länsstyrelsen att Region Gotland tillgodoser riksintresset Östergarnslandet enligt 4 kap. 4 § MB.

Länsstyrelsen vill i sammanhanget påpeka att i granskningsyttrande över översiktsplan för Gotlands kommun, Bygg Gotland 2025 den 29 mars 2010, bedömde Länsstyrelsen att den vindkraftutbyggnad som skisseras i planen kommer att leda till ett påtagligt inslag i landskapsbilden och att förändringen på sikt kan leda till en påtaglig skada på riksintresseområdet Gotland.

Länsstyrelsen konstaterade att utpekade platser för enstaka vindkraftverk i översiktsplanen Bygg Gotland inte har någon särställning i förhållande till översiktsplanens generella riktlinjer för lokalisering av vindkraft. Dessa platser kvarstår dock i översiktsplanen och så även i den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet.

Länsstyrelsens bedömning är fortfarande att det är viktigt att vindkraftutbyggnaden sker samlat och i större grupper för att riksintresset enligt 4 kap MB inte ska påtagligt skadas och anser därför att områden för enstaka verk bör utgå ur översiktsplaner/fördjupade översiktsplaner.

Miljö kvalitetsnormer (MKN)

Regionen har sedan samrådsskedet utökat avsnittet om miljö kvalitetsnormer.

Sedan plansamrådet har dock Vattenmyndigheten i södra Östersjöns vattendistrikt beslutat om nya gällande MKN och åtgärdsprogram. Planen bör med hänsyn till detta uppdateras eftersom den i föreliggande skick syftar på vad som gällde under perioden 2009-2015. Information om miljö tillstånd och MKN för vattenförekomster finns i informationssystemet VISS¹.

Avseende MKN för vatten är det vidare generellt viktigt att icke-försämringskravet beaktas och tillämpas på kvalitetsfaktornivå.

Länsstyrelsen vill även påpeka att kvalitetsfaktorerna är olika avseende *yvatten* (vattendrag och sjöar) respektive

havsvatten. De exempel på biologiska kvalitetsfaktorer som anges i planen (fisk, bottenfauna och kiselalger) avser *vattendrag*. För *kustvatten* gäller de biologiska kvalitetsfaktorerna bottenfauna, makroalger och växtplankton.

Hälsa och säkerhet, översvämning och erosion

Vatten och avlopp

En förutsättning för en hållbar utveckling för Östergarnslandet är att vatten- och avloppssituationen går att lösa på ett tillfredsställande sätt.

I planen finns övergripande riktlinjer för VA samt en beskrivning av de allmänna förutsättningarna i planområdet och de utbyggnadsplaner som finns för vatten och avlopp. Länsstyrelsen konstaterar att en omfattande VA-utredning genomförts som underlag till planen och som belyser problem och lämnar väl avvägda och relevanta rekommendationer för det vidare planeringsarbetet. Länsstyrelsen ställer sig bakom synsättet i de övergripande riktlinjerna att VA i första hand bör ske genom anslutning till kommunala anläggningar, i andra hand andra genom gemensamhetslösningar och i tredje hand genom enskilda anläggningar, i synnerhet när det gäller avloppshantering.

I riktlinjerna anges att avsättning av havsvatten kan vara en lösning i de fall dricksvattenförsörjningen inte kan lösas på annat sätt. Länsstyrelsen anser att detta kan tolkas innefatta även mindre avsättningsanläggningar för en- eller tvåfamiljs hus. Länsstyrelsen anser att avsättningsanläggningar är godtagbara om de använder havsvatten och om de utgör gemensamhetslösningar i större sammanhang och anser att planen behöver tydliggöras utefter detta.

I planförslaget kommenteras kortfattat förutsättningar för vatten och avlopp i respektive bebyggelseområde 1-15 samt område 16-17 för turismändamål. Det är ofta tveksamt uttryckt vad som förordas när termer som *enskilda*, *individuella*, *gemensamma*/*gemensamhetsanläggning* respektive *lokalt* används, vilket lämnar alltför öppet för olika tolkningar. Texterna bör förtydligas och det bör klargöras om vissa system förordas.

I flera av texterna förespråkas bergborrade brunnar. I VA-utredningen framgår dock att det finns risk för saltvatteninträngning.

Miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen konstaterar att planförslaget endast tar upp djurhållning som exempel på så kallad miljöfarlig verksamhet inom planområdet. Länsstyrelsen vill påpeka att även hamnverksamhet utgör miljöfarlig verksamhet i enlighet med 9 kap miljöbalken. Eftersom hamnverksamheten är av synnerlig betydelse för riksintresset för yrkesfisket och Herrviks hamn i sig är utpekad som en hamn av riksintresse för yrkesfisket kan det finnas skäl att inkludera riktlinjer vid nybyggnation även avseende hamnverksamheten.

Hamnverksamhet orsakar typiskt sett buller som kan vara svårt att begränsa, inklusive lågfrekvent buller från maskiner liksom höga momentana ljudnivåer. Hamnverksamheten innefattar också vägtransporter till och från en hamn. Hamnverksamhet alstrar utsläpp till luft och vatten, och kräver att både avfall, inklusive farligt avfall, och avlopp kan hanteras och tas emot på platsen. Oljor, bränslen och

¹⁾ <http://www.viss.lansstyrelsen.se/>

andra kemikalier hanteras i hamnverksamhet med risker för läckage, förorening av mark och vatten och brand. Vidare kan olägenheter i form av lukt alstras. En eventuell utveckling av fiskberedning, hotell- och restaurangverksamhet eller utökad fritids- eller permanentbebyggelse i hamnars närhet innebär att det kan uppstå tydliga konflikter och risker som behöver belysas på ett mer konkret sätt i fortsatt planering och tillståndsgivning.

Förorenad mark och sediment

I Länsstyrelsens samrådsyttrande framfördes önskemål om en mer utvecklad redovisning av (eller hänvisning till) en strategi med riktlinjer för hur frågan om potentiella markföroreningar ska hanteras i en exploateringsprocess eller vid ändrad markanvändning. Länsstyrelsen bedömer att synpunkten delvis tillgodosetts till utställningen.

I utställningsförslaget redogörs för bakgrunden till att markområden potentiellt kan vara förorenade och lämnas en översikt över sådana platser. Det påtalas också att markföroreningar kan förekomma på andra platser än de som redovisas samt att utredning och eventuell sanering skall genomföras vid fortsatt planering. Länsstyrelsen konstaterar att detta bör ske i tidigt skede av detaljplaneringsprocesser.

Länsstyrelsen saknar en plan för hantering av det förorenade sediment som förekommer i hamnarna Herrvik och Katthammarvik (LIS-områden). I hamnarna visar sedimentanalyser förhöjda halter av vissa miljögifter vilket innebär att det krävs särskild hantering av sediment vid underhållsmuddring och liknande. Detta prövas i särskild ordning men bör nämnas i avsnittet om förorenad mark.

Ras, skred och erosion

Som Region Gotland anger visar det översiktliga underlaget ingen indikation på att det finns några större problem med skred, ras eller erosion inom planområdet. Länsstyrelsen vill tydliggöra att det lokalt och i enskilda ärenden ändå kan bli aktuellt att bedöma exempelvis ras- eller erosionsrisk vid planläggning eller bygglov. SGI förordar att en strategi upprättas som beskriver hur de geotekniska säkerhetsfrågorna ska klarläggas i senare skeden. Länsstyrelsen instämmer i SGI:s bedömning och förordar att en sådan strategi genomförs i enlighet med SGI:s rekommendationer.

Översvämning

Sedan samrådet för den fördjupade översiktsplanen har Länsstyrelsen tagit fram en lågpunktskartering² som visar platser med särkor där vatten kan ansamlas efter ett kraftigt regn, beräknat utifrån Lantmäteriets höjdmodell NNH (2M). Denna ger därmed indikationer på vilka områden som behöver utredas närmare vad gäller risken för översvämning.

Region Gotland bör i det fortsatta planarbetet ta ställning till eventuell översvämningpåverkan inom dessa områden och klargöra om den markanvändning som föreslås kan påverkas av ökade nederbördsmängder i enlighet med det Plan-PM Länsstyrelsen tagit fram.

Länsstyrelsen anser att Region Gotlands riktlinjer för hänsyn till stigande havsnivåer i dagsläget är bra. Det är positivt att Region Gotland på alla detaljkartor visar beräknad + 2 möh.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden)

Grunden för utpekande av LIS-områden är att en bebyggelse i dessa områden ska bidra till utveckling av landsbygden. Enligt proposition 2008/09:119 (Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden) avses med åtgärder som främjar landsbygdsutvecklingen sådana åtgärder som långsiktigt kan ge positiva sysselsättningseffekter och som kan bidra till att upprätthålla serviceunderlaget i landsbygden.

Tidigare ställningstagande som Region Gotland gjort och som Länsstyrelsen ställt sig bakom är att LIS-områden inte bör lokaliseras till helt orörda strandområden utan bör begränsas till mindre områden med redan existerande bebyggelse. Länsstyrelsen har i samrådsskedet till den fördjupade översiktsplanen även ställt sig bakom utpekandet av Herrviks hamn och Katthammarvik hamn och badplats som LIS-områden.

Länsstyrelsen vill dock åter påpeka att det vid detaljplanläggning kvarstår att visa att verksamheterna inom LIS-områdena långsiktigt bidrar till positiva sysselsättningseffekter eller utökad underlag för befintlig service på landsbygden. Här bör påverkan på arbetstillfällen, turistnäring, underlag för lokal service, konkurrens eller samverkan med närliggande bebyggelsestrukturer eller näringsverksamheter, bostadsbehov eller liknande som kan vara aktuellt för landsbygdsutveckling beskrivas. Här kan med fördel även lyftas hur fisket främjas och tas tillvara genom en utveckling av Herrviks hamn.

PLANFÖRSLAGET

Bebyggelseriktlinjer

Bebyggelseriktlinjerna som presenteras i planförslaget utgör de utgångspunkter som ska tillämpas vid prövning av bygglov och detaljplaner. Utgångspunkten är de ställningstaganden som gjorts i översiktsplanen Bygg Gotland 2025.

Länsstyrelsen ställer sig fortsatt positiv till bebyggelseriktlinjerna och anpassningen mot Gotlands varierande landskapstyper. Dock anser Länsstyrelsen att det är olyckligt att formuleringen om att *ny bebyggelse i det öppna kulturlandskapet bör undvikas* har ersatts med *etablering i det öppna kulturlandskapet bör göras med varsamhet och respekt för dess värden*. Detta riskerar att öppna för en ökad exploatering i det öppna odlingslandskapet eftersom innebörden av formuleringen inte lika tydligt avråder från exploatering i dessa områden.

² Länsstyrelsen 2016. Lågpunktskartering som underlag för samhällsplanering *Plan-PM om hänsyn till översvämningssrisker*

Bebyggelse- och kompletteringsområden

Nedan redovisas Länsstyrelsens synpunkter på föreslagna bebyggelse- och kompletteringsområden.

1. Kräklingbo Gurpe

Området har enligt lågpunktskarteringen delvis större sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar.

2. Kräklingbo Prästgården

Området har sedan samrådsskedet utökats. Länsstyrelsen bedömde i plansamrådet att exploatering inom området inte strider mot de intressen Länsstyrelsen har att särskilt bevaka. De ändringar som gjorts efter samrådet föranleder ingen förändrad bedömning från Länsstyrelsen. Området har enligt lågpunktskarteringen delvis större sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar.

3. Gammelgarn–Gannarve

Länsstyrelsens synpunkter har tillgodosetts och området huvudsakligen utgått som bebyggelseområde. Del av området kvarstår, dock som kompletteringsområde.

4. Davide norra

Området ligger delvis inom riksintresse för naturmiljö men en exploatering skulle inte innebära påtaglig skada på riksintresset om hänsyn tas till befintligt bebyggelsemönster och bibehållande av alvarmark. För att undvika exploatering av alvarmark med tunt jordtäckte anser Länsstyrelsen att den norra delen av området, norr om befintlig bebyggelse, bör utgå. I anslutning till området finns flertalet fornlämningar registrerade. Texten rörande VA-försörjning bör tydliggöras avseende innebörden av gemensamhetsanläggning i fråga om samfällt vatten och/eller gemensam avloppsanläggning.

5. Gammelgarn Kyrkjuves–Rommunds

Länsstyrelsens synpunkter från samrådet kvarstår. Området har höga naturvärden och ligger i direkt anslutning till område utpekade som nyckelbiotop. En exploatering av området kan påverka naturvärdena negativt. Länsstyrelsen anser att det föreslagna området inte kan anses följa Region Gotlands egna riktlinjer om att exploatering i första hand ska ske i anslutning till redan befintlig bebyggelse. Området ligger i anslutning till mark där vatten kan ansamlas vid större regn, Hajmmyr. På grund av detta i kombination med den skyddsvärda miljön - gles tallskog på sand - ställer sig Länsstyrelsen fortsatt tveksam till förslaget och anser att området bör utgå som bebyggelseområde.

7. Anga Baju

Länsstyrelsens synpunkter från samrådet har tillgodosetts. Länsstyrelsen efterfrågar dock ett förtydligande att tillkommande bebyggelse ska ta hänsyn till *natur- och kulturvärden*.

8. Östergarn Falhammars

Länsstyrelsens synpunkter har huvudsakligen tillgodosetts. Om området exploateras är det viktigt att bibehålla en eller flera gröna passager genom området anpassade både för friluftslivet och växt- och djurlivets behov. Framför allt äldre träd samt övergångszoner så som bryn, småvatten etc. kan vara av stort värde för växt- och djurlivet.

Ardre Vitkulle

Länsstyrelsens synpunkter har tillgodosetts och området utgått.

9. Davide södra

Området ligger inom riksintresse för naturmiljö men en exploatering skulle inte innebära påtaglig skada om hänsyn tas till befintligt bebyggelsemönster. Skogsstyrelsens samrådsyttrande bör beaktas vid nyetablering i skogsmark. Inom området finns tre registrerade fornlämningar. För att bibehålla de kulturhistoriska värdena bör lämningarna inom området bevaras vid en eventuell exploatering.

10. Gammelgarn Svartdal norra

Området ligger direkt söder om myrmark och har enligt lågpunktskarteringen delvis större sammanhängande ytor där vatten kan bli stående. Området berörs också delvis av flödesvägar.

11. Gammelgarn Svartdal Hagen

Länsstyrelsens synpunkter från samrådet har tillgodosetts. Länsstyrelsen noterar att planarbete pågår inom området vilket bör framgå av planhandlingen.

Herrvik

Herrviks hamn är Gotlands största hamn för det småskaliga fisket och utgör riksintresse för yrkesfisket. Ett drygt 10-tal fiskare har för närvarande sin utgångspunkt från hamnen. Det befintliga varvet innebär att Herrviks hamn har stor betydelse för såväl fisket som fritidsfartyg.

Som Länsstyrelsen påpekat under avsnittet *Hälsa och säkerhet*, utgör hamnverksamhet en så kallad miljöfarlig verksamhet, vilket innebär möjliga konflikter och risker som inte tydligt framgår av den fördjupade översiktsplanen. Vidareutvecklingen av restaurangverksamhet skulle t.ex. kunna försvåra utvecklingen av fiskförädlingsverksamheten på platsen. Områden för verksamheter inom fiskerinäringen, småföretagande, turism, rekreation respektive café- och restaurangverksamhet bör vara tydligare åtskilda inom planområdet för att undvika konflikter och störningar.

Bebyggelseområden

Till utställningen har tidigare utpekade bebyggelseområden omarbetats och tydliggjorts.

Länsstyrelsen är positiv till de redaktionella ändringar som gjorts och bedömer det reviderade underlaget som tydligare.

I samrådsmaterialet delades området Herrvik upp i flertalet bebyggelseområden och ett LIS-område. De olika bebyggelseområdena har till utställningen reviderats och klargjorts vilket även lett till ett tydligare kartmaterial.

De tidigare delområdena A-D ingår i utställningsunderlaget i utpekade LIS-område och delas i två delområden, öster och väster. Länsstyrelsen bedömer resonemanget för de två delområden som tillfredställande men upplever att dokumentet kan tydliggöras ytterligare genom ett kompletterande kartmaterial. I Länsstyrelsens samrådsyttrande lämnades synpunkter kring behovet av ett tydliggörande av begreppet "ändamålsenligt bruk" som lämpligt nyttjande för områdets fiskebodar. Detta saknas även i utställningsförslaget. Om strandbodar/fiskebodar omvandlas till fritidsboenden kan det ge upphov till starka konflikter med yrkesfisket. Liknande tydliggörande krävs även för begreppen "komplettering av hamnverksamhet med inriktning på småföretagande" samt "utveckling av hamnverksamheten".

De tidigare delområdena E och G har tydliggjorts som egna områden, område 12 och 14 samt kompletterats med ett utpekade kompletteringsområde i anslutning Herrviks LIS-område och ett bebyggelseområde i väst, 13. För det tidigare delområdet H har Länsstyrelsens synpunkter tillgodosetts och området utgått.

12. Herrvik byn

Området sammanfaller delvis med det tidigare föreslagna delområdet F.

Denna del av området ligger helt inom riksintresse för naturvård och är tidigare oexploaterat. Området utgörs till stor del av naturtypen alvarmark, vilket är en prioriterad naturtyp vars bevarande bedöms vara av hög prioritet inom EU. Området ligger även inom utbredningsområdet för lersammetslöpare (*Chlaenius nitidulus*). I Sverige är arten endast känd från denna enda, till ytan mycket begränsade, lokal. Region Gotland anför i granskningshandlingen (s. 42) att höjdområdet i den östra delen av dalen inte har de höga naturvärden som större delen av riksintresseområdet har. Länsstyrelsen instämmer inte i bedömningen att naturvärdena är så pass låga att det möjliggör en exploatering av naturområdet. Områdets naturvärden och geologiska värden i de högre delarna av området samt i anslutning till klinten bör avstyra exploatering. Länsstyrelsen bedömer fortsatt att en exploatering av den östra delen av området skulle utgöra en påtaglig skada på riksintresset och att del av det föreslagna bebyggelseområdet 12 ska utgå från förslaget. Föreslagen gränsdragning är att ingen exploatering ska tillkomma öster om fastighetsgränserna för Östergarn Gutenviks 1:46 och Hallgårds 1:31.

13. Östergarn Bengts

Området utgör ett skogbevuxet grönstråk väster om en relativt tätbebyggd sträcka i nord-sydlig riktning. Då omgivningarna i övrigt domineras av öppen jordbruksmark samt bebyggd mark kan skogsområdet utgöra en viktig korridor genom landskapet anpassat för både friluftslivet och växt- och djurlivets behov. Vid exploatering av området bör vikt läggas vid bibehållande av en sammanhängande passage genom området där äldre träd samt övergångszoner så som bryn, småvatten etc. är av vikt då de kan vara av stort värde för växt- och djurlivet. Skogsstyrelsens samrådsyttrande bör beaktas vid nyetablering i skogsmark.

14. Herrvik skogen

Området sammanfaller med det tidigare föreslagna delområdet G. Området är sedan tidigare oexploaterat, vilket avviker från planens riktlinjer att bebyggelse ska förtätas och att ny exploatering i första hand ska ske i anslutning till redan befintlig bebyggelse. Området ligger i omedelbar anslutning till riksintresse för naturvård i både öster och väster. Direkt österut ligger ett område utpekade som nyckelbiotop och hela skogsområdet har höga naturvärden. Vid eventuell exploatering av området bör stor hänsyn tas till de höga naturvärdena i området och dess närhet.

15. Ardre Petsarve

Området ligger i ett huvudsakligen oexploaterat område i anslutning till områden av höga naturvärden. I området har registrerats Gotlandssippa, vilken är fridlyst, endemisk för Gotland och endast förekommande i socknarna Ardre, Kräklingbo och Östergarn. På grund av områdets begränsade storlek bedömer Länsstyrelsen utpekandet av platsen som omotiverat. På grund av detta i kombination med närheten till områden av utpekade höga naturvärden ställer sig Länsstyrelsen tveksam till förslaget.

Områden för turismändamål

Länsstyrelsen ställer sig fortsatt positiv till utpekandet av områden för turismändamål men anser att delar av underlaget behöver utvecklas för att inte medföra påtaglig skada på områdets naturvärden. Länsstyrelsen vill även påpeka att utpekande av område för turismändamål inte utgör något särskilt skäl för dispens från strandskyddet vid exploatering så som exempelvis utpekande av LIS-område gör.

16. Gammelgarn Gartarve (Sjaustru)

Större delen av området ligger inom naturreservatet Gotlandskusten samt inom strandskyddat område. Länsstyrelsen anser att det bör framgå av planen att området omfattas av strandskydd och naturreservat samt hur detta ska hanteras vid en exploatering inom området.

Det föreslagna området är i dagsläget mycket lågexploaterat med endast ett fåtal mindre byggnader och campingverksamhet på en mindre fastighet öst om Gartarveån. Inom området finns strandtallskog på sand samt grå dyner vilket är en prioriterad naturtyp vars bevarande bedöms vara av hög prioritet inom EU. Denna typ av miljö hyser höga naturvärden, bland annat för insekter. Naturvärdena på platsen är särskilt höga i den nedre delen av strandskyddsom-

rådet, runt Gartarveåns mynning och söder om de befintliga byggnaderna väster om ån. Exploatering i åns närområde och svämplan samt utglesning av vegetation riskerar att påverka ån och dess värden negativt.

Flera delar kan enligt lågpunktskarteringen få upp till 0,2 meter vatten stående vid kraftiga regn innan det kan rinna av. Det finns också flera tydliga flödesvägar genom området.

Länsstyrelsen anser att delarna väster om Gartarveån inom det föreslagna området för turismändamål inte är lämpligt för exploatering även i mindre skala, baserat på områdets oexploaterade karaktär och höga naturvärden. För delarna öster om ån anser Länsstyrelsen att det kan fornas möjlighet till en småskalig exploatering med campingverksamhet. Länsstyrelsen delar dock regionens bedömning att hårdgjorda ytor och flera byggnader som exempelvis stugbyar skulle orsaka påtaglig skada på riksintresset för naturvård.

17. Östergarn strand campingplats

Länsstyrelsens bedömning under samrådet att det är positivt att området pekas ut för turismändamål och att riktlinjerna för hur campingen ska utvecklas är rimliga och tydliga kvarstår. Länsstyrelsen vill dock upplysa om att området i söder gränsar mot Natura 2000-området Sandviken. Strukturen på den bebyggelse som kan uppkomma inom området kan påverka Natura 2000-området varför det är av vikt att exploatering för turismändamål utvecklas med hänsyn till risken för påverkan och därför anpassas efter områdets bevarandeplan.

Kärnområden för upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning

Kärnområdena anses besitta de sammansatta värden som gör Östergarnslandet till en unik och nationellt bevarandevärd plats. Länsstyrelsen instämmer i bedömningen och anser att en restriktiv bygglovsprövning i dessa områden är motiverad.

Kompletteringsområden

Planen pekar ut ett antal kompletteringsområden vilka även har utökats sedan samrådet. Länsstyrelsen har ingen erinran över de utpekade kompletteringsområdena förutsatt att de bebyggelseriktlinjer som redovisas följs. För kompletteringsområde Kaupungs vill Länsstyrelsen påpeka att större delen av området enligt lågpunktskarteringen har sammanhängande ytor där vatten kan bli stående.

Riktlinjer för parkering

Länsstyrelsen ser positivt på det utökade avsnittet avseende ställplatser för husbilar.

FÖP KATTHAMMARSVIK

I enlighet med översiktsplanen ByggGotland 2025 presenteras det i samband med FÖP Östergarnslandet även en fördjupad översiktsplan för serviceorten Katthammarsvik. Syftet är att peka ut ytterligare platser för olika typer av bebyggelse samt att bidra till näringslivsutvecklingen genom att peka ut ett LIS-område. Strukturen för FÖP Katthammarsvik är densamma som i planförslaget för Östergarnslandet som helhet.

I Länsstyrelsens samrådsyttrande lämnades synpunkter kring behovet av ett tydliggörande vad utpekandet av rekreatiomsområden innebär i åtaganden. Detta saknas även i utställningsförslaget. Regionen har besvarat frågan i samrådsredogörelsen men Länsstyrelsen bedömer det lämpligt att införa detta tydliggörande även i planförslaget.

Bebyggelse- och kompletteringsområden

Länsstyrelsen vill påpeka att delar av områdena IV — Haralds hage samt V — Ganne Lassar Kviar omfattar alvarmark och därför, enligt planens övergripande riktlinjer, bör exploateras restriktivt. Delar av områdena innehåller potentiellt höga naturvärden samt värden för friluftslivet utifrån det strandnära läget och de oexploaterade, öppna markerna.

V Ganne Lassar Kviar

Exploatering av marken öster om vägen är olämpligt då området utgörs av alvarmark samt kalkgräsmark, naturtyper prioriterade för skydd inom EU. Ny bebyggelse och hävdande av tomtmark inom området skulle ha en starkt negativ påverkan på områdets naturvärden. Länsstyrelsen anser därför att denna del av området bör utgå från bebyggelseområdet.

Länsstyrelsen har i övrigt ingen erinran mot de utpekade bebyggelse- och kompletteringsområdena. Länsstyrelsen ser positivt på det förenklade och tydliggjorda kartunderlaget.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Länsstyrelsen anser fortsatt att miljökonsekvensbeskrivningen är väl översiktlig. För en miljöbedömning på översiktlig nivå är det särskilt viktigt att beskriva och bedöma de storskaliga, kumulativa och indirekta effekter som planförslaget och alternativ kan ge upphov till.

För att tydliggöra planområdets kulturmiljö och kulturhistoria i miljökonsekvensbeskrivningen bör begreppet bebyggelsemiljö beskrivas mer utförligt och inte enbart genom en sidhänvisning.

Till granskningen har miljökonsekvensbeskrivningen kompletterats med en redogörelse för effekterna av ett förändrat klimat. Länsstyrelsen saknar dock ett resonemang avseende de indikationer vad gäller risken för översvämning som presenterats i den av Länsstyrelsen genomförda lågpunktskarteringen. Se tidigare rubriker *Ras, skred och erosion* samt *Bebyggelseområden*.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till det utökade avsnittet avseende miljömål. Avsnittet är tydligt avgränsat och för ett gott resonemang avseende planförslagets påverkan på miljömålen.

Förslagets koppling till miljö kvalitetsmål

Sedan samrådet har miljömålssystemet beskrivits tydligare och de felaktigheter som Länsstyrelsen påpekat under samrådet har rättats till.

Länsstyrelsen vill dock påpeka att delar av kapitlet *Miljö kvalitetsmål* är inaktuellt då planhandlingen hänvisar till bedömningar gjorda 2014. Som nämns i kapitlet görs nya bedömningar årligen varför mer korrekta uppgifter finns och därför bör användas.

Klimatanpassning

I planen anges riktlinjer kopplade till klimatanpassning utifrån klimateffekterna:

- Högre temperaturer
- Ökad nederbörd och översvämning
- Stigande havsnivå
- Ras, skred och erosion

Länsstyrelsen anser att det är positivt att riktlinjerna finns med och ser det även som positivt att Region Gotland kopplar risk- och sårbarhet till klimatförändringar genom att redovisa lågpunktskarteringen på en översiktlig karta (s.91) där det anges att viss samhällsviktig verksamhet samt vissa bebyggelseområden berörs. Länsstyrelsen önskar dock ett tydliggörande under respektive bebyggelseområde att det inom dessa kan krävas ytterligare utredningar eller åtgärder för att marken ska vara lämplig för bebyggelse, se tidigare avsnitt om *Översvämning* samt *Bebyggelseområden*.

Planeringsunderlag

Länsstyrelsen bedömde i samrådsskedet det presenterade planeringsunderlaget som gediget och anser fortsatt att den fördjupade översiktsplanen är väl underbyggd. Till utställningen har planhandlingarna ytterligare kompletterats och tydliggjorts och huvuddelen av Länsstyrelsens synpunkter från samrådet har tillgodosetts.

Turismens utveckling

Länsstyrelsen anser att textstycket som rör insjöfisket med vissa exempel på fiskarter bör tas bort. Det är inte relevant att nämna fiskarter som inte finns på eller omkring Gotland.

Övriga synpunkter

Klimat- och energieffektiv planering

Länsstyrelsen konstaterar att det krävs kraftiga åtgärder i samhället för att internationella, nationella, regionala och lokala klimatmål ska nås och klimatpåverkan minska, särskilt när det gäller uppvärmning och energianvändning i byggnader och transporter. Det är positivt att planen tar upp lösningar som främjar kollektivt resande, som pendlings- och samåkningsparker. Länsstyrelsen vill även framföra att det för det fortsatta planarbetet är positivt om frågor om effektiv energianvändning och användning av förnybar energi för uppvärmning och transporter kan utvecklas. Det vore också lämpligt om bl.a. frågan om och var solpaneler/solparker i större skala är möjligt att uppföra inom området belyses på förhand.

Formalia

s. 52 Formuleringen ”ny bebyggelse bör ha respektavstånd till fornlämning” under rubriken *Komplettering i värdefulla kulturmiljöer* bör förtydligas. I kulturmiljölagens 2 kap. 2 § står att till varje fornlämning hör ett så stort område som behövs för att bevara den, ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdets utbredning prövas vid varje enskilt fall av Länsstyrelsen.

DE SOM DELTAGIT I BESLUTET

Beslutet har fattats av länsråd Peter Molin med handläggare Unni Karlsson som föredragande. I handläggningen har också Camilla Svensson, Magnus Martinsson, Gabriel Bernhardsson och Ingrid Thomasson, naturvårdsenheten, Leon Hansson, Johan Lundberg, Louise Hoffman Borgö, Marie-Louise Hellqvist, Elin Sander och Johan Gråberg, enheten för samhälle och kulturmiljö, Annika Broms, Markus Ekeröth, Rolf Gydemo, Peter Landergren, Ulf Lavergren, Andreas Pettersson, Lena Kulander och Sofia Scholler, miljö- och vattenenheten deltagit.

Styrande visions- och måldokument

REFERENSLISTA

Tryckta källor

Bostadsförsörjningsplan 2013–2018 antogs av regionfullmäktige 2013

Bredbandsstrategi för Gotland antogs av kommunfullmäktige 2010

Bygg Gotland – Översiktsplan för Gotlands kommun 2010–2025 antogs av kommunfullmäktige 2010

Energi 2020 – energiplan för Gotland antogs av regionfullmäktige 2014

Folkhälsopolitiskt program för Gotland 2009–2013 antogs av kommunfullmäktige 2003 och reviderades 2008

FÖP Östergarnslandet antogs av kommunfullmäktige 1995

Kräklingbo socken förr och nu, Andersson Yvonne 1995

Kulturmiljöprogram Gotland godkändes av BN 2014

Kulturplan 2014 – 2016 Region Gotland

Kungl. skogs- och lantbruksakademiens tidskrift. Nummer 6 2012 Årgång 151: <http://www.ksla.se/wp-content/uploads/2012/11/KSLAT-6-2012-Jorden-vi-arvde.pdf>

Långsiktig plan för VA-utbyggnad på Gotland 2014–2022 Antogs av regionfullmäktige 2014

Länsplan för regional transportinfrastruktur 2014–2025 antogs av regionfullmäktige 2014

Miljöbalken (1998:808)

Miljöprogram för Region Gotland Fastställt av regionfullmäktige 2015

Regional Digital Agenda för Gotland 2015–2020 fastställdes av Länsstyrelsen på Gotland och Region Gotland 2015

Näringspolitiskt program för Gotland 2012 – 2015 antogs av regionfullmäktige 2012

Plan- och bygglagen (2010:900)

Program för bevarande av det gotländska odlingslandskapets natur- och kulturvärden Länsstyrelsen i Gotlands län 1993

Regional handlingsplan för klimatanpassning Gotlands län Länsstyrelsen 2014

Regional landskapsstrategi för Östergarnslandet Gotlands län Länsstyrelsen 2012

Regional risk och sårbarhetsanalys – Gotlands län Länsstyrelsen 2014

Regionalt serviceprogram Gotlands län 2014–2018 Ledningskontoret Region Gotland 2014

Renhållningsordningen för Gotlands kommun antogs av kommunfullmäktige 2007

Riksintressen för kulturmiljövården på Östergarnslandet. Förslag till revidering av avgränsningar och bygglovs-hantering, Dan Carlsson. *ArkeoDok Rapport 2013:4*

Vattenplan för Gotlands kommun antogs 1996 av kommunfullmäktige och reviderades 2005

Vision Gotland 2025 – Regionalt utvecklingsprogram för Gotland antogs av kommunfullmäktige 2008

Äldrepolitiskt program 2010 – 2025 antogs av kommunfullmäktige 2010

Översiktlig naturinventering. Landskapsbild Länsstyrelsen i Gotlands län 1982

Lokala ytavrinningsförhållanden i Gotlands län Steve Berggreen-Clausen, Kristoffer Hallberg *Rapport nr 2015-31 SMHI* 2015

Framtidsklimat i Gotlands län *Klimatologi Nr 31, 2015 SMHI* 2015

PM: Redovisning av planeringsunderlag för klimatfrågor till grund för kommunernas fysiska planering, enligt uppdrag 23 i 2016 års regleringsbrev. Länsstyrelsen på Gotland 2016

Lågpunktskartering som underlag för samhällsplanering *Plan-PM om hänsyn till översvämningrisker.* Länsstyrelsen på Gotland 2016

Elektronisk källa

Havs- och vattenmyndighetens hemsida www.havochvatten.se

Nationella Miljö kvalitetsmål, www.miljomal.se

BILAGOR

Bilaga 1 VA-utredning för Östergarnslandet inför fördjupad översiktsplan

Bilaga 2 Sociotopkartering över Katthammarsvik (endast digital)

Bilaga 3 Utvärdering av FÖP Östergarnslandet – 95 och kap 4 kap 4 § MB (endast digital)

Bilaga 4 Samrådsredogörelse Fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025

Följande personer har arbetat med framtagandet av FÖP Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025

Projektagare:

Regionstyrelsen

Styrgrupp:

Jan von Wachenfeldt	Beställare/Planeringsstrateg	RSF, Enhet Hållbar Tillväxt
Anders Rahnberg	Planchef	SBF, Enhet Plan
Christian Hegardt	Stadsarkitekt	SBF, Stadsarkitektenheten

Projektledare:

Frida Brunner	Samhällsgeograf	SBF, Enhet Plan
---------------	-----------------	-----------------

Arbetsgrupp:

Jenny Sandberg	Samhällsplanerare	SBF, Enhet Plan
Jimmy Holpers	Regioneolog	SBF, Enhet Plan
Stina Wester	Planhandläggare	SBF, Enhet Plan
Maria James	Regionantikvarie	SBF, Stadsarkitektenheten
Magnus Hallberg	VA-utvecklare	TKF, Vatten- och avfallsenheten
Annie Lovén	Bygglövararkitekt	SBF, Enhet Bygg
Mikael Westberg	Bygglövararkitekt	SBF, Enhet Bygg
Torun Stening	Miljöskyddsinspektör	SBF, Enhet Miljö- och hälsoskydd
Måns Persson	Miljöskyddsinspektör	SBF, Enhet Miljö- och hälsoskydd
Gunnar Gustafsson	vice Stadsarkitekt	SBF, Stadsarkitektenheten

Andra medarbetare:

Anna Wikström	Trafikplanerare	TKF, Mark- och stadsmiljöenhet
Pernilla Johansson	Stadsträdgårdsmästare	TKF, Mark- och stadsmiljöenhet
Karl Fyhr	Kollektivtrafikplanerare	TKF, Kollektivtrafikenheten
Louise Billqvist	Kulturgeograf	TKF, Mark- och stadsmiljöenhet
Mattias Andersson	Biolog	SBF, Enhet Miljö- och hälsoskydd
Anna Paulsen	Projektanställd	SBF, Enhet Plan
Lena Beckman	Planingenjör	SBF, Enhet Plan

Kartframställare:

Lena Nilsson	Kartingenjör	SBF, Enhet Geografisk information
Susanne Appelqvist	Kartingenjör	SBF, Enhet Geografisk information

Hållbarhetsgruppen:

Cora Juniwik	Folkhälsostrateg	RSF, Enhet Social Hållbarhet
Jonas Nilsson	Ekostrateg	LK, RSF, Enhet Hållbar Tillväxt
Karin Farinder	Näringslivstrateg	RSF, Enhet Hållbar Tillväxt

Dialogforum:

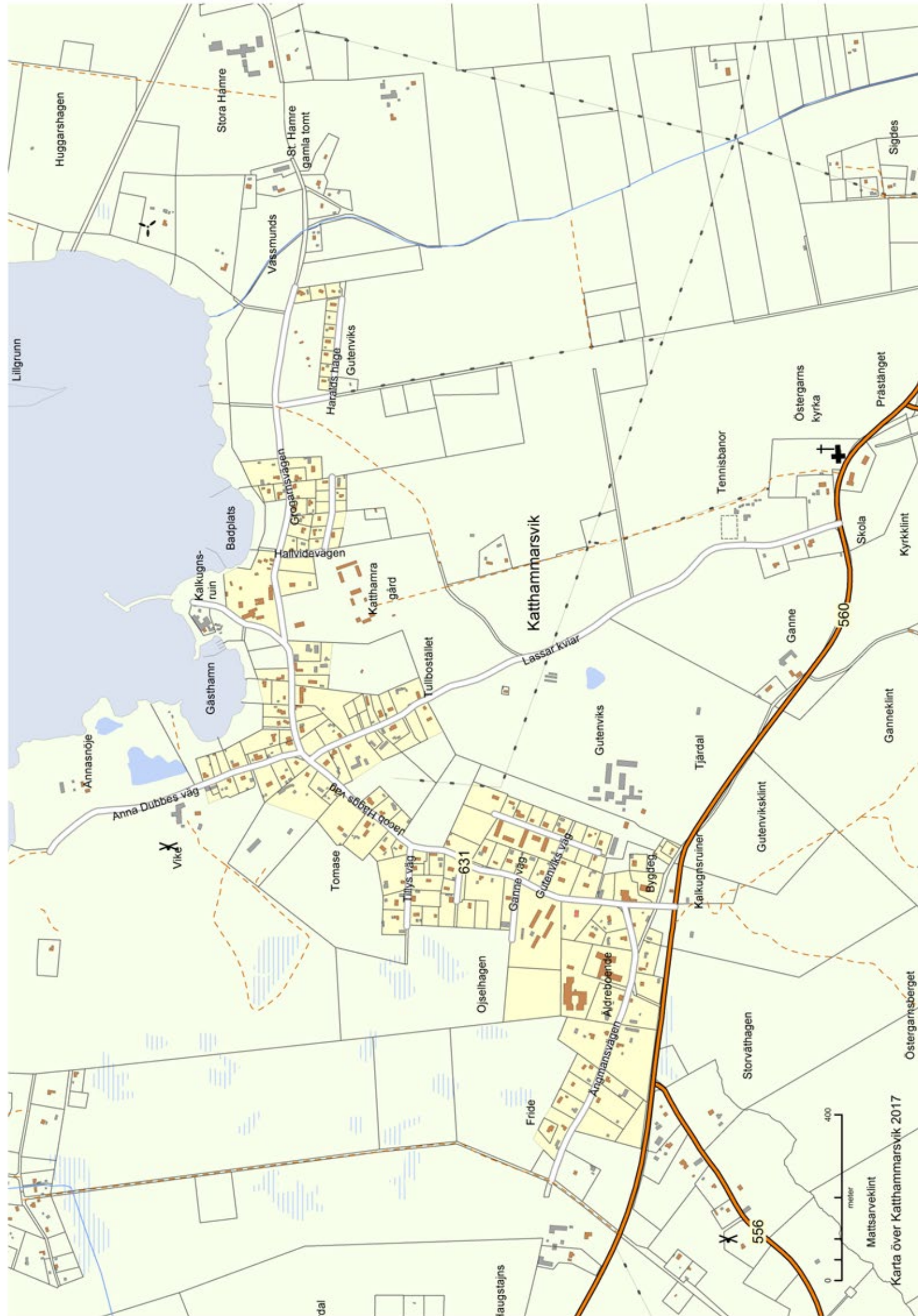
Mattias Edsbacke	Samhällsbyggnadsförvaltningen
David Taylor	Socialförvaltningen
Ellen Håkansson	Barn- och utbildningsförvaltningen
Catrine Wikström	Kultur- och fritidsförvaltningen
Mats Ljung	Samhällsbyggnadsförvaltningen
Lena Johansson	Regionstyrelseförvaltningen
Åsa Abel	Teknikförvaltningen

Konsulter:

WRS Uppsala AB, Marika Palmér Rivera och Peter Ridderstolpe
Akvanovum, Håkan Djurberg
Kusinerna Kommunikation

Studenter:

Louise Billqvist	Göteborgs Universitet
Iris Björkman	Lunds Universitet
Malin Nordin	Uppsala Universitet, Campus Gotland

Areella näringar

Näringslivsutveckling

Landsbygdsutveckling i strandnära läge

Kulturvärden

Service

